



rijksuniversiteit  
 groningen



Monitoring en evaluatie  
*Cultuureducatie met Kwaliteit Drenthe*

# Onderzoeksrapport 2015

een kwalitatief onderzoek met behulp van Evi

Annouck van Zutphen  
tot stand gekomen binnen de vakgroep Cultuur en Cognitie van de Rijksuniversiteit Groningen  
Groningen/Assen, juli 2015



# Inhoudsopgave

<b>Inleiding</b>	<b>4</b>
<b>1. Samenvatting evaluatieonderzoek 2014</b>	<b>6</b>
<b>2. Doel van het onderzoek</b>	<b>11</b>
2.1 Wat willen we weten?	11
2.2 Wat <i>is</i> datgene wat we willen weten?	12
Samenvatting	13
<b>3. Methode</b>	<b>14</b>
3.1 De dataverzamelmethode	14
3.2 De beoogde respondenten	15
3.3 De onderzoeksomstandigheden	16
3.4 De dataverwerking	16
Samenvatting	17
<b>4. Respons</b>	<b>18</b>
4.1 Verwachte respons	18
4.2 Totale respons	18
4.3 Respons per gemeente	18
4.4 Respons: vergelijking met evaluatieonderzoek 2014	19
4.5 Geschikte respons	21
4.6 Respondenten	22
4.7 Evaluatie van de respons	24
Samenvatting	24
<b>5. Plannen van de scholen</b>	<b>25</b>
5.1 Zeventien soorten plannen	25
5.2 Vakgebieden	27
Samenvatting	28
<b>6. Deskundigheid</b>	<b>29</b>
6.1 Deskundigheid in beeld	29
6.2 De resultaten: deskundigheid in piramides	38
6.3 Knelpunten rond deskundigheidsbevordering	45
6.4 Evaluatie en advies	47
Samenvatting	50
<b>7. Visie</b>	<b>51</b>
7.1 Visie in beeld	51
7.2 De resultaten: visie in piramides	58
7.3 Knelpunten rond visievorming	65
7.4 Evaluatie en advies	67
Samenvatting	68
<b>8. Doorgaande leerlijn</b>	<b>70</b>
8.1 Doorgaande leerlijn in beeld	70
8.2 De resultaten: doorgaande leerlijn in piramides	81

8.3 Knelpunten rond het ontwerpen van een doorgaande leerlijn	88
8.4 Evaluatie en advies	90
Samenvatting	91
<b>9. Relatie met het netwerk</b>	<b>93</b>
9.1 De relaties in beeld	93
9.2 De resultaten: relatie met het netwerk in piramides	101
9.3 Knelpunten rond de relatie met het netwerk	108
9.4 Evaluatie en advies	111
Samenvatting	112
<b>10. Terugblik van de school</b>	<b>114</b>
10.1 Opbrengsten	114
Samenvatting	118
<b>11. Conclusies</b>	<b>119</b>
11.1 Provinciaal	119
11.2 Aa en Hunze	121
11.3 Assen	122
11.4 Borger-Odoorn	123
11.5 Coevorden	124
11.6 De Wolden	125
11.7 Emmen	126
11.8 Hoogeveen	127
11.9 Meppel	128
11.10 Midden-Drenthe	129
11.11 Noordenveld	130
11.12 Tynaarlo	131
11.13 Westerveld	132
11.14 Evaluatie van de conclusies	133
<b>12. Adviezen</b>	<b>134</b>
<b>13. Samenvatting</b>	<b>137</b>
<b>14. Bijlagen</b>	<b>142</b>
14.1 De scenario's	142
14.2 De piramides	143
14.3 Aanpassingen in Evi	147
13.3 Opmerkingen over Evi en regeling Cultuureducatie met Kwaliteit	149

## Inleiding

In 2014 heeft er in de provincie Drenthe voor het eerst een monitoring- en evaluatieonderzoek plaatsgevonden in het kader van de regeling Cultuureducatie met Kwaliteit. Deze regeling is in 2012 door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen geïntroduceerd met als doel cultuureducatie in het primair onderwijs te verankeren. De regeling bestaat uit een matchingsregeling en een regeling voor flankerende activiteiten. De uitvoering van deze subsidieregelingen is in de provincie Drenthe opgepakt door de stichting Compenta, een samenwerking van vier kunstinstellingen in Drenthe.

De stichting Compenta, bestaande uit de instellingen K&C, ICO, de Kunstbeweging en Scala, heeft in de visienotitie Cultuureducatie met Kwaliteit Drenthe haar doelstellingen weergegeven. Compenta werkt als een subsidieloket en verdeelt het geld. De scholen kunnen zich melden bij Compenta en om in aanmerking te komen voor de regeling moeten ze aangegeven waar zij naar streven op het gebied van cultuuronderwijs middels de door Compenta opgestelde ambitie-scenario's.

Vanuit het Fonds Cultuurparticipatie wordt er evaluatie en beoordeling gevraagd van de regeling. In de provincie Drenthe is ervoor gekozen om de monitoring en evaluatie dichtbij de scholen te laten plaatsvinden en is er door Compenta, in samenwerking met de onderzoeksgroep Cultuur en Cognitie van de Rijksuniversiteit Groningen, een evaluatie-instrument ontwikkeld. Met behulp van dit instrument kan worden bepaald of de doelstellingen van de regeling Cultuureducatie met Kwaliteit Drenthe behaald zijn.

In dit rapport worden de resultaten van de tweede kwalitatieve evaluatie gepresenteerd en hiermee wordt de eerste tranche van de regeling Cultuureducatie met Kwaliteit afgesloten. In het eerste hoofdstuk wordt een korte samenvatting gegeven van de resultaten van de eerste kwalitatieve evaluatie van april 2014. Vervolgens wordt in de hoofdstukken 2 en 3 besproken wat het doel van het onderzoek is en welke methode er wordt gebruikt om het onderzoek uit te voeren. In hoofdstuk 4 wordt geschreven over de respons. Welke respondenten zijn er en hoeveel scholen hebben de vragenlijst ingevuld? In hoofdstuk 5 worden de plannen van de deelnemende scholen weergegeven. Vanaf hoofdstuk 6 wordt een start gemaakt met het presenteren van de resultaten, in dit geval op het gebied van deskundigheid. In hoeverre is de deskundigheid van de schoolmedewerkers bevorderd? In hoofdstuk 7 wordt het onderdeel visie besproken; in hoeverre hebben de scholen een visie op cultuuronderwijs? Het hebben van een doorlopende leerlijn en de samenhang worden besproken in hoofdstuk 8 en in hoofdstuk 9 wordt gekeken hoe actief de scholen zijn in hun culturele netwerk. De scholen blikken terug op het afgelopen jaar in hoofdstuk 10 en hoofdstuk 11 bevat de conclusies. Zijn de doelen van de regeling Cultuureducatie met Kwaliteit

behaald in de afgelopen twee jaren? In hoofdstuk 12 worden de adviezen aan Compenta onder elkaar gezet en de samenvatting van het onderzoek wordt in hoofdstuk 13 gegeven.

# 1. Samenvatting evaluatieonderzoek 2014

In dit hoofdstuk wordt een samenvatting gegeven van het monitoring- en evaluatieonderzoek uit 2014. Wat waren de resultaten? En wat is het vertrekpunt van dit nieuwe onderzoek? Omdat het gaat om een beknopte weergave van het onderzoek, worden er met name kwantitatieve gegevens weergegeven. Voor een completer beeld wordt verwezen naar het gehele rapport.<sup>1</sup>

Het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen heeft in 2012 de subsidieregeling Cultuureducatie met Kwaliteit ingevoerd om de kwaliteit van cultuureducatie in het primair onderwijs door middel van een landelijke samenhangende aanpak te borgen. In Drenthe wordt deze regeling uitgevoerd door Stichting Compenta. In de eerste subsidieronde zijn 286 Drentse scholen toegelaten tot het programma (90%). Deze scholen hebben aangegeven welke doelen zij willen behalen op het vlak van deskundigheid, visie, doorgaande leerlijnen en relaties met het netwerk (op het gebied van cultuuronderwijs). Na het eerste jaar van de vierjarige subsidieperiode wilde Compenta graag weten welke stappen de scholen hebben gezet, welke knelpunten zij hebben ervaren en in welke mate zij hun doelen reeds hebben bereikt.

## Doel van het onderzoek

Het doel van het onderzoek is om te bepalen in hoeverre de doelen van Cultuureducatie met Kwaliteit op Drentse scholen voor primair onderwijs worden behaald. Het ontwikkelde evaluatie-instrument, Evi, helpt om te bepalen of de *doelen op schoolniveau (de ambitie-scenario's)*<sup>2</sup> worden behaald. Het instrument geeft daarmee ook informatie over het behalen van de doelen op *provinciaal en landelijk niveau*, omdat de landelijke, provinciale en schooldoelstellingen in elkaars verlengde liggen. Het (theoretische) uitgangspunt van het onderzoek is dat de doelstellingen met elkaar samenhangen in een cyclisch proces van kwaliteitsverbetering. De mate waarin de doelen worden behaald, kan worden bepaald door de werking en resultaten van dit proces op de scholen te onderzoeken.

## Methode

In het onderzoek is gebruik gemaakt van een kwalitatieve onderzoeksmethode, waarmee inzicht wordt verkregen in de (unieke) ervaringen van de scholen. Het evaluatie-instrument, een digitale vragenlijst, genereert data op basis waarvan de onderzoeker kan bepalen in hoeverre de doelstellingen van Cultuureducatie met Kwaliteit in Drenthe worden behaald. Het instrument geeft

---

<sup>1</sup> Rapport te vinden via <http://www.compenta.nl/monitoring-en-evaluatie>.

<sup>2</sup> Ambitiescenario's zijn terug te vinden in de bijlage 14.1.

niet alleen de onderzoeker, maar ook de school zelf inzicht in de stappen die de school heeft gezet in de organisatie van haar cultuuronderwijs, en het scenario dat daardoor bereikt is. De onderzoeker heeft de data geanalyseerd door relevante antwoorden te coderen.

### **Respons**

75,4% van de scholen die deelnemen aan Cultuureducatie met Kwaliteit Drenthe heeft Evi ingevuld. Dat responspercentage was ruim voldoende om op basis van de data generaliseerbare uitspraken te kunnen doen over het 'slagen' van de regeling in Drenthe. Voor de kwalitatieve verwerking van de data is alle respons geschikt, voor de kwantitatieve verwerking bedraagt de geschikte respons 48% (ruim voldoende). Evi is in de meeste gevallen ingevuld door de directeur, de ICC-er of een leerkracht. De gewenste combinatie ICC-er/directeur komt met 47% het vaakst voor.

### **Plannen van de scholen**

De scholen hebben in Evi aangegeven waar zij het budget van Cultuureducatie met Kwaliteit voor in willen zetten. Zeventien soorten plannen kunnen worden onderscheiden. De meeste plannen die genoemd worden, sluiten niet (direct) aan bij de doelstellingen van de regeling; zij leiden niet tot de borging van cultuuronderwijs, maar zijn vooral 'extra'.

### **Resultaten: deskundigheid**

*Scholen die over een ICC-er beschikken (94 scholen)* zijn in verhouding vaker tevreden dan ontevreden over de aanwezige deskundigheid. Indien ze ontevreden zijn, komt dat in de meeste gevallen doordat de deskundigheid niet voldoende is verankerd binnen het team. Scholen met een ICC-er hebben vooral behoefte aan meer (vak)inhoudelijke deskundigheid bij de ICC-er en het team.

*Scholen met een ICC-er in opleiding (21 scholen)* zijn vaker tevreden dan ontevreden over de aanwezige deskundigheid. Hoewel zij aangeven dat de deskundigheid op dit moment nog niet voldoende is, zijn zij positief over de groei of ontwikkeling die zij dankzij de opleiding doormaken. De meeste van deze scholen willen zich dan ook graag verder ontwikkelen. Zij hebben vooral behoefte aan (algemeen) inhoudelijke kennis.

*Scholen zonder ICC-er (98 scholen)* zijn vaker ontevreden dan tevreden over de aanwezige deskundigheid. De meerderheid van deze scholen wil zich op dit vlak ontwikkelen. In vergelijking met scholen met een ICC-er of ICC-er in opleiding hebben scholen zonder ICC-er meer behoefte aan organisatorische deskundigheid en deskundigheid om een visie en beleidsplan te kunnen ontwikkelen. Dit is bij uitstek de deskundigheid die een medewerker in de ICC-opleiding op kan doen. 44 scholen zijn dan ook van plan een ICC-er op te leiden. Scholen die dat niet willen, zijn tevreden



over de aanwezige deskundigheid, of deskundigheidsbevordering heeft (vanwege knelpunten) geen prioriteit.

Wat betreft deskundigheid bevinden de Drentse scholen zich op dit moment gemiddeld in scenario 1.7; ze zijn op weg van scenario 1 naar 2, maar hebben het (provinciale, gemiddelde) geambieerde scenario van 2.2 na het afgelopen jaar nog niet bereikt. Het doel wordt naar verwachting volgend jaar wel behaald. De scholen in de gemeente Meppel zijn op het vlak van deskundigheid het verst ontwikkeld; zij hebben gemiddeld scenario 2.4 bereikt.

### **Resultaten: visie**

De meerderheid van de scholen (64%) heeft een visie op cultuuronderwijs beschreven, zoals Cultuureducatie met Kwaliteit ook van hen verlangt. Er bestaan echter grote verschillen tussen hun visies. De meeste scholen hebben algemene doelstellingen omschreven, waarmee ze reflecteren op de (algemene) waarde van cultuuronderwijs. Dit is een eerste stap: hierdoor wordt draagvlak gecreëerd. Echter, wanneer een school keuzes moet gaan maken voor de invulling van het onderwijsprogramma, bijvoorbeeld bij het ontwerpen van een doorgaande leerlijn, is het wenselijk dat de doelstellingen schoolspecifiek zijn (dat ze aansluiten op de schoolkenmerken). Een derde van de scholen heeft schoolspecifieke doelstellingen omschreven. Op basis daarvan kunnen zij gerichte keuzes maken voor hun cultuuronderwijs. Iets meer dan de helft van de scholen die een visie hebben, wil haar visie verder ontwikkelen; een kleine minderheid wil dat (voornamelijk uit tevredenheid) niet.

De minderheid van de scholen (36%) heeft om verschillende redenen (nog) geen visie op cultuuronderwijs omschreven. De regeling verlangt dat wel van hen. 92% van deze scholen is dan ook van plan om een visie ontwikkelen. Zij weten allemaal hoe ze dat willen doen. Slechts zes scholen willen geen visie ontwikkelen.

Wat betreft 'visie' hebben de scholen gemiddeld scenario 2 bereikt, maar nog niet het provinciaal gemiddeld geambieerde scenario 2.2. De verwachting is dat dat doel volgend jaar behaald wordt. De scholen in de gemeenten Noordenveld en Westerveld zijn op het vlak van visie het verst ontwikkeld; zij hebben gemiddeld respectievelijk scenario 2.8 en scenario 2.6 bereikt.

### **Resultaten: doorgaande leerlijn**

De meerderheid van de scholen beoordeelt de samenhang in haar cultuuronderwijsprogramma als voldoende. Met name de aansluiting op de cognitieve ontwikkeling wordt positief gewaardeerd. 13% van de scholen geeft aan een doorgaande leerlijn te hebben. Deze groep is zeer divers omdat de scholen verschillende invullingen hebben gegeven aan het begrip doorgaande leerlijn. Dit kan komen doordat het begrip niet eenduidig is. Van acht scholen kan met zekerheid gezegd worden dat zij een

eigen doorgaande leerlijn hebben uitgewerkt en vastgelegd in een beleidsplan. De meerderheid van de scholen met een doorgaande leerlijn is tevreden over de samenhang. De scholen die ontevreden zijn, zijn kritisch en zien hoe hun lesprogramma nog verbeterd kan worden. De meerderheid van deze scholen wil haar doorgaande leerlijn verder ontwikkelen. De meeste scholen (54%) geven echter aan dat zij geen doorgaande leerlijn, maar een culturele ervaringslijn hebben - hun cultuuronderwijs vertoont *enige samenhang*. Deze scholen brengen op uiteenlopende manieren samenhang aan in het cultuuronderwijs, maar nog niet voldoende om te kunnen spreken van een doorgaande leerlijn. De meerderheid (85%) wil een doorgaande leerlijn ontwikkelen en weet hoe zij dat kan doen.

Op een kwart van de Drentse scholen die deelnemen aan Cultuureducatie met Kwaliteit hangt het cultuuronderwijs op dit moment (nog) niet of nauwelijks samen. De meerderheid (91%) van die scholen is daar ontevreden over en wil een doorgaande leerlijn ontwikkelen. Zij weten ook hoe ze dat willen en kunnen doen.

Wat betreft de doorgaande leerlijn hebben de scholen gemiddeld scenario 1.9 bereikt (ze zijn op weg van scenario 1 naar 2, en hebben scenario 2 gemiddeld genomen bijna bereikt). Het provinciale gemiddelde geambieerde scenario (2.2) is echter nog niet bereikt. Aangezien de grote meerderheid van de scholen zich op dit vlak verder wil ontwikkelen, is de verwachting dat dit doel volgend jaar bereikt wordt. De scholen in de gemeente Westerveld zijn wat betreft de doorgaande leerlijn het verst ontwikkeld; zij hebben gemiddeld scenario 2.3 bereikt.

### **Resultaten: relatie met het netwerk**

De belangrijkste relaties van de scholen zijn culturele aanbieders en ondersteunende (kunst-) instellingen. De meerderheid van de scholen (61%) is tevreden over haar relaties. Scholen die ontevreden zijn (14%) geven aan dat zij graag een actievere rol zouden willen vervullen en meer inspraak willen - wat Cultuureducatie met Kwaliteit ook van hen verlangt.

De meerderheid van de scholen (73%) heeft op dit moment nog geen duidelijke vraag voor culturele aanbieders. Deze scholen nemen passief aanbod af (zoals voorstellingen, lessen en projecten). De scholen die wel een duidelijke vraag hebben (27% van het totaal), en die betrokken zijn (geweest) bij productontwikkeling, zijn opvallend enthousiast en willen graag verdergaan met 'vraag- en aanbodgericht werken'. 19 scholen (10%) geven aan dat ze actief en regisserend participeren in het netwerk. Zij zijn tevreden over hun relaties. Een kleine meerderheid van deze scholen ziet de noodzaak om haar relaties te blijven ontwikkelen. Veruit de meeste scholen geven echter aan dat ze niet actief participeren in het netwerk en geen regie voeren. Zij geven in de meeste gevallen geen of een neutrale beoordeling over de mate waarin zij regie voeren. 62% van deze groep scholen wil zich op dit vlak verder ontwikkelen door meer te gaan 'netwerken' en zich actiever op te stellen; 38% wil

haar relaties niet verder ontwikkelen, voornamelijk omdat deze scholen tevreden zijn over de huidige manier van samenwerken (aanbodgericht).

Wat betreft de relatie met het netwerk hebben de scholen op dit moment gemiddeld scenario 1.7 bereikt. Het provinciaal gemiddeld geambieerde scenario 2.2 is nog niet bereikt. Aangezien een relatief grote groep scenario 1-scholen zich op dit vlak niet verder wil ontwikkelen, is het onzeker of dit doel volgend jaar behaald wordt. De verwachting is dat scholen actiever zullen participeren in het netwerk op het moment dat ze verder gevorderd zijn in het proces van kwaliteitsverbetering. Daarom wordt dit doel waarschijnlijk later bereikt dan de andere doelen - mogelijk pas na vier in plaats van na twee jaar. De scholen in de gemeente De Wolden zijn wat betreft netwerk het verst ontwikkeld; zij hebben gemiddeld scenario 2.3 bereikt.

### **Terugblik van de scholen: opbrengsten**

De scholen noemen 'extra activiteiten' als belangrijkste opbrengst van de regeling Cultuureducatie met Kwaliteit, hoewel de regeling daarvoor niet direct bedoeld is. De beoogde opbrengsten deskundigheid, visie en relaties met het netwerk worden echter ook vaak genoemd. Daarnaast geven scholen veelvuldig 'psychologische' opbrengsten aan (bewustwording, inzicht, stimulans en interesse) - het enthousiasme om het cultuuronderwijs verder te ontwikkelen is gewekt. Een grote meerderheid van de scholen is tevreden over de opbrengsten en wil na de eerste twee jaar een nieuwe subsidieaanvraag indienen (slechts twee scholen willen geen nieuwe subsidieaanvraag indienen). Een paar scholen is ontevreden, maar wijt dit voornamelijk aan de eigen houding of inzet.

### **Conclusie**

Na het eerste jaar zijn de doelen van Cultuureducatie met Kwaliteit Drenthe nog niet behaald: de scholen hebben hun geambieerde scenario (gemiddeld genomen) nog niet bereikt. Er is wel een duidelijke ontwikkeling zichtbaar in de richting van het geambieerde scenario. De gemeenten De Wolden, Meppel en Noordenveld zijn voorlopers. De scholen in die gemeenten zijn op weg van scenario 2 naar 3. De scholen in de gemeente De Wolden hebben hun ambitie scenario (gemiddeld genomen) zelfs al bereikt. Een grote meerderheid van de scholen heeft de wens geuit om zich op de verschillende vlakken verder te ontwikkelen. Daarom kan verwacht worden dat de doelen 'deskundigheid', 'visie' en 'doorgaande leerlijn' in het tweede jaar bereikt worden. Het doel 'relatie met het netwerk' wordt naar verwachting later bereikt, omdat scholen daarvoor verder gevorderd moeten zijn in het proces van kwaliteitsverbetering. Dit proces is in gang gezet en verloopt naar wens - de meeste scholen zijn tevreden over de opbrengsten van de regeling tot nu toe, en zijn gemotiveerd om het cultuuronderwijs verder te ontwikkelen.

## 2. Doel van het onderzoek

### 2.1 Wat willen we weten?

Net als in het monitoring- en evaluatie onderzoek van 2014 willen we weten in hoeverre de doelen van de regeling Cultuureducatie met Kwaliteit door de scholen in Drenthe in het afgelopen jaar (2014-2015) zijn behaald. Maar om welke doelen gaat het hier? In het artikel *Doelstellingen in Beeld* (2014) gaat onderzoeker Zoë Zernitz in op de doelen van de regeling. Ze spreekt over doelstellingen die op landelijk, provinciaal en lokaal niveau anders worden verwoord, maar uiteindelijk in elkaars verlengde liggen. De regeling Cultuureducatie met Kwaliteit is opgezet om het cultuuronderwijs een duidelijke plek te geven in het primair onderwijs en hiervoor zijn er door de overheid op landelijke niveau doelstellingen geformuleerd:

1. Het ontwikkelen van doorgaande leerlijnen;
2. Het ontwikkelen van een instrumentarium voor de beoordeling;
3. Het bevorderen van deskundigheid;
4. Het versterken van de relatie tussen de school en haar sociale en culturele omgeving.<sup>3</sup>

Compenta heeft op provinciaal niveau haar eigen doelstellingen opgesteld in haar visienotitie die specifiek zijn voor de provincie Drenthe. De doelstellingen luiden als volgt:

1. Het centraal stellen van de vraag van de school (van aanbodgericht naar vraaggericht werken);
2. Het (door) ontwikkelen van doorgaande leerlijnen;
3. Het bevorderen van deskundigheid;
4. Het gebruikmaken van netwerken.

Vanuit de provinciale doelstellingen heeft Compenta ambitiescenario's opgesteld die gezien kunnen worden als doelstellingen op schoolniveau ofwel lokaal niveau. Deze zes doelstellingen zijn:

1. Het (door)ontwikkelen van doorlopende leerlijnen;
2. Het bevorderen van deskundigheid;
3. Het ontwikkelen van visie;

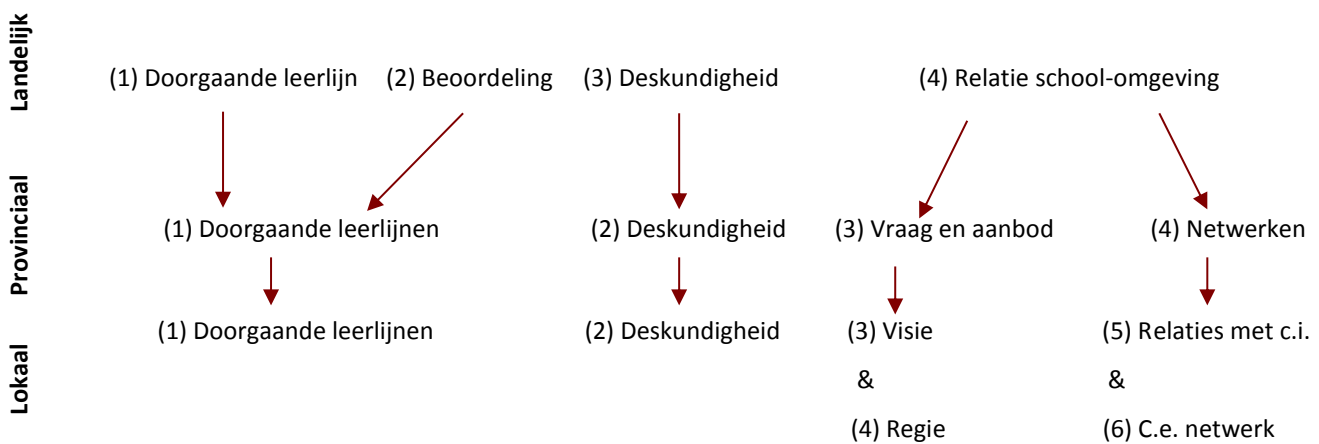
---

<sup>3</sup> Staatscourant (nr. 15826, 13 augustus 2012, p. 4)  
<http://www.cultuurparticipatie.nl/data/Deelregeling%20Cultuureducatie%20met%20Kwaliteit%20stcrt-2012-15826.pdf>

4. Het voeren van regie;
5. Het versterken en uitbreiden van relaties met culturele instellingen;
6. Het participeren in het cultuureducatieve netwerk van de gemeente.

Het schema van de samenhang tussen de doelstellingen op de verschillende niveaus ziet er als volgt uit:

### **Doelstellingen Cultuureducatie met Kwaliteit**



In dit onderzoek wordt gekeken in hoeverre de zes doelstellingen op schoolniveau in het afgelopen schooljaar (2014-2015) zijn behaald; dit is namelijk hetgeen dat gemeten wordt in de vragenlijst.

Het algemene doel van de regeling is het borgen van cultuureducatie in het primair onderwijs. De scholen krijgen de tijd om dit stap voor stap voor elkaar te krijgen. Bij het aanvragen van de subsidie kon het geambieerde scenario voor de komende twee jaar worden aangegeven. Na deze tweede periode van evalueren kan er een vergelijking worden gemaakt met de vorige periode, en wordt het duidelijk of er vooruitgang te zien is. Heeft de school de gestelde doelstellingen binnen twee jaar behaald? Zijn er opvallende verschuivingen te zien? In dit rapport wordt dus de stand van zaken weergegeven waarbij er ook wordt gekeken naar (mogelijke) vooruitgang.

## 2.2 Wat is datgene wat we willen weten?

Zoals aangegeven wordt er in dit onderzoek gekeken in hoeverre de doelen van Cultuureducatie met Kwaliteit Drenthe door de scholen behaald zijn. Waar draait het hierbij nu eigenlijk om? In *Doelstellingen in Beeld* is geanalyseerd wat de doelstellingen inhouden en hoe ze met elkaar

samenhangen. Hieruit volgde dat de doelstellingen voorwaardelijk voor elkaar zijn. Zo draagt deskundigheid bij aan het ontwikkelen van een visie op het gebied van cultuuronderwijs. Een visie is op haar beurt weer handig om tot een doorlopende leerlijn te komen. Al deze doelstellingen zijn nodig voor het borgen van de cultuureducatie en het vermeerderen van de kwaliteit. Hun samenhang en voorwaardelijkheid kan als volgt worden weergegeven:<sup>4</sup>



Er is sprake van een cyclisch proces, door Zernitz uitgewerkt in het artikel *Piramides in Drenthe* (2014) en door haar het proces van kwaliteitsverbetering van cultuuronderwijs genoemd. In de eerste evaluatieronde over 2013-2014 hebben de scholen hun eigen proces geëvalueerd en met dit inzicht zijn ze in het schooljaar 2014-2015 het proces opnieuw gestart. Er is opnieuw aan de deskundigheid, visie, leerlijn en het netwerk gewerkt. Via Evi, het evaluatie-instrument, kan de school inzicht krijgen in haar eigen proces en daarmee neemt de deskundigheid toe. Ook krijgt de school zo meer grip op cultuuronderwijs en wordt het duidelijk waar de school staat.

### **Samenvatting:**

Het doel van het onderzoek is om te evalueren in hoeverre de doelen, zoals gesteld in de regeling Cultuureducatie met Kwaliteit, door de scholen in het tweede uitvoeringsjaar zijn behaald. Tevens wordt in dit onderzoek een vergelijking gemaakt met het eerste jaar en gekeken of er sprake is van vooruitgang en of daarmee de regeling Cultuureducatie het beoogde effect heeft, namelijk het borgen van cultuuronderwijs in het primair onderwijs.

---

<sup>4</sup> 'Beoordeling' is tussen haakjes gezet omdat Compenta deze doelstelling niet als aparte doelstelling heeft overgenomen. 'Evaluatie' is onderstreept omdat dit geen doelstelling is, maar wel een noodzakelijk stap in dit proces.

### 3. Methode

In dit hoofdstuk wordt de gebruikte methode beschreven. De respondenten worden beschreven evenals de onderzoeksomstandigheden en verwerking van data. De onderzoeker vergelijkt de resultaten van deze ronde met die van de eerdere evaluatieronde, vandaar dat ook de vergelijkingsmethode wordt toegelicht.

#### 3.1 De dataverzamelmethode

Om het eerder genoemde proces van kwaliteitsverbetering inzichtelijk te maken en te kijken of de gestelde doelen worden behaald, is er een onderzoeksinstrument ontwikkeld; namelijk Evi.

Evi is een evaluatie-instrument in de vorm van een digitale vragenlijst. De vragen sluiten aan bij de doelstellingen op schoolniveau en de stappen zoals beschreven in het cyclische proces. De vragen zetten aan tot nadenken over het cultuuronderwijs op de school. Welke stappen zijn er gezet? Hoe heeft de school het zetten van die stappen ervaren? Welke vervolgstappen kunnen worden gezet? Om dit te weten te komen zijn er drie type vragen terug te vinden in de vragenlijst: beschrijven, beoordelen en verder kijken. Dit zijn veelal open vragen om zo de scholen de ruimte te geven om hun unieke ervaringen op te schrijven. Naast deze open vragen is er een gesloten vraag, ook wel de piramidevraag genoemd, waarbij de school moet aangeven in welke scenario zij zich bevindt.<sup>5</sup> Met deze vraag wordt het voor de school duidelijk welke stappen gezet zouden kunnen worden om het volgende scenario te behalen. Uiteindelijk geeft Evi een gemiddeld scenario aan in de vorm van de Evi-piramide. Hoe ver is de school gevorderd in het proces van kwaliteitsverbetering?

Evi is naast evaluatie-instrument ook een groeimodel. Elk jaar, na het invullen van Evi, wordt er een nieuwe piramide berekend en deze laat de groei van de school zien.

Niet alleen de school werkt volgens het cyclische proces, ook de onderzoeker maakt een proces door waarbij er sprake is van evaluatie van het onderzoeksinstrument. Vanuit de scholen waren er positieve geluiden te horen over Evi:

*Het was zinvol om deze nulmeting uit te voeren. Hierdoor krijgen we zicht op vertreksituatie en gewenste situatie. (P70,11)<sup>67</sup>*

---

<sup>5</sup> De piramides zijn te vinden in de bijlagen (14.2)

<sup>6</sup> De bron van de citaten is als het volgt aangeduid: (PX,Y), waarbij X staat voor het documentnummer in ATLAS.ti en Y voor het paginanummer in dat document.

<sup>7</sup> Document P70/archief evaluatieonderzoek 2014.

*We vinden Evi een goed middel om stil te staan bij ons cultuuronderwijs.  
Door deze vragen te beantwoorden worden we ons bewust van de dingen  
die we nog missen en waar we volgend jaar mee aan de slag willen. (P153,16)<sup>8</sup>*

Het werken met Evi werd in 2014 als prettig ervaren. Toch kwamen er ook een aantal negatieve punten naar voren:

*De vragenlijst is erg lang. (P164,10)<sup>9</sup>*

*EVI moet helder en kort gehouden worden! (P38,12)<sup>10</sup>*

Naast de op- en aanmerkingen vanuit de scholen kwam er tijdens het analyseren van de vragenlijsten uit 2014 naar voren dat niet elke vraag de gewenste informatie opleverde. Naar aanleiding van deze ervaringen is Evi aangepast.<sup>11</sup> Een aantal vragen is anders geformuleerd, sommige vragen zijn verdwenen en daarnaast is gezorgd voor een extra controlemiddel in de vorm van pop-up vensters. De invullers worden hierdoor geattendeerd op het controleren van de ingevulde piramidevraag om zo een correct ingevulde lijst te krijgen.

Nadat de school de vragenlijst heeft ingevuld, ontvangt zowel de school als de onderzoeker de vragenlijst in een PDF-bestand. Door de bestanden te analyseren kan de onderzoeker bepalen in hoeverre de doelen behaald zijn en dankzij de open antwoorden ontstaat er een gedetailleerd beeld van de ervaringen van de scholen. Er wordt in dit onderzoek gebruik gemaakt van zelfevaluatie; iets wat voor- en nadelen heeft. Het voordeel is dat de scholen de ruimte krijgen om hun eigen ervaringen op te schrijven en hierdoor direct nadenken over hun eigen handelen. Het nadeel is dat een school de vragenlijst kan manipuleren. In Evi is geprobeerd dit probleem te ondervangen door gebruik te maken van zowel open als gesloten vragen. De onderzoeker kan de open vragen gebruiken om de score van de piramide te controleren. De eerder genoemde pop-up zorgt voor een extra controlemoment.

## 3.2 De beoogde respondenten

---

<sup>8</sup> Document P153/archief evaluatieonderzoek 2014.

<sup>9</sup> Document P164/archief evaluatieonderzoek 2014.

<sup>10</sup> Document P38/archief evaluatieonderzoek 2014.

<sup>11</sup> In de bijlage zijn de aanpassingen van de vragen te vinden (14.3). In het rapport van vorig jaar zijn een aantal verbeteringen genoemd, hier verwijs ik u naar. <http://www.compenta.nl/monitoring-en-evaluatie>.



Net als vorig jaar moet de vragenlijst door twee medewerkers van een school worden ingevuld waarbij de eerste invuller de vragen invult en de tweede invuller de antwoorden controleert en waar nodig aanvult. In principe kan de lijst door elke medewerker worden ingevuld, maar de voorkeur gaat uit naar een directeur en een ICC-er. Hier wordt op aangestuurd omdat Evi gericht is op het evalueren van cultuuronderwijs op het beleidsniveau. De ICC-er is in veel gevallen verantwoordelijk voor de organisatie en de directeur zal dit in het ideale geval ondersteunen en is verantwoordelijk voor de randvoorwaarden. Zij zijn dus de aangewezen personen om Evi in te vullen.

### 3.3 De onderzoeksomstandigheden

Halverwege maart 2015 hebben alle deelnemende scholen hun inloggegevens in een brief ontvangen. Vanaf 30 maart 2015 konden de scholen de vragenlijst invullen en de einddatum stond op 30 april 2015. Evi is een digitale vragenlijst en kon dus op elke plek worden ingevuld. Wanneer er zich problemen voordeden, kon er contact worden gezocht met Compenta die ernaar streefde om de problemen binnen een dag op te lossen.

### 3.4 De dataverwerking

De vragenlijst bestaat voornamelijk uit open vragen en levert daardoor kwalitatieve data op. Er heeft een kwalitatieve analyse plaatsgevonden waarbij alle antwoorden gelezen en gecodeerd zijn met behulp van ATLAS.ti volgens een handleiding. Dit wordt gedaan om inzicht te krijgen in de uitspraken die voorkomen (kwalitatief), hoe vaak zij voorkomen (kwantitatief) en in welk verband zij voorkomen (relationeel). De Evi-piramides zorgen voor de kwantitatieve data. In de vragenlijst hebben de invullers in vier piramidevragen<sup>12</sup> aangegeven welke scenario's op hun school van toepassing is. Vanuit deze antwoorden is er voor de school een gemiddeld scenario berekend en vanuit daar zijn de gemeentelijke en provinciale scores berekend. De Evi-piramide heeft een minimale score van 40 punten (scenario 1) en een maximale score van 160 (scenario 4). Het scoresysteem ziet er als volgt uit:

Scenario 1: 40 punten; het rode vlak in de piramide;

Scenario 2: 41-80 pt ('de eerste stappen' in scenario 2 tot 'bijna in scenario 3'); blauw;

Scenario 3: 81-120 pt ('de eerste stappen' in scenario 3 tot 'bijna in scenario 4'); oranje;

Scenario 4: 121-160 pt ('de eerste stappen' in scenario 4 tot scenario 4 volledig behaald); groen.

---

<sup>12</sup> De piramidevraag volgt aan het einde van elk onderdeel. De onderdelen zijn: deskundigheid, visie, doorlopende leerlijn en relatie met netwerk.

Zoals eerder aangegeven wordt er ook een vergelijking gemaakt met het rapport uit 2014 waarbij met name wordt gekeken naar de vooruitgang van de scholen. Is er sprake van meer deskundigheid? Kunnen scholen met de verkregen deskundigheid een visie opstellen? Wat voor effect heeft dit op de doorlopende leerlijn? Hoe bewegen de scholen zich in hun netwerk met deze nieuwe kennis? Er wordt per onderdeel gekeken naar veranderingen en opvallende zaken. Tevens wordt er aan het eind van elk onderdeel, wanneer de Evi-piramide wordt weergegeven, een vergelijking gemaakt met de resultaten van de provincie en gemeenten uit het rapport van 2014. Deze vergelijking wordt weergegeven in verschillen diagrammen om zo een duidelijk beeld te krijgen van de (mogelijke) groei.

Er wordt dus een vergelijking gemaakt waarbij rekening moet worden gehouden met het feit dat de rapportages gemaakt zijn door twee verschillende onderzoekers. Door het volgen van de handleiding voor het coderen, die is opgesteld bij het eerste onderzoek, is er steeds op dezelfde wijze gecodeerd.

#### **Samenvatting:**

Met behulp van een kwalitatieve onderzoeksmethode worden de ervaringen van scholen op het gebied van de regeling Cultuureducatie met Kwaliteit in kaart gebracht. De gebruikte vragenlijst, Evi, genereert data waarmee er naar de doelstellingen van deze regeling kan worden gekeken. Na aanleiding van het onderzoek uit 2014 is Evi aangepast om een nog sterker hulpmiddel te zijn voor zowel scholen als de onderzoeker. Data worden door de onderzoeker gecodeerd, geanalyseerd en er wordt een vergelijking gemaakt met de resultaten van het eerste uitvoeringsjaar.

## 4. Respons

Drentse scholen die deelnemen aan Cultuureducatie met Kwaliteit hebben de inspanningsverplichting om mee te doen aan het monitoring- en evaluatieonderzoek. Door middel van dit onderzoek weet Compenta of de regeling werkt zoals deze bedoeld is. In dit hoofdstuk zal de respons worden toegelicht.

### 4.1 Verwachte respons

De deelnemende scholen waren verplicht om tussen 30 maart en 30 april 2015 de vragenlijst in te vullen. De respons is tijdens de bovenstaande periode bijgehouden. Scholen die Evi nog niet hadden ingevuld, ontvingen een mail van een cultuurcoach en aan het einde van de periode is er nog telefonisch contact geweest met non-responssscholen. Aangezien scholen verplicht zijn om de vragenlijst in te vullen werd er een maximale respons van 100% verwacht (286 scholen). Een respons van 60% is voor een kwalitatief onderzoek voldoende om uitspraken te doen over de data; mits de respons representatief is.

### 4.2 Totale respons

In totaal is de vragenlijst door 267 van de 286 scholen ingevuld. Een aantal vragenlijsten is door scholen samen ingevuld waarmee het totaal op 264 ingevulde vragenlijsten komt. Dit is een responspercentage van 93% en daarmee niet de verwachte 100%.<sup>13</sup> Het percentage is echter wel ruim voldoende voor dit onderzoek. Daarnaast is de vragenlijst vaker ingevuld dan in april 2014 (toen was het responspercentage 75%). De respons is ook representatief, want in elke gemeente is een responspercentage van meer dan 60% behaald. Net als vorig jaar zijn er geen opvallende overeenkomsten te zien tussen de non-responssscholen. Dit zorgt ervoor dat de respons representatief is voor de onderzoekpopulatie en er kunnen dan ook betrouwbare en generaliseerbare uitspraken worden gedaan.

### 4.3 Respons per gemeente

In onderstaande tabel en staafdiagram worden de responspercentages per gemeente weergegeven. Opvallend is dat er dit jaar maar liefst vijf gemeentes zijn waar het responspercentage 100% is: Borger-Odoorn, De Wolden, Hogeveen, Midden-Drenthe en Noordenveld.

---

<sup>13</sup> Scholen die Evi niet hebben ingevuld, kunnen voor de komende twee schooljaren geen nieuwe subsidieaanvraag indienen.

<i>Gemeente</i>	<i>Aantal deelnemende scholen</i>	<i>Aantal ontvangen Evi's</i>	<i>Responspercentage</i>
Aa en Hunze	17	15	<b>88,2%</b>
Assen	25	23	<b>92,0%</b>
Borger-Odoorn	18	18	<b>100%</b>
Coevorden	28	25	<b>89,2%</b>
De Wolden	15	15	<b>100%</b>
Emmen	62	57	<b>91,6%</b>
Hoogeveen	36	36	<b>100%</b>
Meppel	16	14	<b>87,5%</b>
Midden-Drenthe	20	20	<b>100%</b>
Noordenveld	18	18	<b>100%</b>
Tynaarlo	18	14	<b>77,7%</b>
Westerveld	13	12	<b>92,3%</b>
<b>Totalen</b>	<b>286</b>	<b>267</b>	<b>93,6%</b>

Fig. 1: Tabel van responspercentages per gemeente.

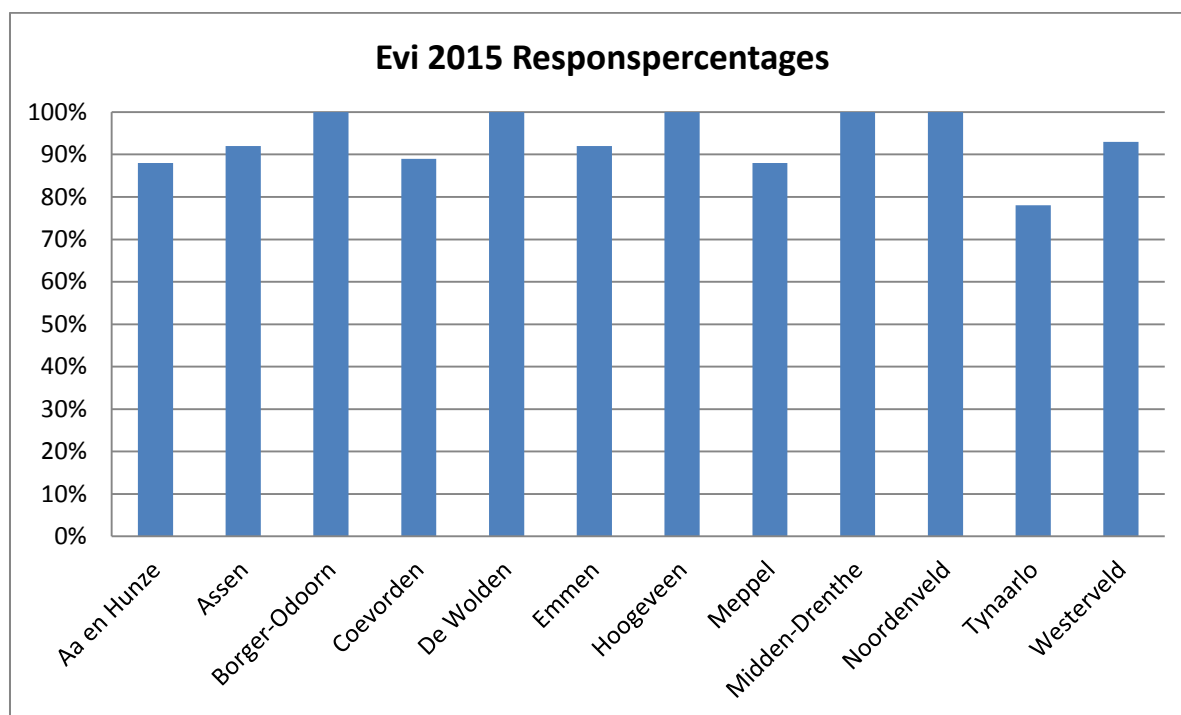


Fig. 2: staafdiagram van de responspercentages per gemeente.

#### 4.4 Respons: vergelijking met 2014

Om een goede vergelijking te maken met de resultaten van 2014 is het van belang om voor dat jaar een onderscheid te maken tussen de geanalyseerde respons en de totale respons. In het onderzoek

van 2014 zijn alleen de Evi's van de scholen geanalyseerd die in april 2014 zijn ingevuld. De scholen hadden echter ook nog de mogelijkheid om de vragenlijst in september 2014 in te vullen. Dit is uiteindelijk nog door 63 scholen gedaan waarmee de totale respons van 2014 komt op 278 scholen van de 286. Dit is een percentage van 97%. Hiermee is de maximale respons bijna behaald en is er tevens sprake van een hogere respons dan in 2015. Er kan twee keer een vergelijking gemaakt worden tussen 2014 en 2015 waarbij de eerste vergelijking uitgaat van de resultaten van april 2014 en de tweede ook de resultaten van september 2014 meeneemt. Dit is in de onderstaande tabellen weergegeven:

<b>Gemeente</b>	<b>Deelnemende scholen 2014</b>	<b>Ingevulde Evi's april 2014</b>	<b>Percentage</b>	<b>Deelnemende scholen 2015</b>	<b>Ingevulde Evi's 2015</b>	<b>Percentage</b>
<b>Aa en Hunze</b>	17	13	<b>76,4%</b>	17	15	<b>88,2%</b>
<b>Assen</b>	22	15	<b>68,2%</b>	25	23	<b>92,0%</b>
<b>Borger-Odoorn</b>	15	14	<b>93,3%</b>	18	18	<b>100%</b>
<b>Coevorden</b>	28	22	<b>78,6%</b>	28	25	<b>89,2%</b>
<b>De Wolden</b>	17	14	<b>82,4%</b>	15	15	<b>100%</b>
<b>Emmen</b>	67	45	<b>67,2%</b>	62	57	<b>91,6%</b>
<b>Hoogeveen</b>	35	28	<b>80,0%</b>	36	36	<b>100%</b>
<b>Meppel</b>	16	14	<b>87,5%</b>	16	14	<b>87,5%</b>
<b>Midden-Drenthe</b>	21	17	<b>81,0%</b>	20	20	<b>100%</b>
<b>Noordenveld</b>	19	12	<b>63,2%</b>	18	18	<b>100%</b>
<b>Tynaarlo</b>	15	12	<b>80,0%</b>	18	14	<b>77,7%</b>
<b>Westerveld</b>	14	9	<b>64,3%</b>	13	12	<b>92,3%</b>
<b>Totalen</b>	<b>286</b>	<b>215</b>	<b>75,2%</b>	<b>286</b>	<b>267</b>	<b>93,6%</b>

Fig. 3: Tabel waarin een vergelijking wordt gemaakt tussen de respons van april 2014 en april 2015.

<b>Gemeente</b>	<b>Deelnemende scholen 2014</b>	<b>Ingevulde Evi's Sept. 2014</b>	<b>Percentage</b>	<b>Deelnemende scholen 2015</b>	<b>Ingevulde Evi's 2015</b>	<b>Percentage</b>
<b>Aa en Hunze</b>	17	17	<b>100%</b>	17	15	<b>88,2%</b>
<b>Assen</b>	22	22	<b>100%</b>	25	23	<b>92,0%</b>
<b>Borger-Odoorn</b>	15	15	<b>100%</b>	18	18	<b>100%</b>
<b>Coevorden</b>	28	27	<b>96,4%</b>	28	25	<b>89,2%</b>
<b>De Wolden</b>	17	17	<b>100%</b>	15	15	<b>100%</b>
<b>Emmen</b>	67	60	<b>89,5%</b>	62	57	<b>91,6%</b>
<b>Hoogeveen</b>	35	35	<b>100%</b>	36	36	<b>100%</b>
<b>Meppel</b>	16	16	<b>100%</b>	16	14	<b>87,5%</b>
<b>Midden-Drenthe</b>	21	21	<b>100%</b>	20	20	<b>100%</b>
<b>Noordenveld</b>	19	18	<b>94,7%</b>	18	18	<b>100%</b>
<b>Tynaarlo</b>	15	15	<b>100%</b>	18	14	<b>77,7%</b>

<b>Westerveld</b>	14	14	<b>100%</b>	13	12	<b>92,3%</b>
<b>Totalen</b>	<b>286</b>	<b>277</b>	<b>96,8%</b>	<b>286</b>	<b>267</b>	<b>93,6%</b>

Fig. 4: Tabel waarin een vergelijking wordt gemaakt tussen de respons van september 2014 en april 2015. De vergelijking van de totale respons van 2014 en 2015 ziet er in een staafdiagram als volgt uit:

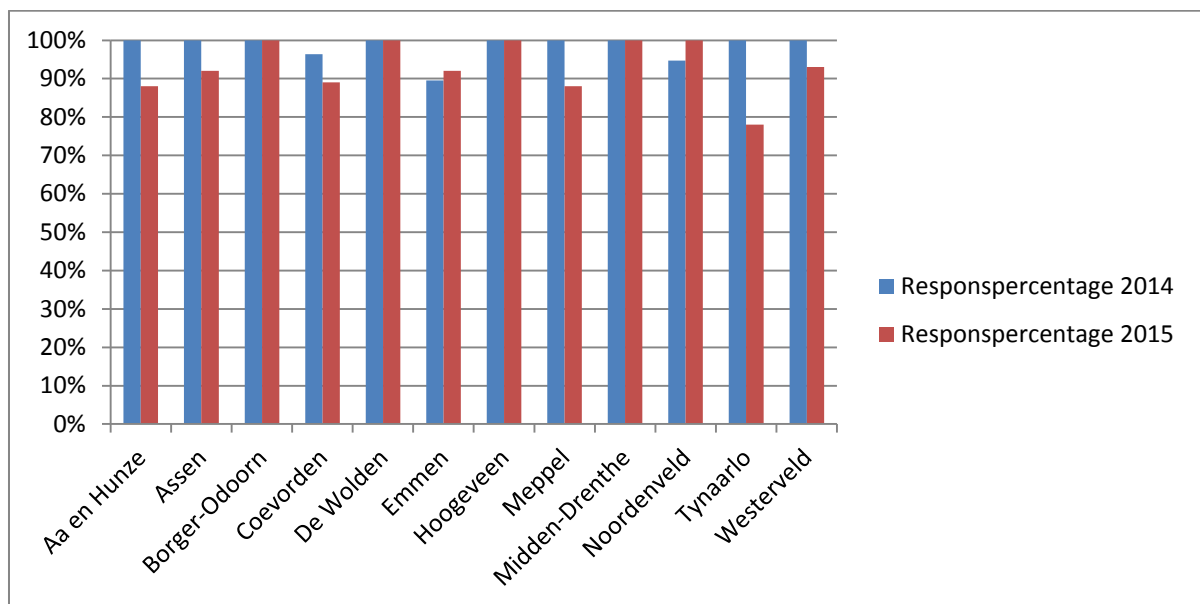


Fig. 5: Staafdiagram waarin de vergelijking van de totale respons van 2014 en 2015 is weergegeven.

Hierbij valt het op dat er in 2014 in meer gemeenten een responspercentage is behaald van 100%. Waarom er in 2015 minder gemeenten zijn waarvan alle deelnemende scholen de vragenlijst hebben ingevuld, is moeilijk te verklaren. Het kan zijn dat de scholen bij de tweede evaluatieronde verwachten dat er een mogelijkheid is om de vragenlijst in september in te vullen; iets wat niet het geval is en waar de scholen ook van op de hoogte zijn gebracht. Al is er een hoge respons behaald in 2015, de verwachting was dat het maximale responspercentage werd behaald, want in 2015 heeft het niet invullen van de vragenlijst een directe consequentie. De school kan dan geen subsidie aanvragen voor de volgende tranche (2015-2016, 2016-2017).

## 4.5 Geschikte respons

De vragenlijst Evi is zo geprogrammeerd dat non-respons niet mogelijk was – invullers waren verplicht om alle antwoordvelden in te vullen. Een invuller kon deze verplichting echter eenvoudig ‘omzeilen’ door in het antwoordveld ‘geen’, ‘weet niet’, ‘nog onbekend’ of dergelijke uitspraken in te vullen. Voor de betrouwbaarheid en validiteit van dit onderzoek had dergelijke partiële (item) non-respons geen consequenties. De kwalitatieve onderzoeks- en dataverwerkingsmethode stelt de onderzoeker in staat om te onderzoeken wat de reden voor de partiële non-respons is. Juist die non-respons zou dan interessante gegevens kunnen opleveren. Partiële non-respons maakte de data dus

niet ongeschikt of ongeldig. Echter, in de gemeente Midden-Drenthe zijn de vragenlijsten van 11 scholen van één onderwijsstichting allemaal hetzelfde ingevuld. Een bovenschoolse ICC-er en/of directeur mag uiteraard de vragenlijsten van zijn scholen invullen, maar moet hierbij wel de ervaringen van de individuele school naar voren laten komen. In het geval van deze 11 scholen is dit niet gebeurd – de antwoorden zijn gekopieerd - en daarom zijn deze scholen niet meegenomen in het onderzoek. Bij de verschillende onderdelen zal er bij de gemeente Midden-Drenthe wel worden vermeld wat de gezamenlijke score is van deze elf scholen. Er zijn uiteindelijk 253 vragenlijsten geschikt bevonden.

Het verwerken van de data moet leiden tot kwantitatieve gegevens en hierbij kan ongeldige respons een probleem opleveren. Wanneer een scenario onjuist is ingevuld, zal dit gecodeerd worden als ongeldig. Daarmee is de score van de vragenlijst tevens ongeldig en kan deze data niet gebruikt worden in het onderzoek. Met de eerder genoemde aanpassingen in Evi is er getracht dit te voorkomen door met een extra pop-up scherm de invullers alerter te maken. Toch is de score van 86 scholen ongeldig bevonden. Een advies aan Compenta is dan ook om een avond te organiseren waar het invullen van Evi aan bod komt; iets wat mogelijk ook verwerkt kan worden in de ICC-cursus. Uiteindelijk is er een geschikte respons van 63% voor de kwantitatieve verwerking van de data. De vuistregel is dat een respons tussen de 30% en 40% voldoende is voor kwantitatief onderzoek (afhankelijk van de grootte van de steekproef). De geschikte respons is dus ruim voldoende om algemene uitspraken te kunnen doen.

Kortom: voor de kwalitatieve verwerking was er een geschikte respons van 88%, voor de kwantitatieve verwerking van de gegevens een geschikte respons: 63%.

## 4.6 Respondenten

Net als vorig jaar zijn de directeurs en de aanwezige ICC-ers/cultuurcontactpersonen verzocht om Evi samen in te vullen. De eerste invuller was bij voorkeur de ICC-er, die in de meeste gevallen verantwoordelijk is voor de organisatie en uitvoering van het cultuuronderwijs. De tweede invuller was bij voorkeur de directeur, die de koers van de school bewaakt en verantwoordelijk is voor de randvoorwaarden (taakuren, middelen, etc.). Deze verdeling van invullers was echter geen verplichting; scholen zijn vrij om te bepalen wie de eerste en tweede invuller is. Er is wel een duidelijk verschil tussen de eerste en tweede invuller. De eerste invuller geeft de antwoorden en de tweede kijkt deze na en zorgt voor waar nodig aanvulling. In onderstaande diagrammen is weergegeven wie de eerste en tweede invullers zijn geweest:

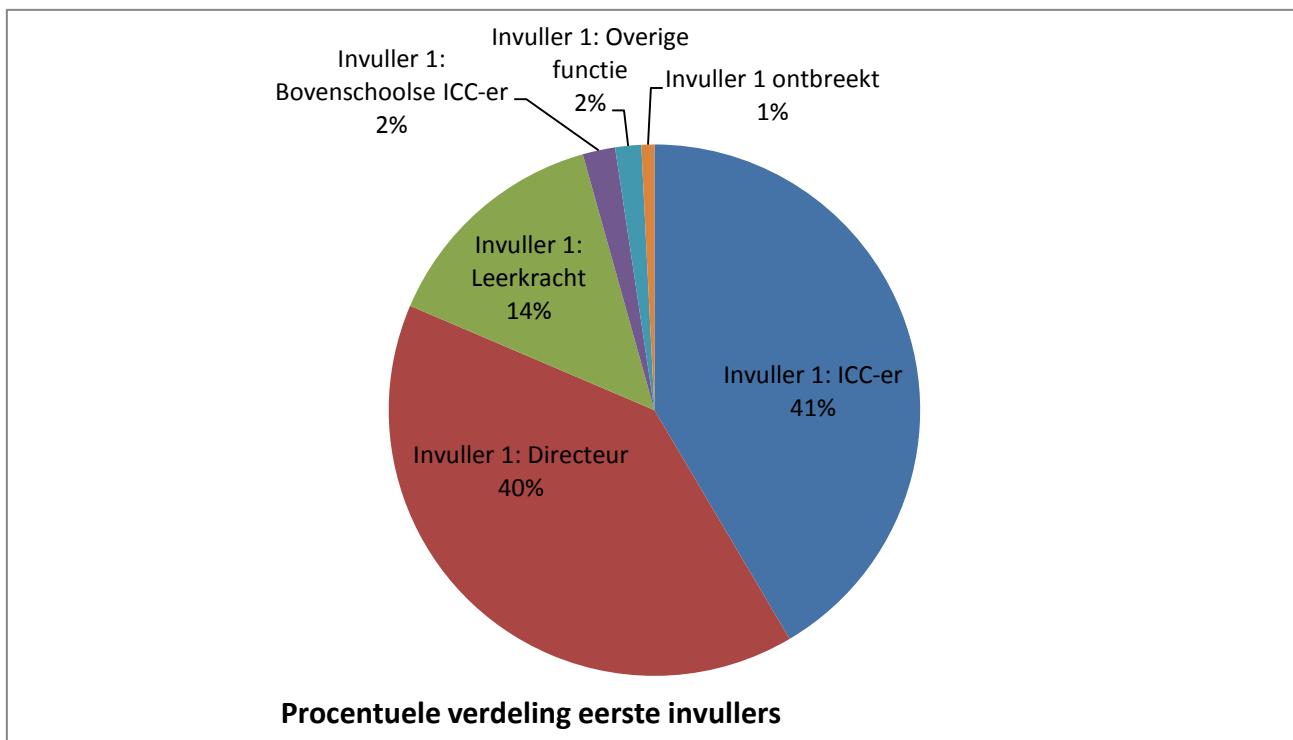


Fig. 6: Cirkeldiagram waarin de procentuele verdeling van de eerste invullers is weergegeven

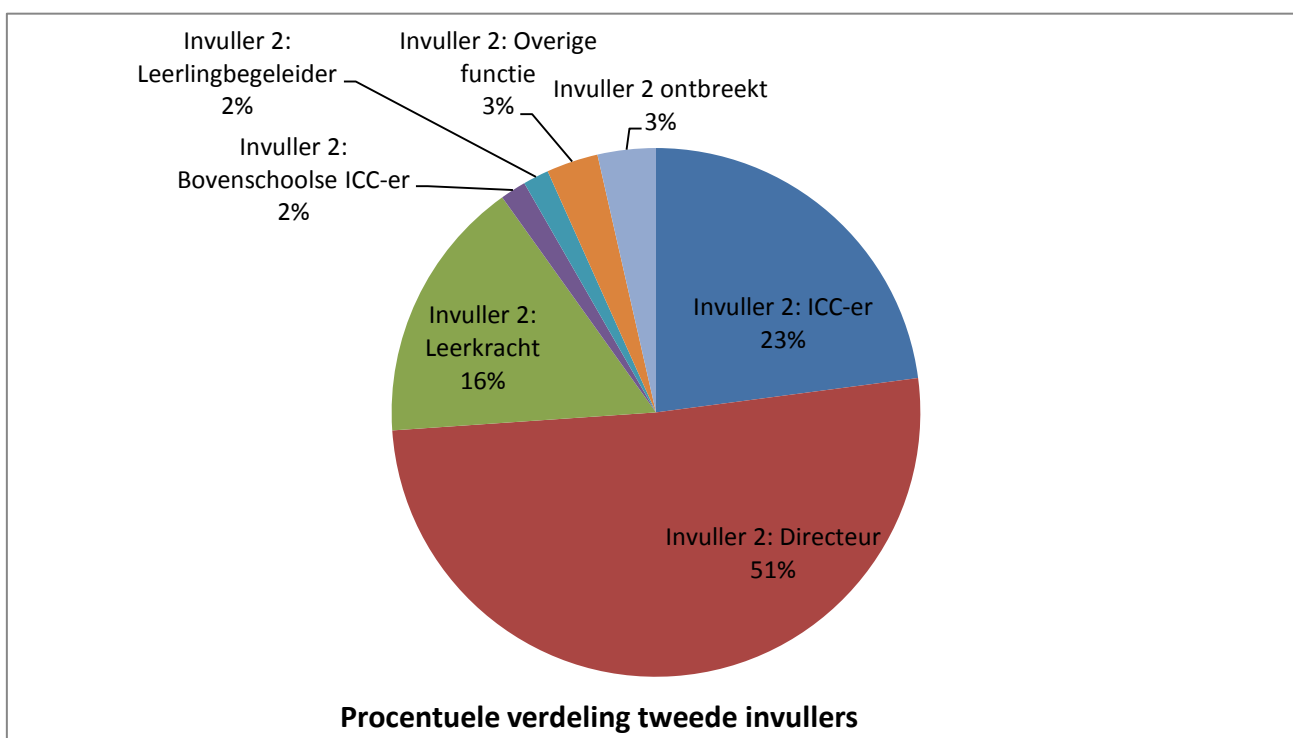


Fig. 7: Cirkeldiagram waarin de procentuele verdeling van de tweede invullers is weergegeven

Als eerste invullers worden de ICC-ers het vaakst genoemd en bij de tweede invullers zijn de directeuren de meest genoemde invullers. De combinaties van invullers zijn weergegeven in onderstaande tabel:



	Invuller 1: Directeur	Invuller 1: ICC-er	Invuller 1: Leerkracht	Invuller 1: Bovenschoolse ICC-er	Invuller 1: Overige functie	Invuller 1 ontbreekt
Invuller 2: Directeur	4	87	31	5	1	1
Invuller 2: ICC-er	48	9	0	0	0	1
Invuller 2: Leerkracht	32	4	4	0	1	0
Invuller 2: Leerlingbegeleider	4	0	0	0	0	0
Invuller 2: Bovenschoolse ICC- er	4	0	0	0	0	0
Invuller 2: Overige functie	6	1	0	0	1	0
Invuller 2 ontbreekt	3	4	1	0	0	0

Fig. 8: Tabel waarin de combinaties van invullers wordt weergegeven.

Met deze tabel wordt het duidelijk dat de gewenste combinatie - ICC-er als eerste invuller en directeur als tweede invuller – het meest voorkomt (87 gevallen). De combinatie van ICC-er en directeur (in welke volgorde dan ook) wordt in totaal 135 gevallen genoemd en is daarmee dus de meeste genoemde combinatie. Hiermee kan er gesteld worden dat in 53% de vragenlijsten door de directeur en de ICC-er zijn ingevuld; een stijging ten opzichte van 2014 toen dit bij 47% het geval was. Een reden hiervoor is dat er ondertussen meer ICC-ers zijn opgeleid.

## 4.7 Evaluatie van de respons

Ook dit jaar is er sprake van een hoge respons in vergelijking met andere kwalitatieve onderzoeken wat komt door de manier van responswerving. De vragenlijst levert in eerste plaats informatie op voor de school en dit maakt Evi aantrekkelijk om in te vullen. Het opschorten van het subsidiegeld is een maatregel die ook zorgt voor de hoge respons. De hoge respons komt niet als een verrassing en hiervoor zijn twee redenen. Allereerst zijn de scholen die de vragenlijst nog niet hadden ingevuld gebeld om ervoor te zorgen dat de vragenlijst alsnog werd ingevuld. Ten tweede is Evi dit jaar niet nieuw; de scholen zijn er vertrouwd mee. Dit maakt het makkelijker om de lijst in te vullen.

**Samenvatting:** Van de scholen die deelnemen aan de regeling Cultuureducatie met Kwaliteit Drenthe heeft 93% de vragenlijst ingevuld; een stijging ten opzichte van de geanalyseerde respons van 2014. Deze respons is ruim voldoende om generaliseerbare uitspraken te doen. Uiteindelijk is 88% van de data geschikt om kwalitatief te verwerken. Voor kwantitatieve verwerking is 63% geschikt. De gewenste combinatie van invullers - directeur en ICC-er - komt met 135 gevallen het vaakst voor.

## 5. Plannen van de scholen

In dit hoofdstuk worden de plannen van de scholen beschreven. Waar willen zij hun budget aan besteden? In Evi was er voor de scholen de mogelijkheid om hun plannen aan te geven. Aangezien dit onderzoek zich toespitst op de groei is het interessant om te kijken of er op het gebied van de plannen van de scholen opvallende verschuivingen te zien zijn. In dit hoofdstuk wordt gekeken naar de plannen van de scholen en wordt tevens een vergelijking gemaakt met de plannen als geanalyseerd in het evaluatieonderzoek uit 2014.

### 5.1 Zeventien soorten plannen

In Evi werd een open vraag gesteld over de plannen van de scholen op het gebied van cultuureducatie. Waar willen zij het budget aan besteden? Hier mocht de scholen van alles noemen en uiteindelijk zijn er zeventien verschillende soorten plannen naar voren gekomen; namelijk:

- Activiteiten: hieronder vallen excursies en voorstellingen;
- Kunstmenu/Cultuurmenu/Podiumplan/Culturele Mobiliteit: een programma van cultureel aanbod dat extern wordt georganiseerd en door scholen wordt afgenomen;
- Externe deskundigheid: de school wil ondersteuning van een externe deskundige;
- Deskundigheidsbevordering van de ICC-er: scholing, nascholing en bijscholing;
- Deskundigheidsbevordering van het team;
- Deskundigheid van de vakleerkracht (het inzetten van een vakleerkracht);
- Deskundigheidsbevordering in het algemeen;
- Het ontwerpen van een doorlopende leerlijn of het anderszins aanbrengen van samenhang in het cultuuronderwijs;
- De inrichting van een lokaal, plein of podium, zodat de ruimte gebruikt kan worden voor culturele activiteiten;
- Lessen of workshops;
- Materialen: bijvoorbeeld verkleedkleden, camera's of muziekinstrumenten;
- Een methode voor kunst-/cultuuronderwijs;
- Het opzetten van naschoolse activiteiten;
- Het ontwikkelen van de relaties met het netwerk;
- Productontwikkeling: met culturele aanbieders een product van de school ontwikkelen;
- Projecten of projectweken;
- Het bedenken en/of uitwerken van een visie of een beleidsplan.

In totaal zijn er zeventien soorten plannen te onderscheiden, die in onderstaande staafdiagram met genoemde aantallen zijn weergegeven:

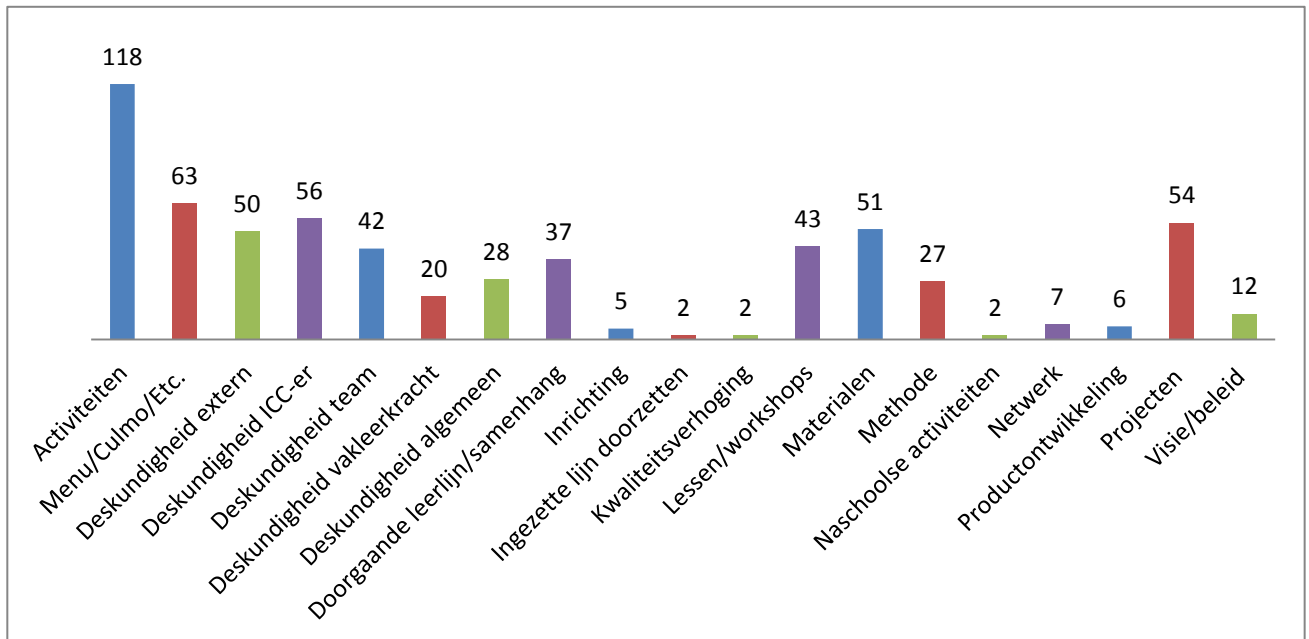


Fig. 9: Staafdiagram waarin de plannen van de scholen zijn weergegeven. Noot: 'Culmo' staat voor Culturele Mobiliteit.

Net als vorig jaar willen de scholen het budget van Cultuureducatie met Kwaliteit het vaakst besteden aan (extra) activiteiten, maar daarna wordt het volgen van het kunstmenu het vaakst genoemd. De deskundigheidsbevordering van de ICC-er wordt ook redelijk vaak genoemd, maar nog steeds lijkt het extra budget niet direct te worden besteed aan het verankeren van het cultuuronderwijs.

Echter, wanneer de verschillende plannen worden gebundeld volgens de door Compenta opgestelde onderdelen (deskundigheid, visie, doorlopende leerlijn en netwerk) ontstaat er een ander beeld. In onderstaande diagram zijn de gebundelde aantallen te zien:

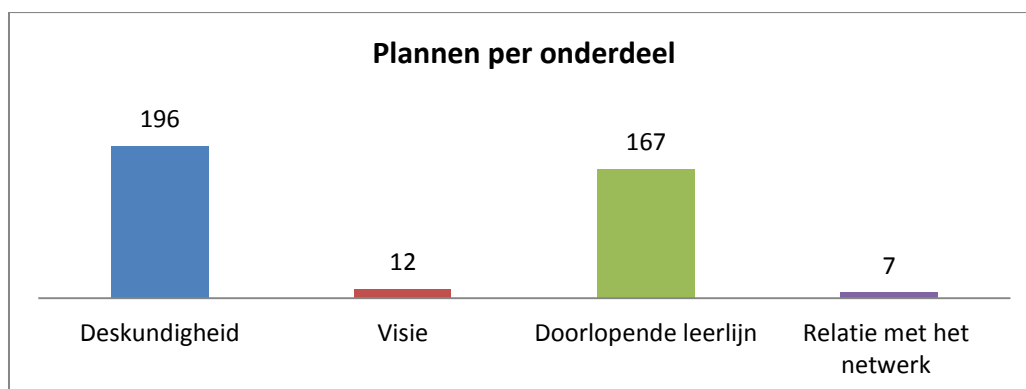


Fig. 10: Staafdiagram waarin de plannen van de scholen per onderdeel worden weergegeven.

Scholen hebben 196 plannen op het gebied van deskundigheid tegenover in totaal 181 plannen rondom activiteiten en kunstmenu-programma's. Het maken van plannen om te zorgen dat cultuureducatie structureel aanwezig is op school, komt via het bundelen van de plannen meer naar voren. Hierdoor verandert het beeld van scholen die veelal plannen maken om het budget te gebruiken voor niet-structurele activiteiten naar een beeld van scholen die gerichte plannen maken om cultuureducatie een structurele plek te geven in het onderwijs.

## 5.2 Vakgebieden

Naast de plannen konden de scholen ook aangeven aan welk vakgebied zij hun budget wilden besteden. De scholen waren niet verplicht om dit te doen; er werd namelijk geen aparte vraag over gesteld. In deze paragraaf kan dan ook slechts een schets worden weergegeven. In onderstaande staafdiagram is weergegeven hoe vaak de cultuureducatieve vakgebieden genoemd worden in de plannen van de scholen:

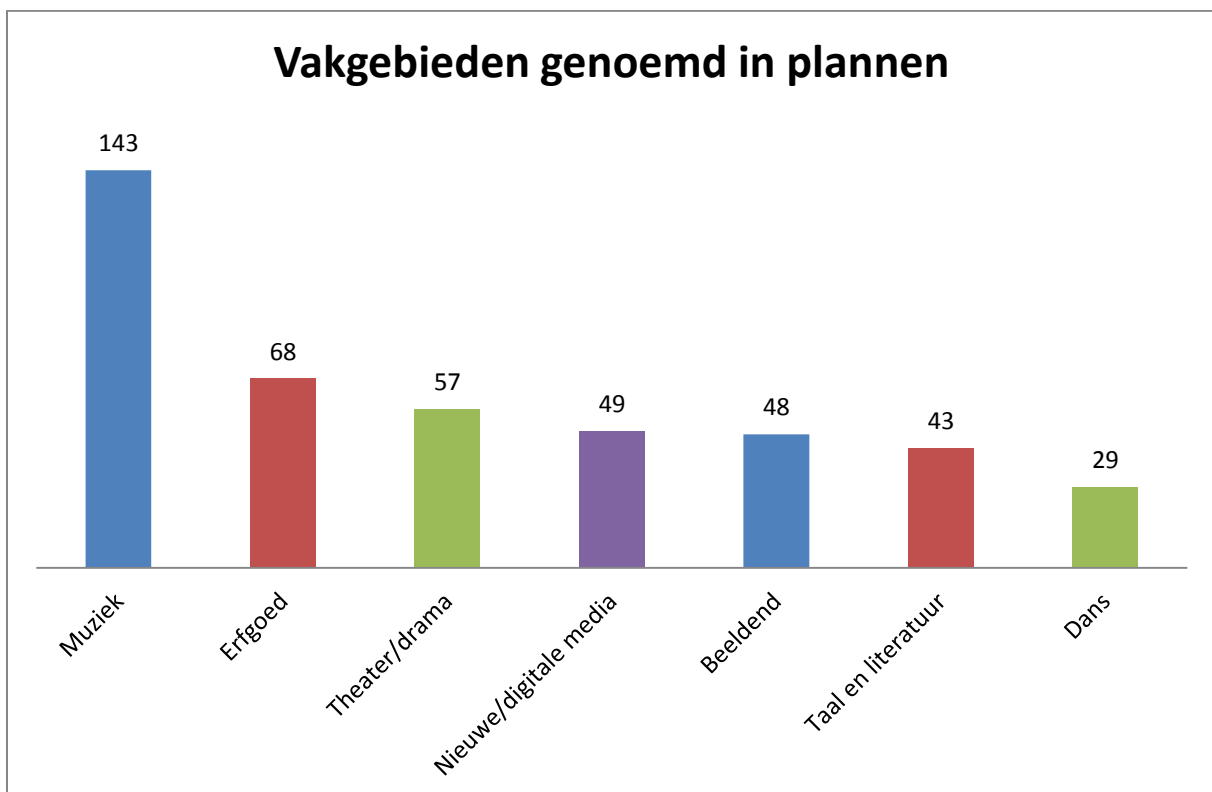


Fig. 11: Stafdiagram waarin is weergegeven hoe vaak een bepaald vakgebied voorkomt in de plannen van de scholen.

Wanneer we dit vergelijken met het onderzoek uit 2014 valt het op dat de drie vaakst genoemde vakgebieden hetzelfde zijn. In 2014 werd muziek gevolgd door theater en daarna erfgoed. Nu zijn deze laatste twee omgedraaid. In 2014 werd het vakgebied nieuwe/digitale media het minst vaak

genoemd. In 2015 is dit duidelijk veranderd, want dit vakgebied komt nu achter het vakgebied theater in de rangschikking; op de vierde plaats.

**Samenvatting:** De scholen hebben in Evi verschillende plannen aangegeven waaraan zij het budget van de regeling willen besteden. Er kunnen in totaal zeventien soorten plannen worden onderscheiden. De scholen lijken bewustere plannen te maken om cultuuronderwijs een structurele plaats in te laten nemen in het curriculum.

## 6. Deskundigheid

In Evi, en ook in het cyclische proces van kwaliteitsverbetering, wordt gestart met het onderdeel deskundigheid. In dit hoofdstuk wordt een beeld geschetst van de deskundigheid van de scholen en wordt het bereikte ambitie scenario in een Evi-piramide weergegeven. Dit wordt zowel per gemeente als provinciaal gepresenteerd om zo zicht te krijgen op de stand van zaken. De knelpunten omtrent de deskundigheid komen ook aan bod. Vervolgens wordt bepaald of de uitvoering van het programma door Compenta bijdraagt aan de deskundigheidsbevordering. Bij elk onderdeel wordt tevens een vergelijking gemaakt met de resultaten uit 2014.

### 6.1 Deskundigheid in beeld

In de ambitie scenario's wordt 'deskundigheid op het gebied van cultuuronderwijs' als volgt omschreven:<sup>14</sup>

- Scenario 1: er is geen opgeleide ICC-er of cultuuronderwijsdeskundige;
- Scenario 2: er is een cultuuronderwijsdeskundige, zoals een opgeleide ICC-er, werkzaam in het team;
- Scenario 3: de opgeleide ICC-er speelt een centrale rol bij de vormgeving van het cultuuronderwijs op de school en wordt bijgestaan door een expertteam. Er is minimaal één teamoverleg per jaar over cultuuronderwijs;
- Scenario 4: de opgeleide ICC-er wordt bijgestaan door een expertteam, er is meerdere keren per jaar teamoverleg over cultuuronderwijs en de ICC-er heeft een coördinerende en inspirerende rol.

In Evi worden verschillende vragen gesteld om de deskundigheid van de deelnemende scholen in kaart te brengen. Om in dit rapport een duidelijk overzicht te kunnen geven van de resultaten, worden er drie modellen onderscheiden: model 1 staat voor de scholen waar een ICC-er aanwezig is (dit is het geval in scenario 2,3 en 4); in model 2 is de ICC-er in opleiding (hier draait het om de stap van scenario 1 naar scenario 2) en in model 3 is er op de school geen ICC-er aanwezig (scenario 1).

---

<sup>14</sup> Stichting Compenta. Visienotitie CemK Drenthe. Assen: Compenta, 2012. P19-20.

**Model 1: er is een ICC-er op de school aanwezig (scenario 2, 3 en 4)**

Van de 253 deelnemende scholen hebben 169 scholen een ICC-er; dit is 67% van alle scholen. Hier is een duidelijke groei te zien, want in 2014 gaven 44% van de deelnemende scholen aan dat ze beschikten over een ICC-er. In de meeste gevallen zijn deze scholen tevreden over de aanwezige deskundigheid; 110 scholen (65%). Deze scholen zeggen hierover het volgende:

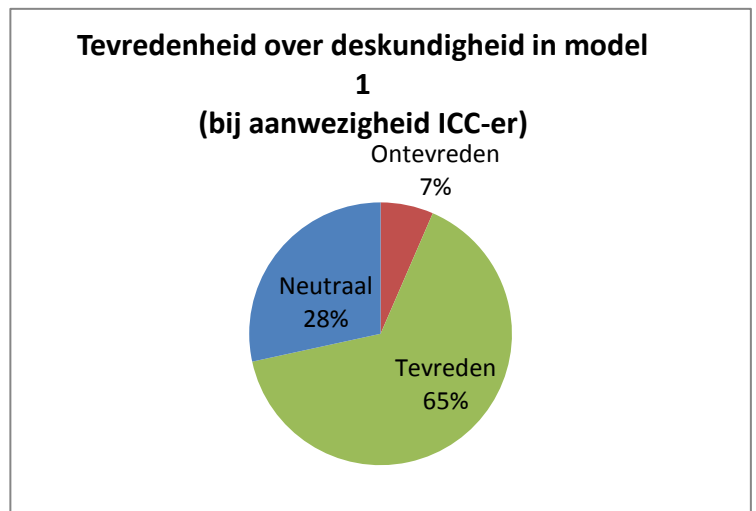


Fig. 12: Cirkeldiagram waarin de tevredenheid over de deskundigheid is weergegeven bij scholen die beschikken over een ICC-er.

*[Naam school] heeft op dit moment voldoende deskundigheid op het gebied van de voorbereiding en organisatie van het cultuuronderwijs. Er is een leerkracht ICC-er en een tweede leerkracht schaduw op dit moment de functie. Het streven is dat leerkracht II volgend schooljaar 2015/2016 de ICC opleiding gaat volgen. Daarnaast is een goed opgeleide muzikleerkracht aanwezig. Haar inzet en expertise beperkt zich nu nog tot haar eigen groep. (P 9,4)*

*De cursus ICC heeft de deskundigheid vergroot t.a.v. cultuureducatie. De ICC-er zit in een netwerk van andere ICC-ers om zich in te zetten voor cultuureducatie binnen [naam gemeente]. (P47,4)*

*Wij zijn tevreden over de aanwezige deskundigheid. Deze deskundigheid is voldoende, waardevol, duurzaam en vruchtbaar. De extern deskundige van [naam culturele instelling] helpt de leerkrachten zelf kunstvakken in te zetten in de lessen en bij het opstellen van leerlijnen. Er is sprake van goed overleg tussen directie, extern deskundige en MI-coördinator/ICC-er. Het team wordt door deze mensen geënthousiasmeerd en gemotiveerd. (P187,4)*

Echter, 7% van de scholen die beschikken over een ICC-er is ontevreden over de deskundigheid. De meeste scholen die ontevreden zijn, geven aan dat er een gebrek is aan deskundigheid bij het team/leerkrachten:

*Te weinig mensen met specialiteit op het gebied van cultuur. (P208,4)*

*Door een wisseling van leerkrachten is er één ICC 'er vertrokken. De deskundigheid van de leerkrachten moet worden vergroot. (P179,4)*

*Er moet meer draagvlak komen, mensen moeten weten waar we voor gaan. Het team moet het samen oppakken, gesteund door de ICC'ers. (P16,4)*

Twee scholen geven aan dat er deskundigheid wordt gemist op het financiële vlak:

*Deskundigheid is aanwezig, maar bij de financiële kant en hoe we de gelden gaan inzetten willen we graag hulp. (P2,4)*

Het aantal ontevreden scholen is maar een klein percentage van de scholen die beschikken over een ICC-er. Over de aanwezige deskundigheid is men dit jaar meer tevreden dan in 2014. Ondanks dat men over het algemeen tevreden is, wil de meerderheid van de scholen in dit model zich wel verder ontwikkelen; namelijk 73%. In onderstaande diagram is aangegeven op welk vlak de scholen zich willen ontwikkelen:

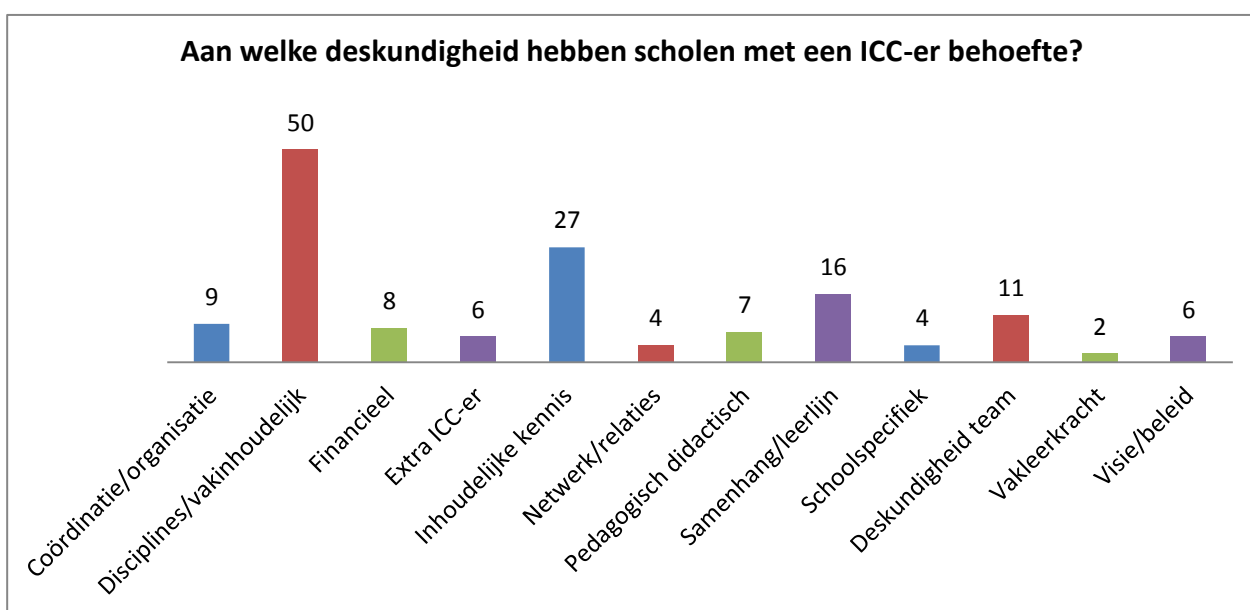


Fig. 13: Staafdiagram waarin in aantallen is weergegeven het aantal keer waarin soorten deskundigheid waar scholen met een ICC-er behoefte hebben is genoemd.



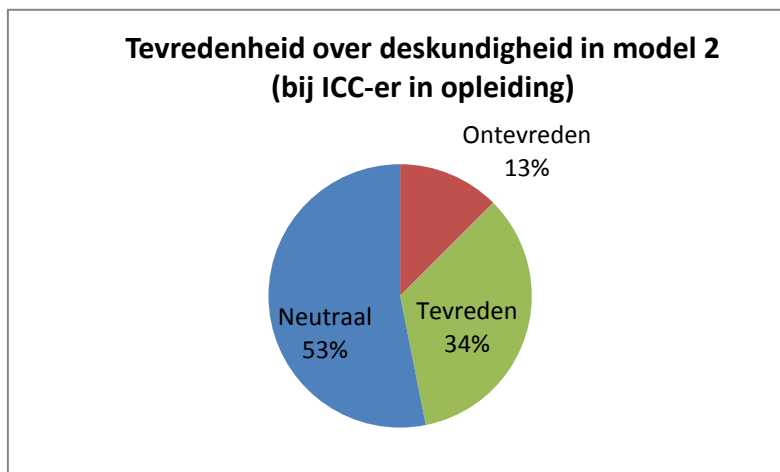
Bij scholen met een ICC-er is er vooral behoefte aan vakinhoudelijke en inhoudelijke kennis; hetgeen ook het geval was in 2014. Deze termen lijken zeer veel op elkaar en er is ook overlap te zien, maar daarnaast is er ook sprake van een verschil. Bij vakinhoudelijke kennis gaat het om de kennis van een bepaald cultureel vak, zoals muziek of beeldende kunst. Bij inhoudelijke kennis kan het hier ook over gaan, maar er kan ook sprake zijn van algemene inhoudelijke kennis over cultuuronderwijs; wat is kunst? Wat is cultuur? Wat is het belang van cultuuronderwijs? Acht scholen geven aan dat ze een expertteam willen. De behoefte aan een vakleerkracht wordt minder vaak genoemd.

De scholen die hun deskundigheid verder willen ontwikkelen, weten bijna allemaal hoe ze dat gaan doen. Ze zetten voornamelijk in op scholing om zo de deskundigheid te bevorderen; iets wat hen helpt bij het zetten van de volgende stappen. Twee scholen willen graag ontwikkelen, maar weten niet hoe en vragen daarbij hulp aan Compenta. De overige 46 scholen willen niet ontwikkelen, omdat ze in de meeste gevallen tevreden zijn over hun deskundigheid. Uiteindelijk hebben 45 scholen een hulpvraag op het gebied van deskundigheid. Door dit aan te geven in Evi laten de scholen zien waarbij zij hulp willen hebben en kan Compenta die hulp bieden.

Samenvattend: 67% van de deelnemende scholen beschikt over een ICC-er. De meeste van deze scholen zijn tevreden over hun deskundigheid. Scholen die ontevreden zijn geven aan dit te zijn op het gebied van de deskundigheid binnen het team. Er is met name behoefte aan deskundigheid op (vak)inhoudelijke vlak. 45 scholen geven aan een hulpvraag te hebben.

### **Model 2: een medewerker van de school volgt de ICC-opleiding ( van 1 naar scenario 2)**

32 scholen geven aan dat er op dit moment een ICC-er opgeleid wordt. Dit is 13% van alle deelnemende scholen; een percentage dat iets hoger is dan in 2014 (10%). 29 van deze scholen maken voor de ICC-opleiding gebruik van het budget van Cultuureducatie met Kwaliteit. Waar in 2014 de meerderheid van de scholen met een ICC-er in opleiding tevreden was over de aanwezige



deskundigheid, geeft nu de meerderheid geen of een neutrale beoordeling.

*Fig. 14: Cirkeldiagram waarin de tevredenheid over de deskundigheid is weergegeven bij scholen die een ICC-er in opleiding hebben.*

De meeste scholen geven geen of een neutrale beoordeling. Wat voor beoordelingen zijn dit? In veruit de meeste gevallen wordt er aangegeven dat er een ICC-er wordt opgeleid, maar wordt er geen beoordeling gegeven:

*We zijn op dit moment bezig om een cultuurcoach op te leiden. In ontwikkeling dus. (P29,4)*

*De ICC-ers zijn nog niet helemaal klaar met de scholing en volgen nog enkele workshops. (P95,4)*

In een enkel geval wordt er een positief en een negatief punt genoemd, wat leidt tot een neutrale beoordeling:

*De deskundigheid is nog niet voldoende, maar verbeterd sinds vorig jaar omdat een van de [leerkrachten] bezig is met de cursus ICC. (P229,4)*

Van de 32 scholen met een ICC-er in opleiding zijn vier scholen ontevreden. Twee scholen geven aan dat ze ontevreden zijn over de deskundigheid en dit graag willen verbeteren:

*Deskundigheid m.b.t. cultuuronderwijs is onvoldoende en overwogen hoe dit te verbeteren. (P32,4)*

De overige twee scholen melden dat de ICC-er bijna opgeleid is, maar dat men nog ontevreden is over de deskundigheid van de andere leerkrachten:

*Beide ICC-ers zijn bijna klaar met hun opleiding (deze maand). Wat betreft de overige teamleden zijn we nog niet tevreden over de deskundigheid met betrekking tot cultuuronderwijs. (P79,4)*

Van de 32 scholen met een ICC-er in opleiding zijn 11 scholen tevreden over hun deskundigheid. Ze geven allemaal aan dat ze 'tevreden' zijn over de vooruitgang:

*De deskundigheid van de cultuur coördinator is afgelopen jaar versterkt door het volgen van 3 cursussen; trainer 'Speel je wijs' (drama), ICC cursus, cursus 'Voorbij de kaders - Kunst in leren'. Door het volgen van deze cursussen is de deskundigheid vergroot en daar zijn we tevreden over. Op deze wijze wordt het cultuuronderwijs beter vormgegeven en kan het beter*

uitgevoerd worden. Daarnaast hebben we een leerkracht die gespecialiseerd is in muziek en hieraan een goede bijdrage levert. Tevreden dus maar meer expertise is welkom (binnen het team). (P7,4)

April 2015: er is een ICC-er in opleiding. Deze beschikt over voldoende deskundigheid om onze wensen uit te voeren. (P71,4)

De meeste van deze scholen willen hun deskundigheid verder ontwikkelen; namelijk 28 van de 32 scholen (88%). In onderstaande staafdiagram is te zien op welk vlak dit type school zich wil ontwikkelen:

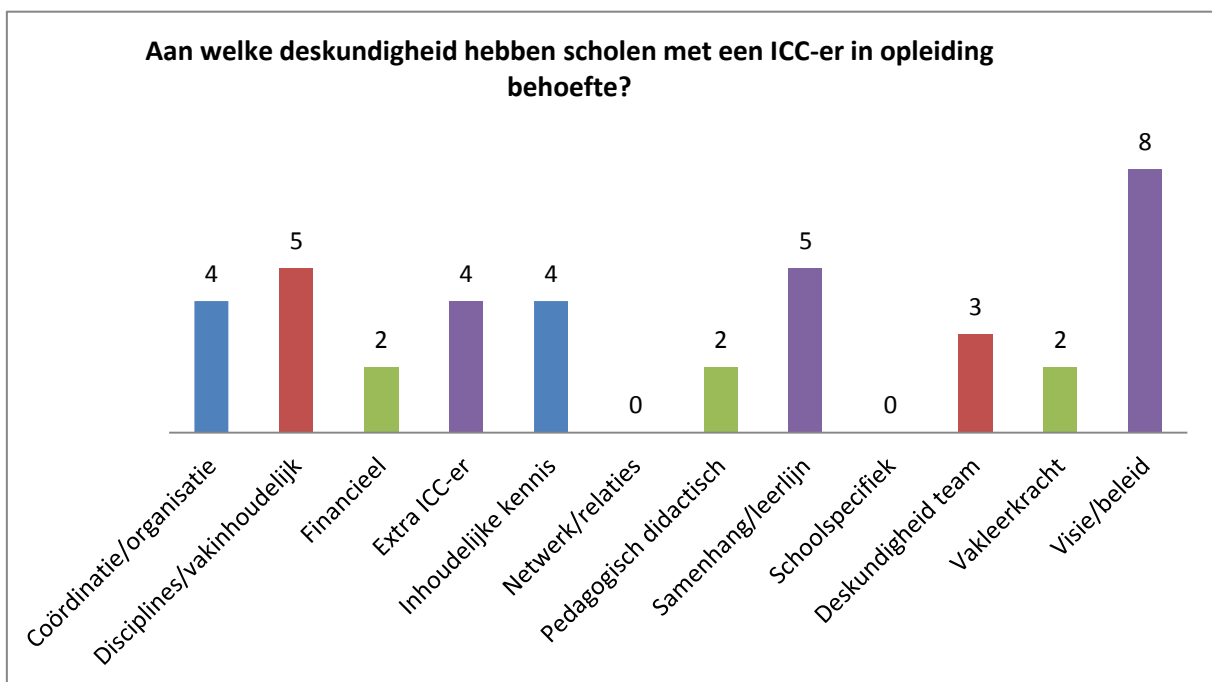


Fig. 15: Staafdiagram waarin is weergegeven aan welke soorten deskundigheid scholen met een ICC-er in opleiding behoefte hebben.

Er blijkt het meeste behoefte te zijn aan deskundigheid rondom visie en beleid; een verandering ten opzichte van 2014. Toen werd visie en beleid niet één keer genoemd. De reden dat visie/beleid nu veel genoemd wordt heeft de maken met de ICC-opleiding. De cursisten zijn nu aanbeland bij het schrijven van een visie. Deskundigheid kunnen ze dan ook gebruiken op dit gebied. Ook samenhang en doorlopende leerlijn wordt dit jaar meer genoemd dan in 2014. Scholen geven aan graag leerlijnen op te willen zetten en deze deel uit te laten maken van het onderwijs. Deze wisseling van interesse kan komen doordat de ICC-ers in opleiding tijdens de cursus duidelijk wordt waar de school aan moet werken en ze dit dan ook graag verder willen ontwikkelen.

Alle scholen die hun deskundigheid willen ontwikkelen, weten hoe ze dat willen doen. Hierbij wordt het aanspreken van externe deskundigheid het vaakst genoemd, gevolgd door het afronden

van de ICC-opleiding. Net als in 2014 lijken de scholen nog niet genoeg vertrouwen in hun eigen kunnen te hebben. Een reden hiervoor zou kunnen zijn dat deze scholen hun opleiding tot ICC-er nog niet hebben afgerond en hierdoor nog niet duidelijk hebben wat hun eigen deskundigheid is.

Vier scholen willen zich niet ontwikkelen, want ze verwachten met het afronden van de opleiding over voldoende deskundigheid te beschikken. 12 scholen geven aan een hulpvraag te hebben.

Samenvattend: 13% van alle deelnemende scholen laten op dit moment een ICC-er opleiden. De meeste scholen geven geen of een neutrale beoordeling (53%). De meerderheid van de scholen (88%) wil verder zich ontwikkelen met een focus op het vlak van visie en beleid. 12 scholen hebben een hulpvraag.

### Model 3: Er is geen ICC-er aanwezig op school.

Uit de vragenlijst komt naar voren dat 52 scholen geen ICC-er hebben. Dit is 21% van het totaal aantal deelnemende scholen. In 2014 had 46% van de deelnemende scholen geen ICC-er. Waar in

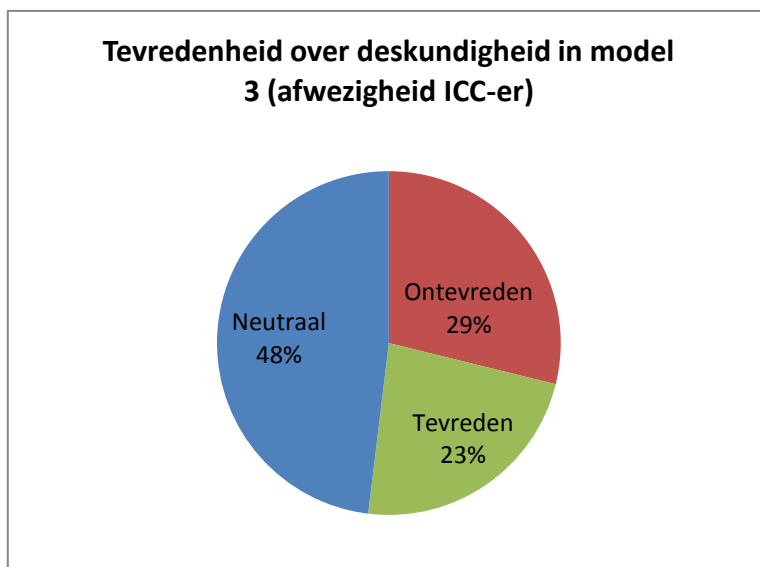


Fig. 16: Cirkeldiagram waarin de tevredenheid over de deskundigheid is weergegeven bij scholen die geen ICC-er hebben.

2014 het merendeel van de scholen die niet over een ICC-er beschikte ontevreden was over de deskundigheid, geven in 2015 de meeste scholen geen of een neutrale beoordeling over hun deskundigheid (48%). Ze geven aan dat er geen ICC-er is opgeleid, maar geven geen beoordeling over de aanwezige deskundigheid. In

een aantal gevallen wordt er een neutrale beoordeling gegeven:

*Onvoldoende in specialisatie. Voldoende in kennis van de leerkrachten. (P214,4)*

Van de 52 scholen zonder ICC-er zijn 15 scholen ontevreden (29%); waar in 2014 nog 54% ontevreden was over de aanwezige deskundigheid. De scholen zonder ICC-er lijken gematigder te zijn in de uitspraken over de aanwezige deskundigheid. Toch spreekt een aantal scholen over 'onvoldoende deskundigheid' en bij negen van deze scholen geeft men aan graag een ICC-er te willen hebben:

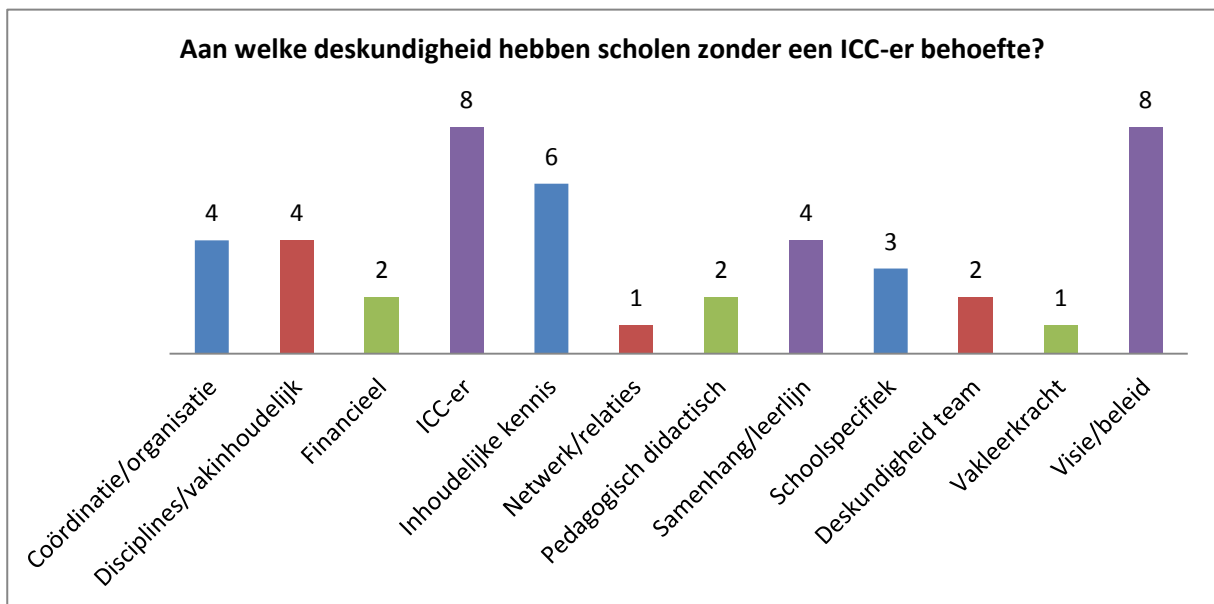
*Deskundigheid is op dit moment afwezig, verbeterpunt door scholing ICC. (P131,4)*

*Geen specifieke expertise aanwezig. ICC-er zou wenselijk zijn. Wellicht komend jaar collega beschikbaar voor opleiding. (P172,4)*

Van de scholen die tevreden zijn (23%) spreekt de meerderheid over 'voldoende deskundigheid'.

Compenta eist dat scholen zonder ICC-er zich gaan ontwikkelen. Wanneer de scholen een aanvraag doen, wordt er van hen verwacht dat ze als ambitie scenario minstens scenario 2 aangeven. In scenario 2 is het een eis om een ICC-er te hebben. Scholen die nog geen ICC-er hebben moeten dan wel van plan zijn om zich te ontwikkelen op dit vlak. Toch zijn er veertien scholen die zich niet willen ontwikkelen. Negen van deze scholen zijn tevreden en geven in de meeste gevallen aan dat men over voldoende deskundigheid beschikt. Twee scholen geven geen of een neutrale beoordeling en willen niet ontwikkelen. Drie scholen zijn ontevreden over de aanwezige deskundigheid, maar willen zich ook niet verder ontwikkelen. Drie van deze scholen geven aan het ontwikkelen van deskundigheid geen prioriteit.

38 scholen (van de 52) willen zich verder ontwikkelen (73%). In onderstaand diagram zijn de behoeften weergegeven:



*Fig. 17: Staafdiagram waarin in aantallen is weergegeven aan welke soorten deskundigheid scholen zonder ICC-er behoefte hebben.*

De meeste behoefte van deze scholen is te zien op het vlak van een ICC-er en visie/beleid, waar in 2014 (vak)inhoudelijke kennis en organisatorische deskundigheid bovenaan stonden. De ICC-er wordt bij deze scholen gemist en daarmee ook de kennis op het gebied van visie en beleid. Uiteindelijk geven van de 52 scholen zonder ICC-er 19 scholen expliciet aan een ICC-er te willen opleiden (37%).

Van de andere scholen kan vanuit de ingevulde Evi niet worden gezegd dat ze een ICC-er willen opleiden; iets wat wel het geval zou kunnen zijn. Uit de staafdiagram blijkt dat de scholen zonder ICC-er weinig behoefte hebben aan deskundigheid rondom netwerk/relaties en een vakleerkracht. Hier is men nog niet aan toe; de eerste stap (het opleiden van een ICC-er) moet nog genomen worden. De scholen die zich verder willen ontwikkelen weten, op één school na, hoe ze dit gaan doen. 18 scholen geven aan een hulpvraag te hebben.

Samenvattend: 52 van 253 deelnemende scholen beschikken niet over een ICC-er. 48% van deze scholen geeft geen of een neutrale beoordeling. De meerderheid van deze scholen wil zich ontwikkelen en dan met name op het vlak van visie/beleid en in 19 gevallen geeft men aan een ICC-er op te willen leiden. 18 scholen geven aan een hulpvraag te hebben. De veertien scholen die niet willen ontwikkelen op het vlak van deskundigheid en daardoor niet zullen beschikken over een ICC-er voldoen niet aan de eis van Compenta.

### De modellen naast elkaar

Onderstaande modellen worden bovenstaande gegevens nogmaals weergegeven.

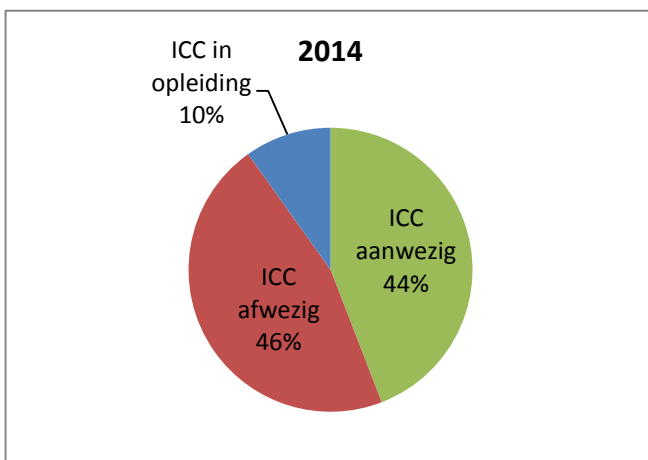


Fig. 18: Cirkeldiagram waarin is weergegeven bij hoeveel procent van de scholen in 2014 een ICC-er aanwezig, in opleiding of afwezig is

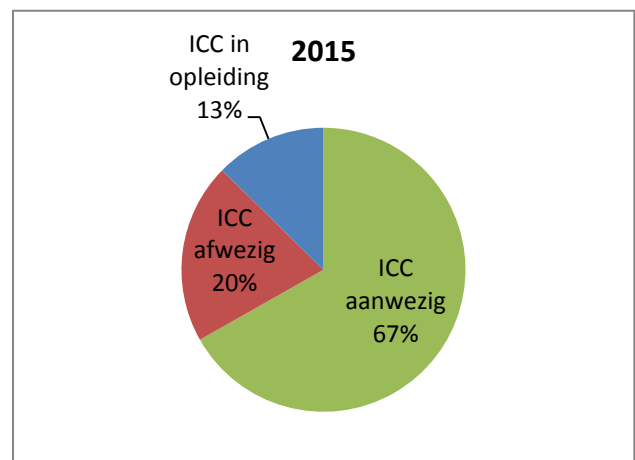


Fig. 19: Cirkeldiagram waarin is weergegeven bij hoeveel procent van de scholen in 2015 een ICC-er aanwezig, in opleiding of afwezig is.

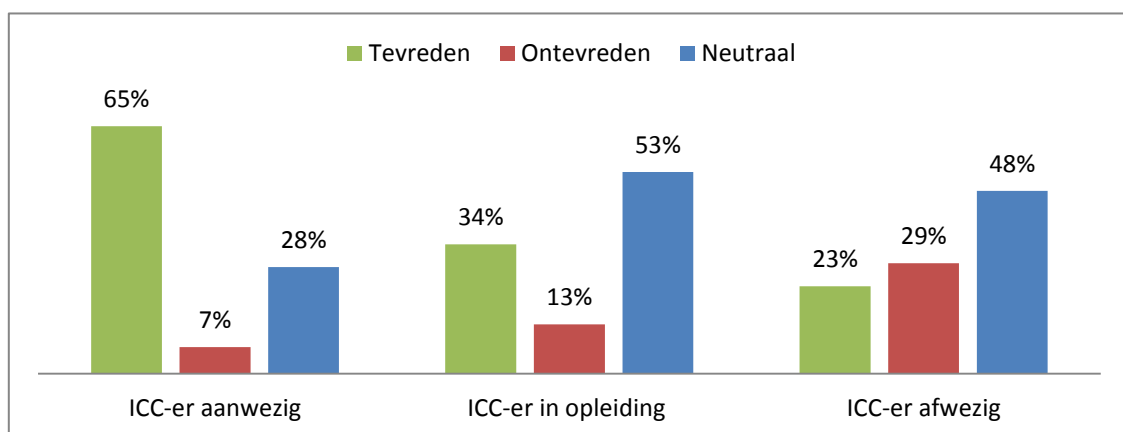


Fig. 20: Staafdiagram waarin de mate van tevredenheid over de aanwezige deskundigheid is weergegeven.

## 6.2 Resultaten: deskundigheid in piramides

De scholen hebben in de vragenlijst aangegeven in welke scenario zij zich bevinden wat betreft deskundigheid en dit is gevisualiseerd in de EVi-piramide. In deze paragraaf worden de resultaten daarvan gepresenteerd en wordt er een vergelijking gemaakt met het eerste uitvoeringsjaar. Er zijn 39 vragenlijsten niet meegenomen in de berekeningen. In deze vragenlijsten is er een piramide aangevinkt die niet overeenkwam met de antwoorden die op de open vragen waren gegeven. Wat hierbij opviel, is dat veel scholen met een ICC-er in opleiding zichzelf in scenario 2 plaatsen terwijl zij de stap van scenario 1 naar scenario 2 aan het maken zijn; ze bevinden zich nog niet in het tweede scenario.

### Deskundigheid: de Evi-piramide voor Drenthe:

Het aantal scholen per scenario is aangegeven in onderstaande staafdiagram:

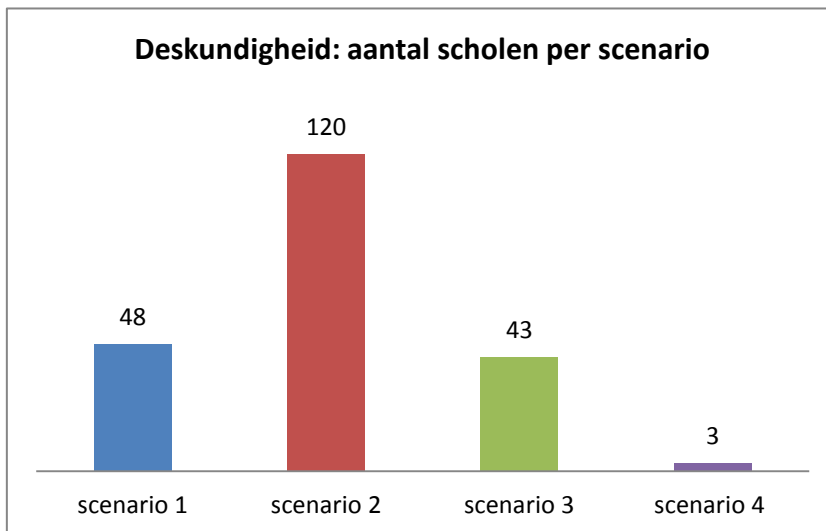


Fig. 21: Stafdiagram waarin het aantal scholen per scenario is weergegeven. (n=214)

In 2015 bevinden de meeste scholen zich in scenario 2, waar de meerderheid zich in 2014 nog in het eerste scenario bevond. Er is dus sprake van groei. Ook is het aantal scholen in scenario 3 gegroeid. Het aantal scholen in scenario 4 is hetzelfde gebleven. De Drentse basisscholen hebben

gemiddeld scenario 2 bereikt (score 80). In 2014 was het gemiddelde 1.7 met een score van 68,35. In de Evi-piramide ziet dat er als volgt uit:



Fig. 22: Evi-piramide: resultaatsscenario deskundigheid op Drentse scholen.

In het onderstaande staafdiagram wordt de vergelijking tussen 2014 en 2015 op het gebied van deskundigheid weergegeven:

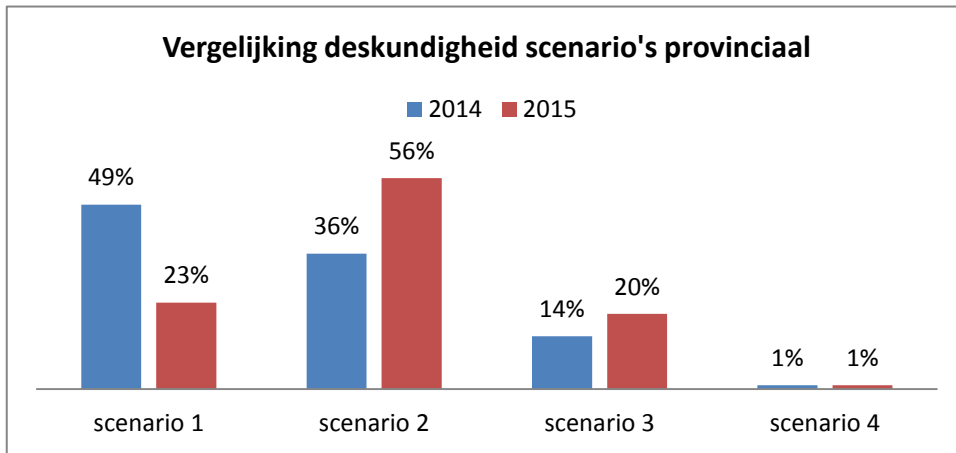
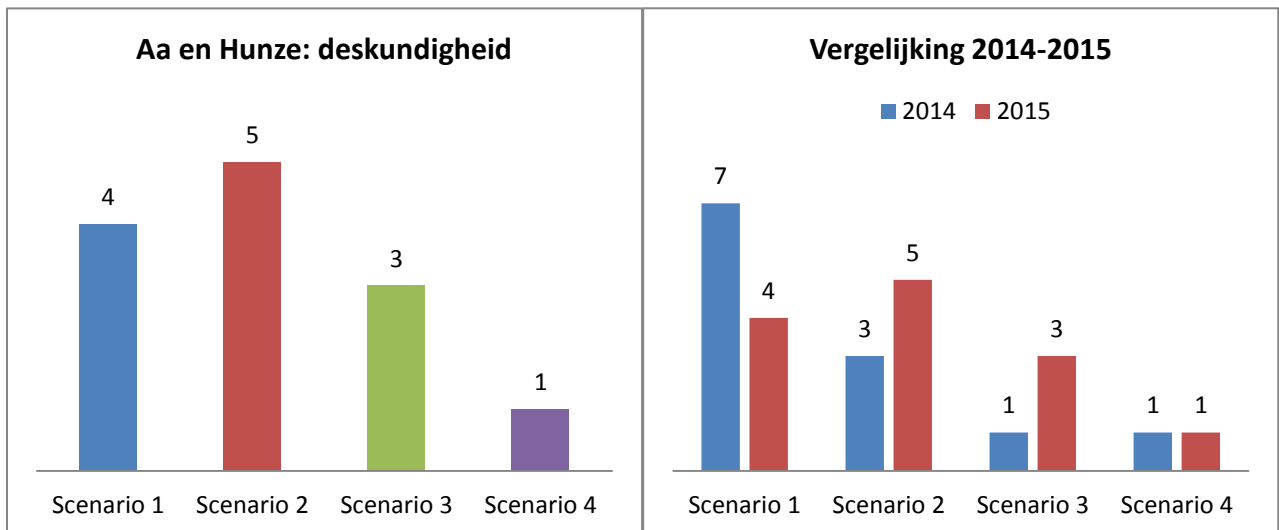


Fig. 23: Staafdiagram waarin de vergelijking tussen 2014 en 2015 van de resultaten van deskundigheid op provinciaal niveau wordt gemaakt.

#### Deskundigheid: Evi piramide per gemeente

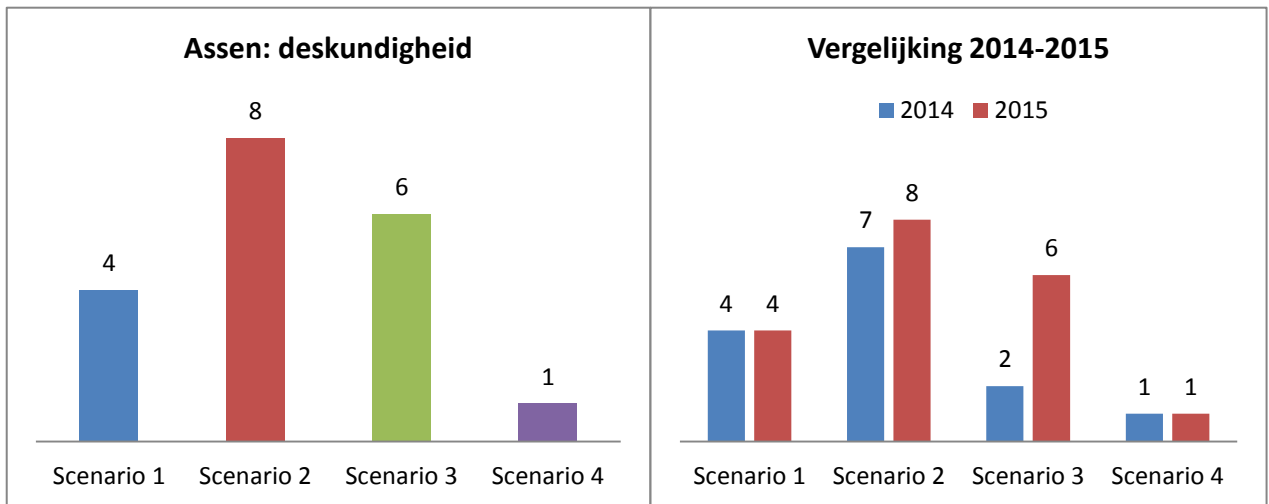
Hieronder wordt weergegeven wat de scores per gemeente zijn met behulp van een staafdiagram en de Evi-piramide. Tevens is er een vergelijking gemaakt met 2014.

Aa en Hunze: score 83, scenario 2 (n=13, 2 Evi's zijn ongeschikt. In 2014 n=12)

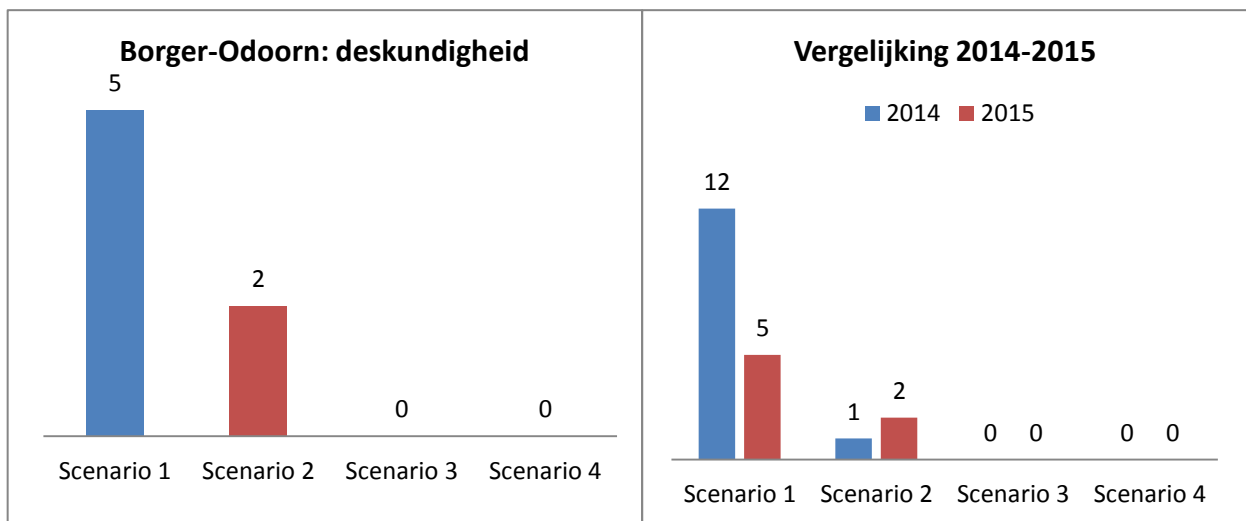




Assen: score 88, scenario 2.2 (n=18, 5 Evi's zijn ongeschikt. In 2014 n=14)

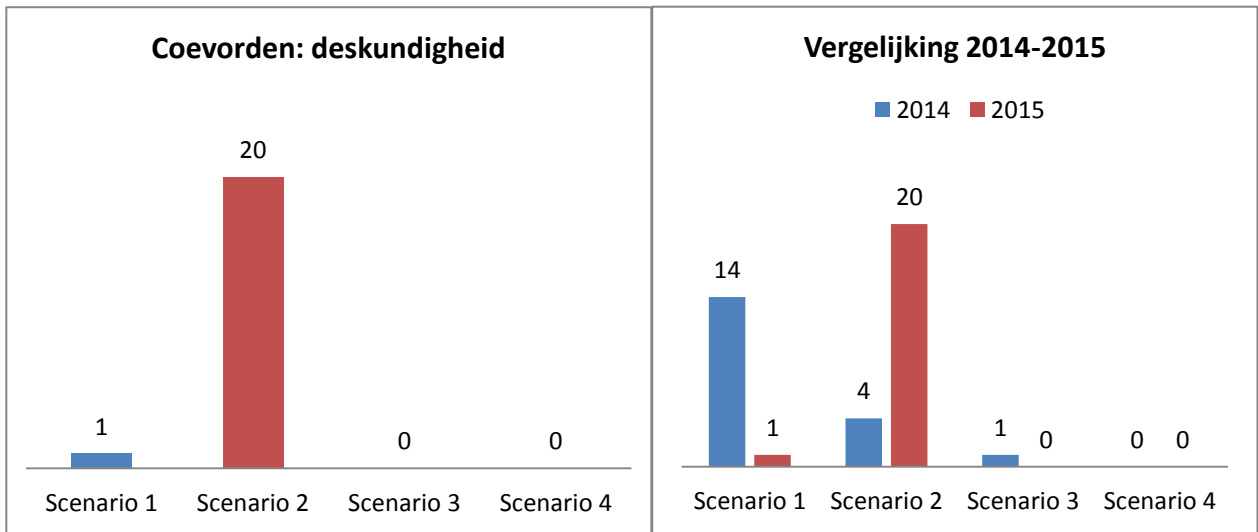


Borger-Odoorn: score 51, scenario 1.3 (n=7, 11 Evi's zijn ongeschikt. In 2014 n=13)<sup>15</sup>

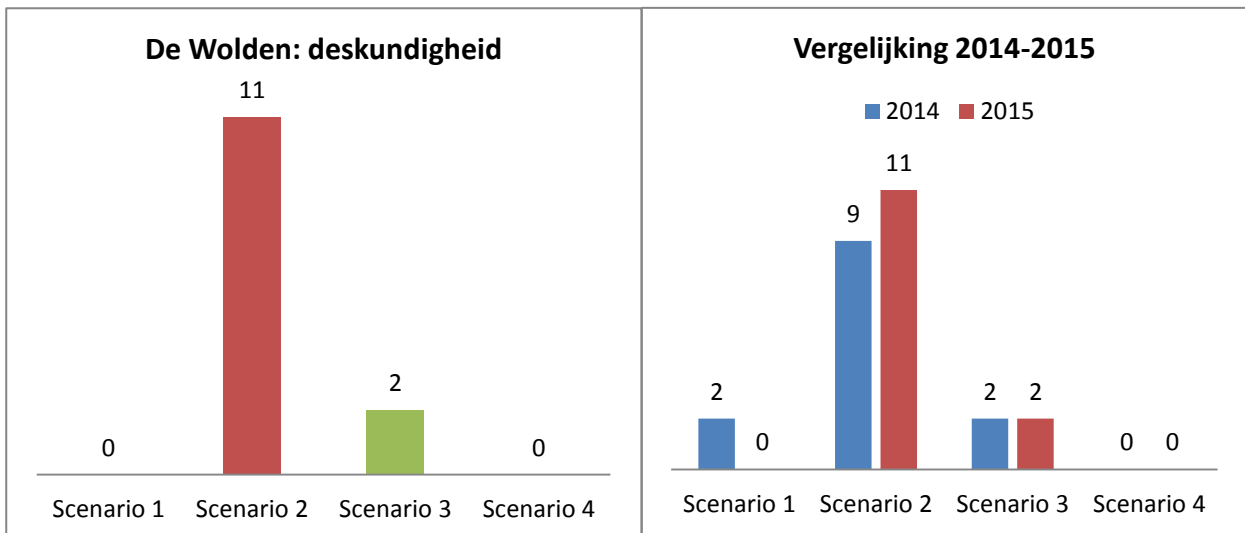


<sup>15</sup> Veel Evi's zijn ongeschikt bevonden doordat ICC-er in opleiding al werden gezien als een volledige opgeleide ICC-er. Deze scholen met een ICC-er in opleiding maken de stap naar scenario 2, maar bevinden zich nog in scenario 1.

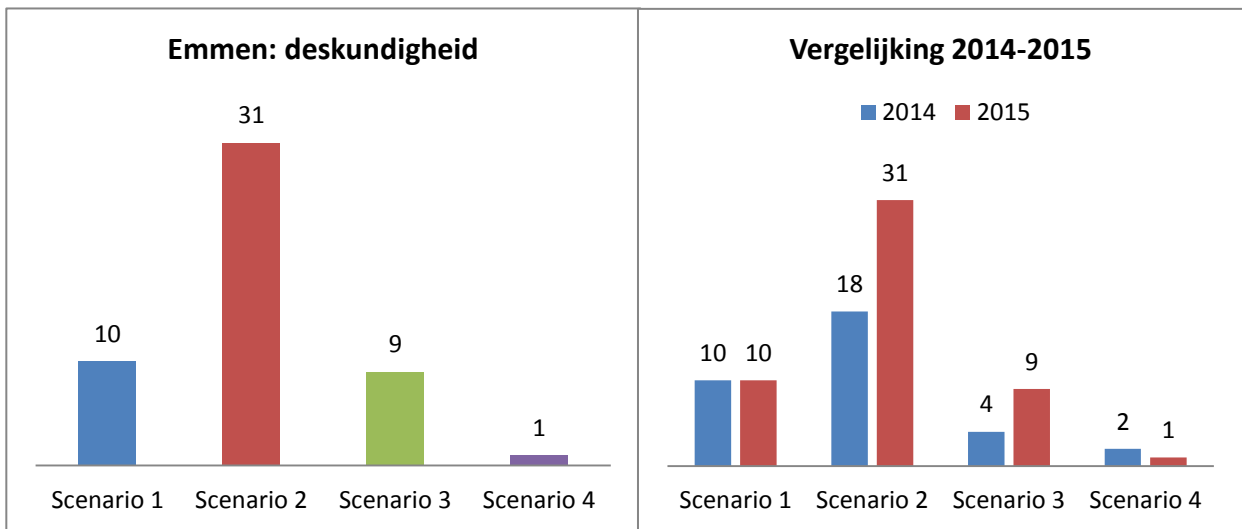
Coevorden: score 78, scenario 1.9 (n=21, 4 Evi's zijn ongeschikt. In 2014 n=19)



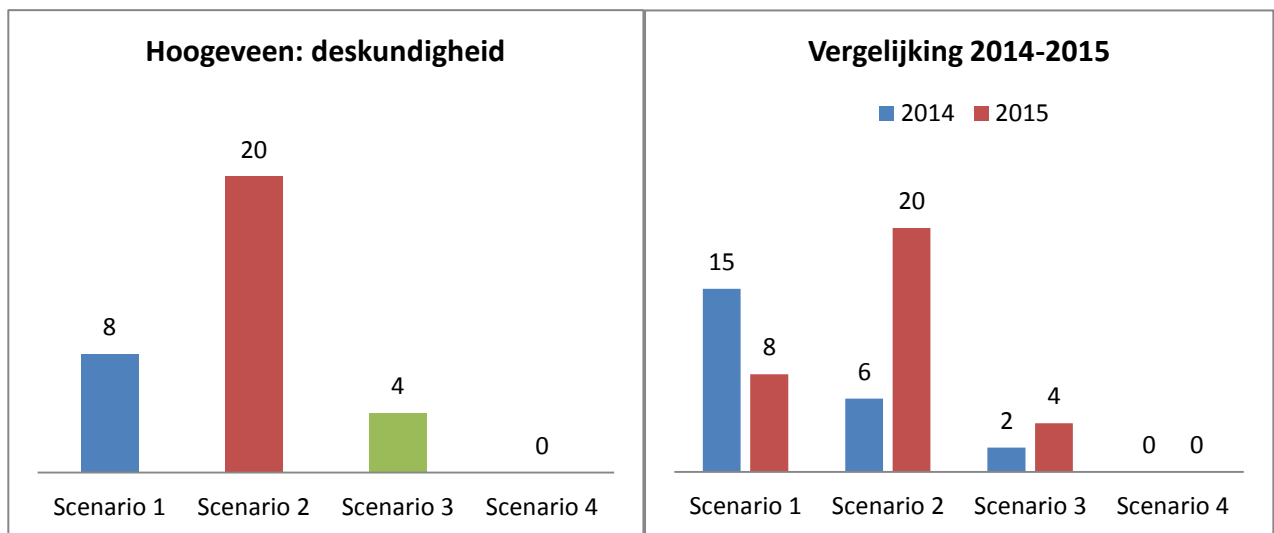
De Wolden: score 85, scenario 2.2 (n=13, 2 Evi's zijn ongeschikt. In 2014 n=13)



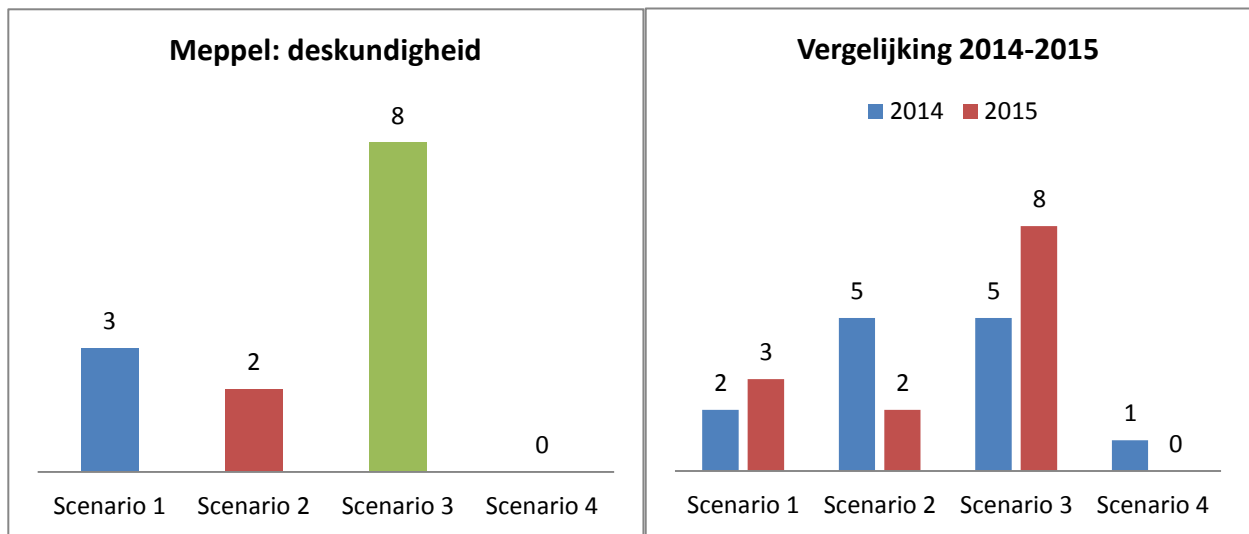
Emmen: score 81, scenario 2 (n=51, 6 Evi's zijn ongeschikt. In 2014 n=34)



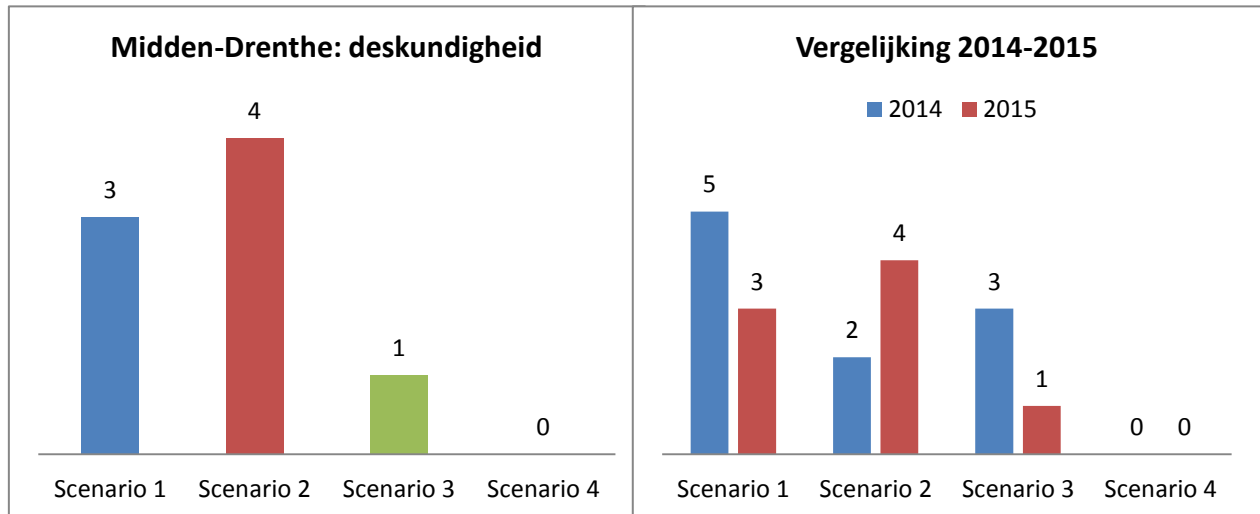
Hoogeveen: score 75, scenario 1.9 (n=32, 4 Evi's zijn ongeschikt. In 2014 n=23)



Meppel: score 95, scenario 2.4 (n=13, 1 Evi is ongeschikt. In 2014 n=13)

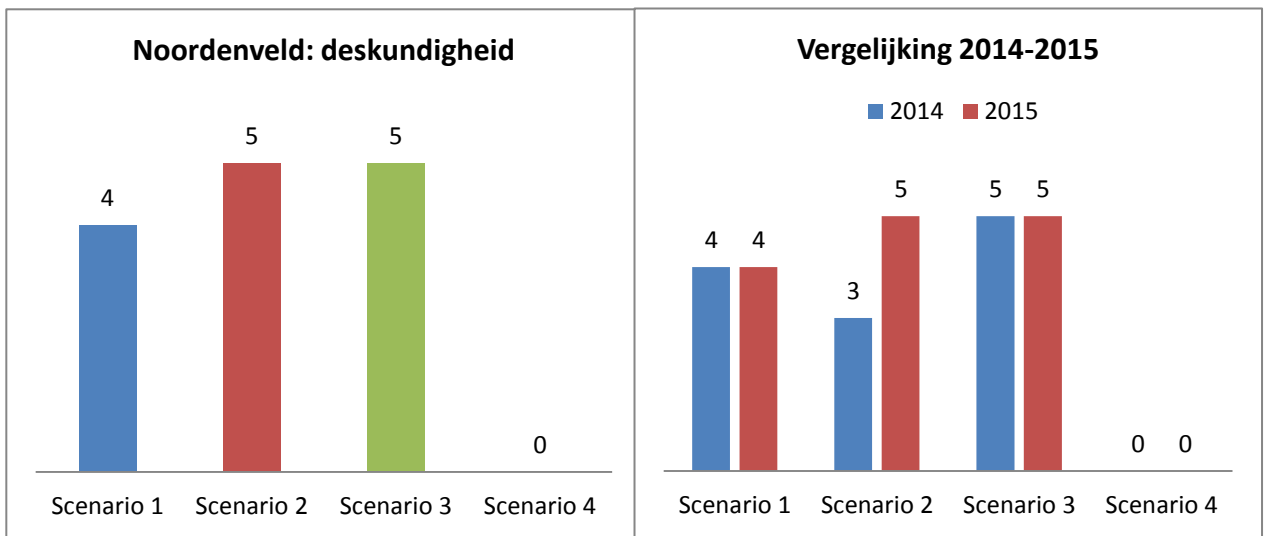


Midden-Drenthe: score 70, scenario 1.8 (n=8, 12 Evi's zijn ongeschikt. In 2014 n=10)<sup>16</sup>

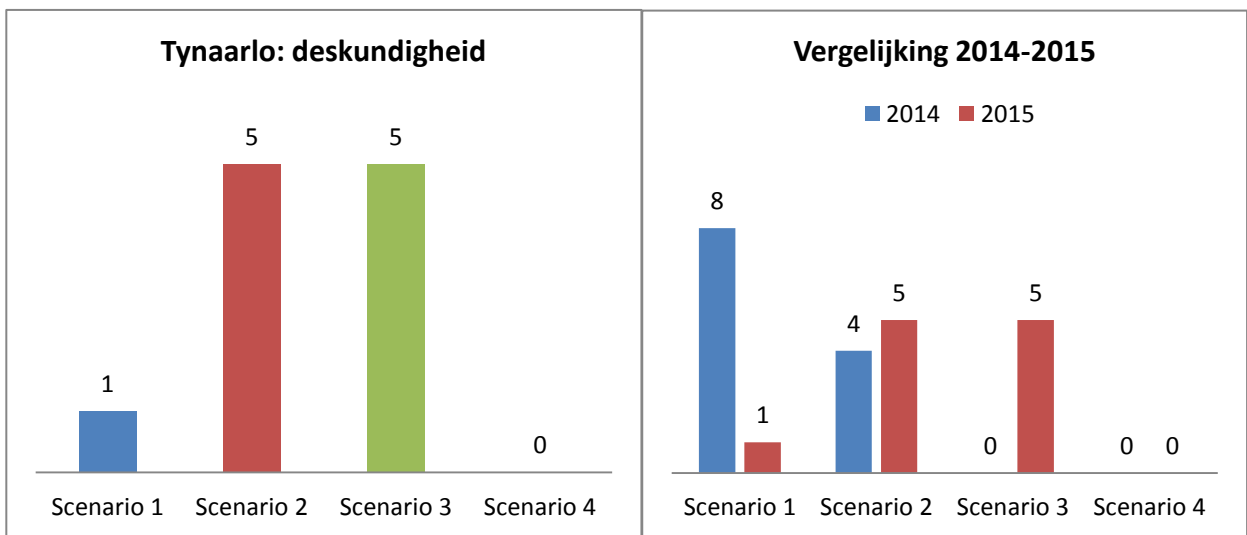


<sup>16</sup> De 11 ongeschikte vragenlijsten zijn niet meegenomen, de reden hiervoor is aangegeven in paragraaf 4.5. Dit zorgt voor een vertekend beeld van de resultaten in de gemeente Midden-Drenthe. Op het gebied van de deskundigheid behaalden de 11 scholen gezamenlijk scenario 4.

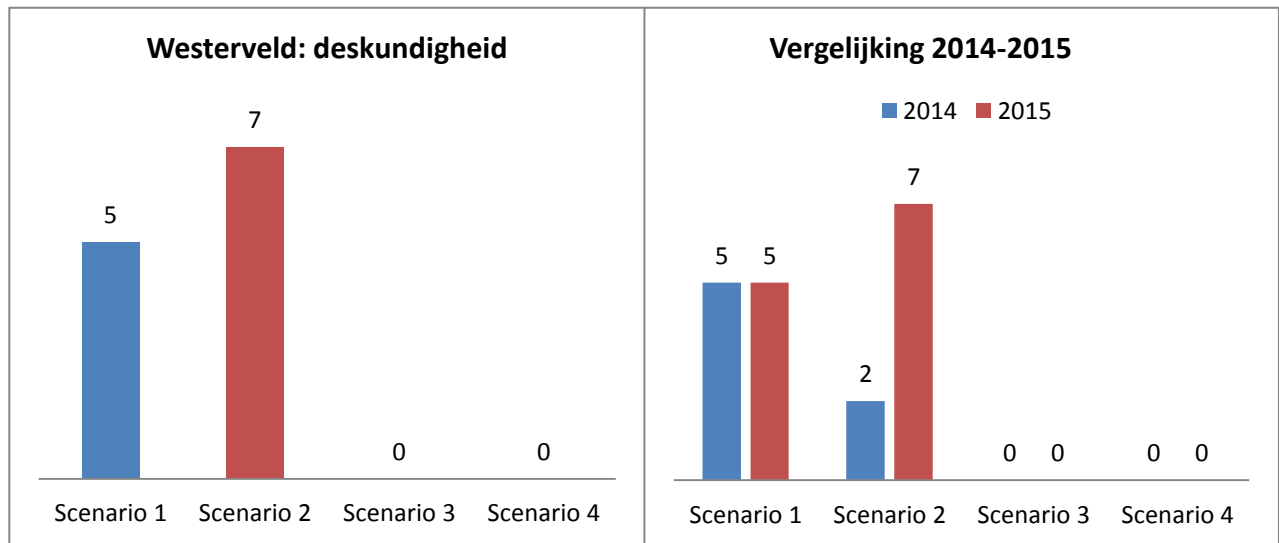
Noordenveld: score 83, scenario 2.1 (n=14, 4 Evi's zijn ongeschikt. In 2014 n=12)



Tynaarlo: score 95, scenario 2.4 (n=11, 3 Evi's zijn ongeschikt. In 2014 n=12)



Westerveld: score 63, scenario 1.6 (n=12, alle Evi's zijn geschikt. In 2014 n=7)



### 6.3 Knelpunten rond deskundigheidsbevordering

De deskundigheid is in beeld gebracht en de resultaten zijn gepresenteerd. Om te bepalen hoe Compenta de scholen kan ondersteunen in de ontwikkeling van hun deskundigheid is het belangrijk om te weten waar scholen tegenaan lopen. Welke knelpunten ervaren scholen bij het verkrijgen en vergroten van hun deskundigheid? In deze paragraaf worden die knelpunten beschreven.

In totaal zijn er 72 knelpunten aangegeven waarbij er 15 verschillende knelpunten onderscheiden kunnen worden. Het is van belang om onderscheid te maken tussen specifieke en aspecifieke knelpunten; zo wordt het duidelijk waar Compenta kan zorgen voor ondersteuning. Specifieke knelpunten hebben direct te maken met cultuuronderwijs of Cultuureducatie met Kwaliteit; aspecifieke knelpunten niet. De specifieke knelpunten zijn:

1. Gebrek aan financiële middelen;
2. Gebrek aan deskundigheid in het algemeen;
3. Gebrek aan deskundigheid bij het team;
4. Gebrek aan zelfvertrouwen bij het team;
5. Geen belangstelling;

6. Geen prioriteit;
7. ICC-er is vertrokken;
8. Er zijn moeilijkheden met het inroosteren van cultuuronderwijs.

De specifieke knelpunten zijn :

9. Directeur is afwezig of gewisseld;
10. De school is klein en heeft weinig personeel;
11. Er zijn problemen in het team;
12. De school sluit of fuseert;
13. Tijdgebrek;
14. De school moet wennen aan de nieuwe situatie;
15. De school heeft het predicaat 'zwakke school'.

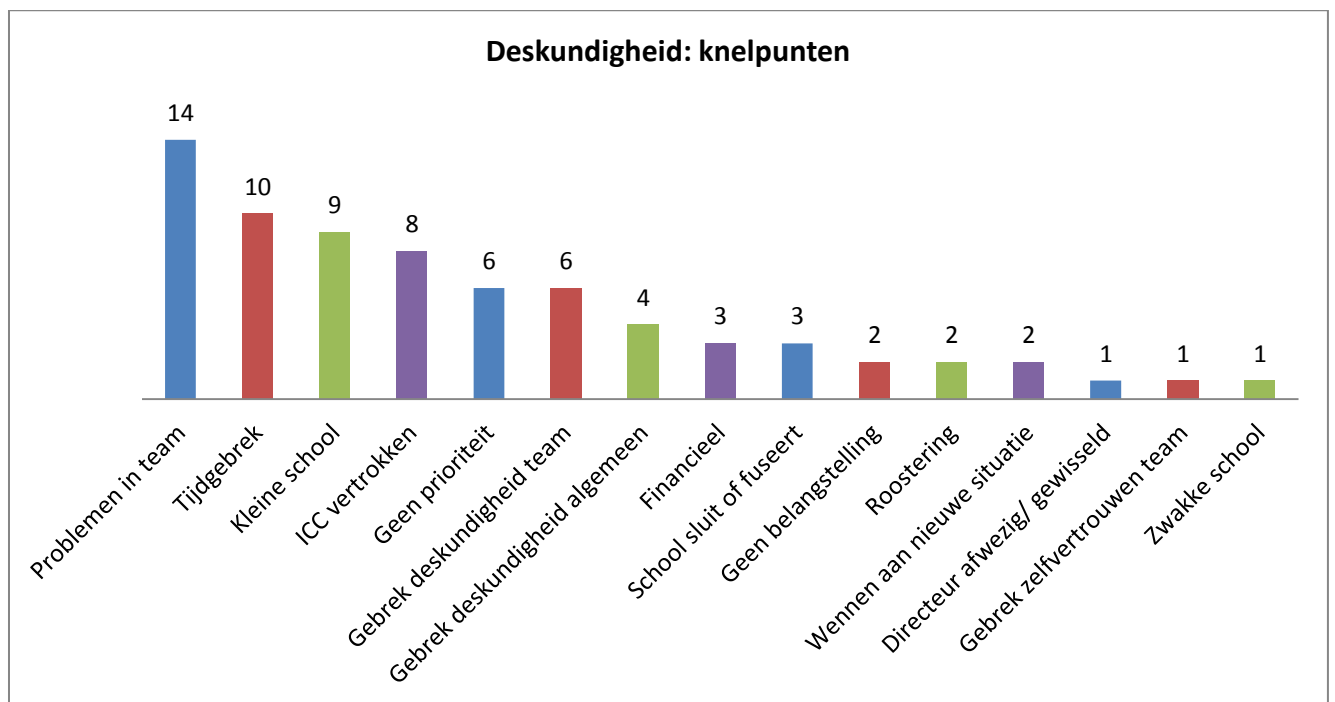


Fig. 24: Staafdiagram waarin is weergegeven hoe vaak bepaalde knelpunten genoemd zijn.

Het meest genoemde knelpunt is 'problemen binnen het team', dit wordt 14 keer genoemd. De scholen die dit knelpunt noemen geven aan dat er onder het personeel wisselingen hebben plaatsgevonden of dat er sprake was van ziekte. Door deze problemen heeft men niet optimaal aan de deskundigheid kunnen werken:

*Het afgelopen jaar heeft onze collega in verband met ziekte de opleiding niet kunnen afronden en wij hopen daarom komend schooljaar de cursus met goed gevolg te kunnen afronden. Een deskundig ICC-er is waardevol in de totstandkoming van een beleidsplan en de uitvoering hiervan. (P174,4)*

Na 'problemen in het team' wordt het knelpunt 'tijdgebrek' het vaakst genoemd; in tien gevallen:

*Deelname aan de cursus ICC te [Plaatsnaam] vergde echter dusdanig veel tijd en investering, dat voor een andere route is gekozen. (P153,4)*

*Ik werk op een kleine school, heb naast mijn klas veel buitenschoolse taken. De tijd voor cultuur moet ik echt bij elkaar schrapen. (P224,4)*

In het laatste citaat wordt duidelijk dat het knelpunt 'tijdgebrek' zeer sterk samenhangt met het knelpunt 'kleine school'.

Het meest genoemde knelpunt in 2014 was 'kleine school', wat leek samen te hangen met tijdgebrek en gebrek aan (financiële) middelen. In 2015 komt dit knelpunt op de derde plek, waarbij met name het gebrek aan tijd een grote rol speelt.

De aspecifieke knelpunten worden vaker genoemd dan de specifieke knelpunten

waar vorig jaar de specifieke knelpunten juist vaker werden genoemd.

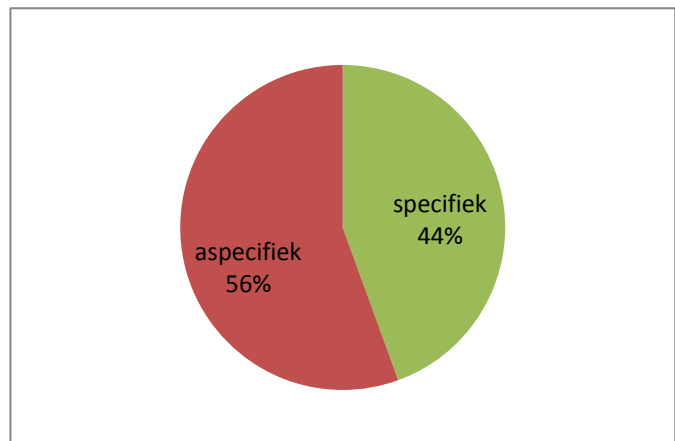


Fig. 25: De procentuele verdeling van knelpunten rondom deskundigheid.

## 6.4 Evaluatie en advies

Heeft Cultuureducatie met Kwaliteit Drenthe bijgedragen aan de deskundigheidsbevordering zoals die in de voorgaande paragrafen is beschreven, en zo ja, hoe? En hoe zou Compenta de scholen verder in dit proces kunnen ondersteunen? Deze vragen worden in deze laatste paragraaf beantwoord. Compenta heeft met Cultuureducatie met Kwaliteit Drenthe op (ten minste) drie manieren bijgedragen aan deskundigheidsbevordering op de Drentse basisscholen:



1. Er is geld beschikbaar gesteld: door scholen subsidie te geven waarmee ze een medewerker kunnen opleiden tot ICC-er, waarmee reeds aanwezige ICC-ers na- en bijscholingscursussen kunnen volgen, of waarmee ze externe deskundigheid aan kunnen wenden;
2. Er zijn mogelijkheden geboden om het geld aan deskundigheidsbevordering uit te geven: er worden verspreid door de provincie cursussen aangeboden door de instellingen van Compenta, overige culturele instellingen (bijv. bibliotheek Hoogeveen), particuliere muziekscholen en kunstenaars.
3. Scholen zijn gestimuleerd om het geld aan deskundigheidsbevordering uit te geven: door via de gemeentelijke netwerken en regiobijeenkomsten (informatiebijeenkomsten) te wijzen op het belang van deskundigheidsbevordering; door scholen te stimuleren om het budget te gebruiken voor deskundigheidsbevordering.

Wanneer het resultaat van 2015 wordt vergeleken met die van 2014 is er groei te zien. Waar de meerderheid van de scholen zich in 2014 nog in het eerste scenario bevond, bevinden de meeste scholen zich nu in scenario 2. De Drentse basisscholen hebben gemiddeld ook een hoger scenario bereikt; van gemiddeld scenario 1.7 (met een score van 68) in 2014 naar gemiddeld scenario 2 (met een score van 80).

In 2014 werd er bij punt 1 een opmerking geplaatst over de hoogte van het subsidiegeld. Er is een advies uitgegaan in de vorm van het instellen van een minimumbedrag waardoor het ook voor kleine scholen mogelijk wordt om een ICC-er op te leiden. Dit voorstel is door Compenta overgenomen voor periode 2015-2017 en heeft dus nog geen effect op dit onderzoek.

Bij punt 2 wordt aangegeven dat er mogelijkheden, waaronder scholing, zijn om de deskundigheid te bevorderen. Uit Evi blijkt dat de scholen behoefte hebben aan deskundigheid op het gebied van (vak)inhoudelijke kennis. Compenta zou hierin kunnen voorzien door het aanbieden van cursussen en bijeenkomsten. Hierbij kan er tevens uitwisseling van ervaringen van ICC-ers van verschillende scholen plaatsvinden. Op deze manier wordt ook de samenwerking tussen de scholen gestimuleerd, wat ook kan helpen bij het oplossen van het tijdgebrek. Door samen te werken met andere scholen kan men elkaar aanvullen en ondersteunen. Compenta zou hier op kunnen aansturen (dit advies past ook bij het onderdeel 'Netwerk').

Het stimuleren van scholen om geld aan deskundigheidsbevordering uit te geven wordt aangekaart bij punt 3. 33 scholen hebben nog geen ICC-er en geven aan geen concrete plannen te hebben om binnenkort een ICC-er op te leiden. Compenta zou deze scholen kunnen stimuleren om alsnog een ICC-er op te leiden. Ook kan Compenta de scholen ondersteunen door samen om op zoek te gaan naar mogelijkheden om de deskundigheid op andere manieren te bevorderen.

Compenta kan naast de bovenstaande punten scholen wellicht ondersteunen bij de knelpunten. Hierbij wordt er gekeken naar de knelpunten die specifiek zijn voor het cultuuronderwijs; hier kan Compenta mogelijk wat aan veranderen:

1. Gebrek aan financiële middelen: het minimumbedrag geldt pas voor de volgende periode, maar is een oplossing voor de problemen met de financiën. Daarnaast zou Compenta kunnen zorgen voor advies op financieel gebied in de vorm van bijeenkomsten. Ook kunnen scholen informatie aan elkaar uitwisselen over de verschillende manieren van omgaan met deze problemen. Voorlopers kunnen hun kennis delen; iets wat Compenta kan faciliteren.
2. Het knelpunt 'moeilijkheden met het inroosteren van cultuuronderwijs' is in veel gevallen een individueel knelpunt en kan door Compenta dan ook het beste individueel worden aangepakt.
3. De knelpunten 'gebrek aan deskundigheid in het algemeen' en 'gebrek aan deskundigheid/zelfvertrouwen bij het team' geven aan dat er op veel scholen geen sprake is van verankering van de deskundigheid. Hierdoor is het lastig om het cultuuronderwijs een duidelijke plek te geven op de school. Het knelpunt 'ICC-er vertrokken' past ook in dit rijtje, want het vertrek van een ICC-er kan er voor zorgen dat er geen deskundigheid meer aanwezig is op de school. Om deze knelpunten aan te pakken is het advies, net als in 2014, dat Compenta de scholen die over een ICC-er beschikken ondersteunt bij de verankering van de deskundigheid in het team. Dit kan gedaan worden door middel van cursussen, teamscholing of inspiratiesessies. Daarnaast kan er bij een bijscholing van ICC-ers gekeken worden op welk vlak ze graag ondersteuning willen.
4. 'Geen belangstelling' en 'geen prioriteit' zijn knelpunten die erop duiden dat het belang van het cultuuronderwijs niet door alle deelnemende scholen wordt ingezien. Voor ICC-ers op deze scholen kan het lastig zijn om het cultuuronderwijs een plek te geven. In de vragenlijst wordt meerdere keren aangegeven dat ICC-ers het lastig vinden om de verworven deskundigheid over te brengen aan het team; iets wat zou kunnen zorgen voor de verminderde belangstelling. Het kan raadzaam zijn om tijdens de ICC-opleiding hierop in te gaan; hoe kan het geleerde worden overgebracht aan het team? Wanneer er op school geen belangstelling is voor cultuuronderwijs zou Compenta ervoor kunnen

zorgen dat deze scholen geïnformeerd worden over het belang van cultuuronderwijs door middel van informatiebijeenkomsten of nieuwsbrieven. Echter, wanneer scholen geen belang hechten aan cultuuronderwijs is het wellicht een mogelijkheid om deze scholen geen subsidie meer te geven. Net als in 2014 kan hier gezegd worden: wanneer een school cultuuronderwijs niet belangrijk vindt en niet werkt aan de doelstellingen van Cultuureducatie met Kwaliteit, kan het beter zijn om deze school niet meer aan de regeling deel te laten nemen.

### **Samenvatting:**

Van de 253 deelnemende scholen beschikt er 67% over een ICC-er (169 scholen). De meerderheid van deze scholen is tevreden over haar deskundigheid (65%). Scholen die ontevreden zijn (7%) zijn dit veelal op het gebied van de deskundigheid binnen het team. Bij scholen met een ICC-er is er met name behoefte aan deskundigheid op (vak)inhoudelijke vlak. 45 scholen met een ICC-er geven aan een hulpvraag te hebben.

In totaal hebben 32 scholen een ICC-er in opleiding (13%). De meeste scholen geven geen of een neutrale beoordeling, gevolgd door 'tevreden' scholen. De meerderheid van de scholen (88%) wil zich verder ontwikkelen op het vlak van visie en beleid. 12 van deze scholen hebben een hulpvraag.

Er zijn 52 scholen die niet beschikken over een ICC-er (20%). In de meeste gevallen wordt er geen of een neutrale beoordeling gegeven over de aanwezige deskundigheid. De meerderheid van deze scholen wil zich ontwikkelen en dan met name op het vlak van visie/beleid en in 19 gevallen geeft men aan een ICC-er op te willen leiden. 18 scholen zonder ICC-er geven aan een hulpvraag te hebben. De scholen die geen ICC-er op willen leiden geven aan tevreden te zijn over hun deskundigheid of geven geen prioriteit aan het bevorderen van de deskundigheid, maar voldoen niet aan de eis van Compenta.

In 2015 bevinden de meeste scholen zich in scenario 2, waar de meerderheid zich in 2014 nog in het eerste scenario bevond. Er is dus sprake van groei. In 2014 was het gemiddelde 1.7 met een score van 68,35. De gemiddelde piramide score van de provincie Drenthe is 2 met een score van 80. In de meeste gemeenten is er een groei te zien van scholen die zich in scenario 2 bevinden. De deelnemende scholen in de gemeenten Meppel en Tynaarlo zetten al stappen in scenario 3. Door een hoog aantal ongeschikte Evi's in de gemeenten Borger-Odoorn en Midden-Drenthe is hier weinig tot geen groei te zien.

## 7. Visie

Het ontwikkelen van een visie op cultuuronderwijs is de volgende stap in het proces van kwaliteitsverbetering. In dit hoofdstuk zal allereerst een beeld worden geschetst van de huidige situatie op het gebied van visie. Er zal tevens een vergelijking worden gemaakt met het voorgaande jaar. Vervolgens worden de provinciale en gemeentelijke resultaten weergegeven. De knelpunten omtrent dit onderwerp zullen ook aan bod komen, gevolgd door adviezen aan Compenta.

### 7.1 Visie in beeld

‘Visie’ is niet een van de vier hoofddoelstellingen van Compenta, maar wordt gezien als een voorwaarde om vraaggericht te kunnen werken: wanneer scholen weten wat ze met cultuuronderwijs willen bereiken en hoe ze het vorm willen geven, kunnen ze (gericht) een vraag aan een culturele aanbieder stellen. Ook voor het opzetten van een doorlopende leerlijn is het van belang dat de school weet wat zij met het cultuuronderwijs wil bereiken. Compenta heeft de ‘subdoelstelling’ visie in de ambitie scenario’s als volgt geoperationaliseerd:<sup>17</sup>

- Scenario 1: de school heeft geen visie op cultuuronderwijs;
- Scenario 2: de school heeft een eigen visie die is vastgelegd in een beleidsstuk;
- Scenario 3: de school heeft een eigen visie die is vastgelegd in een beleidsstuk. Bovendien is er budget geoormerkt voor culturele activiteiten;
- Scenario 4: de school heeft een eigen visie die is vastgelegd in een beleidsstuk, dat is geïntegreerd in het schoolplan. Het budget is opgenomen in de meerjarenbegroting.

Met behulp van Evi kan bepaald worden in hoeverre de deelnemende scholen beschikken over een visie op cultuuronderwijs. In deze paragraaf wordt hiervan een beeld geschetst aan de hand van twee modellen. Scholen in het eerste model hebben een visie op cultuuronderwijs omschreven, scholen in het tweede model (nog) niet.

#### **Model 1: de school heeft een visie op cultuuronderwijs omschreven (scenario 2, 3 en 4)**

In totaal zijn er 194 Drentse scholen die een visie hebben omschreven. Dit is 77% van alle deelnemende scholen; een duidelijke meerderheid. Het is duidelijk een groei ten opzichte van 2014, want toen had 64% van de deelnemende scholen een visie omschreven. Van de deelnemende scholen hebben de meeste scholen dus een visie. Zij hebben doelstellingen omtrent het

---

<sup>17</sup> Stichting Compenta. Visienotitie CemK Drenthe. Assen: Compenta, 2012. P19-20.

cultuuronderwijs omschreven. Hierbij kan er een onderscheid gemaakt worden tussen algemene doelstellingen en schoolspecifieke doelstellingen. De meeste scholen hebben algemene doelstellingen:

*Wij willen kinderen al op jonge leeftijd in aanraking laten komen met kunst en cultuur, waardoor ze op latere leeftijd meer zullen participeren in het culturele circuit. Wij vinden cultuureducatie in het belang voor de cognitieve, zintuiglijke en sociale ontwikkeling van kinderen. Het kennismaken van, begrip en waardering ontwikkelen voor de eigenheid van de culturen die onze samenleving vormen zijn daarbij voor ons belangrijke instrumenten. Cultuureducatie bevordert bovendien vaardigheden als onderzoekend leren en stimuleert leerlingen vaardigheden te gebruiken als: bekijken, beluisteren, bespreken, reflectie, het zelf maken en betekenis geven aan. (P25,5)*

*Lessen met en over cultuur verrijken het onderwijs. Expressie is van groot belang voor de persoonlijke en sociale ontwikkeling. Cultuuruitingen kunnen een middel zijn om andere leergebieden te ondersteunen. (P249,5)*

Met deze doelstellingen geven ze hun visie omtrent cultuuronderwijs aan, maar deze visie is niet specifiek voor deze scholen en kan ook voor een andere school gelden. Uit de bovenstaande citaten komt duidelijk het belang van cultuuronderwijs naar voren, maar de visies geven geen ondersteuning bij het maken van concrete keuzes. Op basis van deze visie kan de school elk museum bezoeken, kan elke voorstelling worden ingekocht. Wanneer een school specifieke doelstellingen omschrijft, kan er gerichter een keuze worden gemaakt en zal deze keuze ook beter aansluiten bij de school. Een aantal scholen omschrijft haar doelstellingen specifiek:

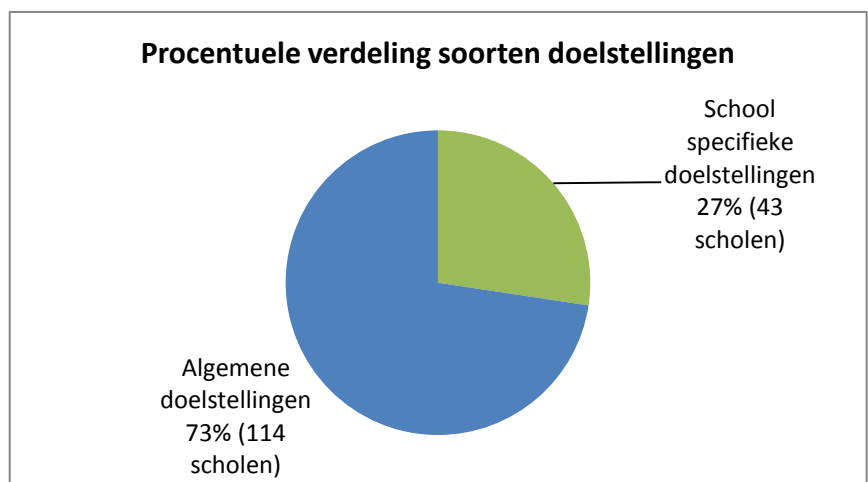
*We willen bereiken dat de kinderen meer betrokken raken met hun leefomgeving. Ons doel is in te zetten op het erfgoed voor het schooljaar 2015-2016. We combineren dit met woordenschat onderwijs. Binnen de omgeving van de school staat komend en het nieuwe school jaar erfgoed centraal. Binnen [naam gemeente] wordt er aandacht besteed aan [naam project]. We willen dat de kinderen aandacht krijgen voor hun omgeving en hier trots op mogen zijn. Gecombineerd willen we de woordenschat uitbreiden. (P39,5)*

*Met cultuuronderwijs willen we de kennis, vaardigheden en ervaringen van de kinderen vergroten. Wij laten de kinderen ervaringen op doen met kunststromingen, kunstenaars, technieken en materialen. Ons cultuuronderwijs is voornamelijk gericht op het procesmatig*

werken. [...]. Wij zien een deel van cultuuronderwijs geïntegreerd met andere vakken en activiteiten. We denken dan aan de Wo methode (Argus Clou), taalmethode (Taal in Beeld) en de Sociaal Emotionele methode (KIVA). [Naam school] werkt met de methode Moet je doen. (uitgave: 2007). Maar naast vaste momenten en afstemming vinden wij het heel belangrijk dat de leerkracht voor een groot deel de vrijheid krijgt de vakken op zijn eigen manier in te vullen, gebruik makend van zijn kwaliteiten. Uitwisseling van ervaringen en gebruik maken van elkaars deskundigheid vindt plaats tijdens de teamvergaderingen en paralleloverleg. Jaarlijks wordt er een keuze gemaakt uit het cultuurkeuzemenu aangeboden door [naam kunstinstelling]. Alle groepen doen hier aan mee. (P184,5)

De disciplines muziek, theater, dans en beeldend komen jaarlijks voor elke groep aan bod. We koppelen kunst en cultuur in de komende jaren daarnaast aan taal (kunst/cultuur als middel), omdat we een school in een taalzwakke wijk zijn. Het aanbod kiezen we en ontwikkelen we vanuit onze eigen vraag. Onze bovenbouw werkt met Ipads. Ook deze media worden voor dit doel ingezet, waarbij we ook jongere kinderen laten kennismaken met media gemaakt door toepassing vanuit de bovenbouw. (P220,5)

Deze doelstellingen zijn specifiek omdat ze aansluiten bij de school en ze zorgen er voor dat de school bewuste keuzes kan maken in het culturele aanbod. De meeste scholen hebben echter algemene doelstellingen, wat ook in 2014



het geval was. In 2015 zijn er 114 scholen met algemene

Fig. 26: De procentuele verdeling van de soorten doelstellingen die door scholen met een visie genoemd worden.

doelstellingen en in 2014 waren dit er 96. Wat betreft de scholen met schoolspecifieke doelstellingen tellen we 43, ten opzichte van 40 scholen in 2014. Het aantal scholen met algemene doelstellingen is dus gestegen, maar ook het aantal scholen met specifieke doelstellingen is gestegen. De meeste scholen met algemene doelstellingen bevinden zich in scenario 2 en staan aan het begin van hun ontwikkeling op het gebied van cultuuronderwijs. Het hebben van een algemene visie moet dan ook niet direct worden afgewezen, want het creëert draagvlak. Het is een eerste stap, maar geeft de school nog niet een duidelijke richting.

Van alle scholen met een visie zijn 141 scholen tevreden over de visie (73%). Zeven scholen zijn ontevreden (3%) en 47 scholen geven geen of een neutrale beoordeling (24%). In vergelijking met 2014 zijn er in 2015 minder scholen tevreden, minder scholen ontevreden en zijn er meer scholen die geen of een neutrale beoordeling geven. De scholen lijken gematigder te zijn in hun uitspraken;

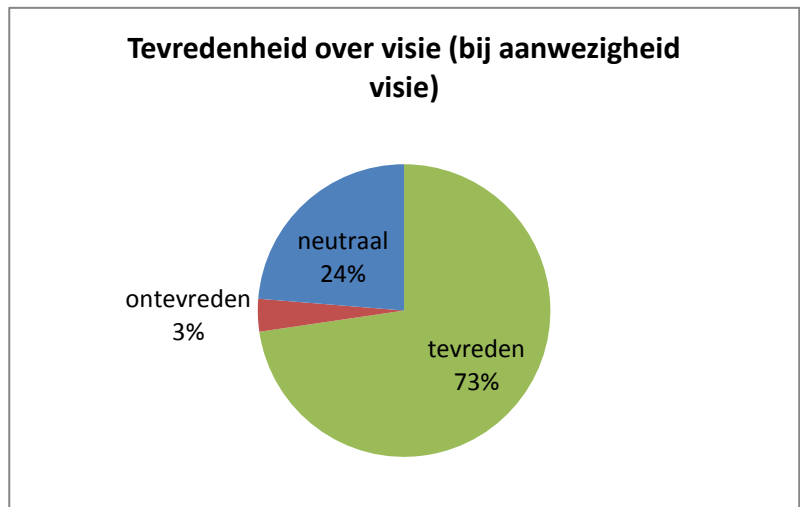


Fig. 27: De procentuele verdeling van de tevredenheid over de visie bij scholen die een visie hebben.

iets wat moeilijk te verklaren is. Van de scholen met een visie wil de meerderheid zich niet verder ontwikkelen. Deze scholen geven voornamelijk aan dat de visie aanwezig is en dat dit voldoende is:

*De beschreven visie past goed bij onze [naam school] en omvat datgene wat wij graag (dagelijks) met onze kinderen doen. (P75,5)*

*Visie is prima en actueel. (P169,5)*

*De visie is helder en wordt gedragen. (P221,5)*

Een aantal scholen geeft aan niet te willen ontwikkelen omdat de visie nog niet helemaal te zien is in de praktijk:

*Onze visie staat. Het probleem zit meer in het in de praktijk brengen. (P4,5)*

*De visie is wel helder. We weten wat we willen. Nu de praktijk nog! (P109,4)*

89 scholen (45%) geven aan wel te willen ontwikkelen en ze weten allemaal hoe ze dit willen gaan doen. In veel gevallen willen ze de geschreven visie evalueren en waar nodig bijstellen:

*Met het team en het expertiseteam gaan we kritisch kijken naar onze visie. (P21,5)*

*De visie op cultuuronderwijs zal altijd in ontwikkeling (moeten) blijven en zal elk jaar geëvalueerd worden. (P104,5)*

*Cultuur moet onderdeel worden op de teamagenda. Cultuurplan moet worden geïmplementeerd in de hele school en onderdeel zijn van de kwaliteitscyclus. (P216,5)*

De scholen geven duidelijk aan dat er sprake moet zijn van een proces, waarbij evalueren van belang is. Er wordt daarnaast ook gewerkt aan het omzetten van een algemene visie naar een schoolspecifieke visie:

*De visie moet duidelijker geschreven worden, specifiek gericht op [naam school]. (P25,5)*

In 2014 wilde de meerderheid van de scholen met een visie zich wel ontwikkelen. In 2015 lijkt dit te zijn omgedraaid. Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat de scholen het afgelopen jaar druk bezig zijn geweest met het ontwikkelen en opzetten van een visie. Er wordt dan ook door scholen aangegeven dat ze niet wil ontwikkelen, omdat de visie net is vastgelegd. Zeventien scholen (8%) geven aan een gedeelde visie te hebben; ze delen hun visie in een netwerk. 27 scholen (14%) hebben een hulpvraag.

Samenvattend: De meerderheid van de deelnemende scholen (77%) heeft een visie op cultuuronderwijs omschreven. De meeste doelstellingen zijn algemeen (73%) en de gewenste schoolspecifieke visie komt minder voor (27%). De meeste scholen met een visie zijn tevreden en een kleine meerderheid wil zich dan ook niet verder ontwikkelen. 45% van de scholen ontwikkelt haar visie verder via evaluaties. 27 scholen (14%) hebben een hulpvraag.

### **Model 2: de school heeft (nog) geen visie op cultuuronderwijs omschreven (scenario 1)**

In totaal hebben 59 scholen nog geen visie op cultuuronderwijs. Dit gaat om 23% van alle deelnemende scholen; een afname ten opzichte van 2014. Toen had 36% van de deelnemende scholen geen visie. Van de 59 scholen zonder visie geven 13 scholen aan dat hun visie in de maak is. Eén school heeft wel een visie, maar heeft deze niet omschreven.

Uit de vragenlijst komt naar voren dat de meeste scholen geen visie hebben, omdat dit niet hun prioriteit heeft:

*Daar zijn we nog niet aan toe gekomen. De prioriteit lag eerst bij het verhuizen naar een nieuw gebouw en het opzetten van een nieuwe structuur voor de leerlingenzorg. (P6,5)*



*In onze planning hebben op dit moment andere gebieden prioriteit als het gaat om het schrijven van beleidsstukken. (P38,5)*

*Vrijwel alle aandacht is uitgegaan naar de basisvakken en nog geen directe inbreng van de ICC-er in het cluster. (P117,5)*

Ook problemen rondom de ICC-er hebben er voor gezorgd dat een aantal scholen geen visie heeft:

*Doordat onze cultuurcoördinator dit schooljaar een paar maanden afwezig is geweest is dit er niet van gekomen. (P18,5)*

*Doordat de beoogde ICC-training van [naam leerkracht] uiteindelijk niet doorging (hierdoor ook geen beleidsplan). (P97,5)*

Echter, veel scholen geven geen duidelijke verklaring waarom er geen visie is. Een voorbeeld hiervan is:

*Gaan we i.s.m. ICC-er doen. (P113,5)*

Hiermee wordt wel aangegeven dat men de visie wil gaan ontwikkelen, maar de reden waarom er nu nog geen visie is, wordt niet genoemd.

Van de 59 scholen zonder visie willen 46 scholen (78%) zich verder ontwikkelen op dit gebied en ze weten allemaal hoe ze dit willen doen. In de meeste gevallen willen ze verder ontwikkelen door op school te overleggen. Men wil met elkaar in gesprek gaan:

*Door hier met elkaar in gesprek te gaan en daarbij de opgedane inzichten van onze ICC-ers te benutten. (P17,5)*

Daarna wordt het volgen van een ICC-cursus genoemd:

*Opleiden ICC-er en verder met de werkgroep in het cluster. (P114,5)*

Het hebben van deskundigheid in de vorm van een ICC-er wordt gezien als een belangrijke stap voor het ontwikkelen van een visie. 18 scholen hebben een hulpvraag. In totaal zijn er 13 scholen die zich niet willen ontwikkelen. Zij geven in de meeste gevallen aan dat ze andere prioriteiten hebben:

*Op dit moment nog niet. We willen best wat meer, maar eerst zijn we onze vastgestelde prioriteiten aan het invullen. (P42,5)*

Samenvattend: 59 van alle deelnemende scholen hebben geen visie (23%); deze groep is afgenomen ten opzichte van 2014. In de meeste gevallen hebben deze scholen geen visie, omdat hier de prioriteit niet lag. 46 scholen (78%) willen zich verder ontwikkelen en richten zich dan voornamelijk op het volgen van een ICC-cursus of het houden van overleg binnen het team. Dertien scholen (22%) willen zich niet ontwikkelen, omdat zij dit geen prioriteit geven. 18 scholen geven aan een hulpvraag te hebben.

### De modellen naast elkaar

Onderstaande modellen geven bovenstaande gegevens in vergelijking weer.

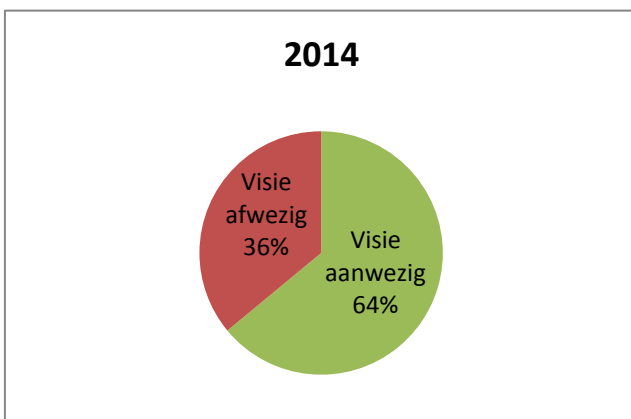


Fig. 28: Cirkeldiagram waarin procentueel is weergegeven hoeveel scholen in 2014 wel of geen visie hadden.

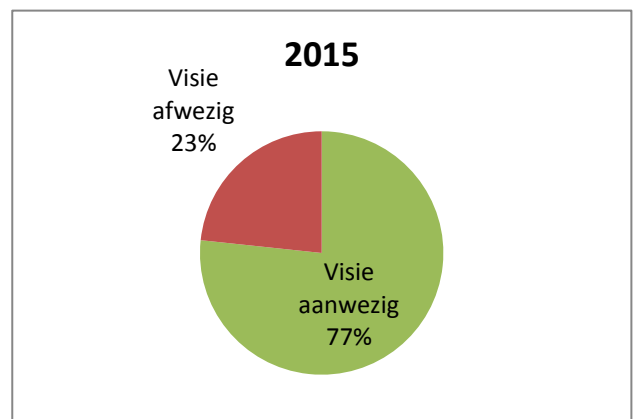


Fig. 29: Cirkeldiagram waarin procentueel is weergegeven hoeveel scholen in 2015 wel of geen visie hebben.

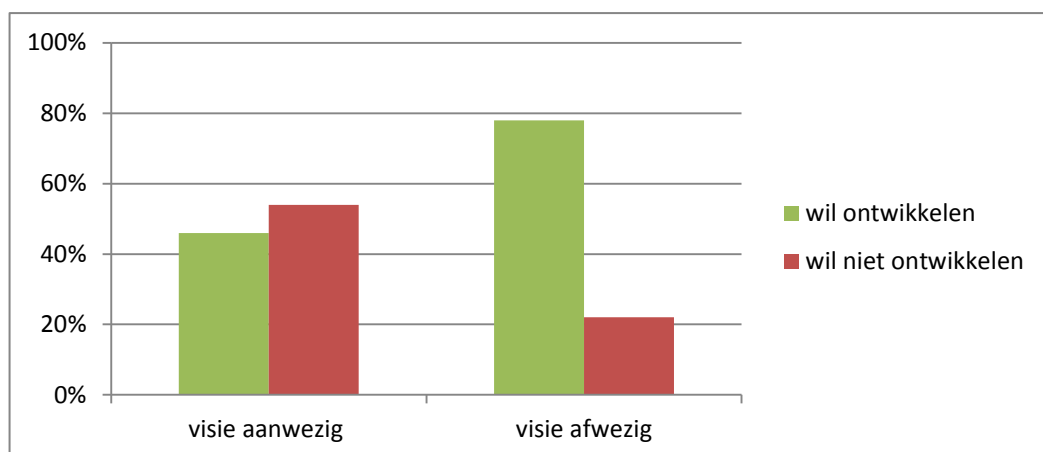


Fig. 30: Percentage van het aantal scholen uit beide modellen dat zich verder wil ontwikkelen.

## 7.2 De resultaten: visie in piramides

Hieronder worden de resultaten van het onderdeel visie weergegeven. Allereerst worden de scores op provinciaal niveau weergegeven gevolgd door de scores per gemeente. Er wordt ook een vergelijking gemaakt met de scores uit 2014. Veertien vragenlijsten zijn niet meegenomen in de berekeningen omdat de aangevinkte piramides niet overeenkomen met de gegeven antwoorden op de open vragen.

### Visie: de Evi-piramide voor Drenthe

Het aantal scholen per scenario is aangegeven in onderstaande staafdiagram:

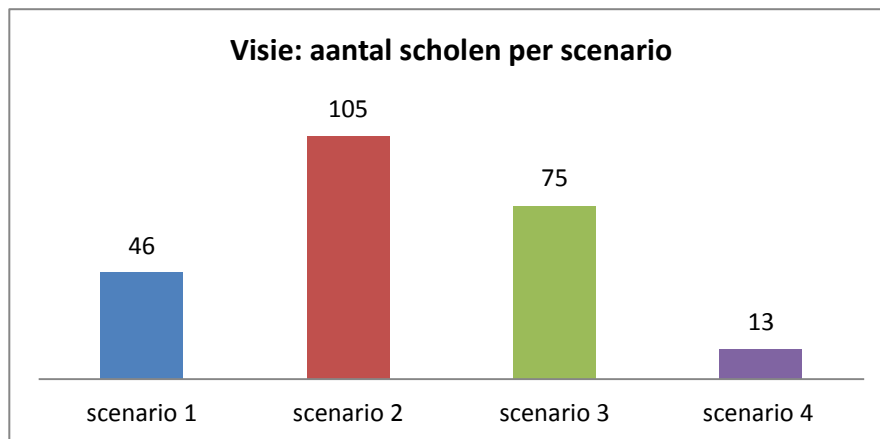


Fig. 31: Staafdiagram waarin het aantal scholen per scenario is weergegeven. (n=239)

In 2015 bevinden de meeste scholen zich in scenario 2, waar de meerderheid zich in 2014 nog in het eerste scenario bevond. Er is dus sprake van groei. Ook het aantal scholen in scenario 3 en 4 is gestegen ten opzichte

van 2014. De meeste scholen met een visie op cultuuronderwijs bevinden zich in scenario 2. De stap van scenario 1 naar 2 is dit jaar door veel scholen gezet. In 2014 was het gemiddeld scenario 2 met een score van 82. De Drentse basisscholen hebben gemiddeld scenario 2 bereikt met een score van 89. De gemiddelde piramide score van 2015 in de provincie Drenthe is 2,2. In de Evi-piramide ziet dat er als volgt uit:

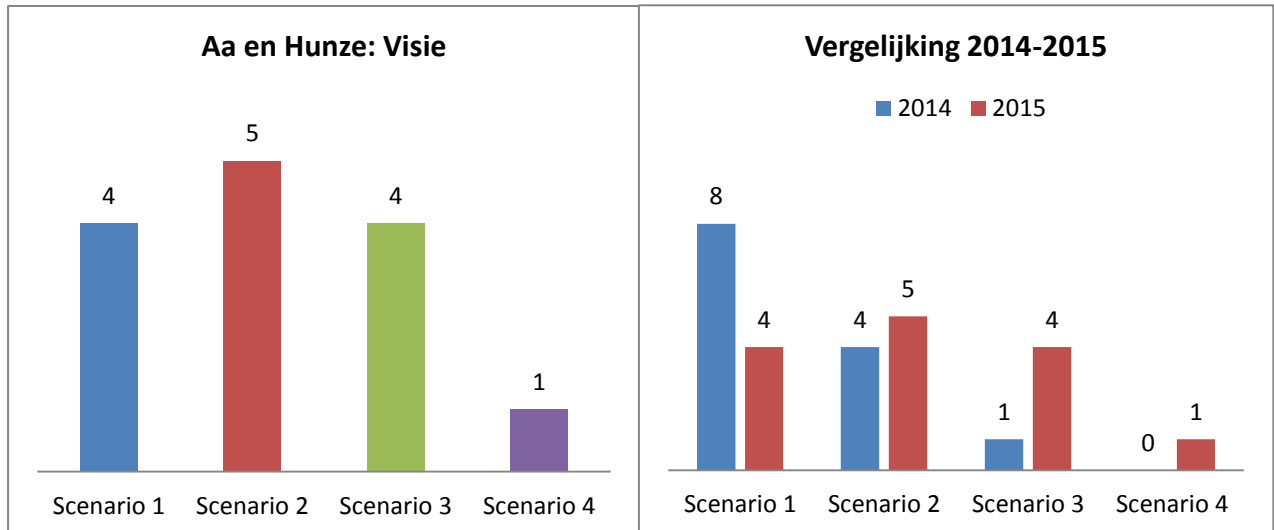


Fig. 32: Evi-piramide: resultaatsscenario deskundigheid op Drentse scholen.

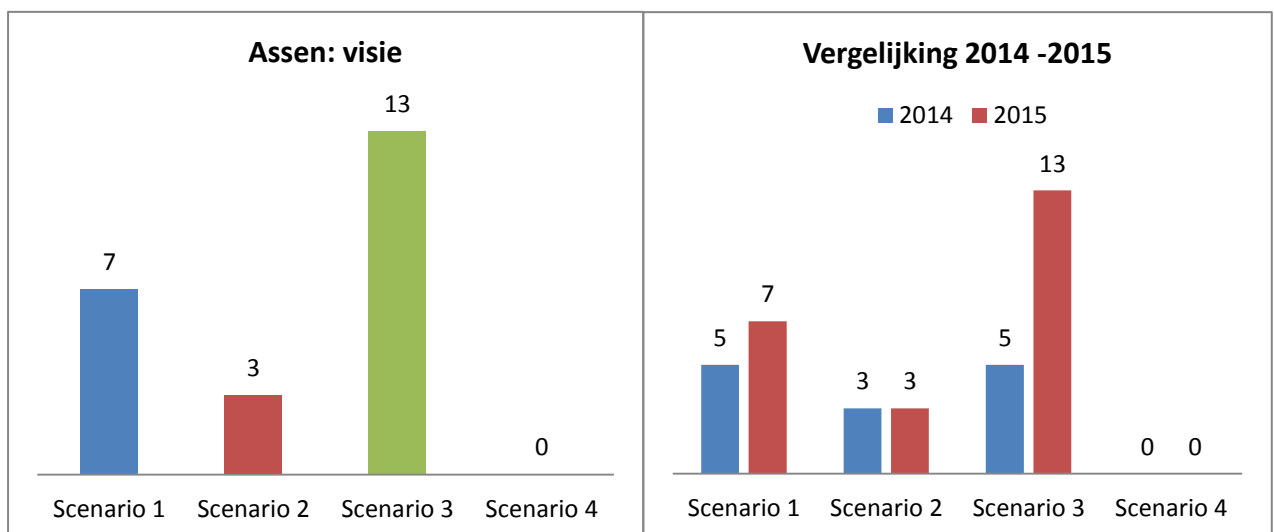
**Visie: de Evi-piramide per gemeente**

Hieronder wordt weergegeven wat de scores per gemeente zijn met behulp van een staafdiagram en de Evi-piramide. Tevens zal er een vergelijking gemaakt worden met 2014.

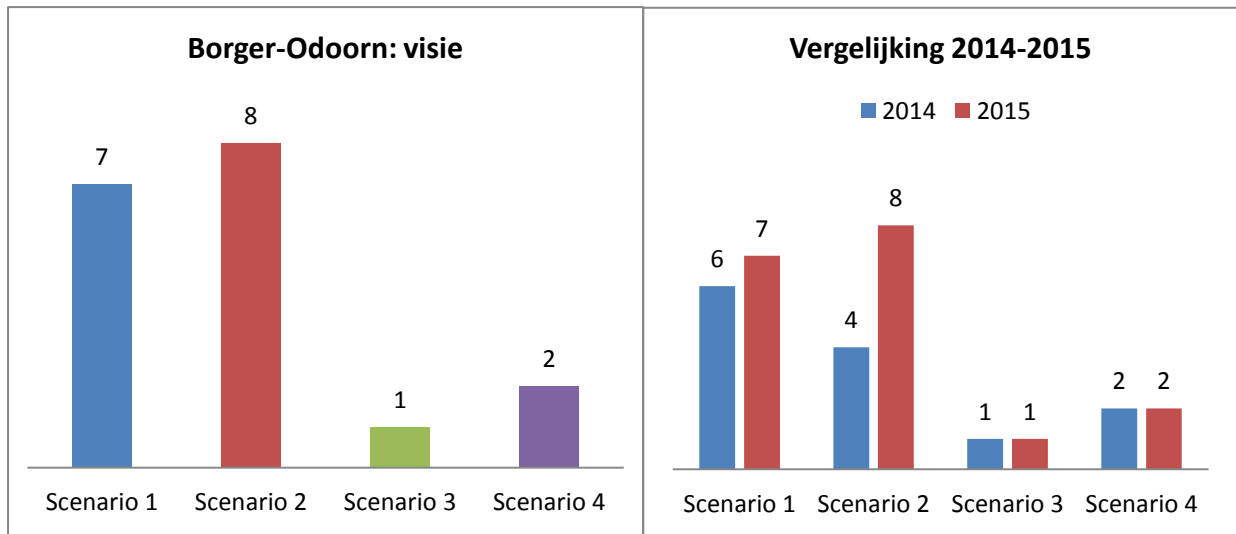
Aa en Hunze: score 86, scenario 2,1 (n=14, 1 Evi is ongeschikt. In 2014 n=13)



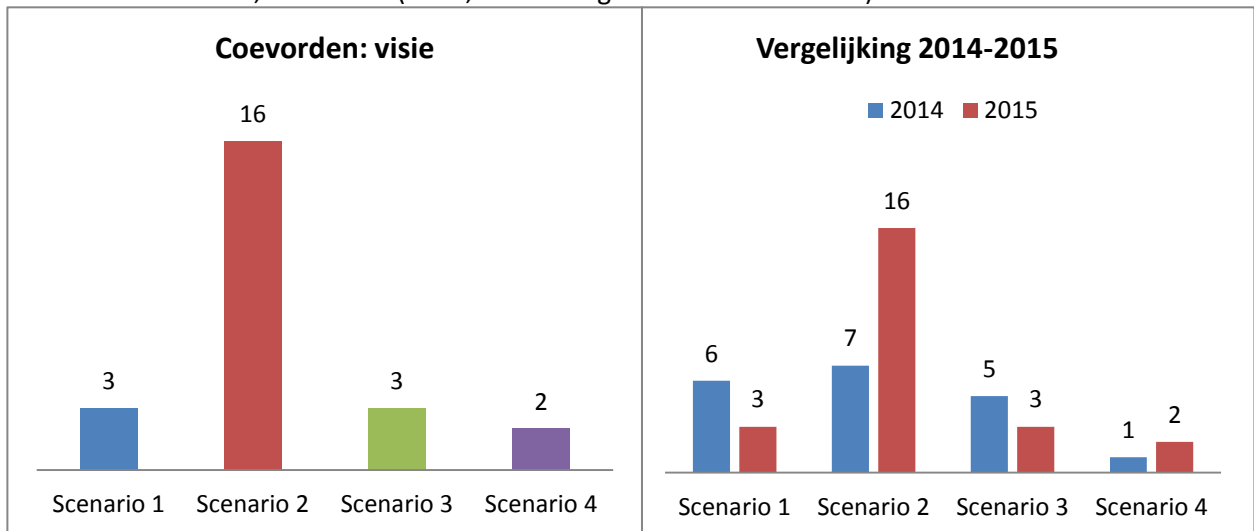
Assen: score 90, scenario 2,3 (n=23, alle Evi's zijn geschikt. In 2014 n=13)



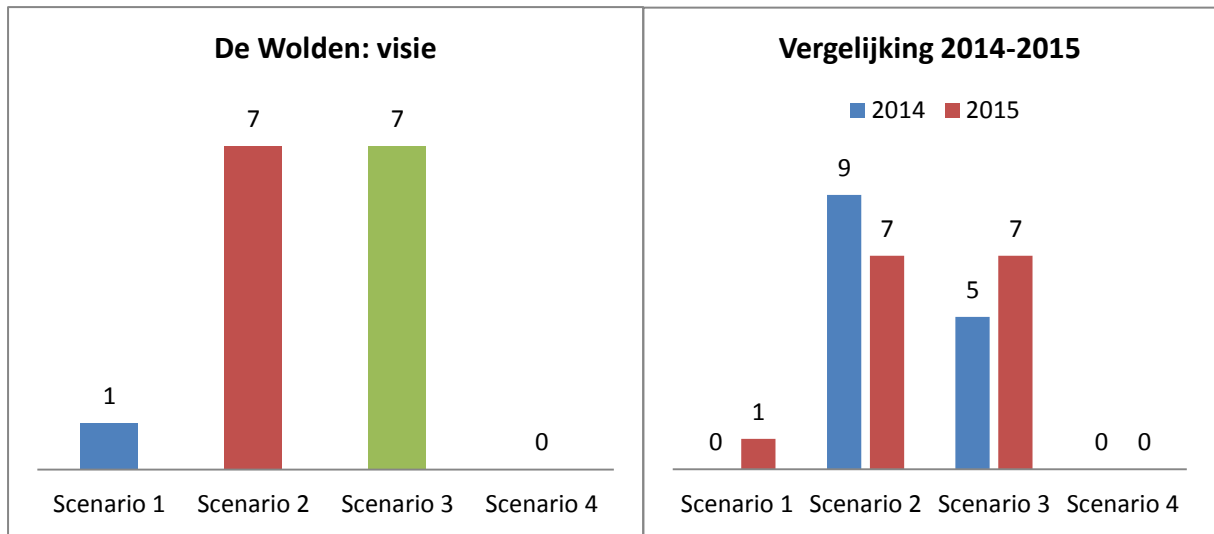
Borger-Odoorn: score 76, scenario 1,9 (n=18, alle Evi's zijn geschikt. 1. In 2014 n=13)



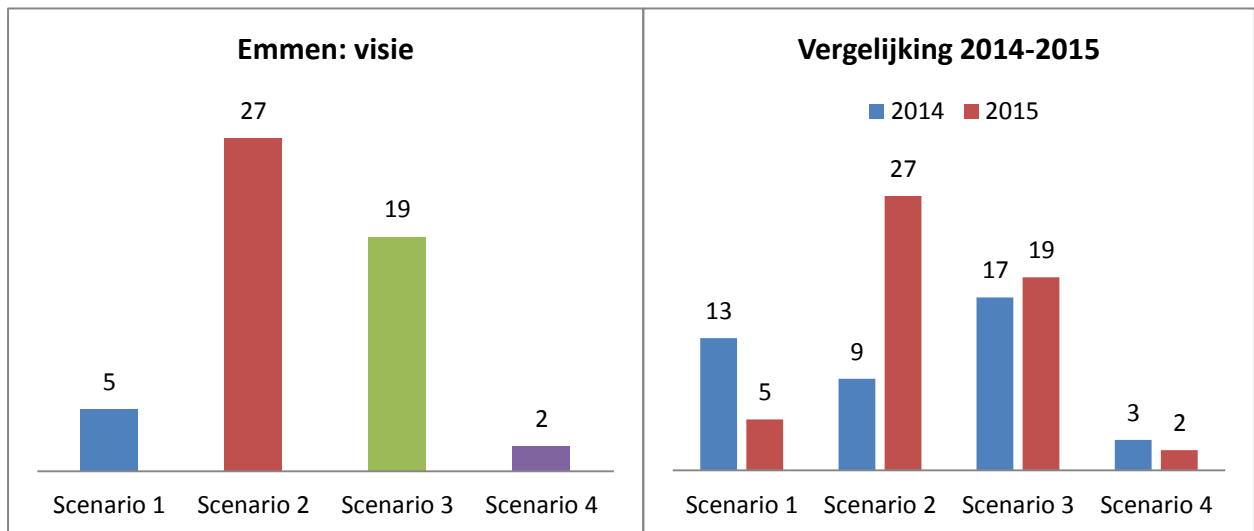
Coevorden: score 80, scenario 2 (n=24, 1 Evi is ongeschikt. In 2014 n=19)



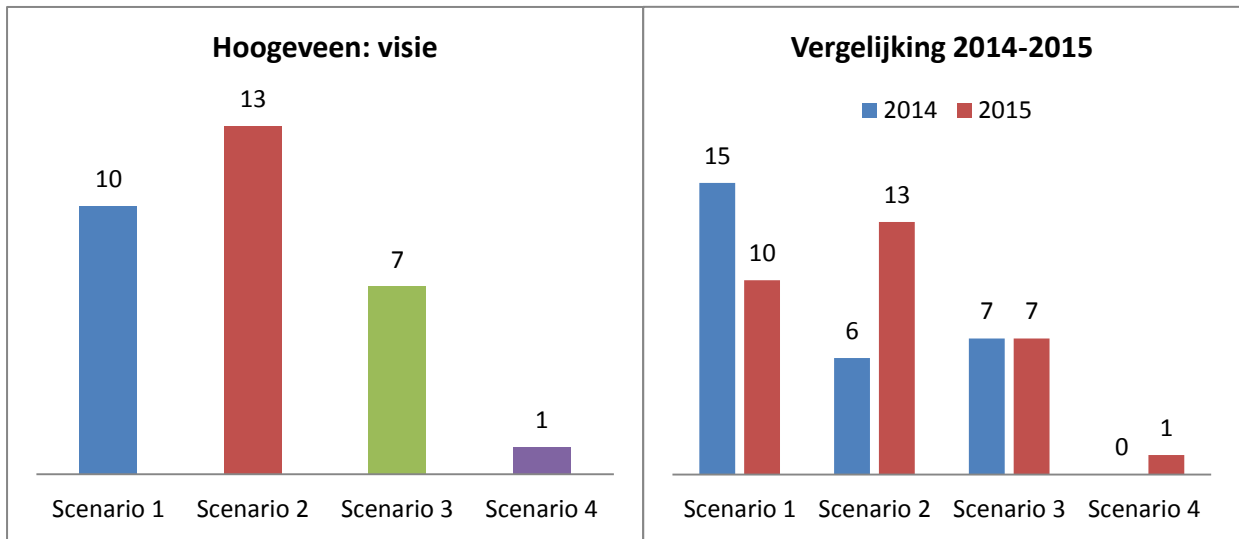
De Wolden: score 96, scenario 2,4 (n=15, alle Evi's zijn geschikt. In 2014 n=14)



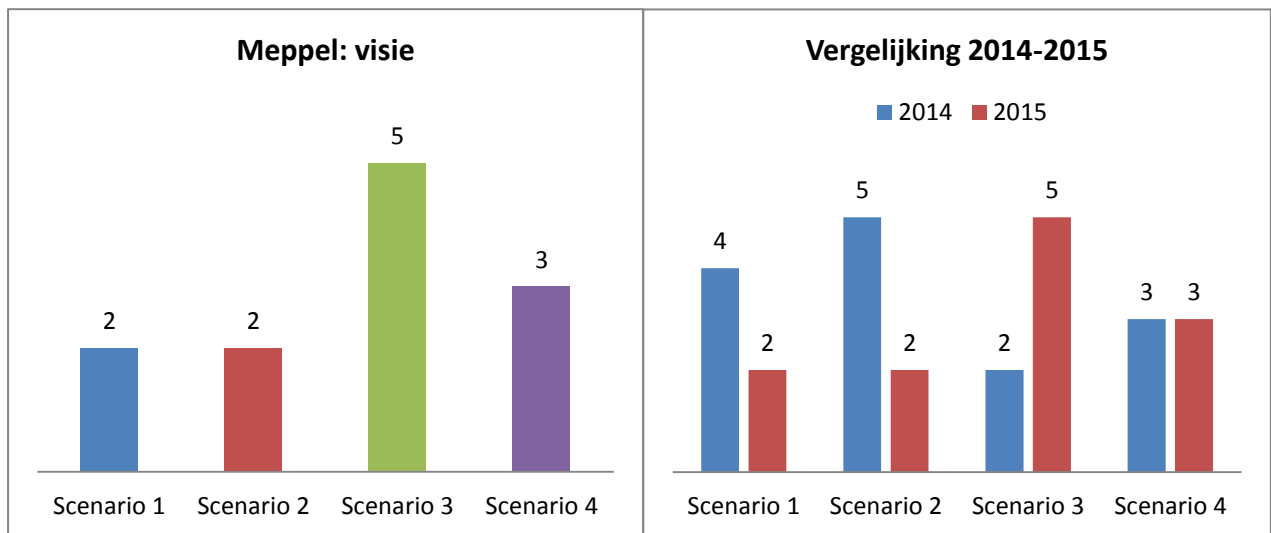
Emmen: score 94, scenario 2,3 (n=53, 4 Evi's zijn ongeschikt. In 2014 n=42)



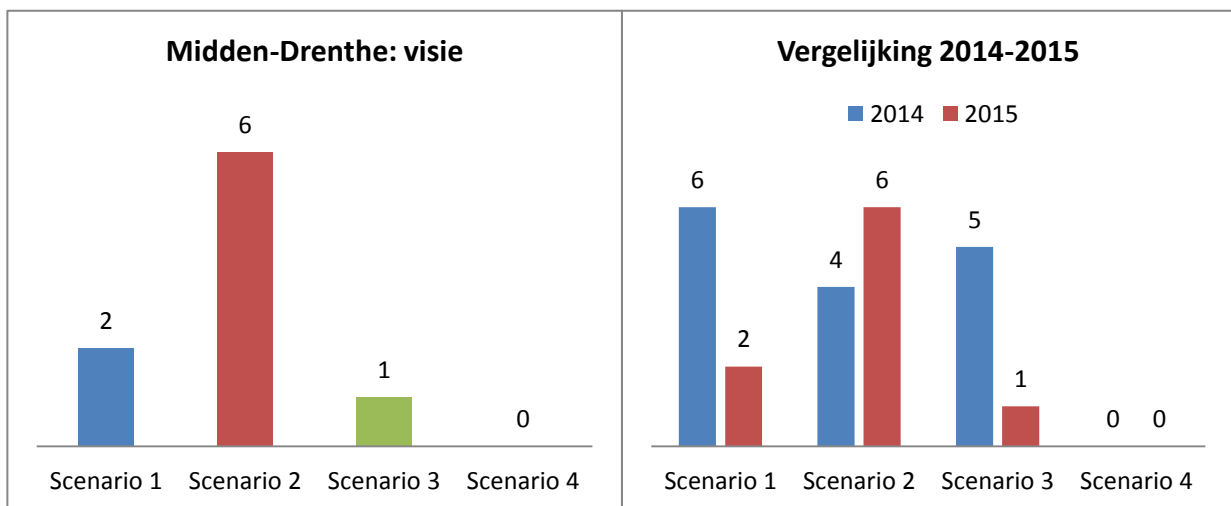
Hoogeveen: score 79, scenario 1,9 (n=31, 5 Evi's zijn ongeschikt. In 2014 n=28)



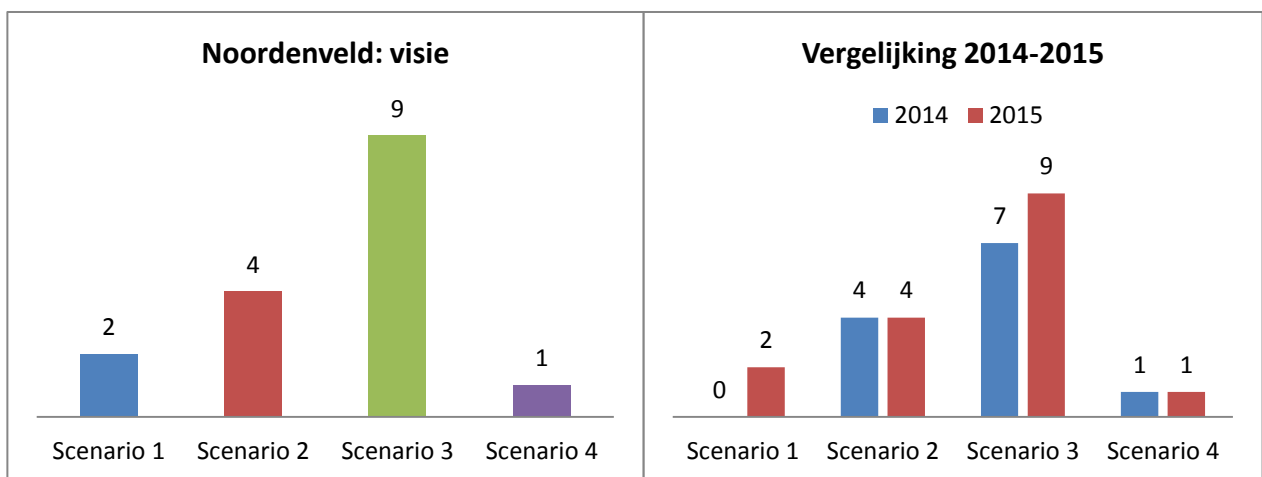
Meppel: score 110, scenario 2,8 (n=12, 2 Evi's zijn ongeschikt. In 2014 n=14)



Midden-Drenthe: score 76, scenario 1,9 (n=9, 11 Evi's zijn ongeschikt. In 2014 n=15)<sup>18</sup>



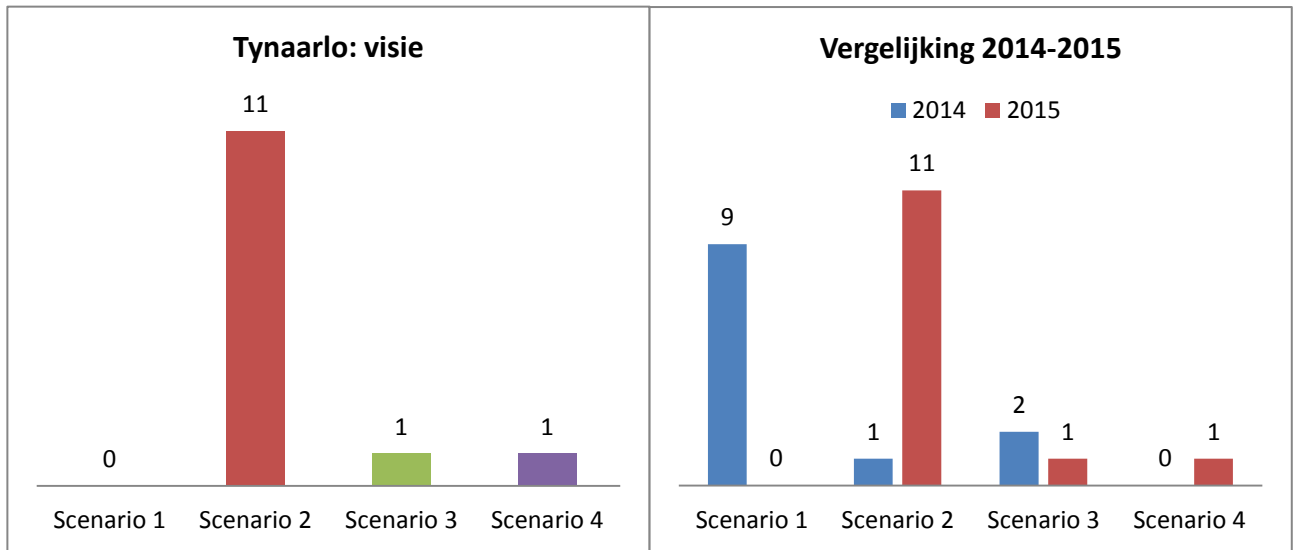
Noordenveld: score 103, scenario 2,6 (n=16, 2 Evi's zijn ongeschikt. In 2014 n=12)



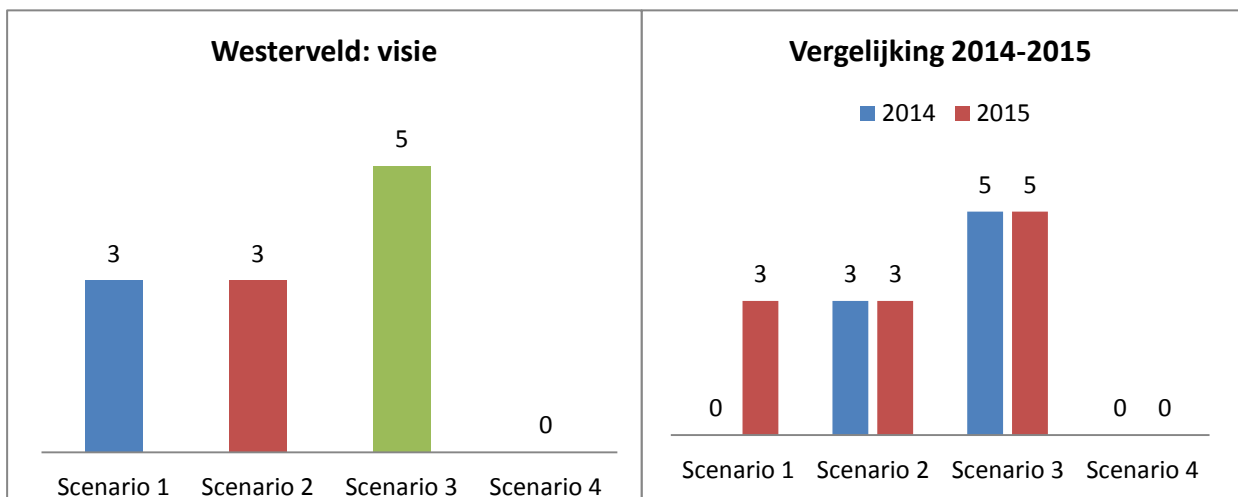
<sup>18</sup> De 11 ongeschikte vragenlijsten zijn niet meegenomen, de reden hiervoor is aangegeven in paragraaf 4.5. Dit zorgt voor een vertekend beeld van de resultaten van de gemeente Midden-Drenthe. Op het gebied van de visie behaalden de 11 scholen gezamenlijk scenario 4.



Tynaarlo: score 89, scenario 2,2 (n=13, 1 Evi is ongeschikt. In 2014 n=12)



Westerveld: score 87, scenario 2,2 (n=11, 1 Evi is ongeschikt. In 2014 n=8)



### 7.3 Knelpunten rond visievorming

De knelpunten rondom de visievorming worden in deze paragraaf weergegeven. Aan de hand van deze knelpunten kan er worden gekeken op welk gebied Compenta zou kunnen zorgen voor ondersteuning. In totaal is er 88 keer een knelpunt genoemd waarbij 18 verschillende knelpunten onderscheiden kunnen worden:

1. De directeur is afwezig/gewisseld;
2. Een extern knelpunt: er is iets buiten de school wat zorgt voor belemmering;
3. Gebrek aan financiële middelen;
4. Gebrek aan deskundigheid in het algemeen;
5. Gebrek aan deskundigheid bij het team;
6. Geen prioriteit op het gebied van visievorming;
7. ICC-er is vertrokken;
8. De school is klein en heeft weinig personeel;
9. De school is er nog niet aan toe;
10. Er zijn problemen in het team;
11. Het samenwerken met andere scholen gaat moeizaam;
12. De school sluit of fuseert;
13. De schoolvisie wordt aangepast;
14. Tijdgebrek;
15. Er zijn problemen met de uitvoering van de doorlopende leerlijn;
16. De visie op school is niet praktisch;
17. De visie op de school is niet zichtbaar;
18. De school wordt gezien als een zwakke school.

In onderstaande staafdiagram worden de knelpunten weergegeven:

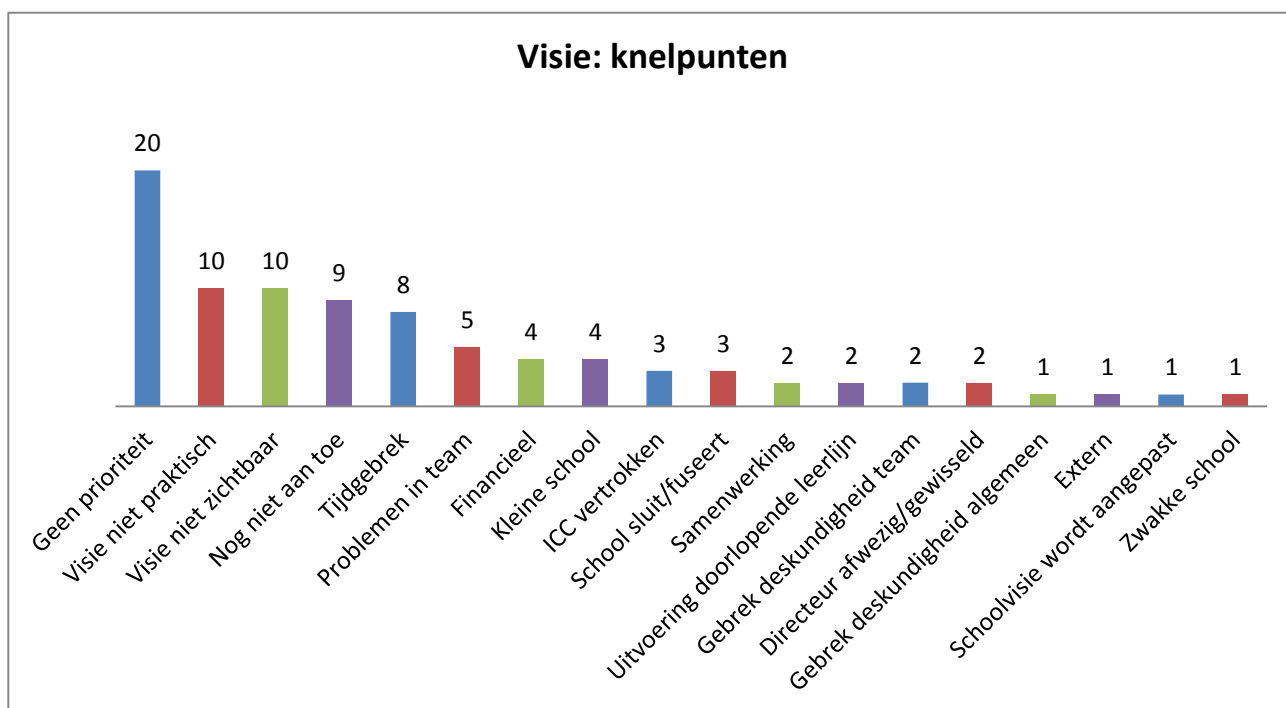


Fig. 33: Staafdiagram waarin het aantal genoemde knelpunten wordt weergegeven.

Het knelpunt dat het meeste voorkomt is ‘geen prioriteit’; iets wat ook het geval was in 2014. Met name bij scholen die zich in scenario 1 bevinden, speelt dit knelpunt een grote rol. Deze scholen hechten geen prioriteit aan het opstellen van een visie en dit belemmert hen in de vervolgstappen.

De knelpunten ‘visie is niet praktisch’ en ‘visie is niet zichtbaar’ worden daarna het meeste genoemd. Scholen geven aan dat ze weten wat hun visie is, maar de omschakeling naar de praktijk lijkt lastig:

*Wij zijn nog niet in staat geweest om onze visie in de praktijk uit te voeren. (P80,5)*

*Het is duidelijk wat wij als school met cultuuronderwijs willen bereiken. Alleen de vormgeving en de uitwerking hiervan moet nog verder ontwikkeld worden. (P162,5)*

In de meeste gevallen gaat het hier om scholen die zich in scenario 2 bevinden. Deze scholen hebben al wel een visie, maar deze staat nog niet sterk en dat blijkt ook uit de voorkomende knelpunten. Opvallend is dat het samenwerken met andere scholen ook als knelpunt wordt genoemd. Er wordt aangegeven dat het ontwikkelen van een visie met meerdere scholen langer duurt.

Ook hier is het van belang om onderscheid te maken tussen specifieke en aspecifieke knelpunten op het gebied van cultuuronderwijs. Hierdoor wordt het duidelijk waar Compenta zou kunnen zorgen voor ondersteuning en waar niet. De specifieke knelpunten zijn:

1. Gebrek aan deskundigheid in het algemeen en bij het team: men beschikt niet over de deskundigheid om een visie op te stellen. Hieronder valt ook het knelpunt 'ICC-er vertrokken';
2. Geen prioriteit op het gebied van visievorming;
3. De visie op school is niet praktisch en niet zichtbaar: de visie is wel aanwezig, maar heeft (nog) geen plek op de werkvloer;
4. Het samenwerken met andere scholen gaat moeizaam.

De overige knelpunten zijn niet specifiek voor het cultuuronderwijs en worden dan ook niet meegenomen in het advies richting Compenta.

## 7.4 Evaluatie en advies

Heeft Cultuureducatie met Kwaliteit bijgedragen aan visievorming - aan de ontwikkeling die in de voorgaande paragrafen beschreven is - en zo ja, hoe? Hoe zou Compenta de scholen verder kunnen ondersteunen in dit proces? Deze vragen worden in deze paragraaf beantwoord. De regeling Cultuureducatie met Kwaliteit, zoals uitgevoerd door Compenta, heeft op de volgende manieren bijgedragen aan visievorming:

1. Er is geld beschikbaar gesteld: scholen konden de subsidie gebruiken om de eigen deskundigheid te vergroten, op basis waarvan ze hun visie (verder) konden ontwikkelen; of om externe deskundigheid aan te wenden (hulp bij het ontwerpen van een visie, bijvoorbeeld in een adviesgesprek).
2. Er zijn mogelijkheden geboden om het geld aan visievorming te besteden: in de ICC-cursussen worden de deelnemers begeleid bij het schrijven van een visie. Daarnaast konden de vijf instellingen van Compenta (en de daaraan verbonden cultuurcoaches) scholen ondersteuning bieden.
3. Scholen zijn gestimuleerd om hun visie (verder) te ontwikkelen: de ambitie-scenario's sporen de scholen aan om hun visie (verder) te ontwikkelen.

In vergelijking met 2014 is er dit jaar groei te zien, al is deze groei relatief klein. Cultuureducatie met Kwaliteit heeft dus bijgedragen aan visievorming. In 2015 bevinden de meeste scholen zich in scenario 2, waar de meerderheid zich in 2014 nog in het eerste scenario bevond.

De punten 1 en 2 geven de mogelijkheid voor de school om aan de deskundigheid te werken die nodig is om een visie op te kunnen stellen. Ondanks dat Compenta dit aangeboden heeft, zijn er toch nog scholen die spreken over een gebrek aan deskundigheid binnen het team of in het algemeen:

*De beschreven visie is duidelijk zichtbaar voor ouders en medewerkers, de school heeft zich veel sterker geprofileerd als 'cultuur' school. Maar het kost nog tijd voordat de visie ook echt gedragen is door de leerkrachten. Het gemis van een duidelijke leerlijn/inhoudelijke vakkennis speelt hierbij een rol. (P240,5)*

Dit lijkt meer een individueel probleem en zolang Compenta het belang van deskundigheid blijft benadrukken, zullen scholen hier mogelijk zelf stappen in zetten met waar nodig hulp van Compenta.

Bij punt 3 wordt het stimuleren vanuit de ambitiescenario's om de schoolvisies verder te ontwikkelen weergegeven. Wanneer we echter kijken naar de doelstellingen van de scholen is er een toename te zien van algemene doelstellingen, terwijl de schoolspecifieke doelstellingen gewenst worden. Compenta zou op dit gebied de scholen kunnen ondersteunen bij het omzetten van de algemene visies naar schoolspecifieke visies door middel van informatiebijeenkomsten en scholing. Hier kan men bijvoorbeeld duidelijk het verschil laten zien tussen algemene en schoolspecifieke doelstellingen en wat het voordeel van de laatste is. Ook de knelpunten 'visie is niet zichtbaar' en 'visie is niet praktisch' kunnen hierbij worden betrokken. Aangezien deze knelpunten het meeste voorkomen bij scholen in scenario 2, kan er gesteld worden dat deze scholen zich nog verder moeten ontwikkelen op het gebied van visievorming. Ze hebben een visie, maar deze moet nu omgezet worden naar de praktijk. Het opstellen van een schoolspecifieke visie is hierin een grote stap en kan, zoals eerder genoemd, gestimuleerd en ondersteund worden door Compenta in de vorm van informatiebijeenkomsten en scholing.

Bij punt 3 is er ook een overlap te zien met het knelpunt 'geen prioriteit'. Scholen zijn zich niet altijd bewust van het belang van een (schoolspectifieke) visie op cultuuronderwijs. Compenta zou dit belang meer kunnen benadrukken en ervoor kunnen zorgen dat scholen toch een visie op cultuuronderwijs gaan ontwikkelen; iets wat ook werd geadviseerd in het evaluatieonderzoek in 2014. Hierbij is een algemene visie al een eerste stap.

**Samenvatting:** 194 scholen (77%) hebben een visie op cultuuronderwijs onderschreven, waarvan de meerderheid van de doelstellingen algemeen is. De gewenste schoolspectifieke visie komt minder voor. De meeste scholen met een visie zijn tevreden (73%) en de meerderheid wil dan ook niet verder ontwikkelen. 27 scholen (14%) hebben een hulpvraag.

59 van alle deelnemende scholen hebben geen visie (23%); deze groep is afgenomen ten opzichte van 2014. In de meeste gevallen hebben deze scholen geen visie, omdat hier de prioriteit niet lag. 46 scholen (78%) willen zich verder ontwikkelen en richten zich dan voornamelijk op het volgen van een ICC-cursus of het houden van overleg binnen het team. Dertien scholen (22%) willen zich niet ontwikkelen, omdat zij dit geen prioriteit geven. 18 scholen geven aan een hulpvraag te hebben.

In 2015 bevinden de meeste scholen zich in scenario 2, waar de meerderheid zich in 2014 nog in het eerste scenario bevond. Er is dus sprake van groei. Ook is het aantal scholen in scenario 3 en 4 gestegen ten opzichte van 2014. De meeste scholen met een visie op cultuuronderwijs bevinden zich in scenario 2 (36%). De stap van scenario 1 naar 2 is dit jaar door veel scholen gezet. De gemiddelde piramide score van de provincie Drenthe is 2,2; dit betekent dat de Drentse basisscholen gemiddeld scenario 2,2 bereikt hebben (score 89). De deelnemende scholen uit de gemeente Emmen hebben in veel gevallen de stap naar scenario 2 gemaakt en ook is het aantal scholen dat zich bevindt in scenario 3 gestegen. In de gemeente Meppel hebben de deelnemende scholen de stap van scenario 2 naar scenario 3 gezet.

## 8. Doorlopende leerlijn

De volgende stap in het proces van kwaliteitsverbetering is het aanbrengen van een doorlopende leerlijn. Hierbij gaat het om het creëren van samenhang in het cultuuronderwijs. In dit hoofdstuk wordt de stand van zaken op dit gebied weergegeven. Hoeveel scholen hebben een doorlopende leerlijn? Op welke manier brengen scholen samenhang aan? Vervolgens worden de provinciale en gemeentelijke resultaten weergegeven. Tenslotte wordt een advies voorgelegd aan Compenta; op welke manier kan zij de scholen ondersteunen op het gebied van de doorlopende leerlijn?

### 8.1 De doorlopende leerlijn in beeld

In dit onderzoek wordt gesproken over een doorlopende leerlijn waarbij het draait om de samenhang in het lesprogramma. De samenhang kan niet, nauwelijks of juist sterk aanwezig zijn in de vorm van een uitgewerkte leerlijn. In de ambitiescenario's ziet het er als volgt uit:<sup>19</sup>

- Scenario 1: er is weinig samenhang in het lesprogramma. Activiteiten beklijven niet, omdat ze niet opgenomen zijn in een leerlijn.
- Scenario 2: er is een structureel cultureel programma met activiteiten. Dit is geen leerlijn maar een culturele ervaringslijn: de ervaringen die kinderen tijdens de activiteiten op doen, zijn op elkaar afgestemd.
- Scenario 3: er is een vastgelegde doorlopende leerlijn met horizontale en/of verticale samenhang.
- Scenario 4: er is een vastgelegde doorlopende leerlijn die zowel horizontaal als verticaal samenhangt.

Bij dit onderdeel zijn de vragen aangepast in Evi waardoor er realistischere antwoorden werden gegeven.<sup>20</sup> Dit is positief, want zo ontstaat een realistischer beeld en wordt het voor Compenta duidelijker waar er ondersteuning nodig is.

In deze paragraaf wordt allereerst gekeken naar de gehanteerde onderwijsvormen. Vervolgens worden aan de hand van drie modellen de resultaten weergegeven. Model 1 beschrijft de scholen met een doorlopende leerlijn (scenario 3 en 4), model 2 geeft de scholen met enigszins samenhangend cultuuronderwijs weer (scenario 2) en model 3 beschrijft de resultaten van scholen met niet tot nauwelijks samenhangend cultuuronderwijs.

---

<sup>19</sup> Stichting Compenta. Visienotitie CemK Drenthe. Assen: Compenta, 2012. P19-20.

<sup>20</sup> De aanpassingen van de vragen zijn te vinden in de bijlage.

## Onderwijsvormen

In totaal kunnen, op basis van de gegeven antwoorden, elf onderwijsvormen worden onderscheiden:

1. Activiteiten: hieronder vallen activiteiten die buiten de school worden ondernomen, zoals excursies, voorstellingen, museumbezoek, etc.;
2. Ateliers/keuzelessen: de school biedt wekelijks 'keuzelessen' in cultuuronderwijs aan. De leerling bepaalt zelf welk atelier hij volgt;
3. Creamiddag: de school besteedt één middag (per week) aan creatieve lessen;
4. Integraal: cultuuronderwijs zit verwerkt in (methodes van) andere vakken;
5. Lessen: de school geeft haar leerlingen (structureel) lessen in de cultuureducatieve vakken;
6. Naschoolse activiteiten: de school biedt naschools cultuuronderwijs aan;
7. Programma (extern): de school maakt gebruik van een programma dat extern wordt georganiseerd. Bijvoorbeeld Cultuurmenu, Kunstmenu, Kleintje Kunst, Podiumplan of Culturele Mobiliteit;
8. Project(en): de school geeft cultuuronderwijs in projecten of projectweken;
9. Schoolkoor-/orkest: de school heeft een schoolkoor- of orkest waarin leerlingen muziek maken;
10. Vieringen: de school besteedt aandacht aan cultuur in vieringen, week- of maandsluitingen;
11. Workshops: de school geeft cultuuronderwijs door externen in te huren die workshops ('incidentele lessen') aan de leerlingen geven.

In onderstaande diagram wordt weergegeven hoe vaak een onderwijsvorm werd genoemd. De cirkeldiagram laat de procentuele verhouding zien:

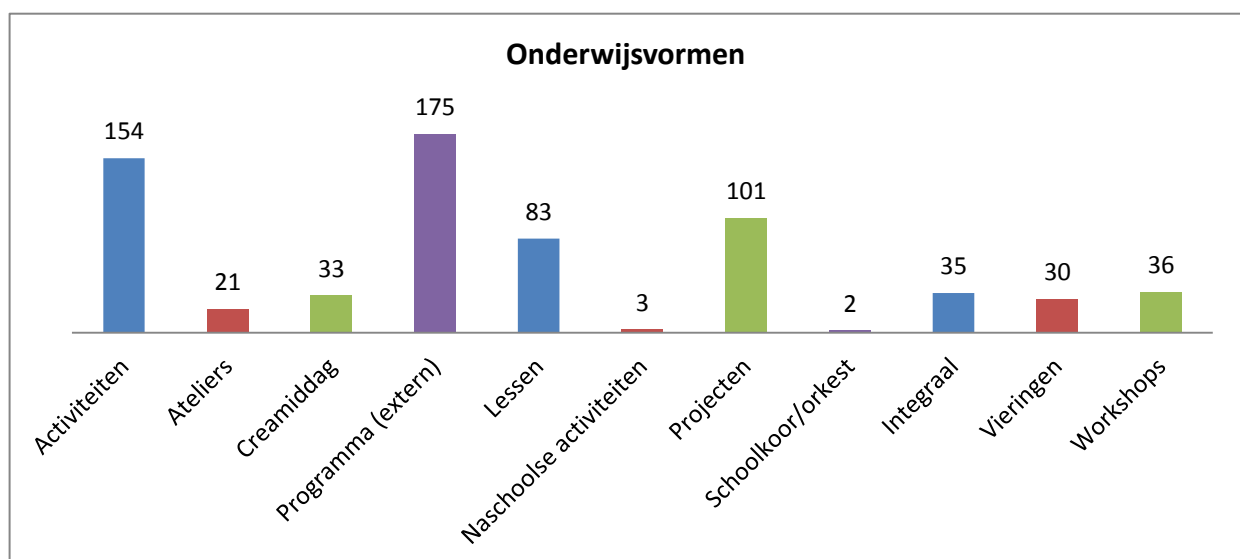


Fig. 34: Stafdiagram met het aantal keren dat een onderwijsvorm is genoemd.



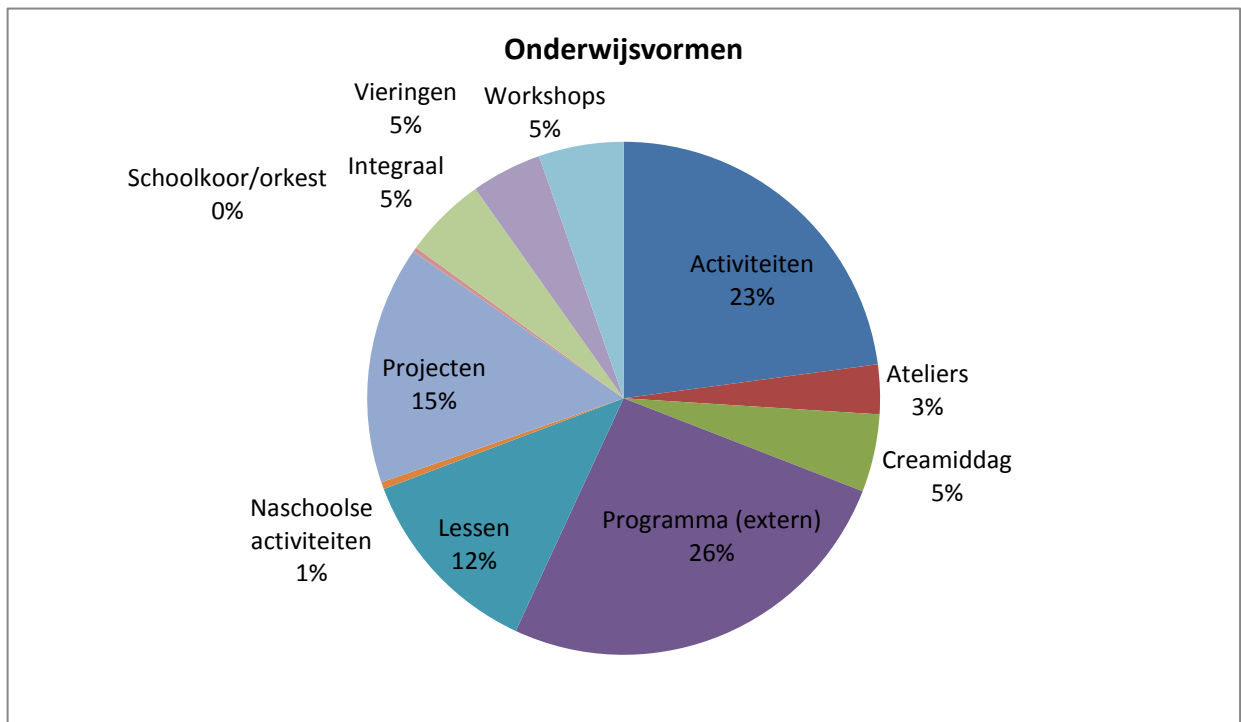


Fig. 35: Cirkeldiagram met de procentuele verdeling van de genoemde onderwijsvormen.

In 2014 was de procentuele verdeling van de onderwijsvormen als volgt:

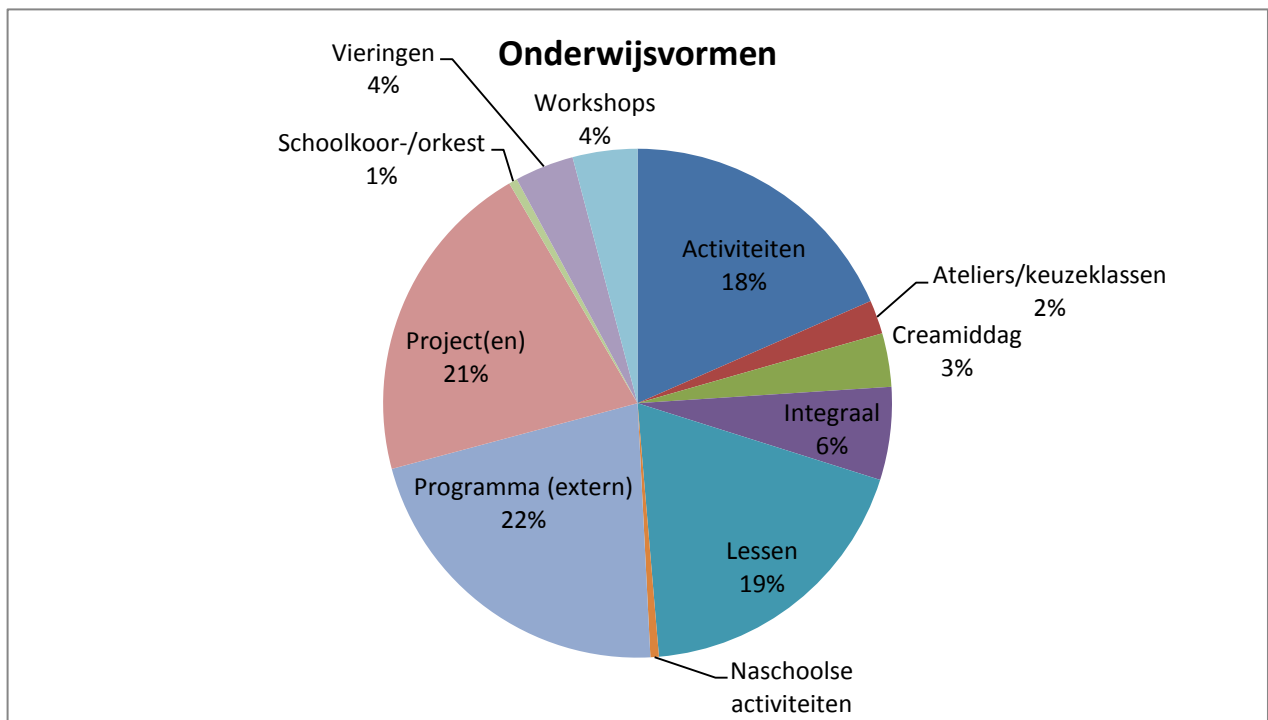


Fig. 36: Cirkeldiagram met de procentuele verdeling van de genoemde onderwijsvormen in 2014.

Het wordt duidelijk dat de onderwijsvorm 'programma (extern)' in 2015 het vaakst wordt genoemd. In totaal geven 175 scholen aan dat ze gebruik maken van programma's als Cultuurmenu of Kunstmenu. Ook activiteiten worden vaak genoemd; in totaal door 154 scholen. Net als in 2014

worden dus het vaakst incidentele onderwijsvormen genoemd; er is zelfs sprake van een stijging wat betreft de 'activiteiten' en het 'programma (extern)'. Deze activiteiten kunnen wekelijks, maar ook maandelijks voorkomen en geven daarmee geen structurele plek voor cultuuronderwijs. Wat opvalt is dat in 2014 structurele lessen nog wel in redelijke mate werden genoemd en daarmee een structureel tegenwicht vormde. In 2015 worden de lessen minder vaak genoemd en lijken er dus vaker minder structurele onderwijsvormen gebruikt. Echter, bij de meerderheid van de scholen die gebruik maken van een extern georganiseerd programma is er een combinatie te zien van lessen, workshops en (terugkomende) projecten. De minder structurele onderwijsvormen worden gecombineerd met meer structurele vormen.

### **Model 1: scholen met een doorlopende leerlijn (scenario 3 en 4)**

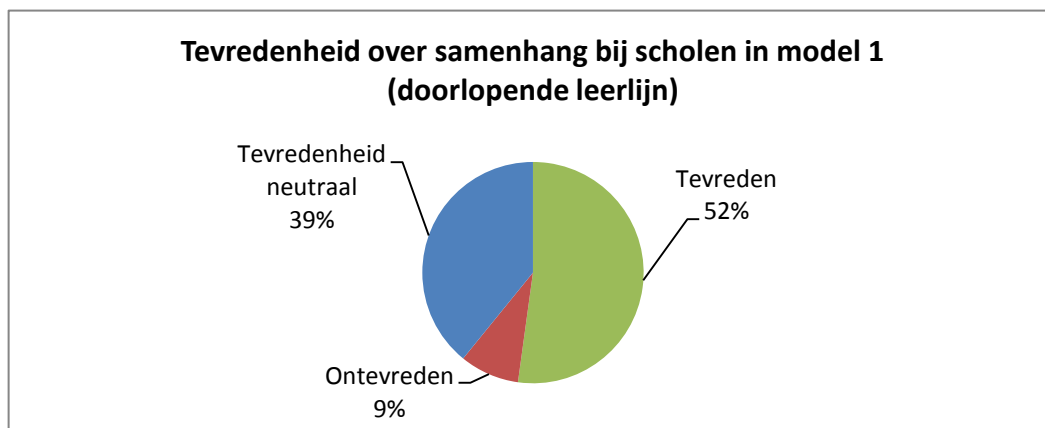
23 scholen geven aan dat ze beschikken over een doorlopende leerlijn. Dit is een percentage van 9%. Ten opzichte van 2014 is er een afname van vier scholen. Wat zou hier een verklaring voor kunnen zijn? Compenta heeft naar aanleiding van het rapport uit 2014 de term 'doorlopende leerlijn' opgehelderd waardoor scholen zich mogelijk bewuster zijn geworden van de betekenis. Hierdoor kunnen de scholen beter aangeven waar zij staan op dit gebied. Daarnaast is de vraagstelling rondom dit onderdeel aangepast waardoor scholen nu gedwongen worden om precies aan te geven op welke manier er samenhang wordt aangebracht en of er een doorlopende leerlijn is vastgelegd.

In totaal geven 12 scholen met een doorlopende leerlijn aan tevreden te zijn over de samenhang (52%):

*Heel tevreden, ik zou het aanbod als "voldoende" willen waarderen. Door het beschrijven van de leerlijn in alle groepen kunnen we ons ervan verzekeren dat het aanbod in alle groepen, aansluitend, aan de orde komt. Natuurlijk is er een nog grotere slag te slaan als we projectmatiger zouden werken (groepsoverstijgend en zaakvakoverstijgend). Dit is echter niet de werkwijze van de school. Aansluitend op de visie van [naam school] is de werkwijze en het aanbod voor Kunst en Cultuur "voldoende". (P60,7)*

*We zijn tevreden over de samenhang. De doorgaande lijn is expliciet geformuleerd in het cultuurbeleidsplan in hoofdstuk 6. Dit geeft voldoende houvast voor docenten en kan er goed mee werken. De doorgaande lijn is voldoende aanwezig op zowel horizontaal en verticaal gebied. Er zijn momenteel geen knelpunten op dit gebied. Het is overzichtelijk. (P167,7)*

Negen scholen met een doorlopende leerlijn geven geen of een neutrale beoordeling waarbij de meerderheid geen beoordeling geeft. Er wordt dan bijvoorbeeld gesproken over thema's die nog ontwikkeld gaan worden, maar er wordt niet gesproken over een beoordeling. Twee scholen zijn niet tevreden waarbij de ene spreekt over gebrek aan deskundigheid binnen het team en de andere geeft aan dat er een ontwikkeling gaande is, maar men op dit moment de doorlopende leerlijn als onvoldoende beoordeelt. Deze scholen willen zich wel ontwikkelen. In onderstaande cirkeldiagram worden de percentages rondom de tevredenheid van scholen met een doorlopende leerlijn weergegeven:



*Fig. 37: Cirkeldiagram waarin is weergegeven hoeveel scholen met een doorlopende leerlijn zich tevreden, ontevreden of neutraal uitlaten over de samenhang.*

20 scholen met een doorlopende leerlijn willen zich verder ontwikkelen (87%). Hierbij wordt het samenwerken met andere scholen/culturele instellingen het vaakst genoemd, gevolgd door scholing. Het samenwerken met andere scholen kan gezien worden als een volgende stap: het opzetten van een netwerk. De scholen hebben een doorlopende leerlijn en willen zich nu verder ontwikkelen. Drie scholen willen zich op dit vlak niet ontwikkelen, want hun beleid/leerlijn vinden ze op dit moment voldoende. Negen scholen hebben een hulpvraag.

Samenvattend: 23 scholen geven aan een doorlopende leerlijn te hebben; dit is 9% van de deelnemende scholen. Een meerderheid van deze scholen is tevreden (52%). 20 scholen (87%) willen zich nog verder ontwikkelen waarbij het duidelijk wordt dat deze scholen zich met name richten op het samenwerken met andere scholen. Negen scholen geven aan een hulpvraag te hebben.

### **Model 2: scholen met enigszins samenhangend cultuuronderwijs (scenario 2)**

141 scholen geven aan dat er sprake is van samenhang, maar ze hebben geen vastgelegde doorlopende leerlijn. In 2014 ging het om 54% (114 scholen). In 2015 is het 58%, wat betekent dat er een lichte stijging te zien is.

Net als in model 1 hebben ook deze scholen verschillende manieren voor het aanbrengen van samenhang:

*Door een doorgaande leerlijn te ontwikkelen die aansluit op de kerndoelen van het cultuuronderwijs. Dit gebeurt al bij de lessen in de projectmap, de leerlijnen zijn op het moment van schrijven nog in ontwikkeling. (P1,6)*

*We kijken welke activiteiten passen bij de leeftijd van het kind. Ook bekijken we per jaar welke lessen erfgoed handig zijn. Bijvoorbeeld: welke gebeurtenissen worden het komend jaar herdacht of zijn speciaal in dat jaar. (P2,6)*

*Koppelingen maken met andere vakken tijdens projectweken. D.m.v. het cultuurmenu die koppelingen maakt met andere projecten [...]. Door het gebruik van de methode 'Speel je wijs'. Door bij projecten lessen te zoeken uit allerlei vakgebieden die bij elkaar passen. (P7,7)*

*Wij brengen horizontale en verticale samenhang aan door invoering van DE MAP! Hierin worden aan de hand van thema's die jaarlijks in de school passeren voor alle vakgebieden (muziek, dans, theater, beeldende vorming, cultureel erfgoed en daarbij ook techniek en koken) lessen gedaan volgens de kerndoelen. (P27,6)*

*Daar waar mogelijk de vakken integreren. Tevens worden lessen bedacht/ontworpen en gebundeld. Deze lessen worden gegeven in de projectweken. (P70,6)*

*Wij werken met de methode "Moet je doen" voor muziek en voor beeldend. Verder maken wij een beredeneerde keuze vanuit het cultuuraanbod, zodat alle kunstdisciplines in de schooltijd voorkomen. De kinderen maken dus kennis met alle disciplines. (P127,6)*

In de bovenstaande citaten wordt het duidelijk dat er op veel verschillende manieren samenhang kan worden aangebracht in het cultuuronderwijs. Ook zijn er veel combinaties te zien. Er wordt bijvoorbeeld gewerkt met een methode en daarnaast wordt er gebruik gemaakt van het Cultuurmenu. Er zijn overeenkomsten te zien in de manier van aanbrengen van samenhang met de scholen die zich in model 1 bevinden. Het enige verschil is dat in model 1 sprake is van een samenhang die is vastgelegd; iets wat hier niet het geval is.

Van de scholen met enigszins samenhangend cultuuronderwijs is er een aantal dat spreekt over een doorlopende leerlijn:

*Voor drama: Door de methode Speel je Wijs te volgen is er sprake van een doorgaande leerlijn. Voor beeldende vorming: We hanteren de opbouw in materialen en technieken voor de verschillende leerjaren, omschreven door Tule SLO . Voor erfgoed: Vanaf groep 5 staat een jaarlijkse excursie vast. (P68,7)*

*We hebben de methode Uit de kunst, een doorgaande leerlijn voor alle groepen. Er is een lijn voor erfgoededucatie. (P105,7)*

*Voor de lessen AMV is een doorgaande leerlijn opgesteld. Het kunstmenu biedt de leerlingen jaarlijks een kunstdiscipline (drama, beeldend, muziek, audio/visuele media, literatuur). Gedurende de basisschooltijd worden alle disciplines aangeboden. Ook voor erfgoed is een leerlijn vastgesteld. Alle bouwen nemen deel aan een project: Molenmuis groep 1 en 2/ Erfgoedkwartet groep 3 en 4/ Geessie en Geert groep 5 en 6/ Plaats je Plek groep 7 en 8. (P176,6)*

Er is dus wel een leerlijn, maar dit wordt niet gezien als iets wat vertrouwen geeft. Dit laat een onzekerheid zien over het begrip. Wanneer is er sprake van een vastgelegde leerlijn? En moet deze leerlijn specifiek door de school gemaakt worden of kan deze ook uit een methode naar voren komen? Scholen met een doorlopende leerlijn, die in model 1 vallen, hebben in sommige gevallen ook een leerlijn vanuit een methode en spreken hier wel van een doorlopende leerlijn, terwijl scholen in dit model niet spreken over een doorlopende leerlijn. Compenta zou hier nog meer duidelijkheid in kunnen geven.

Ten opzichte van 2014 zijn de scholen met enigszins samenhangend cultuuronderwijs dit jaar positiever. Ze geven aan tevreden te zijn over de samenhang, maar geven in hun beoordeling vaak ook een verbeterpunt aan:

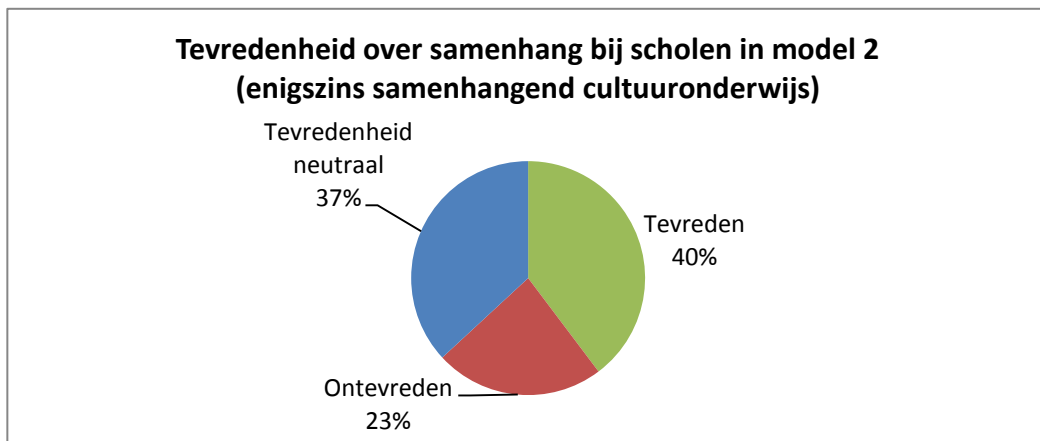
*We zijn op de goede weg maar we zijn er nog lang niet. Daarom is het belangrijk een goede visie te maken waar iedereen achter staat met daarin concrete, haalbare doelen voor de komende jaren. We moeten goed bekijken hoe en op welke manier we meer samenhang kunnen realiseren tussen de cultuurvakken en de overige vakken. (P7,7)*

*Er is voldoende samenhang aanwezig. De groepen/leerkrachten houden rekening met elkaar; zorgen voor variatie, er komen verschillende disciplines aan bod en verschillende*

*onderwerpen. Met hulp en expertise van de gastdocenten is er meer plezier voor zowel de leerkrachten als leerlingen ontstaan. Er is meer expertise en kwaliteit. (P9,7)*

*We hebben dit jaar beter inzicht gekregen in de verschillende activiteiten die in de groepen worden aangeboden. We kunnen ons de komende jaren richten op de disciplines die te weinig aan bod komen op onze school.(P51,6)*

In een cirkeldiagram ziet de tevredenheid van scholen met enigszins samenhangend cultuuronderwijs in percentages er als volgt uit:



*Fig. 38: Cirkeldiagram waarin is weergegeven hoeveel procent van de scholen uit model 2 zich tevreden, ontevreden of neutraal uitlaat over de samenhang.*

Men is dus wel tevreden maar wil zich nog wel verder ontwikkelen; iets wat ook te zien is bij de scholen die ontevreden zijn over hun samenhang:

*Hierover nog niet tevreden. Visie en doelstelling zijn bekend en doorgaande leerlijnen staan op papier, echter in de praktijk blijkt dit nog te weinig van de grond te komen, er is verschil in hoe individuele collega's dit oppakken. (P27,6)*

*Kunstzinnige Oriëntatie is uitgewerkt, dekt de kerndoelen maar wij zijn niet helemaal tevreden over de doorgaande lijn. Komend schooljaar willen we binnen 1 discipline een doorgaande lijn bewerkstelligen en daarna uitwerken naar de andere disciplines. (P142,6)*

Van de 141 scholen met enigszins samenhangend cultuuronderwijs willen 117 scholen (83%) zich verder ontwikkelen en hebben daar verschillende plannen voor. Er wordt gesproken over externe hulp, scholing, het opstellen van een beleidsplan en een leerlijn. Daarnaast willen de scholen cultuuronderwijs vaker naar voren laten komen in vergaderingen of een werkgroep opstellen. 24

scholen (17%) willen zich op dit vlak niet ontwikkelen en in de meeste gevallen is dit omdat andere zaken voorrang krijgen. Een aantal scholen geeft aan dat de huidige manier van samenhang voldoet. 36 scholen met enigszins samenhang hebben een hulpvraag. Van de 141 scholen geven 29 scholen expliciet aan dat ze een doorlopende leerlijn aan het ontwikkelen zijn (21%).

Samenvattend: 141 scholen (56%) geven aan dat er sprake is van samenhang, maar hebben geen vastgelegde doorlopende leerlijn. Deze samenhang komt op uiteenlopende manieren tot stand en laat veel combinaties zien. De meerderheid (83%) wil zich verder ontwikkelen en ze weten allemaal hoe ze dit willen doen. 36 scholen hebben een hulpvraag.

### **Model 3: scholen met niet/nauwelijks samenhangend cultuuronderwijs (scenario 1)**

52 scholen geven aan niet of nauwelijks samenhangend cultuuronderwijs te hebben. Dit is 21% van de deelnemende scholen. Ten opzichte van 2014 is dit een lichte daling. Er zijn verschillende redenen waarom deze scholen geen samenhang hebben:

*Omdat de kennis over dit onderwerp ontbreekt. (P18,6)*

*Dit is wel de ambitie voor de komende vier jaren, maar zoals eerder reeds staat beschreven heeft de school in het schooljaar 2014-2015 eerst moeten starten met de basale voorwaarden voor goed onderwijs, om deze in een korte periode weer op orde te krijgen. (P35,6)*

*Er is onvoldoende deskundigheid binnen ons team om dit goed op de rails te zetten. (P69,6)*

*We zijn bezig met het maken van doorgaande leerlijnen. Dit is in ontwikkeling, we gaan er vanuit dit schooljaar een begin gemaakt te hebben met de doorgaande leerlijnen handvaardigheid, muziek en erfgoed. (P186,6)*

De meerderheid van de scholen met niet of nauwelijks samenhangend cultuuronderwijs is ontevreden over haar cultuuronderwijs (63%). Uit het onderstaande citaat blijkt deze ontevredenheid:

*Geen samenhang aanwezig en dus niet tevreden. (P32,6)*

In het onderstaande diagram zijn de percentages weergegeven:

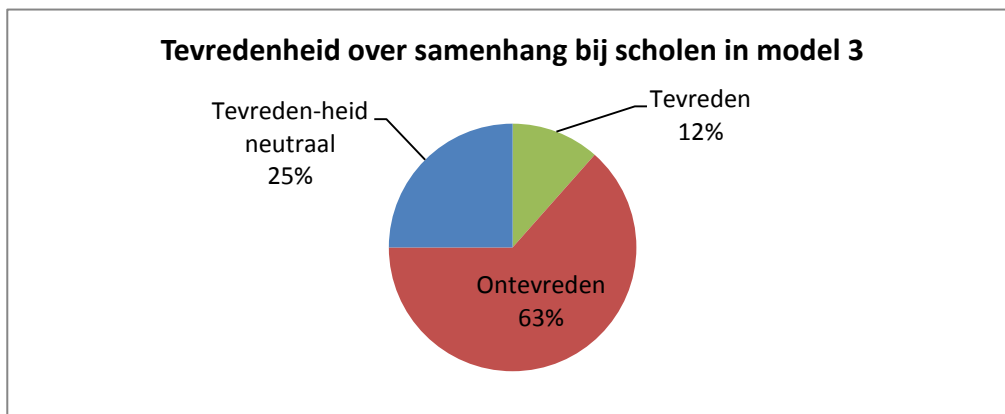


Fig. 39: Cirkeldiagram waarin is weergegeven hoeveel procent van de scholen uit model 3 zich tevreden, ontevreden of neutraal uitlaat over de samenhang.

Het is dan ook niet onverwacht dat de ruime meerderheid van de scholen zich verder wil ontwikkelen; iets wat het geval is bij 45 van de 52 scholen in dit model (87%). Hierbij wordt er voornamelijk gesproken over overleggen binnen het team en het opzetten van een beleidsdocument:

*Hier moet intern over gesproken worden en leiden tot een bondig beleidsdocument dat in de praktijk zichtbaar is. (P17,6)*

*a) Heeft uw school behoefte aan verdere ontwikkeling van de doorgaande leerlijn cultuuronderwijs?*

*Ja*

*b) Hoe denkt u die te bereiken?*

*Vanuit het teamoverleg in combinatie met de ICC'er. (P5,6)*

Daarnaast geven negen scholen aan dat ze extern willen overleggen en samenwerken. Vijf scholen richten zich op scholing, vijf scholen richten zich op het opzetten van een leerlijn en vier scholen gaan eerst inventariseren wat ze nu al doen op het gebied van cultuuronderwijs. Twee scholen gaan keuzes maken over welk pad ze gaan bewandelen. Eén school wil zich wel ontwikkelen, maar weet niet hoe. 17 scholen met niet of nauwelijks samenhang geven aan een hulpvraag te hebben. Zeven scholen willen zich op dit vlak niet verder ontwikkelen (13%). Hiervan hebben vijf scholen andere prioriteiten.

Van de 52 scholen zijn er 18 die in de vragenlijst aangeven dat ze wel samenhang aanbrengen in hun cultuuronderwijs maar ze plaatsen zichzelf toch in scenario 1. Ze geven hiermee aan dat ze nog niet genoeg vertrouwen hebben in hun samenhang. Dit past bij de onduidelijkheid omtrent het



begrip 'doorlopende leerlijn'. Drie van deze scholen willen zich op dit vlak niet verder ontwikkelen, de overige scholen wel.

Samenvattend: 52 scholen geven aan niet of nauwelijks samenhangend cultuuronderwijs te hebben. Dit is 21% van de deelnemende scholen. De meerderheid van deze scholen is ontevreden (in 33 gevallen, 63%) en wil zich dan ook verder gaan ontwikkelen. Alle scholen weten hoe ze dit willen gaan doen. 17 scholen met niet of nauwelijks samenhang hebben een hulpvraag.

### De modellen naast elkaar

In onderstaande diagrammen worden de drie modellen naast elkaar gezet:

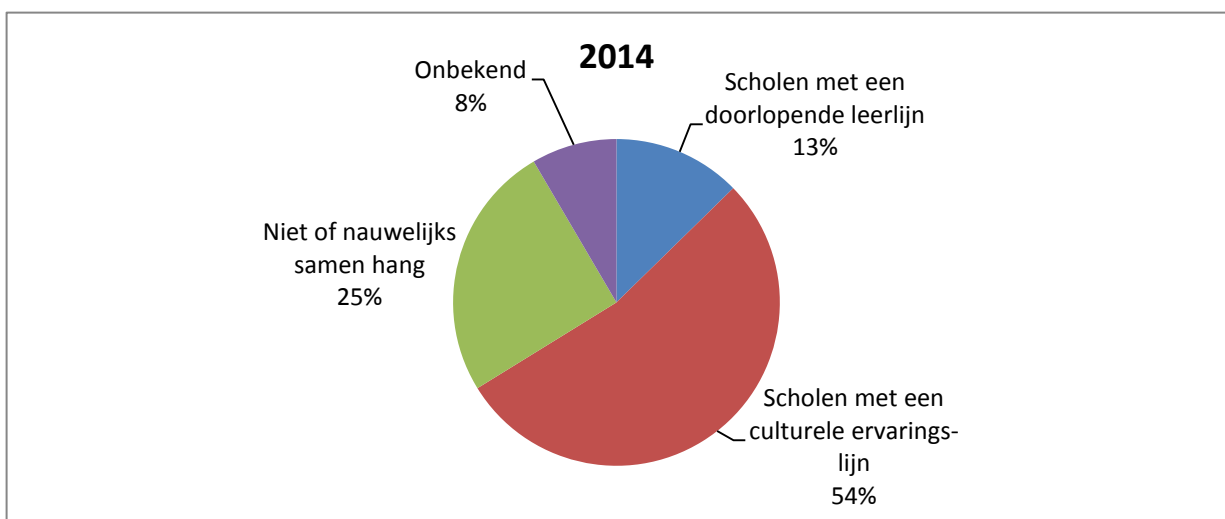


Fig. 40: Cirkeldiagram met de procentuele verdeling in 2014.

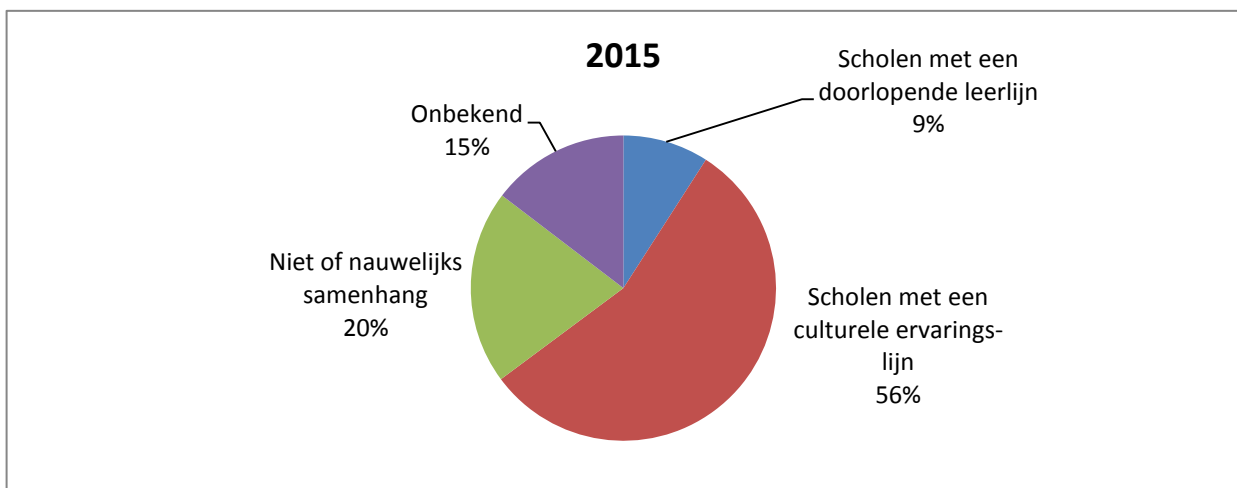


Fig. 41: Cirkeldiagram met de procentuele verdeling in 2015.

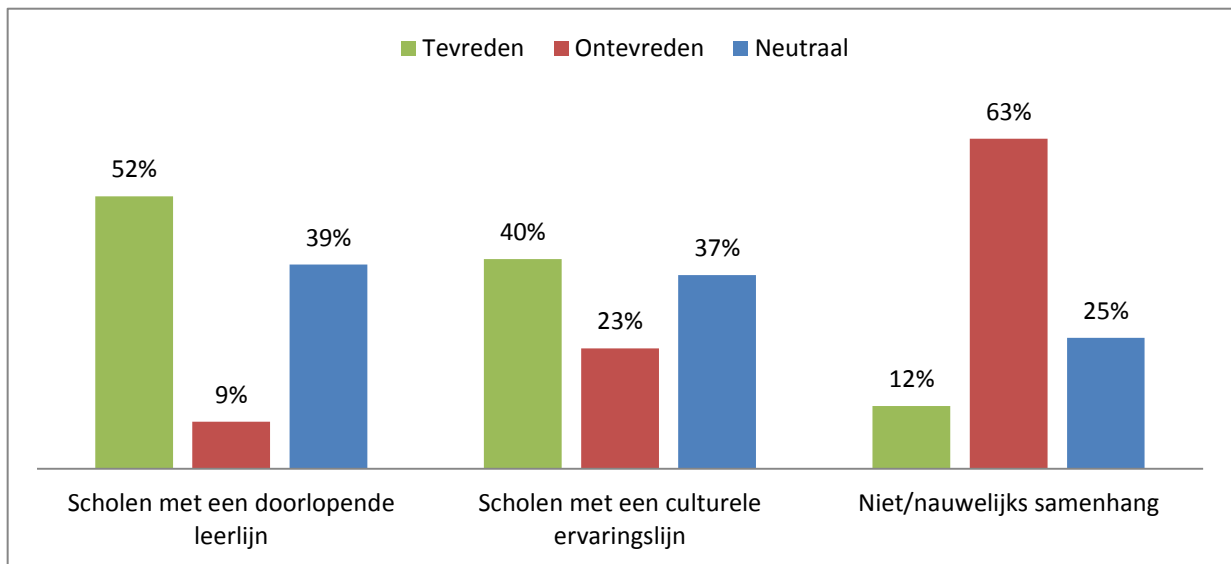


Fig. 42: Staafdiagram waarin de mate van tevredenheid over de samenhang per model is weergegeven.

## 8.2 Resultaten: doorlopende leerlijn in piramides

De scholen hebben bij de piramidevraag aangegeven in welk scenario zij zich bevinden. In deze paragraaf worden de resultaten weergegeven. 37 scholen zijn niet meegenomen in de berekeningen, want hun antwoord op de piramidevraag is onjuist bevonden.

### Doorlopende leerlijn: de Evi-piramide voor Drenthe

De staafdiagram laat zien hoe de scholen verdeeld zijn per scenario:

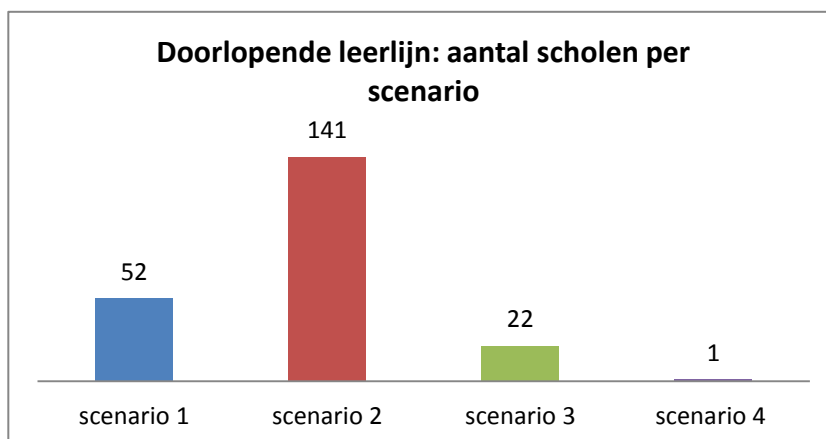


Fig. 43: Staafdiagram waarin het aantal scholen per scenario is weergegeven. (n=216)

Ten opzichte van 2014 is er weinig verschuiving te zien in de scenario's. De meeste scholen bevinden zich wat dit onderdeel betreft nog steeds in scenario 2. Het omzetten van een culturele ervaringslijn naar een doorlopende leerlijn lijkt ook dit jaar een moeilijke stap te

zijn. De Drentse scholen bevinden zich gemiddeld in scenario 1,9 met een score van 75. Ze hebben net als in 2014 scenario 2 bijna volledig bereikt. Er is geen sprake van groei, maar ook niet van achteruitgang. In de Evi-piramide ziet de score er als volgt uit:



Fig. 44: Evi-piramide: resultaatsscenario doorlopende leerlijn op Drentse scholen.

De resultaten omtrent de doorlopende leerlijn uit 2014 en 2015 worden in onderstaande staafdiagram naast elkaar gezet:

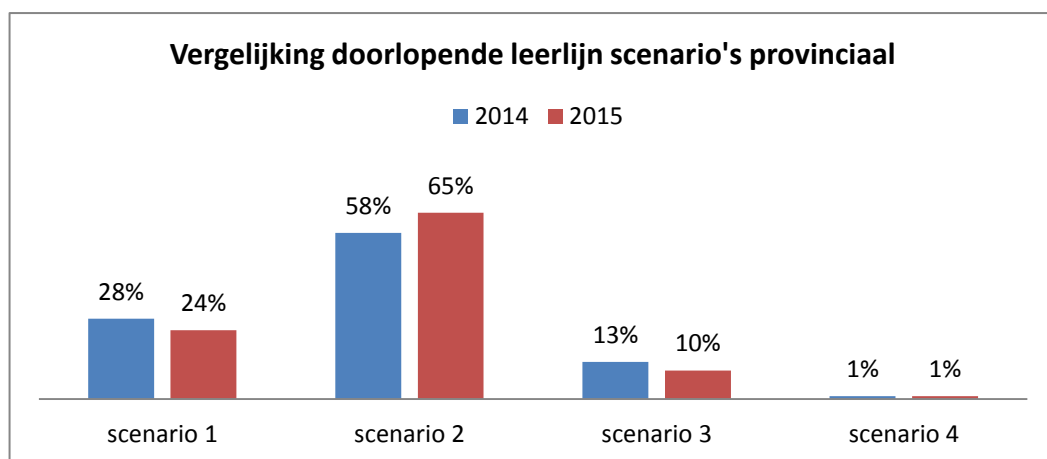
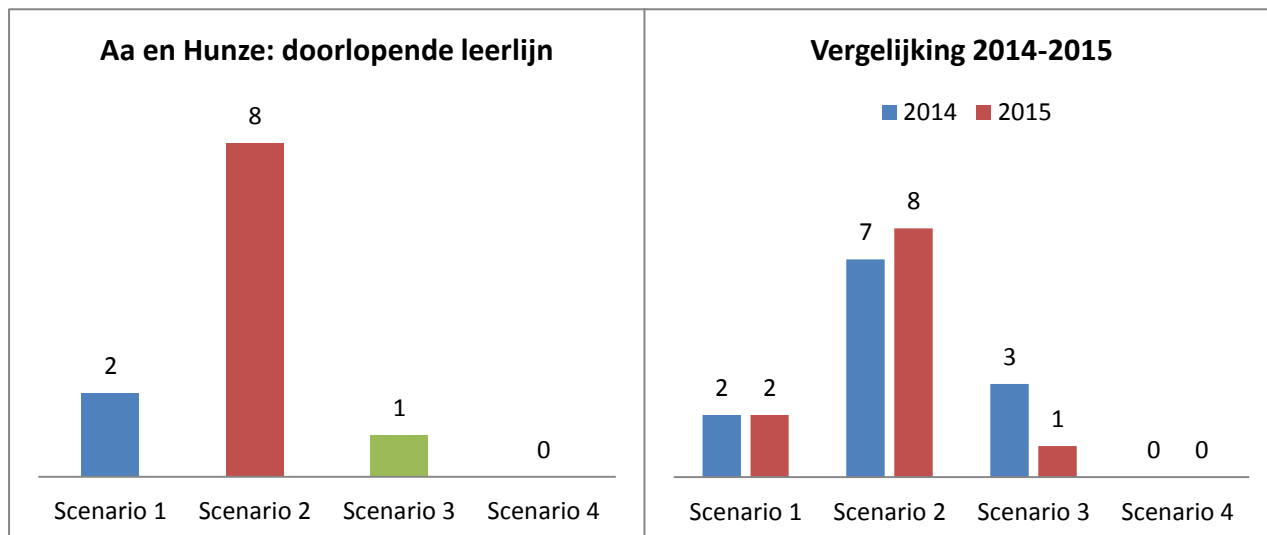


Fig. 45: Staafdiagram waarin de vergelijking tussen 2014 en 2015 van de resultaten van doorlopende leerlijn op provinciaal niveau is gemaakt.

### Doorlopende leerlijn: de Evi-piramide per gemeente

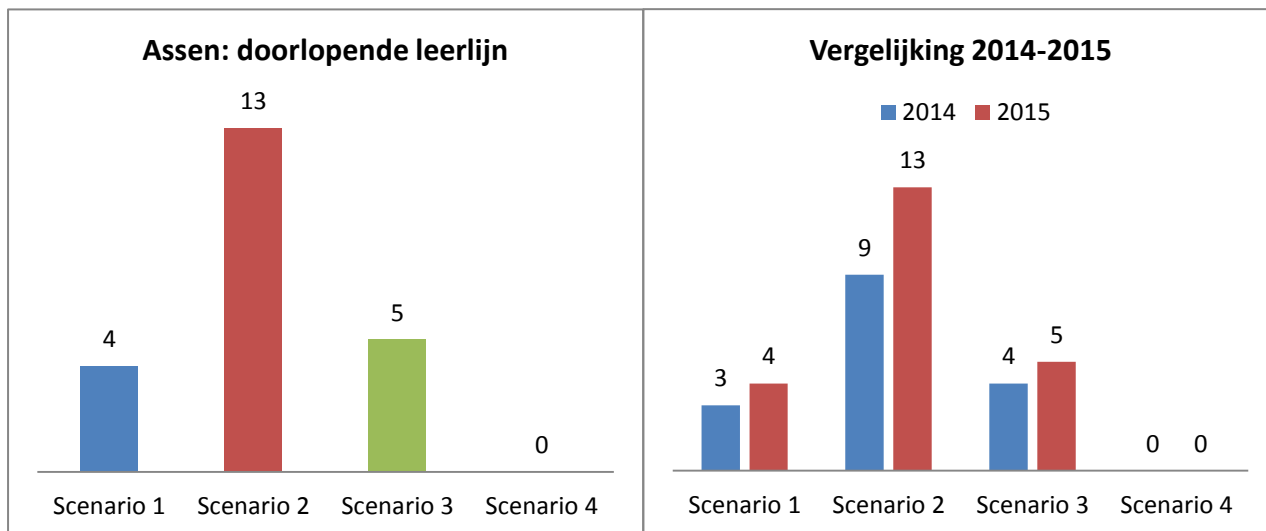
Hieronder wordt weergegeven wat de scores per gemeente zijn met behulp van een staafdiagram en de Evi-piramide. Tevens wordt er een vergelijking gemaakt met 2014.

Aa en Hunze: score 76, scenario 2 (n=11, 4 Evi's zijn ongeschikt. In 2014 n=12)

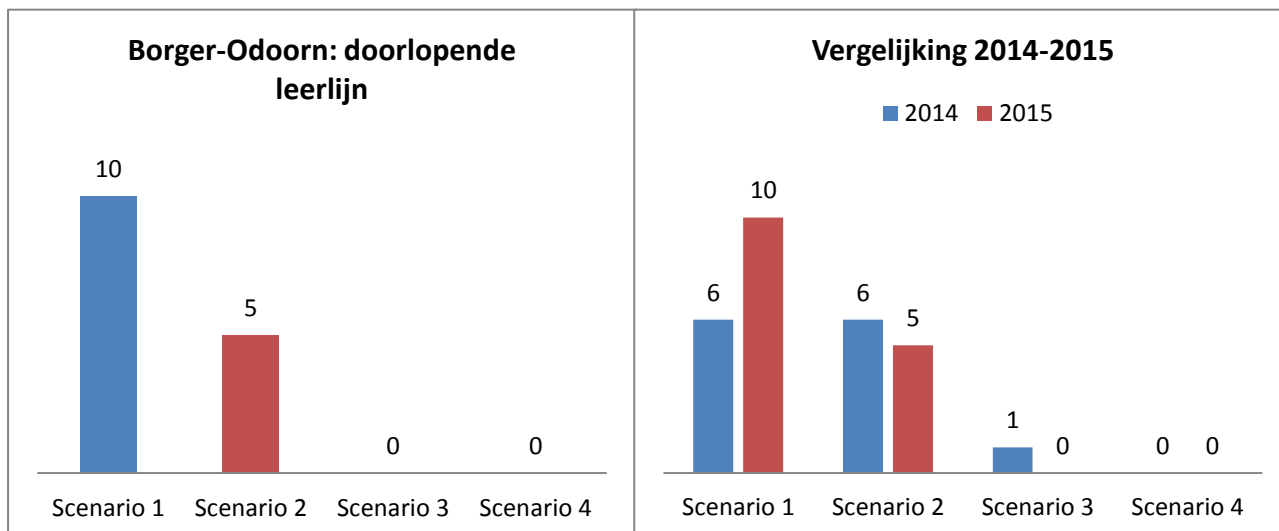




Assen: score 82, scenario 2 (n=22, 1 Evi is ongeschikt. In 2014 n=16)

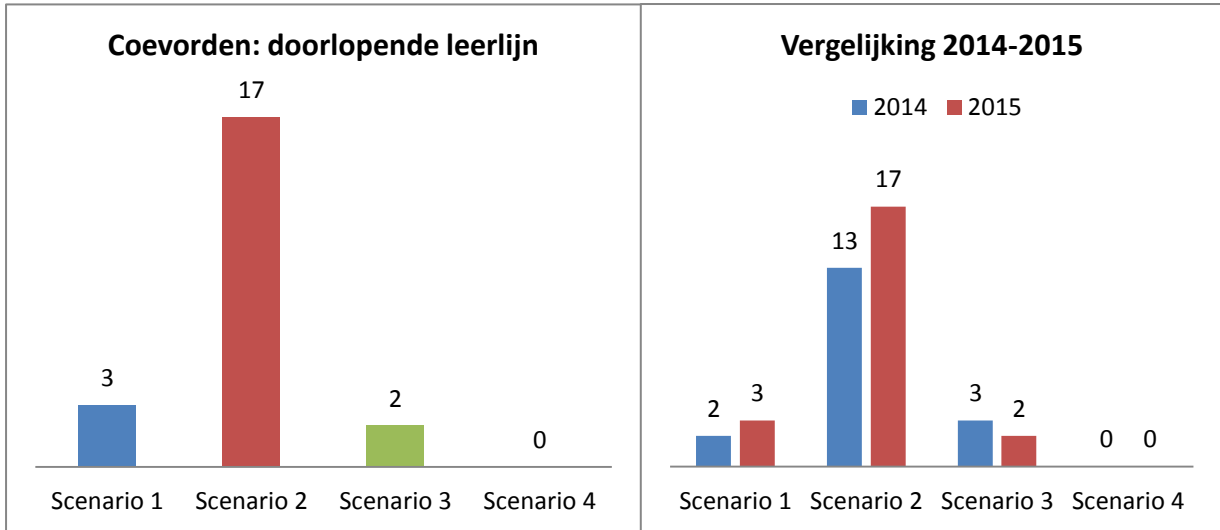


Borger-Odoorn: score 53, scenario 1.3 (n=15, 3 Evi's zijn ongeschikt. In 2014 n=13)

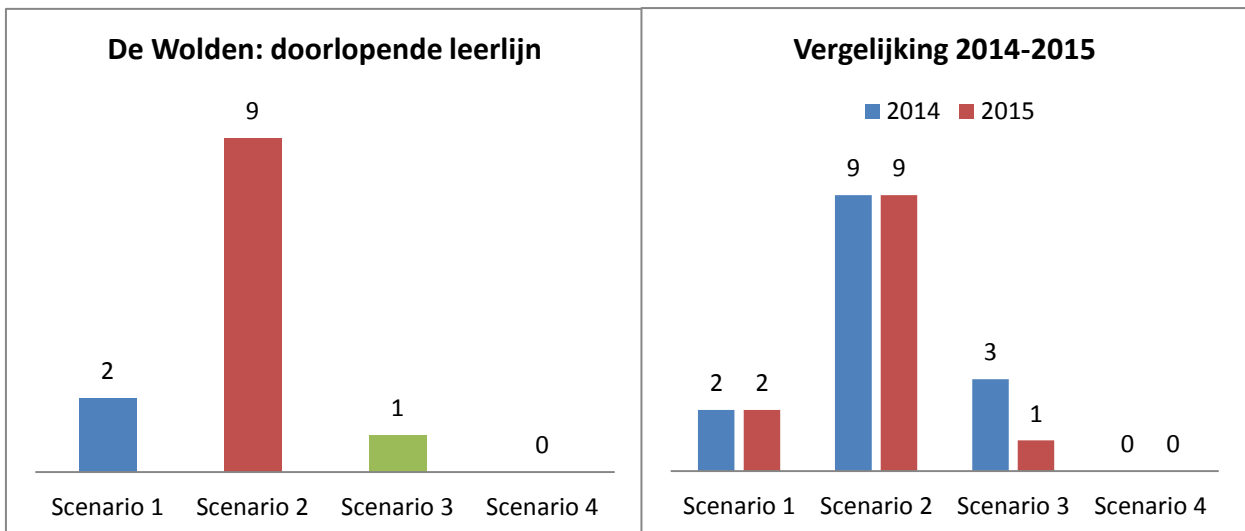




Coevorden: score 78, scenario 2 (n=22, 3 Evi's zijn ongeschikt. In 2014 n=18)

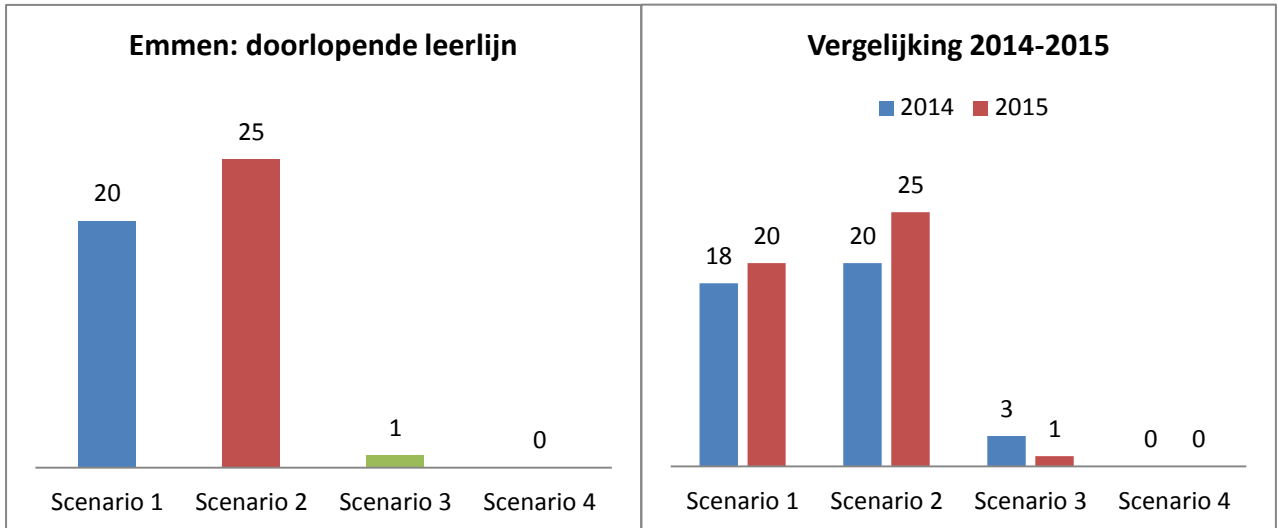


De Wolden: score 77, scenario 1.9 (n=12, 3 Evi's zijn ongeschikt. In 2014 n=14)

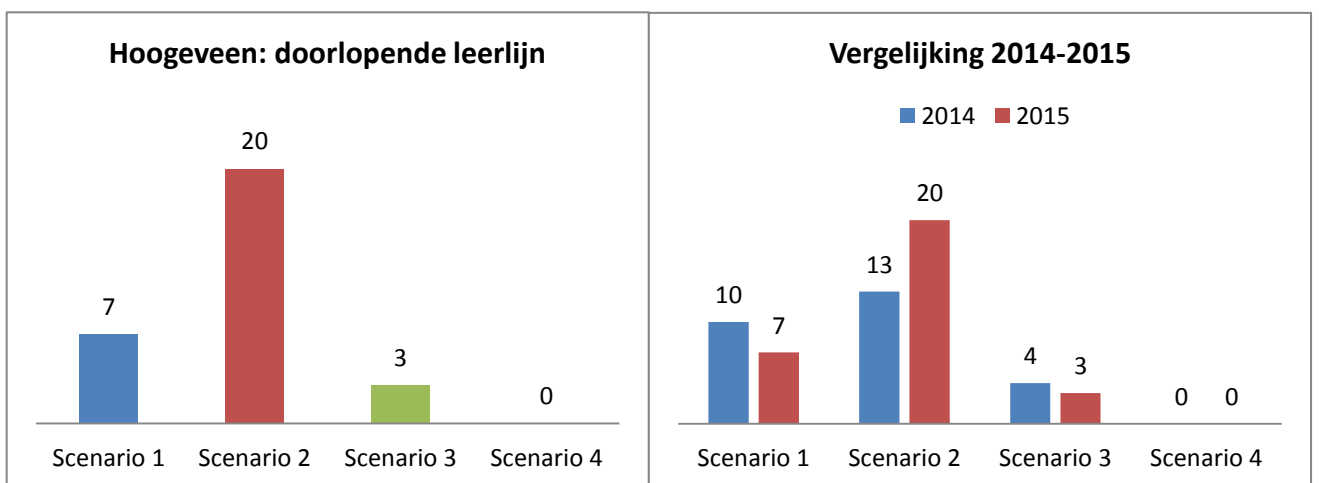




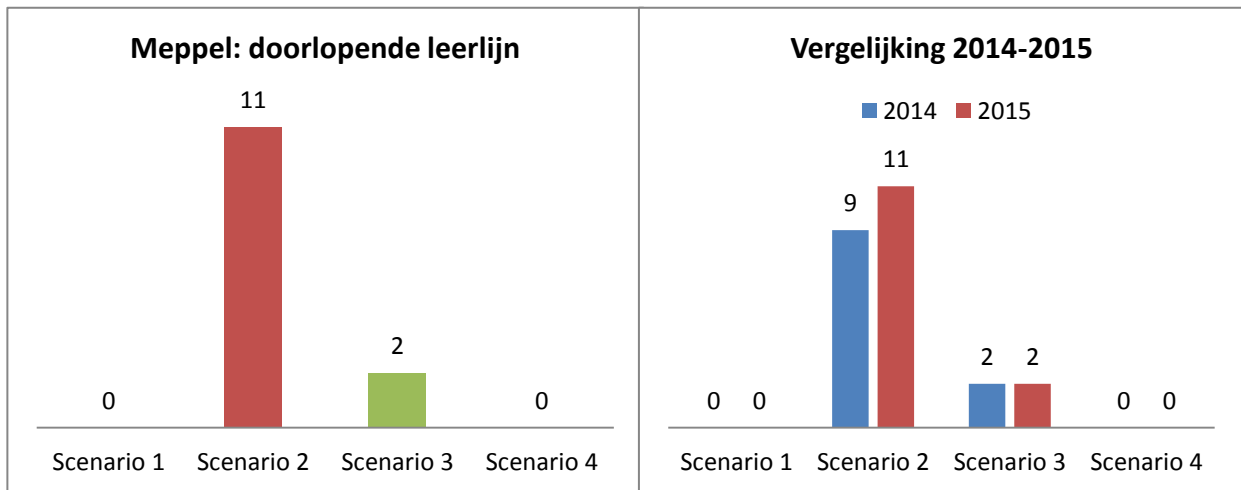
Emmen: score 63, scenario 1.6 (n=46, 11 Evi's zijn ongeschikt. In 2014 n=41)



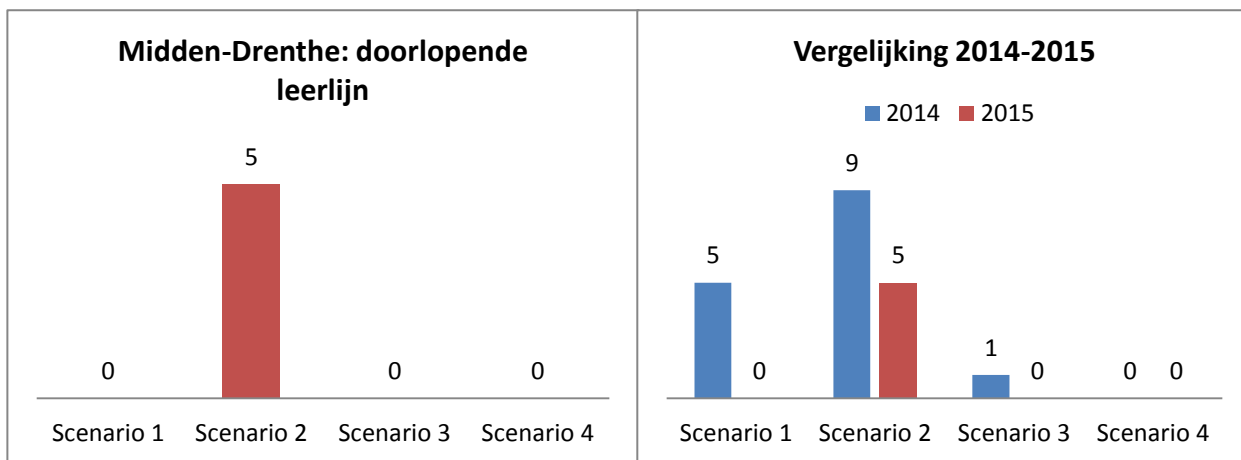
Hoogeveen: score 75, scenario 1.9 (n=30, 6 Evi's zijn ongeschikt. In 2014 n=27)



Meppel: score 86, scenario 2.2 (n=13, 1 Evi is ongeschikt. In 2014 n=11)

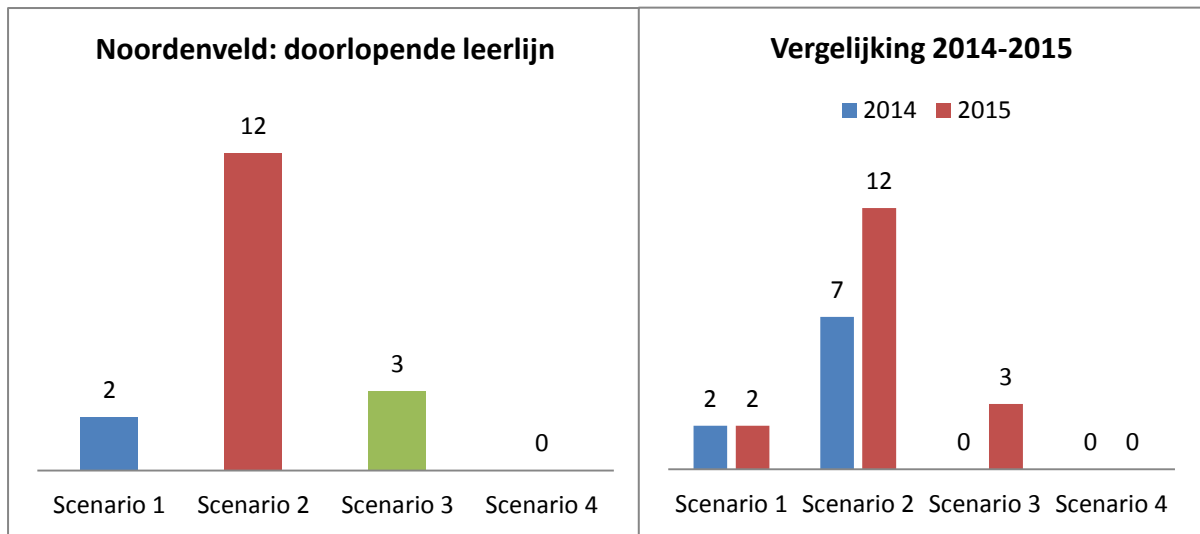


Midden-Drenthe: score 80, scenario 2 (n=5, 15 Evi's zijn ongeschikt. In 2014 n=15)<sup>21</sup>

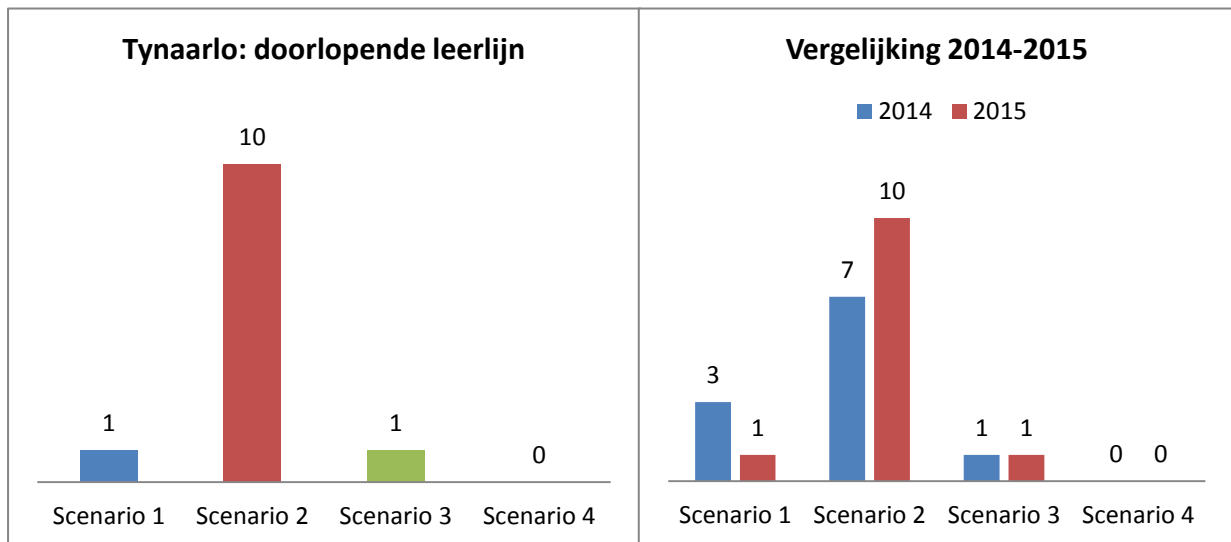


<sup>21</sup> De 11 eerder ongeschikte vragenlijsten zijn niet meegenomen, de reden hiervoor is aangegeven in paragraaf 4.5. Dit zorgt voor een vertekend beeld van de resultaten van de gemeente Midden-Drenthe. Op het gebied van de doorlopende leerlijn behaalden de 11 scholen gezamenlijk scenario 4.

Noordenveld: score 82, scenario 2.1 (n=17, 1 Evi is ongeschikt. In 2014 n=9)

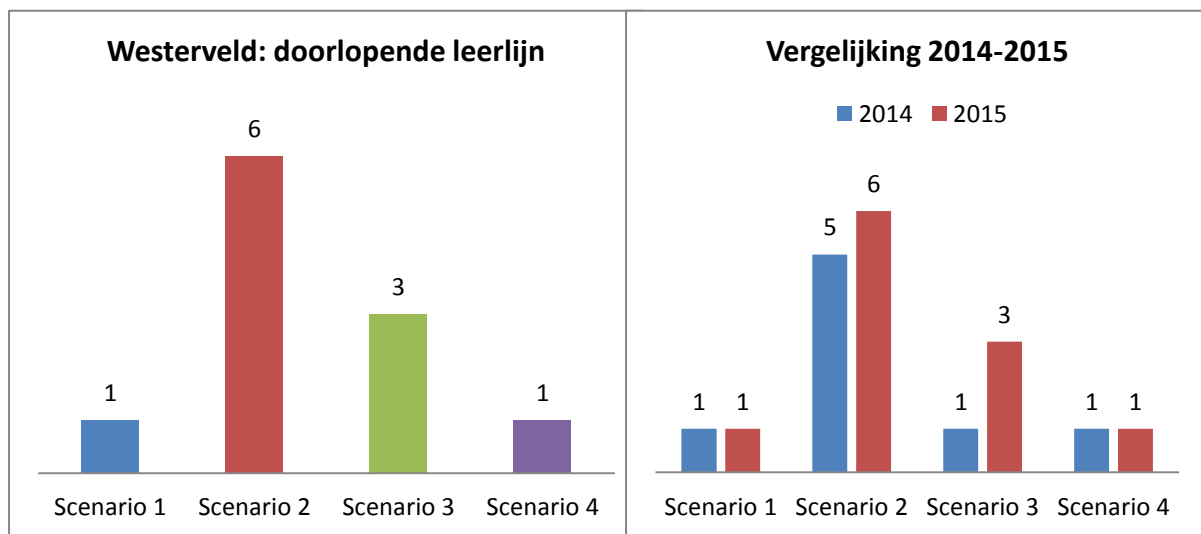


Tynaarlo: score 80, scenario 2 (n=12, 2 Evi's zijn ongeschikt. In 2014 n=11)





Westerveld: score 95, scenario 2.4 (n=11, 1 Evi is ongeschikt. In 2014 n=8)



### 8.3 Knelpunten rond het ontwerpen van een doorlopende leerlijn

Waar lopen de scholen tegenaan bij het aanbrengen van samenhang in hun cultuuronderwijs, of bij het ontwerpen van een doorlopende leerlijn? In deze paragraaf worden de knelpunten besproken. In totaal werd 42 keer een knelpunt genoemd, waarbij een onderscheid kan worden gemaakt tussen 16 verschillende knelpunten:

1. AZC-school/speciaal onderwijs;
2. De directeur is afwezig of gewisseld;
3. Extern: er is iets buiten de school wat zorgt voor belemmering;
4. Gebrek aan financiële middelen;
5. Gebrek aan deskundigheid in het algemeen;
6. Gebrek aan deskundigheid bij het team;
7. Geen prioriteit;
8. ICC-er is vertrokken;
9. De school is er nog niet aan toe;
10. Er zijn problemen in het team;
11. Er zijn moeilijkheden met het inroosteren van cultuuronderwijs;

12. De school sluit of fuseert;
13. Tijdgebrek;
14. De school moet wennen aan de nieuwe situatie;
15. Er wordt een hoge werkdruk ervaren.

Er kan bij deze knelpunten onderscheid gemaakt worden tussen specifieke en aspecifieke knelpunten. De specifieke knelpunten zijn:

1. AZC-school/speciaal onderwijs;
2. Gebrek aan financiële middelen;
3. Gebrek aan deskundigheid in het algemeen en bij het team. Ook het knelpunt 'ICC-er vertrokken valt hieronder;
4. Geen prioriteit; dit knelpunt hangt samen met 'de school is er nog niet aan toe';
5. Er zijn moeilijkheden met het inroosteren van cultuuronderwijs;

In het onderstaande diagram worden de genoemde knelpunten met aantallen weergegeven:

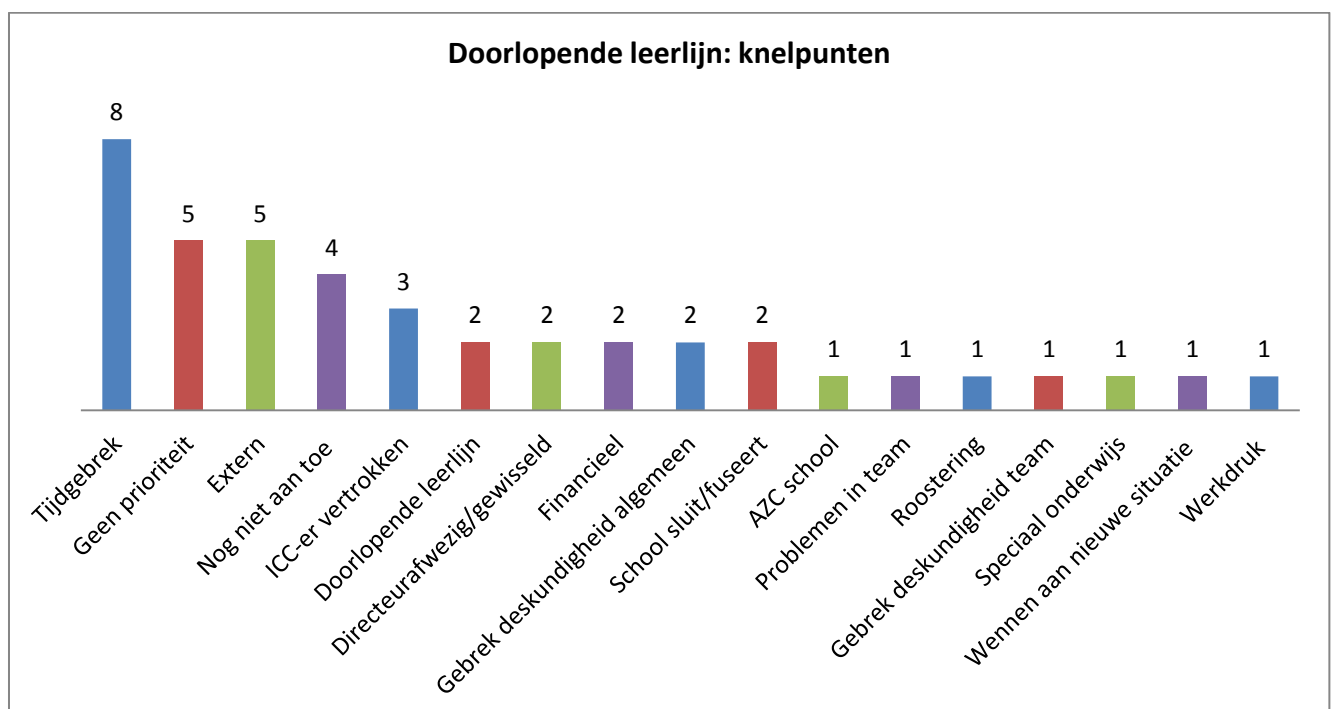


Fig. 46: Staafdiagram waarin is weergegeven hoe vaak bepaalde knelpunten genoemd zijn.

De knelpunten 'geen prioriteit' en 'nog niet aan toe' hangen met elkaar samen en worden in combinatie het vaakst genoemd. Deze scholen geven aan het ontwikkelen van een doorlopende leerlijn geen prioriteit:

*We zijn als ICC-ers nog met scholing bezig en hebben nu nog te weinig kennis van zaken. Sinds kort is er een interim -directeur en zijn er ook andere prioriteiten. (P95,6)*

Bij het knelpunt 'nog niet aan toe' hebben de scholen andere zaken voorrang geven. Dit is positiever dan 'geen prioriteit' want die andere zaken zijn wellicht nodig geweest voor deze toekomstige stap.

## 8.4 Evaluatie en advies

Heeft Cultuureducatie met Kwaliteit Drenthe bijgedragen aan het aanbrengen van samenhang of het ontwerpen van doorgaande leerlijnen, en zo ja, hoe? Hoe kan Compenta de scholen op dit vlak verder ondersteunen? In deze laatste paragraaf staan die twee vragen centraal. De adviezen aan Compenta zijn vetgedrukt. Compenta heeft op de volgende manieren bijgedragen aan het aanbrengen van samenhang in het cultuuronderwijsprogramma of het ontwerpen van een doorgaande leerlijn:

1. Er is geld beschikbaar gesteld: scholen konden de subsidie gebruiken om de eigen deskundigheid te vergroten, op basis waarvan ze de samenhang/doorgaande leerlijn (verder) konden ontwikkelen; of om externe deskundigheid aan te wenden (hulp bij het ontwerpen van een doorgaande leerlijn, bijvoorbeeld in een adviesgesprek). Ook konden ze de subsidie gebruiken om een methode (waarin een doorgaande leerlijn zit) aan te schaffen.
2. Er zijn mogelijkheden geboden om het geld te besteden aan de ontwikkeling van een doorgaande leerlijn. De instellingen van Compenta hebben workshops en cursussen over het ontwerpen van doorgaande leerlijnen aangeboden. Daarnaast konden de vijf instellingen van Compenta (en de daaraan verbonden cultuurcoaches) scholen individueel ondersteuning bieden bij het ontwerpen van een doorgaande leerlijn.
3. Scholen zijn gestimuleerd om hun doorgaande leerlijn (verder) te ontwikkelen: de ambitiescenario's sporen de scholen aan om hun doorgaande leerlijn (verder) te ontwikkelen.

Gekeken naar de vergelijking van de resultaten uit 2014 met die van 2015 valt het op dat er bijna geen vooruitgang te zien is. Er zijn zelfs minder scholen met een doorlopende leerlijn; een realistischer beeld als gevolg van de aanpassingen in de vraagstelling. Dat er geen vooruitgang te zien is, heeft ook te maken met het ambitiescenario van de deelnemende scholen. Het ambitiescenario van de deelnemende scholen is, net als in 2014, scenario 2. Bij dit scenario wordt niet geëist dat een

school een doorlopende leerlijn heeft. Het kan dus zijn dat de scholen met dit ambitie scenario met andere onderdelen aan de slag zijn gegaan. In het rapport van 2014 werd het volgende advies gegeven:

[...] een van de vier doelstellingen van Cultuureducatie met Kwaliteit is dat er doorgaande leerlijnen worden ontwikkeld (en geen culturele ervaringslijnen). Het ontwikkelen van een culturele ervaringslijn is een goede eerste stap om samenhang in het cultuuronderwijs te brengen, maar daarmee is het doel van de regeling nog niet bereikt. **Voor de volgende tranche ('15-'16/'16-'17) zou daarom van alle participerende scholen geëist kunnen worden dat zij minimaal scenario 3 ambiëren - dat zij dus een doorgaande leerlijn gaan ontwikkelen.** Gezien het niveau dat de scholen in het eerste jaar al bereikt hebben, en de wens van de grote meerderheid om zich op dit vlak verder te ontwikkelen, is dat een realistische en haalbare eis, mits Compenta de scholen daarin blijft ondersteunen. De **scholen voor speciaal onderwijs verdienen daarbij speciale aandacht:** voor hen is het moeilijker om een doorgaande leerlijn te ontwikkelen.<sup>22</sup>

Kijkend naar de resultaten in 2015 zou ditzelfde advies niet misstaan. Echter, de deelnemende scholen hebben voor de volgende tranche hun nieuwe ambitie scenario al doorgegeven. Compenta kan de scholen hierbij niet meer ondersteunen, maar het is zeker interessant om naar de resultaten van volgend jaar te kijken.

Als knelpunt komt naar voren dat scholen geen prioriteit geven aan het opzetten van een doorlopende leerlijn. Dit hangt - zoals eerder genoemd - samen met de ambitie scenario's. Het is voor Compenta van belang om te kijken of er in de volgende tranche hogere eisen worden gesteld. Wanneer scholen geen hoger scenario ambiëren, kan het voor Compenta goed zijn om deze scholen te vragen naar hun ambities. Wordt dan nog steeds de prioriteit bij andere zaken gelegd, dan kan Compenta ervoor kiezen om deze scholen geen subsidie meer te verstrekken.

Uit de resultaten, onderverdeeld in de verschillende modellen, komt naar voren dat er veel onduidelijkheid bestaat omtrent het begrip 'doorlopende leerlijn'. Compenta heeft al gezorgd voor opheldering van dit begrip door op de website en informatiebijeenkomsten uitleg te geven. Dit is te laat om in dit evaluatieonderzoek effect te hebben, maar verwacht wordt dat dit in de komende jaren onduidelijkheid op dit gebied wegneemt.

---

<sup>22</sup> Z. Zernitz. Monitoring en evaluatie Cultuureducatie met Kwaliteit Drenthe. *Onderzoeksrapport 2014*. Groningen/Assen: Juli 2014. P107.

**Samenvatting:** De meerderheid van de deelnemende scholen geeft aan dat er sprake is van samenhang, maar dit is niet in de vorm van een doorlopende leerlijn. De samenhang in het cultuuronderwijs wordt onder andere aangebracht door middel van methodes, thema's en extern georganiseerde programma's. 9% van de deelnemende scholen heeft een doorlopende leerlijn. Er bestaat onduidelijkheid rond het begrip 'doorlopende leerlijn'. De meerderheid van de scholen met een doorlopende leerlijn is tevreden (52%). 20 scholen (87%) willen zich nog verder ontwikkelen waarbij het duidelijk wordt dat deze scholen zich met name richten op het samenwerken met andere scholen. Negen scholen met een doorlopende leerlijn geven aan een hulpvraag te hebben.

141 scholen (56%) geven aan dat er sprake is van samenhang, maar ze hebben geen vastgelegde doorlopende leerlijn. Deze samenhang komt op uiteenlopende manieren tot stand en laat veel combinaties zien. De meerderheid van deze scholen (83%) wil zich verder ontwikkelen en ze weten allemaal hoe ze dit willen doen. 36 scholen met enigszins samenhang hebben een hulpvraag.

52 scholen geven aan niet of nauwelijks samenhangend cultuuronderwijs te hebben. Dit is 21% van de deelnemende scholen. De meerderheid van deze scholen is ontevreden (in 33 gevallen, 63%) en wil zich dan ook verder gaan ontwikkelen. Alle scholen weten hoe ze dit willen gaan doen. 17 scholen met niet of nauwelijks samenhang hebben een hulpvraag.

Ten opzichte van 2014 is er weinig verschuiving te zien in de scenario's. De meeste scholen bevinden zich nog steeds in scenario 2. Het omzetten van een culturele ervaringslijn naar een doorlopende leerlijn lijkt ook dit jaar een moeilijke stap te zijn geweest. De Drentse scholen bevinden zich gemiddeld in scenario 1,9 met een score van 75. In de gemeente Noordenveld laten de deelnemende scholen zien dat er stappen worden gezet in de scenario's 2 en 3.

## 9. Relatie met netwerk

Het volgende onderdeel in de vragenlijst is 'relatie met het netwerk'. Het netwerk is de omgeving waarbinnen de doelstellingen gerealiseerd kunnen worden: relaties maken deskundigheidsbevordering, visievorming en het ontwikkelen van een doorlopende leerlijn mogelijk. Daarnaast zijn er ook concrete doelstellingen aan dit onderwerp verbonden: Cultuureducatie met Kwaliteit vraagt van de scholen om op een andere manier in het netwerk te participeren – om de regie te nemen, om met vragen naar culturele aanbieders te gaan. Allereerst wordt gekeken naar de relaties van de scholen. Wat zijn de belangrijkste relaties? Hoe beoordelen ze deze relaties? Ook wordt gekeken of de deelnemende scholen aan productontwikkeling doen. Vervolgens worden de provinciale en gemeentelijke resultaten weergegeven. Uiteindelijk worden de knelpunten besproken en gaat een advies uit naar Compenta op het gebied van de relatie met het netwerk.

### 9.1 De relaties in beeld

De relaties met het netwerk worden in de scenario's als volgt omschreven:<sup>23</sup>

- Scenario 1: de school is niet verbonden met of participeert niet actief in het cultuureducatieve netwerk van de gemeente. Ontmoetingen met culturele instellingen zijn tijdelijk en kortdurend, ad hoc. De school kiest uit het cultuuraanbod, maar neemt niet de regie;
- Scenario 2: de school is verbonden aan het cultuureducatieve netwerk van de gemeente. Ze heeft een vaste relatie met haar culturele omgeving. Ze voert regie over het cultuuraanbod. Ze geeft instellingen de opdracht om aanbod voor haar te ontwikkelen<sup>24</sup>;
- Scenario 3: de school is verbonden aan en heeft een actieve rol in het cultuureducatieve netwerk van de gemeente. In het netwerk zijn de instellingen uit de eigen culturele omgeving van de school ook aanwezig. De school werkt goed samen met haar culturele omgeving: de activiteiten zijn op elkaar afgestemd en er is regelmatig overleg. De school voert regie over het cultuuraanbod. Ze geeft instellingen opdracht om aanbod voor haar te ontwikkelen;

---

<sup>23</sup> Stichting Compenta. Visienotitie CemK Drenthe. Assen: Compenta, 2012. P19-20.

<sup>24</sup> Hierbij moet worden opgemerkt dat naar aanleiding van de analyse en het rapport uit 2014 de eis omtrent productontwikkeling in scenario 2 is losgelaten. In dit rapport wordt er dan ook niet geëist dat scholen in scenario 2 aan productontwikkeling hoeven te doen. In de komende tranche zijn de scenario's aangepast. In deze paragraaf zal eerst worden weergegeven welke relaties de scholen hebben en of ze bij productontwikkeling betrokken zijn. Vervolgens worden de scholen in twee modellen besproken: scholen die actief participeren in het netwerk en de regie voeren (model 1) en scholen die dat in mindere mate of niet doen (model 2).

- Scenario 4: de school is verbonden met en heeft een actieve rol in het cultuureducatieve netwerk van de gemeente. De instellingen uit de eigen omgeving zijn daarin ook aanwezig. De school communiceert goed met haar culturele omgeving, heeft veel kennis van die omgeving en zet de omgeving in bij het vormgeven van haar cultuuronderwijs. De school voert zelf regie over het culturaanbod en het netwerk. Ze weet wat zij uit haar omgeving kan halen.

## Relaties

Wat zijn de belangrijkste relaties van de scholen? In onderstaande staafdiagram is te zien welke relaties er zijn:

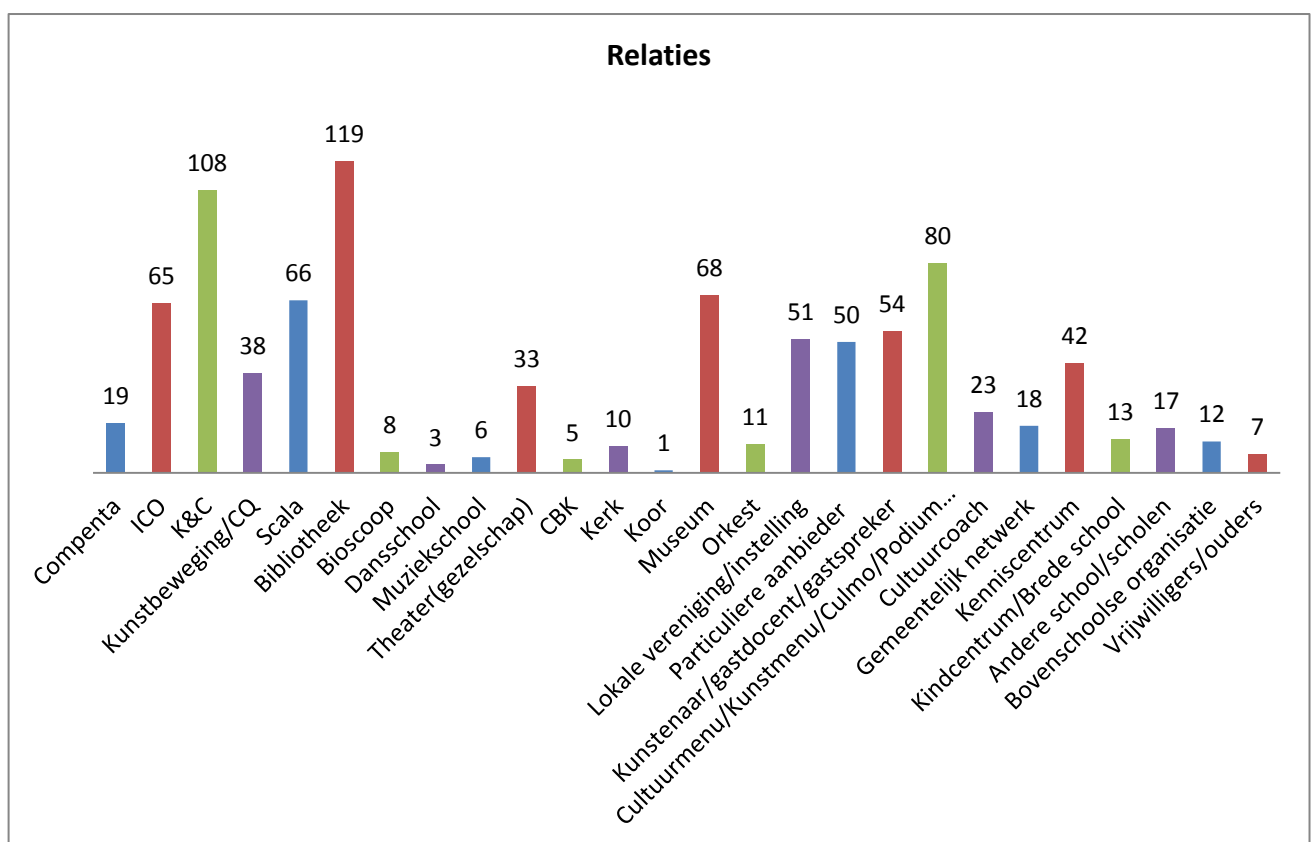


Fig. 47: Staafdiagram waarin wordt weergegeven hoe vaak een bepaalde relatie genoemd is.

De relaties met de culturaanbieders worden net als in 2014 het vaakst genoemd. Hierbij zijn de traditionele culturaanbieders – musea en bibliotheken – de meest genoemde culturaanbieders (54%). De relaties met Compena-instellingen komen daarna het meest voor met 32%. De relaties met de overige ondersteuning (9%) en het schoolnetwerk (5%) worden ook dit jaar weinig genoemd.

De meerderheid van de scholen (78%) geeft aan tevreden te zijn over de relaties. Dit percentage is

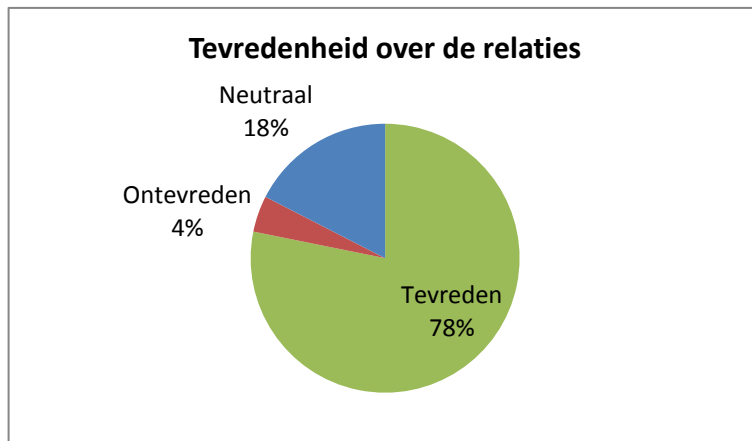


Fig. 48: Cirkeldiagram waarin de tevredenheid over de relaties is weergegeven.

hoger dan in 2014, maar ook toen waren de meeste scholen tevreden. De scholen spreken over goede contacten en weten wie ze kunnen benaderen. De samenwerking verloopt goed; er wordt meegedacht en er is goede ondersteuning. 44 scholen (17%) geeft geen of een neutrale beoordeling en 11 scholen zijn

ontevreden. De scholen die ontevreden zijn, hebben hier verschillende redenen voor. Vier scholen geven aan geen tijd en prioriteit te geven aan de relaties met het netwerk:

*Graag zouden we nauwer contact hebben om te komen tot een goed netwerk. Eerlijkheid gebiedt me te zeggen dat bij ons als school de factor "tijd" maakt dat het onderwerp cultuur nog naar achteren wordt geschoven op onze agenda. (P38,7)*

Twee scholen spreken over 'onduidelijke informatie' en een 'verwarrend aanbod'. Ook wordt er door twee scholen aangegeven dat de samenwerking beter kan:

*Wij moeten als school onze wensen leren kenbaar te maken naar de diverse culturele instellingen. Op dit moment werken we samen als school met [naam culturele instelling]. De Historische vereniging gaat lessen / excursies / gastlessen ontwikkelen n.a.v. onze vraag naar hun expertise. De samenwerking met de plaatselijke museumboerderij is sinds dit schooljaar in ere hersteld en wordt vanaf nu opgenomen in onze jaarplanning. De samenwerking tussen de verschillende scholen moet beter. Er zijn over en weer wensen uitgesproken (samen voorstelling inkopen) maar tot nu toe heeft dit zich niet vertaald in concrete resultaten. Dit is een van de aandachtspunten voor het schooljaar 2015-2016. (P62,10)*

*De expertgroep is bezig met het opbouwen van een cultureel netwerk. We zijn niet zo tevreden over het huidige aanbod, we zijn zoekende naar relaties die iets kunnen betekenen op het gebied van cultuureducatie voor onze doelgroep. (P186,7)*



Opvallend is dat er in de bovenstaande citaten naar voren komt dat deze scholen zich bewust zijn van hun eigen rol in het netwerk. Ze zijn zich er van bewust dat zijzelf moeten zorgen voor een verandering wanneer ze hun huidige situatie niet optimaal vinden. De drie overige 'ontevreden' scholen geven aan dat hun rol klein is, de relaties met het netwerk mogen groeien en dat de ICC-er gemist werd.

### **Productontwikkeling**

Productontwikkeling wil zeggen dat een school met een vraag naar een culturele aanbieder gaat, en dat zij vervolgens in samenwerking met de culturele aanbieder een passend cultuureducatief product ontwikkelt dat aan die vraag beantwoordt. Culturele aanbieders kunnen voor dit project subsidie aanvragen (vanuit de gelden van Cultuureducatie met Kwaliteit). Deelname aan productontwikkeling is tevens een eis voor scenario 3 en 4. In de vragenlijst werd gevraagd of de school betrokken is geweest bij productontwikkeling, en zo ja, wat haar vraag aan de culturele aanbieder was, tot welk product deze vraag heeft geleid, en hoe de samenwerking is verlopen.

Net als in 2014 zijn de meeste scholen niet betrokken geweest bij productontwikkeling; 173 scholen (68%). Deze scholen hebben niet aan productontwikkeling gedaan vanwege verschillende redenen waarbij de scholen in de meeste gevallen andere prioriteiten hebben. Ook het gebrek aan tijd wordt genoemd evenals het er nog niet aan toe zijn. 10 van deze scholen geven aan niet op de hoogte te zijn van de regeling Productontwikkeling (4%). Negen scholen zijn van plan om een product te ontwikkelen op het gebied van cultuuronderwijs (4%).

71 scholen (28%) zijn wel betrokken geweest bij het ontwikkelen van een (algemeen) product. Er zijn verschillende producten ontwikkeld. Onderstaande citaten laten een aantal voorbeelden zien:

*Aan [naam culturele instelling] hebben wij afgelopen jaren begeleiding gevraagd voor dans en theater passend bij onze doorgaande leerlijn. Schooljaar 2014/2015 hebben wij muziekbegeleiding gevraagd op deze basis. Aan [naam kunstenaar] hebben wij gevraagd een beeldend aanbod voor de school te ontwikkelen passend bij de leerlijn en onze leerlingen.*  
(P27,7)

*Ontwikkelen van een kunstleskist rond [naam project].* (P58,7)

*Een kunstzinnige verbinding maken t.a.v. de fusie. [Naam kunstenaar] heeft ons begeleid met het maken van een kunstwerk. Voor [naam project] hebben wij ook gebruik gemaakt van culturele aanbieders.* (P61, 9)

*Project met dans, muziek, rap met het thema Afrika. Hierbij wilden we een stuk theorie en m.n. workshops waarin kinderen konden doen en beleven. Het project moest worden afgesloten met een presentatie. Thema van Gogh: Leerkrachten zorgen zelf middels lesbrief voor theorie. Kunstenaars zorgen voor een activiteit aansluitend bij het thema van Gogh. (opbouw in moeilijkheidsgraad gr. 1 t/m 8). (P97,8)*

*De aanbieder hebben we gevraagd om workshops voor ons te maken die te maken hebben met de zaakvakken. Dit gebeurt vanaf groep 3 en bij de kleuters wordt er hulp of lessen gevraagd bij de thema's. (P237,7)*

Van de scholen met productontwikkeling is de meerderheid tevreden (55%); dit percentage is fors lager dan in 2014. Er zijn dit jaar meer scholen die een neutrale beoordeling geven; in totaal 30 scholen. Dit geeft aan dat de scholen kritischer worden, want ze noemen niet alleen positieve punten, maar geven ook negatieve aspecten aan. Scholen zijn er dus bewuster mee bezig. De citaten geven een selectie weer van de positieve reacties:

*Wij kijken met een heel tevreden gevoel terug op de fijne en professionele samenwerking. Waaruit uiteindelijk een prachtig product [voort kwam]. Hierin kwamen niet alleen het acteren, kostuums, muziek en tekst beleving samen. Maar daarnaast ook de technieken als 'Green Screen' gekoppeld aan de nieuwste opnametechnieken. Zonder de subsidiegelden van Compenta hadden wij niet de financiële mogelijkheden gehad om tot zo'n professioneel product te kunnen komen. (P62,10)*

*Mooi project, enthousiaste kinderen en leerkrachten, leerzaam en duurzaam. (P44,8)*

*Het resultaat is een prachtig kunstwerk een geweldige ervaring (vergroten van kennis op het gebied van natuur/woordenschat) en een mooie start van een nieuw schooljaar. Bezoek aan de beide musea is als heel plezierig en verrijkend ervaren.(P61,9)*

De scholen zijn enthousiast over het ontwikkelde product en geven aan dat het een verrijking is voor de leerlingen. Twee scholen geven aan ontevreden te zijn over het ontwikkelde product:

*Er was niet voldoende verdieping van de disciplines. (P73,8)*

De overige scholen gaven geen of een neutrale beoordeling; een percentage dat zoals eerder aangegeven fors gestegen is.

#### **Model 1: scholen die actief participeren in het netwerk (scenario 3 en 4)**

Van de deelnemende scholen behoren er 36 scholen tot dit model (14%). Dit is een stijging ten opzichte van vorig jaar; in 2014 waren er 19 scholen actief participierend in hun netwerk. Van de 36 scholen willen 21 scholen (58%) zich op dit vlak verder ontwikkelen, 15 scholen (42%) willen dit niet. De scholen die zich verder willen ontwikkelen weten allemaal hoe ze dat willen doen, en hierbij hebben vier scholen een hulpvraag. De meeste scholen willen hun contacten verder uitbouwen en alert en actief blijven:

*Alert zijn en blijven op ontwikkelingen binnen het cultuureducatieve netwerk. (P68,9)*

*Uitbreiden van netwerk met lokale aanbieders. (P140,7)*

De meerderheid van de scholen behorende tot dit model is tevreden over haar regie (92%). Eén school (3%) geeft een neutrale beoordeling en twee scholen (5%) zijn ontevreden over hun regie:

*Het regie-voeren kost momenteel te veel tijd en energie. Graag zou ik een "draaiboek" voor verschillende thema's willen ontwikkelen, aansluitend op onze leerlijn waar een vastgesteld aanbod bij past. (P98, 7)*

*Nee, wij missen op dit moment echt de deskundigheid van een ICC'er. Zoals eerder in dit onderzoek vermeld zal er komend schooljaar een deskundige in ons onderwijsteam zitten. (P170,7)*

Samenvattend: 36 scholen zijn actief participierend in het netwerk (14%); dit is een stijging ten opzichte van 2014. De meeste scholen (58%) willen zich verder ontwikkelen en richten zich dan voornamelijk op het verder uitbouwen van de relaties. De meerderheid van de scholen is tevreden over hun regie (92%). Vier scholen die actief participeren in het netwerk hebben een hulpvraag.

#### **Model 2: scholen die niet of nauwelijks actief participeren in het netwerk (scenario 1 en 2)**

196 scholen (77%) zijn niet of nauwelijks actief in het netwerk; ze hebben geen actieve rol en voeren geen regie:

*We voeren op dit moment geen echte regie. (P38,7)*

*Door het aanbod hebben we alle kinderen wel minimaal 1 culturele activiteit kunnen bieden en dat past goed in de nog uit te werken visie. Maar tot nu toe hebben we vooral geconsumeerd. (P97,7)*

*Wij moeten nog iets meer de regie in eigen hand nemen, spelen nu nog vaak in op het aanbod in plaats van andersom. (P206,8)*

Het aantal scholen in dit model is iets gestegen ten opzichte van 2014; van 170 scholen naar 196. Deze scholen participeren niet of nauwelijks actief in het culturele netwerk, maar de meerderheid, 121 scholen (62%), is wel tevreden over de regie die ze voeren over het cultuuronderwijs:

*Ja, wij hebben een structureel jaarlijks terugkomend aanbod voor cultuuronderwijs. Onze cultuuronderwijsdeskundige is actief betrokken bij de bijeenkomsten waarbij de cultuurmenu bij [naam culturele instelling] mede samengesteld wordt. Verder maken we jaarlijkse keuzes die passen bij onze visie. (P134,8)*

*Wij zijn tevreden over de mate waarop wij de regie voeren op onze school. Wij hebben het met elkaar goed voor elkaar en de leerkrachten kunnen naast rekenen en taal de lessen prima geven. Leerkrachten zijn creatief, expressief en cultureel ingestelde mensen. (P208,7)*

35 scholen (18%) geven een neutrale beoordeling, waarbij er met name gesproken wordt over de ontwikkeling die op dit vlak plaatsvindt:

*We voeren wel de regie, maar zijn eigenlijk nog in het beginstadium hiervan. We zijn nog zoekende naar goede aanbieders en het hoe in te passen in onze schoolsituatie. (P100,7)*

40 scholen (20%) geven aan ontevreden te zijn over de regie:

*Het cultuuronderwijs op onze school toont nog te weinig samenhang en is niet doordacht. Om regie te gaan voeren zijn er personen nodig die het een en ander verder gaan ontwikkelen zodat er een meer evenwichtig aanbod van kunst en cultuur kan plaats vinden. Er is een tweede ICCer onlangs aangesteld. Samen met de al aanwezig teruggekeerde ( re-integratie) ICCer en een commissielid vormen deze betreffende personen de cultuurcommissie. (P16,8)*

*Nee, dit zou beter moeten. Dit is ook de reden dat we ons vorig jaar hebben aangemeld voor dit traject. (P17,7)*

*[De regie is] nog niet voldoende. We hebben een aantal losstaande culturele activiteiten verricht en deelgenomen aan het Cultuurmenu. We zijn niet bepalend geweest naar andere partners toe over hoe wij onze visie willen realiseren. (P52,7)*

Van de 196 'inactieve' scholen willen 121 zich verder ontwikkelen en ze weten allemaal hoe ze dat willen gaan doen; dit is 62% van de scholen. De scholen willen een actievere rol hebben en willen het netwerk meer aanspreken. Ze willen overleggen binnen hun eigen school, samenwerken met andere scholen en op de hoogte blijven van alle mogelijkheden, onder andere via netwerkbijeenkomsten. 43 scholen geven aan een hulpvraag te hebben, vijf scholen wensen advies en twee scholen wensen samenwerking. 75 scholen willen zich niet ontwikkelen, ook al participeren ze niet of nauwelijks in het netwerk; hier gaat het om een percentage van 38%. Ze geven in de meeste gevallen aan dat ze tevreden zijn over de manier waarop hun relatie nu is met het netwerk:

*De samenwerking met de verschillende partijen verloopt prima. De samenwerking met [naam lokale vereniging] is opnieuw opgepakt. De lijnen zijn kort. [Naam lokale vereniging] maakt deel uit van het gemeentelijke netwerk voor Cultuureducatie. (P8,7)*

*Zoals het nu gaat, is het goed geregeld. De school moet prioriteiten stellen en het aanbod van het Cultuurmenu is een verantwoord aanbod. (P118, 7)*

*Wij denken dat we voldoende actief zijn op dit gebied. (P160, 7)*

Andere redenen die genoemd worden zijn het hebben van andere prioriteiten, definitieve sluiting van een school of tijdgebrek.

Samenvattend: De meerderheid van de deelnemende scholen (77%) participeert niet of nauwelijks actief in het netwerk. Hierover zijn ze echter in de meeste gevallen (62%) wel tevreden. Een groot aantal van deze scholen, 62%, wil zich wel verder ontwikkelen en richt zich dan met name op het aanspreken van het netwerk en het vervullen van een actievere rol binnen dit netwerk. 43 scholen hebben een hulpvraag.

## 9.2 De resultaten: relatie met het netwerk in piramides

De scholen hebben in de piramidevraag aangegeven in welk scenario zij zich denken te bevinden wat betreft 'relatie met het netwerk'. In deze paragraaf worden de resultaten daarvan weergegeven. Wederom wordt eerst het provinciale resultaat gepresenteerd, gevolgd door de gemeentelijke resultaten. Er zijn 21 scholen die niet mee zijn genomen in de berekening vanwege het aanvinken van een piramide die niet overeenkwam met de antwoorden op de open vragen.

### Relaties met het netwerk: de Evi-piramide voor Drenthe

Het onderstaande staafdiagram laat zien hoe de scholen verdeeld zijn over de verschillende scenario's:

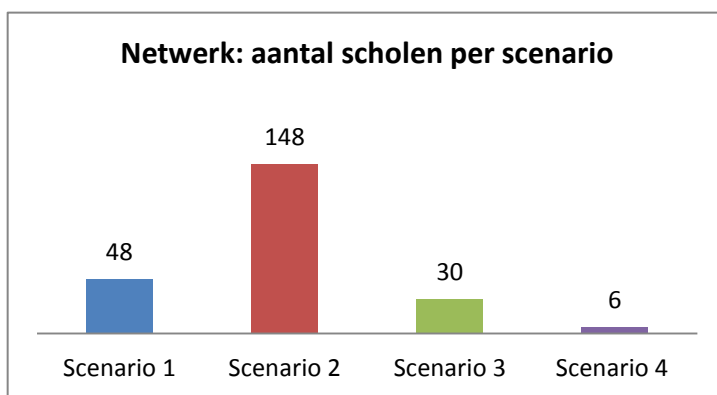


Fig. 49: Staafdiagram waarin het aantal scholen per scenario is weergegeven. (n=232)

De meeste scholen bevinden zich in scenario 2 en dit aantal is duidelijk gegroeid ten opzichte van 2014. Er bevinden zich minder scholen in scenario 1, en het aantal scholen in scenario 3 en 4 is iets gestegen. De stap naar dit scenario blijkt net als vorig jaar nog steeds moeilijk te zijn.

Het vervullen van een actievere rol en het voeren van meer regie blijft moeilijk. Gemiddeld bevinden de deelnemende scholen zich in scenario 1.9, dus bijna in scenario 2. Dit is iets hoger dan in 2014; het gemiddelde scenario was toen 1,7 met een score van 67,1. In de Evi-piramide ziet de gemiddelde score van Drenthe van 2015 er als volgt uit:



Fig. 50: Evi-piramide resultaatsscenario relatie met netwerk op Drentse scholen.

De resultaten omtrent de relaties met het netwerk uit 2014 en 2015 worden in onderstaande staafdiagram naast elkaar gezet:

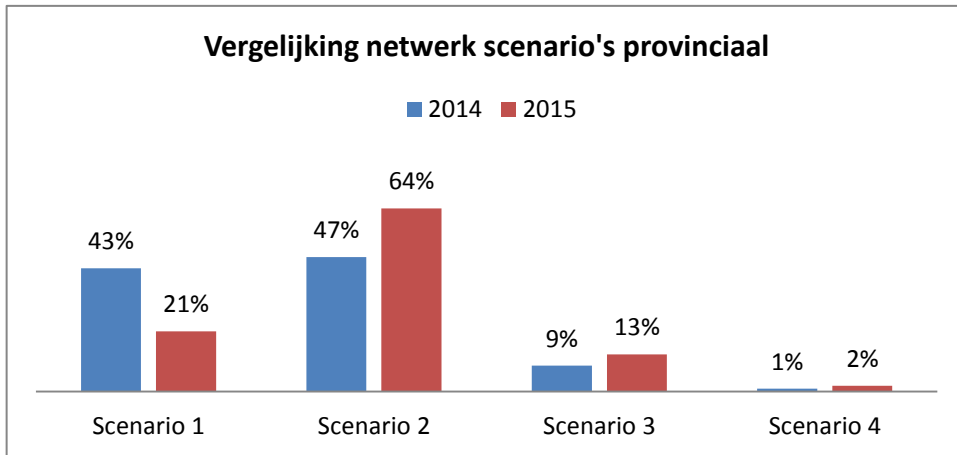
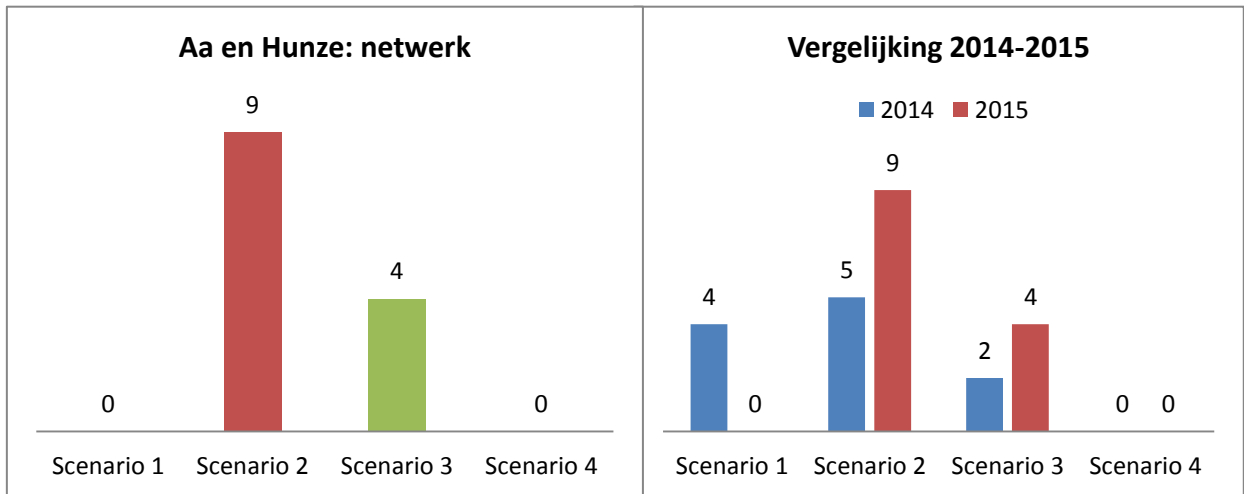


Fig. 51: Staafdiagram waarin de vergelijking tussen 2014 en 2015 van de resultaten van relatie met netwerk op provinciaal niveau wordt gemaakt.

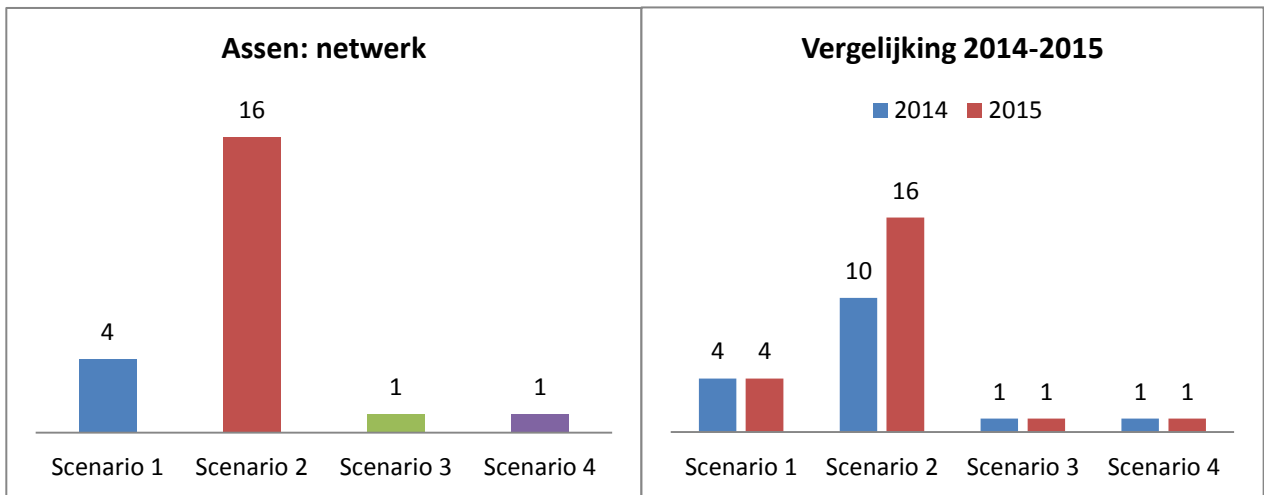
### Relatie met het netwerk: de Evi-piramide per gemeente

In de volgende diagrammen en Evi-piramides wordt weergegeven wat de scores per gemeente zijn.

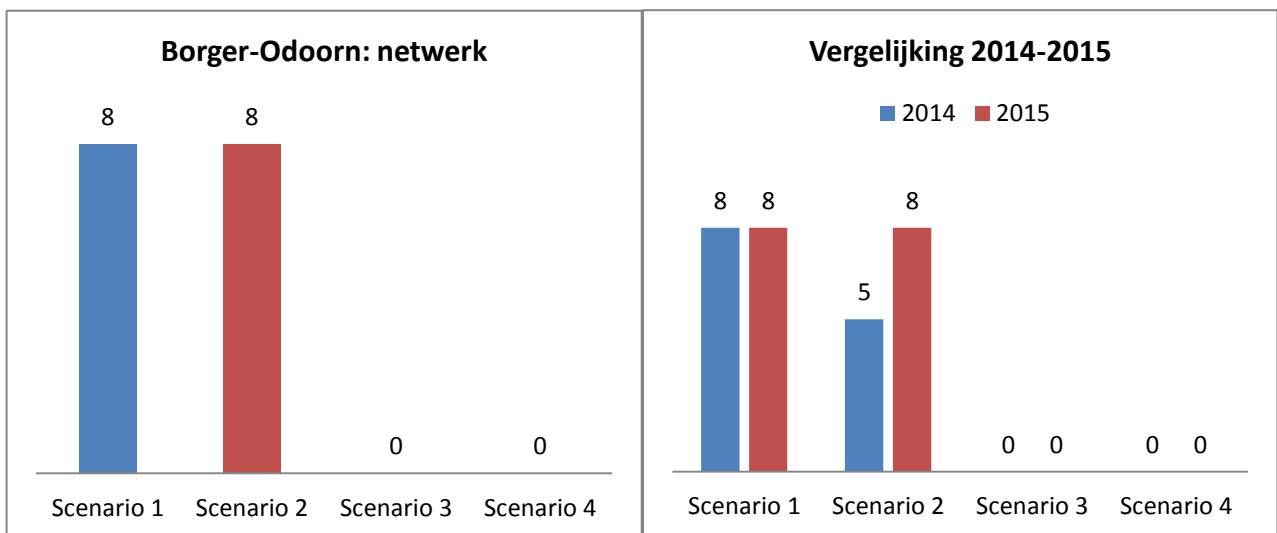
Aa en Hunze: score 92, scenario 2.3 (n=13, 2 Evi's zijn ongeschikt. In 2014 n=11)



Assen: score 78, scenario 1.9 (n=22, 1 Evi is ongeschikt. In 2014 n=16)

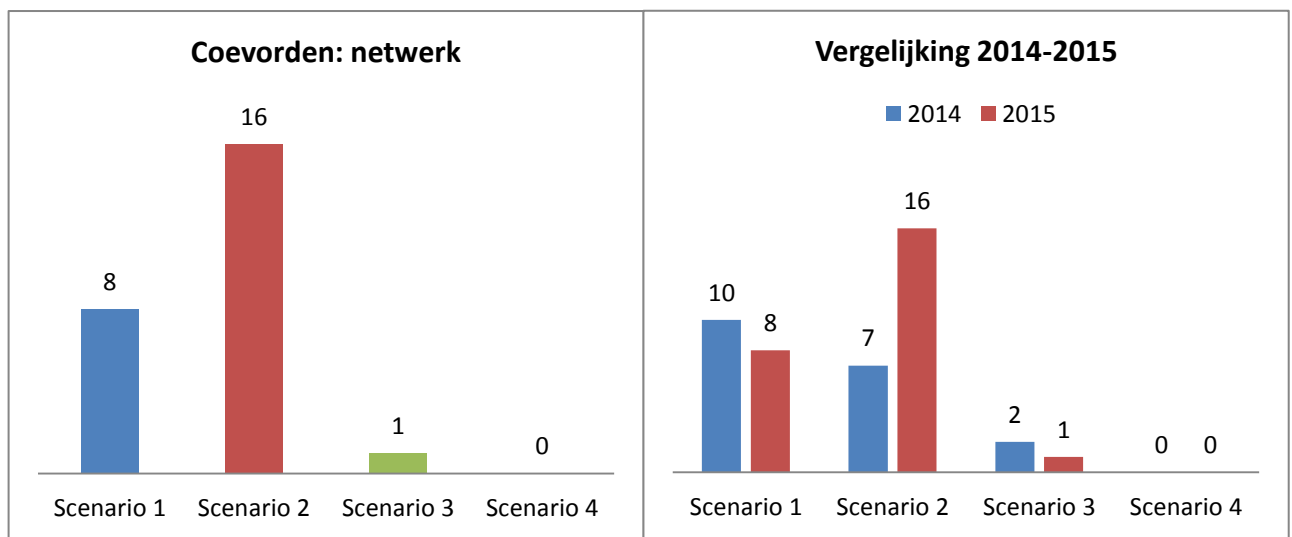


Borger-Odoorn: score 60, scenario 1.5 (n=16, 2 Evi's zijn ongeschikt. In 2014 n=13)

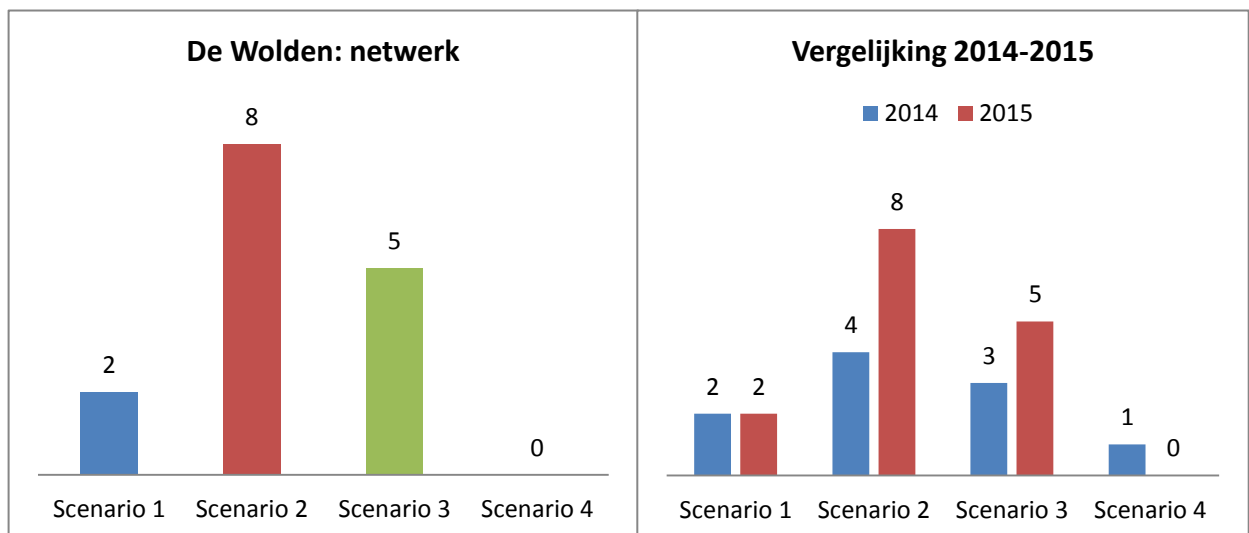




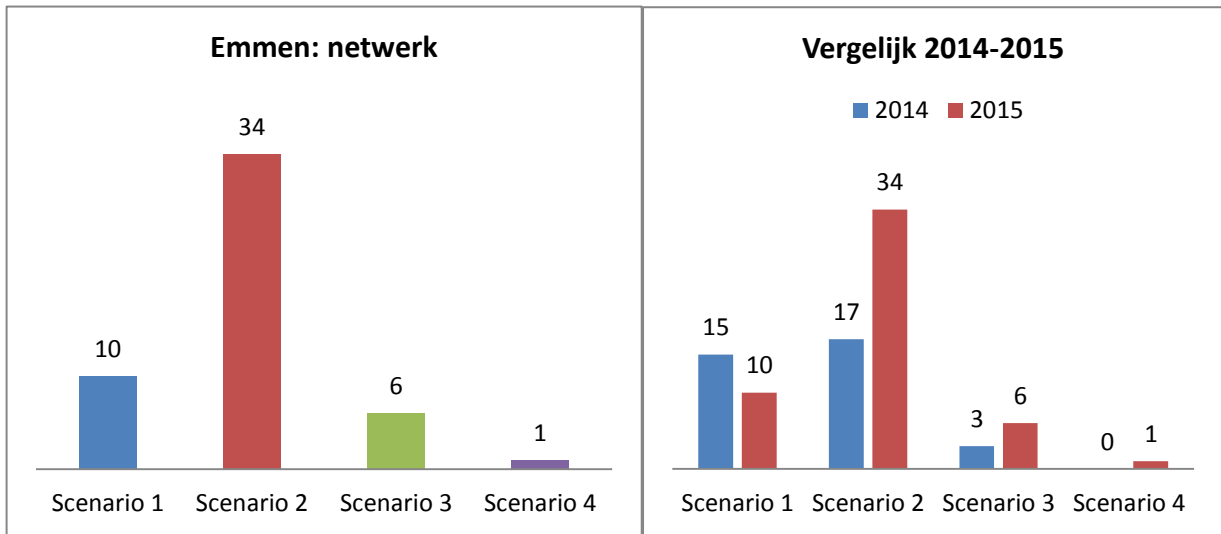
Coevorden: score 69, scenario 1.7 (n=25, alle Evi's zijn geschikt. In 2014 n=19)



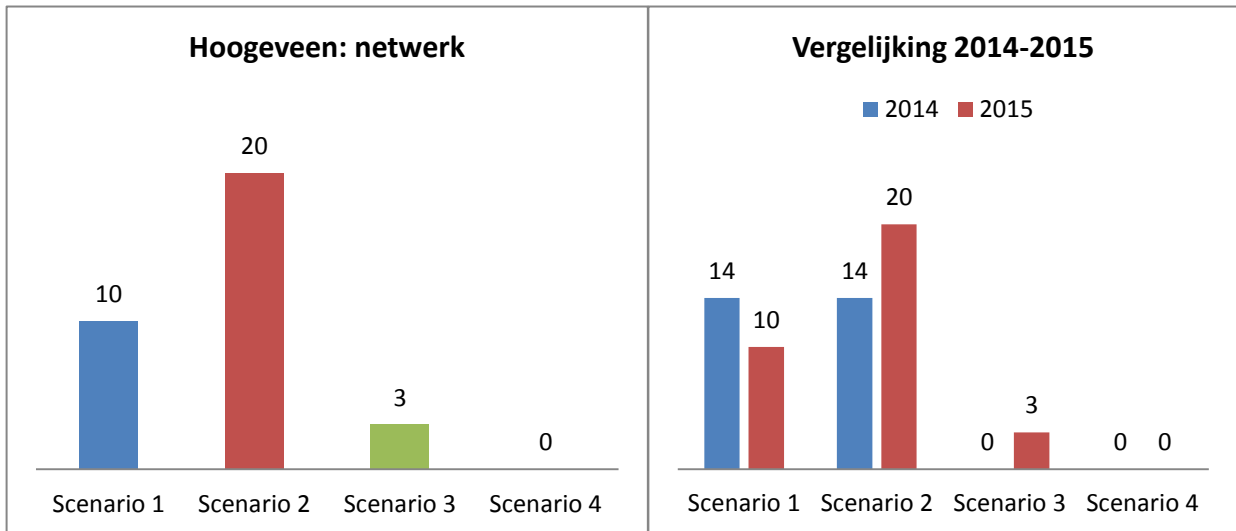
De Wolden: score 88, scenario 2.2 (n=15, alle Evi's zijn geschikt. In 2014 n=10)



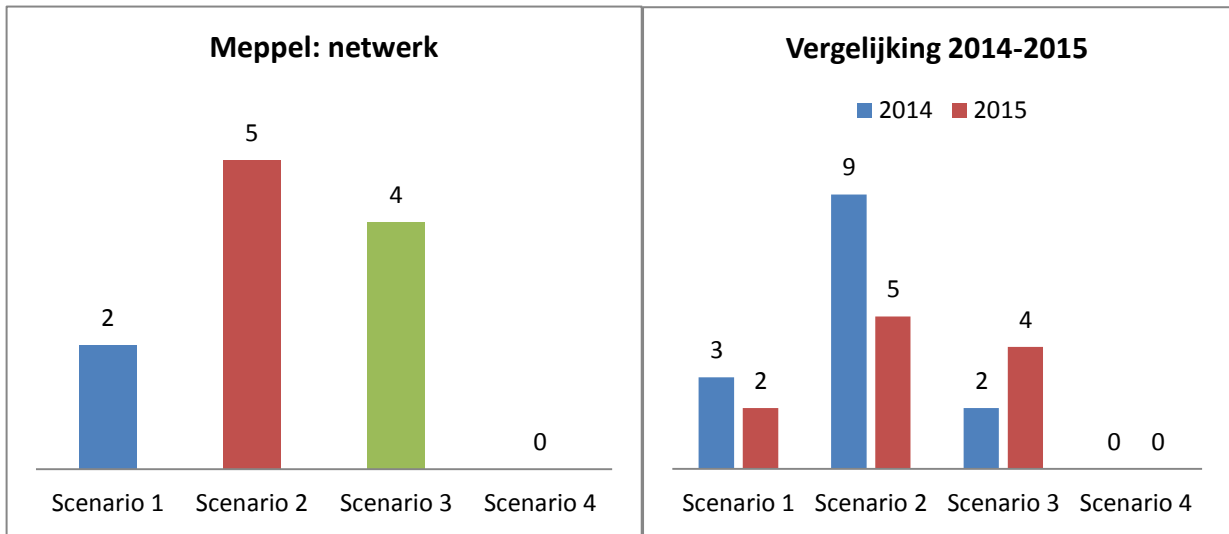
Emmen: score 78, scenario 1.9 (n=51, 6 Evi's zijn ongeschikt. In 2014 n=35)



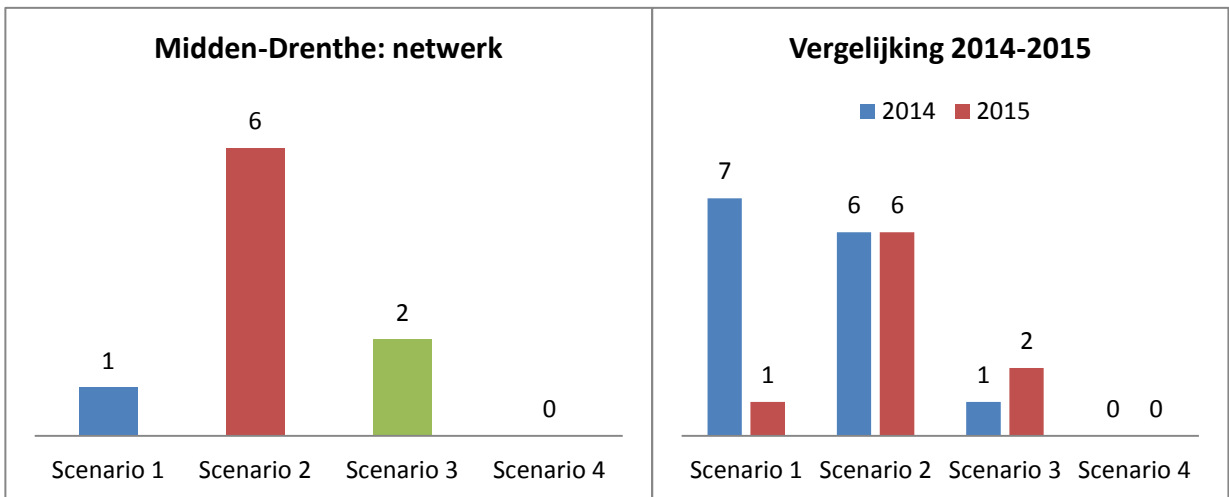
Hoogeveen: score 72, scenario 1.7 (n=33, 3 Evi's zijn ongeschikt. In 2014 n=28)



Meppel: score 87, scenario 2.2 (n=11, 3 Evi's zijn ongeschikt. In 2014 n=14)

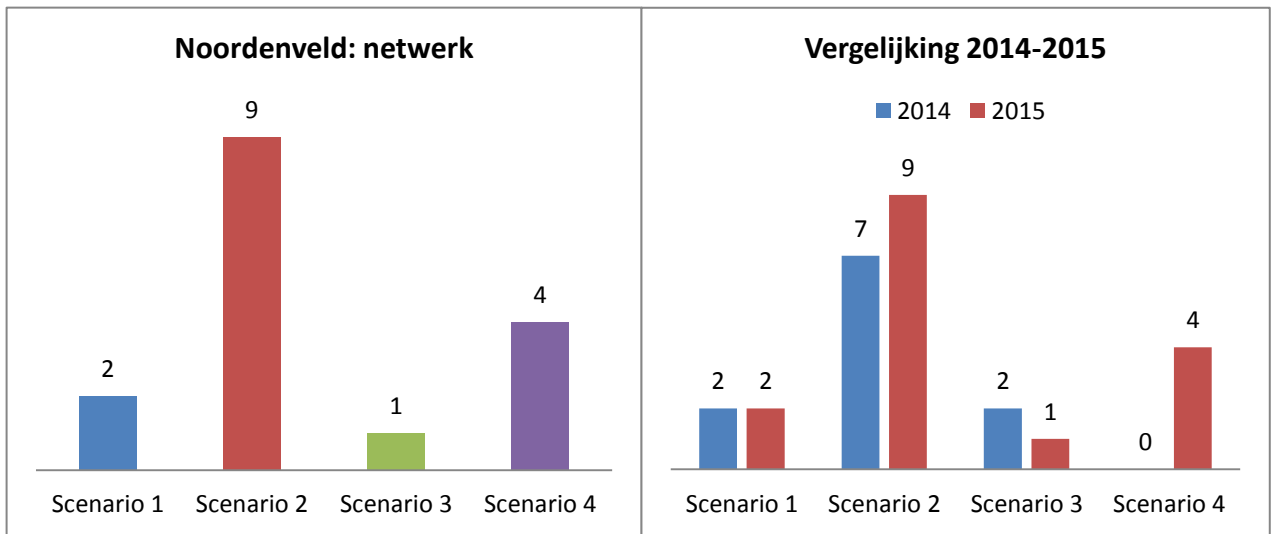


Midden-Drenthe: score 84, scenario 2.1 (n=9, 11 Evi's zijn ongeschikt. In 2014 n=14)<sup>25</sup>

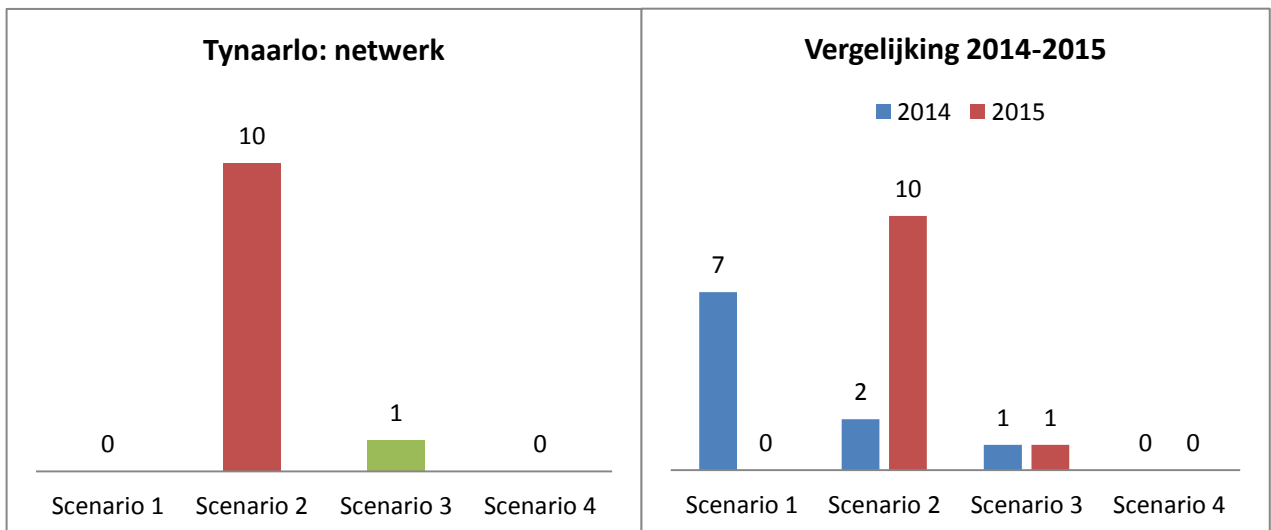


<sup>25</sup> De 11 ongeschikte vragenlijsten zijn niet meegenomen, de reden hiervoor is aangegeven in paragraaf 4.5. Dit zorgt voor een vertekend beeld van de resultaten van de gemeente Midden-Drenthe. Op het gebied van de relatie met het netwerk behaalden de 11 scholen gezamenlijk scenario 4.

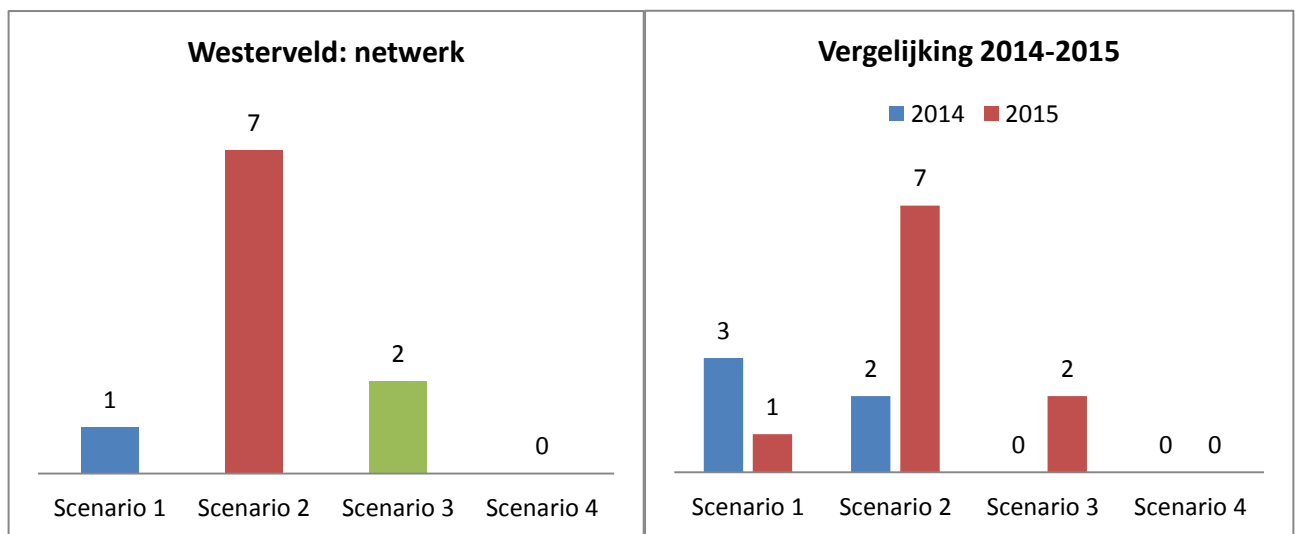
Noordenveld: score 98, scenario 2.4 (n=16, 2 Evi's zijn ongeschikt. In 2014 n=11)



Tynaarlo: score 75, scenario 1.8 (n=11, 3 Evi's zijn ongeschikt. In 2014 n=10)



Westerveld: score 76, scenario 1.9 (n=10, 2 Evi's zijn ongeschikt. In 2014 n=8)



### 9.3 Knelpunten rond de relatie met het netwerk

Waar lopen de scholen tegenaan bij de ontwikkeling van de relaties met het netwerk? Wat belemmert ze om stappen te zetten? Om te bepalen hoe Compenta de scholen op dit vlak verder kan ondersteunen, is het belangrijk om de knelpunten in kaart te brengen. Er is door de scholen in totaal 112 keer een knelpunt genoemd waarbij er 17 verschillende knelpunten kunnen worden onderscheiden. Hierbij kan er ook een onderscheid gemaakt worden tussen specifieke en aspecifieke knelpunten. De specifieke knelpunten zijn:

1. AZC-school;
2. Gebrek aan financiële middelen;
3. Gebrek aan deskundigheid algemeen;
4. Gebrek aan deskundigheid binnen het team;
5. Geen belangstelling of behoefte bij het team;
6. Geen prioriteiten;
7. De ICC-er is vertrokken;
8. De school is er nog niet aan toe;

9. Er zijn moeilijkheden met het inroosteren van cultuuronderwijs.

De specifieke knelpunten zijn:

10. De directeur is afwezig of gewisseld;
11. Extern: er is iets buiten de school wat zorgt voor belemmering;
12. Kleine school;
13. Er spelen problemen in het team (ziekte, etc.);
14. De school sluit of fuseert;
15. Schoolvisie wordt aangepast;
16. Tijdgebrek;
17. De school heeft het predicaat 'zwakke school' (en heeft daardoor andere prioriteiten).

In het onderstaande diagram zijn de knelpunten weergegeven:

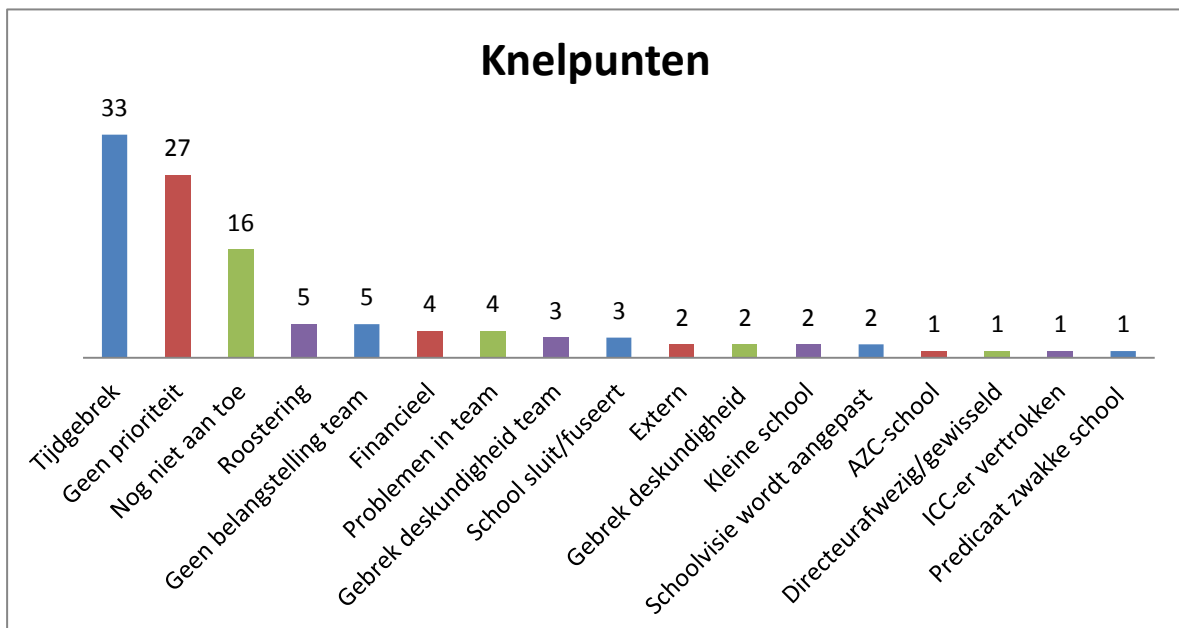


Fig. 52: Staafdiagram waarin is weergegeven hoe vaak bepaalde knelpunten genoemd zijn.

Het valt op dat de meeste knelpunten genoemd worden door scholen die zich in scenario 2 bevinden; iets wat vorig jaar het geval was bij de scholen in scenario 1. Het meest genoemde knelpunt is 'tijdgebrek':

*We hebben voor een vaste aanbieder gekozen waar we goede producten van krijgen.*

*Ons netwerk is nog niet zo groot om het goed, beredeneerd en naar behoefte op te zetten.*

*Dit kost ons nog te veel tijd. Onze focus ligt nog op het verbeteren van de huidige situatie.*  
(P95, 7)

*We zijn op de goede weg! We willen deels graag in samenwerking vanuit onze vraag cultuuronderwijs bieden. Door aanbieders te vragen een activiteit te ontwerpen, of activiteiten op een ons passend moment te plannen geven we hieraan gehoor. Tijd is nog mogelijk wel een knelpunt.* (P220, 10)

Het gebrek aan tijd wordt met name genoemd rondom de productontwikkeling. Het gaat hier echter om een knelpunt dat specifiek is voor het cultuuronderwijs en niet door Compenta beïnvloed kan worden. Er wordt namelijk niet door de scholen gesproken over een tekort aan taakuren, maar over een algemeen tijdgebrek.

Het specifieke knelpunt 'geen prioriteit' komt het vaakst voor en wordt meerdere malen in combinatie met het tijdgebrek genoemd:

*Wegens andere prioriteiten en tijdsdruk.* (P15,7)

*We leggen veel prioriteit bij het schoolse leren en houden dan te weinig tijd over voor dergelijke activiteiten.* (P54,7)

*Vraag 19. Beschrijven*

*a) Heeft u in samenwerking met een culturele aanbieder/ondernemer een product voor uw school ontwikkeld (bijvoorbeeld via de regeling Productontwikkeling van Compenta)?*

*Nee*

*d) Waarom niet?*

*Omdat we meer tijd besteden aan andere vakken.* (P193,7)

16 scholen uit scenario 1 en 2 geven aan dat ze nog niet toe zijn aan het ontwikkelen van hun relaties binnen het netwerk. Dit knelpunt kan aan het hebben van andere prioriteiten worden gelinkt, maar hierbij geeft de school aan dat ze er nóg niet aan toe is. Het is dus een stap die nu nog niet gezet kan worden, maar in de toekomst mogelijk wel. De scholen geven met name aan dat men nog niet toe is aan het ontwikkelen van een product; iets wat past bij het scenario waarin ze zich bevinden.

In scenario 3 en 4 wordt er zeven keer gesproken over een knelpunt wat betreft de relaties met het netwerk. Dit is weinig, maar wel meer dan in 2014. Dit zou erop kunnen duiden dat de

scholen beter in staat zijn om de knelpunten te benoemen; iets wat positief is, want door het benoemen van de knelpunten kan er ook aan worden gewerkt.

## 9.4 Evaluatie en advies

Hoe heeft Cultuureducatie met Kwaliteit Drenthe bijgedragen aan de ontwikkeling van de relatie tussen de school en haar netwerk? Wat zou Compenta kunnen doen om scholen verder te ondersteunen bij de ontwikkeling van hun relaties? In deze paragraaf worden die vragen beantwoord.

Compenta heeft op de volgende manieren bijgedragen aan de ontwikkeling van de relatie tussen de school en het cultuureducatieve netwerk:

1. *Er is geld beschikbaar gesteld:* scholen konden de subsidie gebruiken om de eigen deskundigheid te vergroten, op basis waarvan ze hun relaties met het netwerk (verder konden ontwikkelen. Tevens is deskundigheidsbevordering een manier om relaties op te doen (bijvoorbeeld tijdens een ICC-cursus). Er is ook geld beschikbaar gesteld voor productontwikkeling.
2. *Er zijn mogelijkheden geboden om het geld te besteden aan de ontwikkeling van relaties met het netwerk.* De instellingen van Compenta hebben de ICC-cursus en netwerkbijeenkomsten aangeboden waarin de ontwikkeling van relaties centraal stond.
3. *Scholen zijn gestimuleerd om hun relaties (verder) te ontwikkelen, actiever in het netwerk te participeren:* de ambitiescenario's sporen de scholen aan om hun relaties met het netwerk (verder) te ontwikkelen. Daarnaast konden scholen en ondersteunende instellingen elkaar ontmoeten tijdens de door Compenta georganiseerde regiobijeenkomsten. Compenta bracht de scholen dus met elkaar en met culturele instellingen in contact.

Vanuit de in paragraaf 9.3 genoemde knelpunten wordt nu een advies gegeven, waarbij ook de drie bovenstaande punten meegenomen worden. Als we kijken naar punt 1 – het beschikbaar stellen van geld – wordt het duidelijk dat er voor scholen wel degelijk geld is. De scholen gaven aan dat het missen van financiële middelen een probleem was, met name op het gebied van de productontwikkeling. Er is echter wel geld en Compenta zou de scholen meer kunnen attenderen op het bestaan van de regeling Productontwikkeling. Door hierover informatie te verstrekken wordt er ook gewerkt aan de deskundigheid van scholen wat betreft de productontwikkeling. Ze zijn dan op de hoogte van deze mogelijkheid en kunnen mogelijk stappen zetten op dit vlak.



Het blijft voor Compenta van belang om scholen te ondersteunen bij de andere onderdelen - deskundigheid, visie en doorlopende leerlijn - want zo wordt het proces van kwaliteitsverbetering in gang gezet. De scholen zijn zo in staat om zelf keuzes te maken, ook op het gebied van de relaties in het netwerk. Het hierboven genoemde punt 3 moet dus van kracht blijven.

De knelpunten 'geen belangstelling', 'geen prioriteit' en 'nog niet aan toe' hangen met elkaar samen. Uit het onderzoek blijkt dat deze punten vooral genoemd worden bij het ontwikkelen van een product voor cultuuronderwijs. Zoals eerder genoemd is het dus van belang dat Compenta meer informatie verstrekt over de productontwikkeling. Door het laten zien van goed ontwikkelde producten en de positieve reacties van de leerlingen en leerkrachten kan er belangstelling ontstaan bij scholen en is er sprake van een stimulans voor scholen die nog niet aan productontwikkeling doen.

In het geval van het missen van een ICC-er doordat deze vertrokken is of het zijn van een speciale school, bijvoorbeeld een AZC-school, is ondersteuning vanuit Compenta van belang. Compenta kan als ondersteunde organisatie zorgen voor netwerkbijeenkomsten, advies en tips.

### **Samenvatting**

Net als in 2014 worden de relaties met de cultuuraanbieders het vaakst genoemd. De meerderheid van de scholen (78%) geeft aan tevreden te zijn over de relaties. Scholen die ontevreden zijn (18%) geven aan graag betere en duidelijkere relaties te willen hebben.

Net als in 2014 zijn de meeste scholen niet betrokken geweest bij productontwikkeling (68%). De scholen hebben niet gedaan aan productontwikkeling omdat er in de meeste gevallen sprake was van andere prioriteiten. Ook het gebrek aan tijd wordt genoemd evenals het er nog niet aan toe zijn. Negen scholen zijn van plan om een product te ontwikkelen op het gebied van cultuuronderwijs en tien scholen geven aan niet op de hoogte te zijn van de regeling Productontwikkeling. 71 scholen (28%) zijn wel betrokken geweest bij het ontwikkelen van een product, een groei ten opzichte van 2014, en de meerderheid is hier tevreden over.

36 scholen zijn actief participierend in het netwerk (14%); dit is een stijging ten opzichte van 2014. De meeste scholen (58%) willen zich verder ontwikkelen en richten zich dan voornamelijk op het verder uitbouwen van de relaties. De meerderheid van de scholen is tevreden over haar regie (92%). Vier scholen die actief participeren in het netwerk hebben een hulpvraag.

De meerderheid van de deelnemende scholen (77%) participeert niet of nauwelijks actief in het netwerk. Hierover zijn ze echter in de meeste gevallen (62%) wel tevreden. Een groot aantal van deze scholen, 62%, wil zich wel verder ontwikkelen en richt zich dan met name op het aanspreken van het netwerk en het vervullen van een actievere rol binnen dit netwerk. 43 scholen van deze scholen hebben een hulpvraag.

De meeste scholen bevinden zich in scenario 2 en dit aantal is duidelijk gegroeid ten opzichte van 2014. Er bevinden zich minder scholen in scenario 1, en het aantal scholen in scenario 3 en 4 is iets gestegen. Gemiddeld bevinden de deelnemende scholen zich in scenario 1.9, dus bijna in scenario 2. Dit is iets hoger dan in 2014; het gemiddelde scenario was toen 1,7 met een score van 67,1. De deelnemende scholen in de gemeenten Noordenveld en Emmen laten een groei zien waarbij er zelfs door een aantal scholen de stap gezet wordt naar scenario 4.

## 10. Terugblik van de scholen

De vragenlijst sloot af met een terugblik op het afgelopen jaar: wat heeft Cultuureducatie met Kwaliteit de scholen opgeleverd? Voldoet die opbrengst aan hun verwachtingen? En willen ze volgende jaar opnieuw een subsidieaanvraag indienen?

### 10.1 Opbrengsten

De scholen hebben 26 verschillende opbrengsten genoemd. In de onderstaande staafdiagram zijn de opbrengsten weergegeven:

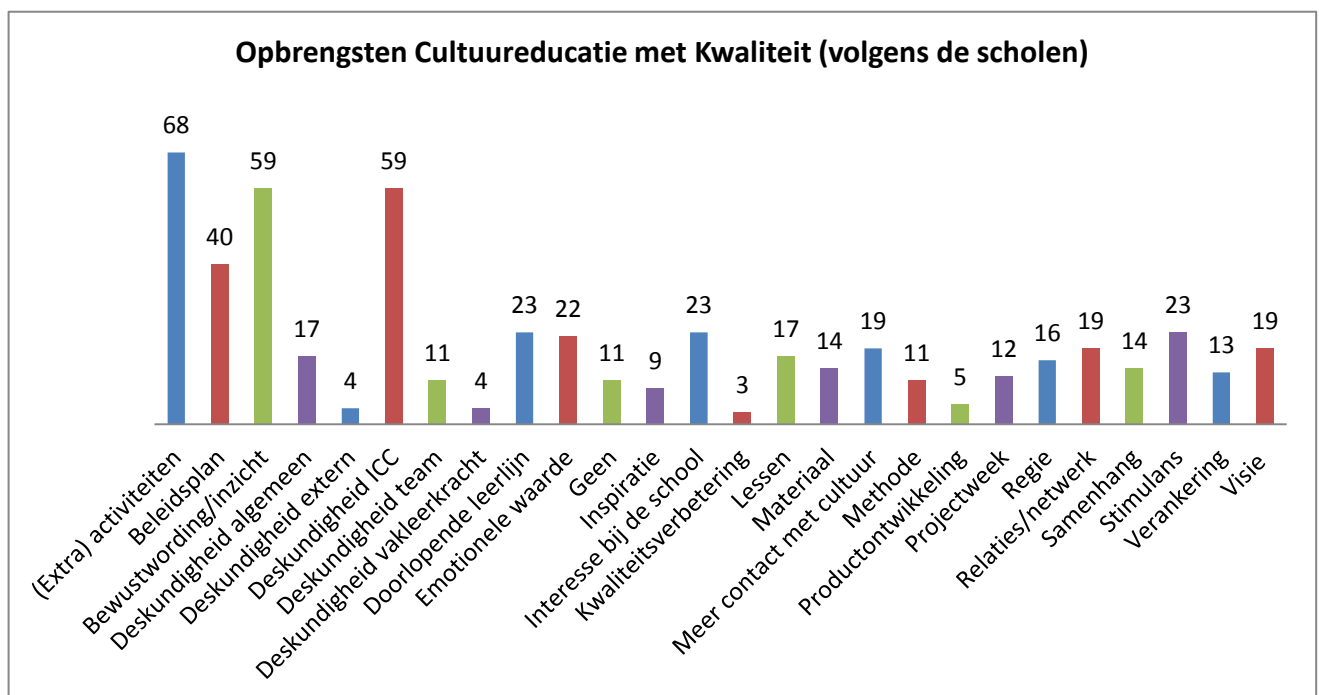


Fig. 53: Staafdiagram waarin het aantal keren dat een bepaalde opbrengst werd genoemd is weergegeven.

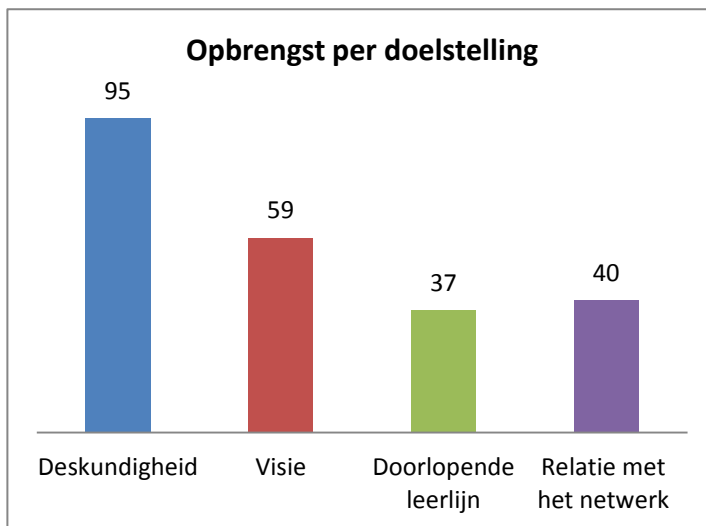
De meeste scholen noemen als opbrengst (extra) activiteiten; iets wat overeenkomt met de plannen die de scholen hebben aangegeven. Ook in 2014 was dit de meest genoemde opbrengst en werd gesteld dat dit opvallend is, want dit is niet de beoogde opbrengst van de regeling Cultuureducatie met Kwaliteit. De daarna meest genoemde opbrengsten zijn 'bewustwording en inzicht' en 'deskundigheid ICC'. De scholen zijn zich meer bewust geworden van cultuureducatie en hebben inzicht gekregen in de mogelijkheden:

*Compenta is het afgelopen jaar voor onze school met name een instantie geweest die ons stap voor stap steeds bewuster heeft gemaakt, en ons tot op dit huidige moment aan toe bewuster maakt, van waar wij staan als school, waar wij idealerwijs naartoe willen en hoe dit te bereiken. Zoals gezegd; wij zijn er nog niet. Maar we voelen ons gesteund en serieus*

*genomen door een dergelijke organisatie als Compenta. Er is steeds meer kennis, er worden financiële mogelijkheden aangeboden om deze kennis / expertise verder uit te breiden. Om daarvoor bestemde middelen te bekostigen. (P62,12)*

*We zijn ons bewust geworden van de relatie die tussen de kunst/cultuur en de reguliere vakken gelegd kan worden. Hierdoor zien wij dat ons onderwijsaanbod wellicht rijker kan worden, dan het tot op heden is geweest. Anders gezegd, ons huidige aanbod schiet te kort. (P17,9)*

In onderstaande staafdiagram is weergegeven hoe vaak een doelstelling van Cultuureducatie met Kwaliteit genoemd is:



*Fig. 54: Staafdiagram waarin het aantal keren dat opbrengsten per doelstelling werd genoemd is weergegeven.*

Het onderdeel 'deskundigheid' wordt het vaakst genoemd (in totaal 95 keer), gevolgd door 'visie' met 59 keer. Dat deze onderdelen het meest worden genoemd als opbrengst is niet verwonderlijk, want de meeste scholen bevinden zich aan het begin van het proces van kwaliteitsverbetering. In deze fase ligt de nadruk op het bevorderen van de deskundigheid en het opstellen van een visie op het

gebied van cultuuronderwijs. Het noemen van deze opbrengsten lijkt dus een goede stap in het proces van de kwaliteitsverbetering. Ook wordt het duidelijk dat, wanneer de verschillende opbrengsten opgeteld zijn, de deskundigheid uiteindelijk vaker genoemd wordt dan de (extra) activiteiten. Hiermee ontstaat er, net als bij de plannen van de scholen in hoofdstuk 5, een beeld van scholen die duidelijk werken aan het verankeren van het cultuuronderwijs op hun school.

*Door het aanstellen van twee ICC-ers, is er een grotere bewustwording gekomen. De verschillende onderdelen en mogelijkheden van het cultuuronderwijs worden inzichtelijk gemaakt, met een onderlinge samenhang. Dit delen we met het team. We gaan nu planmatig aan het werk; en na de zomervakantie komt dit tot een praktische uitvoering. Dit alles komt de kinderen ten goede. (P16,10)*

*De regeling CeMK heeft ons opgeleverd dat er meer aandacht is voor het cultuuronderwijs binnen onze organisatie. Er worden nog steeds en ook in de toekomst ICC'ers opgeleid. **Er is een visie op cultuuronderwijs geformuleerd** en het team raakt steeds meer betrokken binnen het cultuuronderwijs. Er is meer planmatige aandacht voor cultuuronderwijs. (P19,8)*

*We hebben een ICC'er die haar opleiding bijna heeft afgerond. **We zijn flink opgeschoten met het ontwikkelen van leerlijnen.** Het cultuureducatieplan is bijna klaar en kan dit jaar voorgelegd worden aan het team en de MR. Het programma Wetenschap en Techniek wordt in bijna alle groepen uitgevoerd. Kortom: Qua Cultuureducatie zijn er qua kwaliteitsverbetering en in inhoudelijk en uitvoerend opzicht flinke stappen gemaakt. Deze ontwikkeling voldoet aan onze verwachtingen. (P89,10)*

*We zijn tevreden over de ontwikkelingen die het cultuuronderwijs gemeente breed en op onze school doormaakt. **De bundeling van krachten hierin is essentieel en de regie komt steeds meer in onze handen te liggen.** (P154, 10)*

In de bovenstaande citaten zijn de genoemde doelstellingen vetgedrukt weergegeven. In het eerste citaat komt de opbrengst van de deskundigheid naar voren. Het tweede citaat laat naast de deskundigheidsbevordering ook de opbrengst in de vorm van een visie zien. Het ontwikkelen van leerlijnen wordt in het derde citaat genoemd en de versterkte relatie met het netwerk is toegelicht in het vierde citaat. De regeling Cultuureducatie met Kwaliteit Drenthe heeft dus mooie opbrengsten gebracht. Toch zijn er ook elf scholen die aangeven dat er geen opbrengst is:

*Het is ons niet gelukt om onze ambitie voldoende gestalte te geven. De beoordeling is dan ook: onvoldoende. (P97,9)*

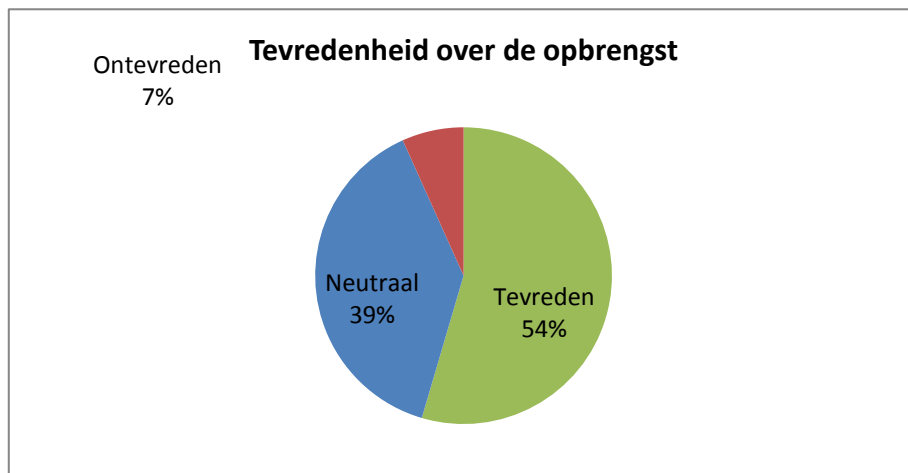
*Nee we zijn nog niet veel verder gekomen dan vorig jaar. We hadden gehoopt en verwacht al actiever met partners in het netwerk te kunnen samen werken. Er is wel aanbod wat past qua budget maar dat is "hap snap" en dat is niet wat we zoeken. We zijn op zoek naar betaalbare bij onze school passende partners. (P222,9)*

*Voor onze school is er nog geen ICC opgeleid, en dus geen plan ontwikkeld. (P225,8)*

*Ook dit schooljaar heeft het nog niet veel opgeleverd dan een standaard aanbod en vaste activiteiten binnen de school. We hebben andere prioriteiten en maken daarom nog niet een keuze om een uitgebreid beleidsplan te schrijven en uit te werken. (P214,9)*

De school uit het laatste citaat geeft aan dat de prioriteiten op dit moment niet liggen bij het verbeteren van het cultuuronderwijs en dient dan ook geen nieuwe subsidieaanvraag in, net als zes andere scholen. De voornaamste reden hiervoor is dat men hier geen prioriteit aan geeft. De andere scholen geven aan dat er geen tijd is of dat de school sluit of fuseert met een andere school. 246 scholen (97%) geven aan wel van plan te zijn om een nieuwe subsidieaanvraag in te dienen.

Hoe worden deze opbrengsten beoordeeld door de scholen? De meerderheid van de scholen is tevreden over de opbrengst (54%), 39% van de scholen geeft geen of een neutrale beoordeling en 17 scholen (7%) zijn ontevreden. Het onderstaande cirkeldiagram geeft de procentuele verdeling weer:



*Fig. 55: Cirkeldiagram waarin de mate waarin scholen tevreden zijn over de opbrengsten van de regeling is weergegeven.*

De scholen die tevreden zijn geven onder andere de volgende beoordelingen:

*Met de subsidie hebben we het plezier en de kwaliteit een boost gegeven. Zowel leerlingen als leerkrachten worden hier blij van en werken met veel plezier aan prachtige podiumkunsten. (P9,11)*

*De plannen voor dit schooljaar zijn uitgevoerd of in een afrondende fase. De regeling Cultuureducatie met Kwaliteit heeft een positieve ontwikkeling van het muziekonderwijs teweeg gebracht. De planning maakt dat je er als school bewust mee bezig bent. Het resultaat voldoet aan de verwachtingen en biedt perspectief voor de komende jaren. (P24,10)*

*Dat kinderen en leerkrachten enthousiast zijn en blijven over het gehele cultuuraanbod. De regeling heeft ervoor gezorgd dat de leerlingen op een breder vlak met cultuureducatie in aanraking zijn gekomen, ze hebben meer kunnen ontdekken en hun interesse in cultuureducatie is groter geworden. (P48,9)*

Van de 'ontevreden' scholen zijn er tien scholen ontevreden over hun eigen inzet:

*Er is van onze school zelf niet veel sturing gegeven aan die activiteiten die geld kosten. We hebben gekozen uit het aanbod van [naam culturele instelling]. We denken dat we zelf zouden kunnen inzetten op verbetering van de doorgaande lijn voor muziek en willen dit voor de komende twee jaren doen met hulp van externe deskundigheid. (P69,9)*

*Tot nu toe zijn wij nog niet in staat geweest om datgene wat we ons hadden voorgenomen uit te voeren. Deels heeft dat te maken met de onoverzichtelijkheid van het geheel, deels door het feit dat we wel allerlei activiteiten gepland hebben en de noodzaak tot verdere uitbreiding ontbreekt en deels door tijdgebrek. (P80,9)*

Zeven scholen geven aan ontevreden te zijn over de regeling:

*Er was nog veel onduidelijkheid over de geldstromen en de mogelijkheid om daar over te beschikken. (P50,10)*

*We hebben veel visie en uitvoerend beleid ontwikkeld. Toch blijven we opmerken als in april 2014: Het geld gaat tot nu toe op aan cultuurmenu en culturele mobiliteit. De rest betalen we uit eigen middelen. CemK is wel stimulerend voor (het voortzetten van) een actief beleid culturele en kunstzinnige vorming, maar biedt onvoldoende extra mogelijkheden om het programma of de deskundigheid te vergroten. Daarvoor is het budget te klein. (P234, 11)*

**Samenvatting:** De vaakst genoemde opbrengst is 'deskundigheid', waar de regeling Cultuureducatie met Kwaliteit voor bedoeld is. De meerderheid van de scholen (54%) is tevreden over de opbrengsten en wil een nieuwe subsidieaanvraag indienen. Een klein percentage van de scholen, 7%, is ontevreden en wijt dat aan de eigen inzet of aan de regeling. In dit laatste geval wordt er dan ook geen nieuwe subsidieaanvraag ingediend.

## 11. Conclusies

In de voorgaande hoofdstukken zijn de ontwikkelingen op het gebied van deskundigheid, visie, de doorlopende leerlijn en relaties met het netwerk geschetst. Daarmee is de centrale vraag van dit onderzoek nog niet beantwoord. In hoeverre zijn de doelen van Cultuureducatie met Kwaliteit Drenthe in het afgelopen jaar behaald? En is er sprake van een vooruitgang ten opzichte van het eerste jaar? Om deze vragen te kunnen beantwoorden, worden de antwoorden uit de voorgaande hoofdstukken naast het kwantitatieve criterium gelegd. De scholen hebben zelf namelijk aangegeven naar welk ambitie scenario zij streefden. In hoeverre hebben de scholen het door hen geambieerde scenario bereikt?

### 11.1 Provinciaal<sup>26</sup>

De Drentse scholen streven ernaar om in 2015 gemiddeld scenario 2.2 te hebben bereikt waarvan de ruime meerderheid streeft naar scenario 2 (142 scholen). 22 scholen streven naar scenario 3 en drie scholen naar scenario 4. Het aantal scholen per geambieerd scenario is niet gelijk aan vorig jaar aangezien een aantal scholen dit jaar voor het eerst meedoet aan de regeling en er ook scholen uit de regeling gestapt zijn.

**Resultaat: gemiddeld hebben de Drentse scholen na twee jaar scenario 2 bereikt.** Ten opzichte van vorig jaar is er groei te zien (van scenario 1.8 naar 2). Het gemiddelde ambitie scenario 2.2 is niet bereikt. Het resultaat ziet er als het volgt uit:



Fig. 56: Evi-piramide: resultaatsscenario van de Drentse scholen. (provinciale score: 81, scenario 2)

<sup>26</sup> In deze berekening zijn 86 scholen niet meegenomen, omdat hun resultaatsscore niet klopte.



De totale score is opgemaakt uit de scores op de verschillende onderdelen:

Deskundigheid: scenario 2



Visie: scenario 2.2



Doorlopende leerlijn: scenario 1.9



Netwerk: scenario 1.9



Wat betreft de verschillende onderdelen is er met uitzondering van de 'doorlopende leerlijn' bij alle onderdelen groei te zien. De 'deskundigheid' is van scenario 1.7 naar 2 gegroeid, 'visie' van scenario 2 naar 2.2 en wat betreft het onderdeel 'relatie met het netwerk' is er een groei te zien van 1.7 naar scenario 1.9. Het gemiddelde scenario van het onderdeel 'doorlopende leerlijn' is niet veranderd ten opzichte van 2014.

De scholen hebben hun geambieerde scenario's niet behaald en daarmee zijn ook de doelen van Cultuureducatie met Kwaliteit Drenthe niet behaald; iets wat wel verwacht werd in het rapport uit 2014. Er is wel een groei te zien ten opzichte van 2014, wat laat zien dat de regeling wel degelijk effect heeft.

In het vervolg van het hoofdstuk wordt per gemeente vastgesteld in hoeverre de doelen zijn behaald. Er wordt dan ook gekeken naar de resultaten van 2014.

## 11.2 Aa en Hunze

De scholen in de gemeente Aa en Hunze streven gemiddeld naar ambitie scenario 2.1 **Zij hebben na twee jaar gemiddeld scenario 2.1 bereikt** (score 84).



Fig. 57: Evi-piramide: resultaatpiramide van scholen in Aa en Hunze. (score 84, scenario 2.1)

Per onderdeel zijn de scores van gemeente Aa en Hunze als volgt:

Deskundigheid: scenario 2 (score 83)



Visie: scenario 2.1 (score 86)



Doorlopende leerlijn: scenario 1.9 (score 76)



Netwerk: scenario 2.3 (score 92)



In 2014 was het gemiddelde scenario 1.8 (score 70). Er is dus een duidelijke groei te zien en het (totale) ambitie scenario is in 2015 behaald. **De gemeente heeft dus het geambieerde scenario gemiddeld behaald.**<sup>27</sup> De gemeentelijke score wijkt niet veel af van het provinciale gemiddelde.

<sup>27</sup> In deze resultaten zijn de scores van de scholen per gemeente gemiddeld. Dat wil zeggen dat deze uitslag niet letterlijk voor alle scholen in een bepaalde gemeente geldt: sommige scholen in de gemeente hebben hun doelen misschien wel volledig behaald, anderen niet. Het gaat hier om een indicatie. De school vindt haar eigen, individuele uitslag in het Evi-dossier.

## 11.3 Assen

De scholen in de gemeente Assen streven gemiddeld naar ambitiescenario 2.3. **Zij hebben na twee jaren gemiddeld scenario 2.1 behaald** (score 84).



Fig. 58: Evi-piramide: resultaatpiramide van scholen in Assen. (score 84, scenario 2.1)

De totale score is opgemaakt uit de volgende scores op de verschillende onderdelen:

Deskundigheid: scenario 2.2 (score 88)



Visie: scenario 2.3 (score 90)



Doorlopende leerlijn: scenario 2 (score 82)



Netwerk: scenario 1.9 (score 78)



**Alleen op het onderdeel 'visie' is het geambieerde scenario 2.3 behaald in de gemeente Assen.** Dit onderdeel is samen met 'deskundigheid' ten opzichte van 2014 gegroeid, de andere twee onderdelen niet. Het scenario op het onderdeel 'netwerk' is gelijk gebleven en het scenario van de 'doorlopende leerlijn' is lager uitgevallen. De gemeente Assen ligt met de behaalde scores dichtbij de provinciale gemiddelden.

## 11.4 Borger-Odoorn

De scholen in de gemeente Borger-Odoorn streven gemiddeld naar ambitiescenario 2. **Zij hebben na twee jaar gemiddeld scenario 1.5 bereikt** (score 60).



Fig. 59: Evi-piramide: resultaatpiramide van scholen in Borger-Odoorn. (score 60, scenario 1.5)

De totale score is opgemaakt uit de volgende scores op de verschillende onderdelen:

Deskundigheid: scenario 1.3 (score 51)



Doorlopende leerlijn: scenario 1.3 (score 53)



Visie: scenario 1.9 (score 76)



Netwerk: scenario 1.5 (score 60)



De gemiddelde score van deze gemeente is exact hetzelfde als in 2014 en er kan dus niet gesproken worden van groei. **De scholen in de gemeente Borger-Odoorn hebben hun gemiddelde ambitiescenario niet behaald.** In vergelijking met het provinciale gemiddelde loopt de gemeente Borger-Odoorn achter op alle onderdelen. Een verklaring hiervoor is alleen te geven bij het onderdeel 'deskundigheid'; hier zijn namelijk een groot aantal vragenlijsten ongeschikt bevonden<sup>28</sup>.

<sup>28</sup> Veel Evi's zijn ongeschikt bevonden doordat de ICC-er in opleiding al werden gezien als een volledig opgeleide ICC-er. Deze scholen met een ICC-er in opleiding maken de stap naar scenario 2, maar bevinden zich nog in scenario 1 (zie paragraaf 6.2).

## 11.5 Coevorden

De scholen in de gemeente Coevorden streven gemiddeld naar ambitie scenario 2. **Na twee jaar is scenario 1.9 bereikt** (score 76).



Fig. 60: Evi-piramide: resultaatpiramide van scholen in Coevorden. (score 76, scenario 1.9)

De totale score is opgemaakt uit de volgende scores op de verschillende onderdelen:

Deskundigheid: scenario 1.9 (score 78)



Doorlopende leerlijn: scenario 1.9 (score 78)



Visie: scenario 2 (score 80)



Netwerk: scenario 1.7 (score 69)



**Alleen op het onderdeel 'visie' is het ambitie scenario behaald, op de andere onderdelen niet.** Bij de onderdelen 'deskundigheid' en 'netwerk' is er sprake van een groei. De resultaten van de scholen uit de gemeente Coevorden verschillen niet veel van het provinciale gemiddelde.

## 11.6 De Wolden

De scholen in de gemeente De Wolden streven gemiddeld naar scenario 2. **Zij hebben na de afgelopen twee jaar gemiddeld scenario 2.2 bereikt** (score 87).



Fig. 61: Evi-piramide: resultaatpiramide van scholen in De Wolden. (score 87, scenario 2.2)

De totale score is opgemaakt uit de volgende scores op de verschillende onderdelen:

Deskundigheid: scenario 2.2 (score 86)



Visie: scenario 2.4 (score 96)



Doorlopende leerlijn: scenario 1.9 (score 77)



Netwerk: scenario 2.2 (score 88)



**De scholen in de gemeente De Wolden hebben met uitzondering van de 'doorlopende leerlijn' hun gewenste ambitie scenario behaald.** Ten opzichte van 2014 is dit een achteruitgang, want toen waren alle doelen behaald. De 'deskundigheid' is gegroeid, de 'visie' heeft hetzelfde scenario en op het gebied van de 'doorlopende leerlijn' en 'netwerk' is er sprake van een vermindering van het scenario. Alleen het onderdeel 'doorlopende leerlijn' is gelijk aan het provinciale gemiddelde; met de andere onderdelen lopen de scholen in de gemeente De Wolden voor op de gemiddelde provinciale ontwikkeling.

## 11.7 Emmen

De scholen in de gemeente Emmen streven gemiddeld naar ambitiescenario 2.2. Zij hebben na twee jaar gemiddeld scenario 1.9 bereikt (score 79).



Fig. 62: Evi-piramide: resultaatpiramide van scholen in Emmen. (score 79, scenario 1.9)

De totale score is opgemaakt uit de volgende scores op de verschillende onderdelen:

Deskundigheid: scenario 2 (score 81)



Visie: scenario 2.3 (score 94)



Doorlopende leerlijn: scenario 1.6 (score 63)



Netwerk: scenario 1.9 (score 78)



**De scholen in de gemeente Emmen hebben gemiddeld hun ambitiescenario niet behaald.** Alleen bij 'visie' wordt het ambitiescenario behaald. Ten opzichte van 2014 is er met uitzondering op 'doorlopende leerlijn' sprake van groei. Wanneer deze resultaten naast het provinciale gemiddelde worden gelegd, valt op dat alleen op 'doorlopende leerlijn' lager wordt gescoord. De andere onderdelen zijn gelijk of lopen iets voor op de gemiddelde provinciale ontwikkeling.

## 11.8 Hoogeveen

De scholen in de gemeente Hoogeveen streven gemiddeld naar ambitie scenario 2. **Zij hebben na twee jaar gemiddeld scenario 1.9 bereikt** (score 75).



Fig. 63: Evi-piramide: resultaatpiramide van scholen in Hoogeveen. (score 75, scenario 1.9)

De totale score is opgemaakt uit de volgende scores op de verschillende onderdelen:

Deskundigheid: scenario 1.9 (score 75)



Visie: scenario 1.9 (score 79)



Doorlopende leerlijn: scenario 1.9 (score 75)



Netwerk: scenario 1.7 (score 72)



**Op geen enkel onderdeel hebben de scholen gemiddeld hun gewenste ambitie scenario behaald, maar er is wel sprake van groei.** De 'deskundigheid', 'visie' en 'doorlopende leerlijn' liggen dichterbij het geambieerde scenario dan in 2014. In vergelijking met het provinciale gemiddelde lopen de scholen in deze gemeente achter met uitzondering van de 'doorlopende leerlijn'; op dit onderdeel is de score gelijk aan de gemiddelde provinciale ontwikkeling.



## 11.9 Meppel

De scholen in de gemeente Meppel streven gemiddeld naar ambitie scenario 3. **Zij hebben na twee jaar gemiddeld scenario 2.4 bereikt** (score 95).



Fig. 64: Evi-piramide: resultaatpiramide van scholen in Meppel. (score 95, scenario 2.4)

De totale score is opgemaakt uit de volgende scores op de verschillende onderdelen:

Deskundigheid: scenario 2.4 (score 95)



Visie: scenario 2.8 (score 110)



Doorlopende leerlijn: scenario 2.2 (score 86)



Netwerk: scenario 2.2 (score 87)



**De doelen zijn niet behaald door de gemeente Meppel, maar er is wel sprake van groei.** De onderdelen 'visie' en 'netwerk' scoren hoger en op het gebied van de 'deskundigheid' en de 'doorlopende leerlijn' is er sprake van stabiliteit. Ook al hebben de scholen gemiddeld het geambieerde scenario niet behaald, de scores van de verschillende onderdelen liggen net als vorig jaar ruim boven het provinciale gemiddelde.

## 11.10 Midden-Drenthe

De scholen in de gemeente Midden-Drenthe streven gemiddeld naar ambitie scenario 2.2. **Zij hebben naar de afgelopen twee jaar scenario 1.9 bereikt** (score 77).



Fig. 65: Evi-piramide: resultaatpiramide van scholen in Midden-Drenthe. (score 77, scenario 1.9)

De totale score is opgemaakt uit de volgende scores op de verschillende onderdelen:

Deskundigheid: scenario 1.8 (score 70)



Visie: scenario 1.9 (score 76)



Doorlopende leerlijn: scenario 2 (score 80)



Netwerk: scenario 2.1 (score 84)



**De doelen zijn nog niet volledig behaald, maar er is groei te zien ten opzichte van het vorige jaar.**

Het is opvallend dat de 'doorlopende leerlijn' en 'visie' duidelijk gegroeid zijn, en dat 'deskundigheid' en 'visie' op hetzelfde scenario blijft hangen als in 2014. De gemiddelde scores van de scholen liggen dichtbij het provinciale gemiddelde. Bij de gemiddelde score van Midden-Drenthe moet rekening worden gehouden met de elf ongeschikte bevonden vragenlijsten<sup>29</sup>.

<sup>29</sup> Voor meer informatie zie paragraaf 4.5

## 11.11 Noordenveld

De scholen in de gemeente Noordenveld streven gemiddeld naar ambitie scenario 2. **Zij hebben na twee jaar scenario 2.2 bereikt** (score 91).



Fig. 66: Evi-piramide: resultaatpiramide van scholen in Noordenveld. (score 91, scenario 2.2)

De totale score is opgemaakt uit de volgende scores op de verschillende onderdelen:

Deskundigheid: scenario 2.1 (score 83)



Visie: scenario 2.6 (score 103)



Doorlopende leerlijn: scenario 2.1 (score 82)



Netwerk: scenario 2.4 (score 98)



**De scholen in gemeente Noordenveld hebben hun geambieerde scenario behaald.** In 2014 was dit alleen nog niet het geval wat betreft de 'doorlopende leerlijn', maar ook dat doel is dit jaar behaald. De gemeente loopt met name met 'visie' en 'netwerk' voor op het provinciale gemiddelde.

## 11.12 Tynaarlo

De scholen in de gemeente Tynaarlo streven gemiddeld naar ambitie scenario 2. **Zij hebben na twee jaar gemiddeld scenario 2.1 bereikt** (score 85).



Fig. 67: Evi-piramide: resultaatpiramide van scholen in Tynaarlo. (score 85, scenario 2.1)

De totale score is opgemaakt uit de volgende scores op de verschillende onderdelen:

Deskundigheid: scenario 2.4 (score 95)



Doorlopende leerlijn: scenario 2 (score 80)



Visie: scenario 2.2 (score 89)



Netwerk: scenario 1.8 (score 75)



**Het gemiddelde ambitie scenario is bereikt door de scholen in de gemeente Tynaarlo.** Wanneer er afzonderlijk naar de onderdelen gekeken wordt, is alleen het geambieerde scenario op het onderdeel 'netwerk' niet behaald, maar er is wel sprake van groei ten opzichte van 2014. De scholen uit de gemeente Tynaarlo liggen gemiddeld met hun score, met uitzondering van het doel 'netwerk', net boven de gemiddelde provinciale ontwikkeling. Ten opzichte van 2014, toen er een gemiddeld scenario van 1.5 werd behaald, laat de gemeente Tynaarlo de sterkste groei zien van alle gemeenten.

## 11.13 Westerveld

De scholen in de gemeente Westerveld streven gemiddeld naar ambitie scenario 2. **Zij hebben na twee jaar gemiddeld scenario 2.2 bereikt** (score 88).



Fig. 68: Evi-piramide: resultaatpiramide van scholen in Westerveld. (score 88, scenario 2.2)

De totale score is opgemaakt uit de volgende scores op de verschillende onderdelen:

Deskundigheid: scenario 1.6 (score 63)



Visie: scenario 2.2 (score 87)



Doorlopende leerlijn: scenario 2.4 (score 95)



Netwerk: scenario 1.9 (score 76)



**Net als in 2014 zijn de doelen 'visie' en 'doorlopende leerlijn' behaald, maar de doelen 'deskundigheid' en 'netwerk' niet.** Bij de niet behaalde doelen is er sprake van vooruitgang ten opzichte van vorig jaar. Het is opvallend te noemen dat de scholen in deze gemeente gemiddeld laag scoren op 'deskundigheid', maar wel in staat zijn om hun geambieerde scenario en daarmee hun doelen 'visie' en 'doorlopende leerlijn' te behalen.

## 11.14 Evaluatie van de conclusies

Er is een duidelijke groei te zien ten opzichte van 2014, maar de doelen van de regeling Cultuureducatie met Kwaliteit Drenthe zijn niet behaald. In het rapport van dat jaar had men de verwachting dat de doelen 'deskundigheid', 'visie' en 'doorlopende leerlijn' behaald zouden zijn. Dit is echter niet het geval. Er zijn vijf gemeenten die gemiddeld wel hun ambitiescenario hebben gehaald en zeven gemeenten waarbij dit niet het geval is.

Het doel 'visie' is het vaakst behaald (in acht gemeenten) en de andere doelen zijn allemaal in drie gemeenten behaald. Opvallend is dat het doel 'deskundigheid' in verhouding niet vaak behaald is, terwijl men zou kunnen verwachten dat dit doel als eerste behaald zou worden. Er zou eerst voldoende deskundigheid moeten zijn om aan de andere onderdelen te kunnen werken. Voor het onderdeel 'visie' gaat dit niet op, maar wat betreft de 'doorlopende leerlijn' en het 'netwerk' moet er eerst wel degelijk voldoende deskundigheid aanwezig zijn alvorens de scholen de volgende stap kunnen zetten.

Alleen de scholen in de gemeente Noordenveld hebben alle doelen behaald, maar de scholen in de gemeenten De Wolden en Meppel liggen met hun gemiddelde scores boven het provinciale gemiddelde en zijn dus ook goed op weg. In de gemeente Tynaarlo laten de scholen de sterkste groei zien ten opzichte van 2014. Het geambieerde scenario wordt gemiddeld wel behaald, maar afzonderlijk wordt alleen het onderdeel 'netwerk' niet behaald. Er is echter wel sprake van groei wat betreft dit onderdeel en ook deze gemeente is dus goed op weg. De scholen in de gemeenten Noordenveld en De Wolden liggen op koers wat betreft hun geambieerde scenario's. Toch laten ze, samen met de scholen uit de gemeenten Emmen en Borger-Odoorn, nauwelijks groei zien ten opzichte van 2014. De gemiddelde score van de scholen in de gemeente Midden-Drenthe is daarentegen wel iets hoger dan in 2014, maar de elf ongeschikt bevonden vragenlijsten zorgen voor een vertekend beeld in deze gemeente. De meeste groei is te zien bij het onderdeel 'netwerk' (10 gemeenten). Het onderdeel 'doorlopende leerlijn' laat de minste groei zien en verdient dan ook extra aandacht, net als in 2014.

## 12. Adviezen

Dit hoofdstuk biedt een overzicht van de adviezen aan Compenta die besproken zijn in de hoofdstukken 6 tot en met 9.

### **Adviezen voor het bevorderen van deskundigheid:**

1. Het aanbieden van cursussen en informatiebijeenkomsten op het gebied van (vak)inhoudelijke kennis. Hierbij kan er tevens uitwisseling van ervaringen van ICC-ers van verschillende scholen plaatsvinden; iets waar Compenta op kan aansturen bij deze bijeenkomsten.
2. 33 scholen hebben nog geen ICC-er en hebben geen concrete plannen om binnenkort een ICC-er op te leiden. Compenta zou deze scholen kunnen stimuleren om alsnog een ICC-er op te leiden. Ook kan Compenta de scholen ondersteunen door samen om op zoek te gaan naar mogelijkheden om de deskundigheid op andere manieren te bevorderen.
3. Compenta kan zorgen voor advies op financieel gebied in de vorm van bijeenkomsten. Ook kunnen scholen informatie aan elkaar uitwisselen over de verschillende manieren van omgaan met deze problemen; iets wat Compenta kan faciliteren.
4. De scholen met een ICC-er kunnen door Compenta ondersteund worden bij de verankering van de deskundigheid in het team. Dit kan gedaan worden door middel van cursussen, teamscholing of inspiratiesessies. Hierbij kan er ook geïnventariseerd worden op welk vlak de ICC-ers graag ondersteuning willen.
5. Het belang van (deskundigheid in) cultuureducatie blijven benadrukken.

### **Adviezen voor het bevorderen van visievorming:**

1. Compenta zou scholen kunnen ondersteunen bij het omzetten van algemene visies naar schoolspecifieke visies door middel van informatiebijeenkomsten. Hier kan men bijvoorbeeld duidelijk het verschil laten zien tussen algemene en schoolspecifieke doelstellingen en wat het voordeel van de laatste is. Het opstellen van een schoolspecifieke visie kan een grote stap zijn en kan gestimuleerd en ondersteund worden door Compenta.
2. Het belang van een visie op cultuureducatie blijven benadrukken. Scholen zijn zich niet altijd bewust van het belang van een (schoolspectifieke) visie op cultuuronderwijs. Compenta zou dit belang meer kunnen benadrukken en ervoor kunnen zorgen dat scholen toch een visie op cultuuronderwijs gaan ontwikkelen. Hierbij is een algemene visie al een eerste stap.

### **Adviezen voor het bevorderen van de ontwikkeling van een doorlopende leerlijn:**

1. Het is voor Compenta van belang om te kijken of de scholen in de volgende tranche een hoger ambitie scenario aangeven. Wanneer scholen geen hoger scenario ambiëren, kan het voor Compenta goed zijn om deze scholen te vragen naar hun ambities. Wordt dan nog steeds de prioriteit bij andere zaken gelegd, dan kan Compenta ervoor kiezen om deze scholen geen subsidie meer te verstrekken.
2. Er blijkt onduidelijkheid te zijn over het begrip 'doorlopende leerlijn'. Compenta heeft al gezorgd voor opheldering van dit begrip door op de website en informatiebijeenkomsten uitleg te geven. Toch is het voor Compenta van belang om hier naar te blijven kijken en mogelijke onduidelijkheden weg te nemen.
3. Door scholen zelf te laten verwoorden welke leerlijn of manier van samenhang zij gebruiken wordt het duidelijk waar de scholen staan op dit gebied. Hiervoor is al een vraag opgenomen in Evi, maar wellicht kan deze worden aangepast om betere informatie te verkrijgen. Hierdoor wordt het voor de scholen zelf duidelijk waar hun knelpunten liggen en kunnen ze hun mogelijke hulpvraag beter formuleren; iets waar Compenta ook bij gebaat is.

### **Adviezen voor het ondersteunen van relaties met het netwerk:**

1. Compenta kan scholen meer attenderen op de regeling Productontwikkeling. Door hierover informatie verstrekken wordt er ook gewerkt aan de deskundigheid van scholen wat betreft productontwikkeling. Door het laten zien van goed ontwikkelde producten en de positieve reacties van leerlingen en leerkrachten kan er belangstelling ontstaan bij scholen en is er sprake van een stimulans voor scholen die nog niet aan productontwikkeling doen.
2. Het blijft voor Compenta van belang om scholen te ondersteunen bij de ontwikkeling van de andere onderdelen, want dit heeft invloed op het proces van kwaliteitsverbetering. De scholen zijn zo in staat om zelf keuzes te maken, wat ook doorwerkt op het gebied van de relaties in het netwerk.
3. Compenta kan als ondersteunde organisatie zorgen voor netwerkbijeenkomsten waarbij de scholen ervaringen kunnen uitwisselen en het belang van een netwerk duidelijk wordt.

### **Algemene adviezen:**

1. In bovenstaande adviezen wordt het organiseren van bijeenkomsten en/of andere informatiemomenten vaak genoemd. Het is hierbij wel van belang om rekening te houden met de tijd die de scholen hebben, want 'tijdgebrek' blijkt voor scholen een hoge belemmering te zijn. Mogelijk kunnen bepaalde zaken in de ICC-cursus besproken worden en



kunnen er informatiebijeenkomsten worden opgezet waarin verschillende onderwerpen aan bod komen.

2. Net als in 2014 zal er ook hier een algemeen advies gegeven worden omtrent het knelpunt 'geen prioriteit'. Wanneer scholen cultuureducatie niet belangrijk vinden en zich niet verder willen ontwikkelen, zou Compenta ervoor kunnen kiezen om deze scholen niet meer te laten deelnemen aan de regeling Cultuureducatie met Kwaliteit. Compenta kan zo tijd en geld aan enthousiaste scholen besteden.

## 13. Samenvatting

Het afgelopen schooljaar hebben 286 Drentse scholen gewerkt aan de doelen van de subsidieregeling Cultuureducatie met Kwaliteit, te weten:

1. het vergroten van de deskundigheid op het gebied van cultuuronderwijs
2. een visie op cultuuronderwijs (door-)ontwikkelen
3. doorlopende leerlijnen voor cultuuronderwijs ontwerpen
4. intensiever samenwerken met de culturele omgeving.

Om te bepalen in hoeverre deze doelen in het afgelopen jaar zijn behaald, is een monitoring- en evaluatieonderzoek uitgevoerd door de Rijksuniversiteit Groningen (vakgroep Cultuur en Cognitie). Er werd gebruik gemaakt van het zelfevaluatie-instrument EVI, dat speciaal voor Compenta is ontwikkeld. In deze samenvatting vindt u de resultaten van het onderzoek. De belangrijkste conclusie is dat er in het afgelopen schooljaar, net als in het schooljaar daarvoor, sprake is van lichte groei. Scholen hebben met name op het gebied van deskundigheid en visie stappen gezet, en geven aan dat zij steeds meer aandacht en interesse hebben voor cultuuronderwijs.

*“De regeling CemK heeft ons opgeleverd dat er meer aandacht is voor het cultuuronderwijs binnen onze organisatie.”*



**De Evi-piramide** Met behulp van de Evi-piramide wordt de ontwikkeling van scholen gevisualiseerd. Het rode vlak staat voor scenario 1, het blauwe vlak voor scenario 2, het oranje vlak voor scenario 3 en het groene vlak voor scenario 4. De bovenstaande piramide geeft de score weer van een school die de eerste stappen zet in scenario 4.

Gemeente	Aantal deelnemende scholen 2014-2015
Aa en Hunze	17
Assen	25
Borger-Odoorn	18
Coevorden	28
De Wolden	15
Emmen	63
Hoogeveen	36
Meppel	16
Midden-Drenthe	19
Noordenveld	18
Tynaarlo	17
Westerveld	13

### **1. Resultaten: deskundigheid**

Een meerderheid van de deelnemende scholen (67%) beschikt over een interne cultuurcoördinator (ICC-er). Het merendeel is daardoor tevreden over de deskundigheid op school. Een kleine groep van deze scholen (7%) geeft aan dat de deskundigheid binnen het team nog vergroot zou kunnen worden.

Het grootste deel van scholen die nog geen ICC-er in het team hebben, is ook niet van plan om het komende schooljaar een ICC-er op te leiden. Deze scholen zijn in veel gevallen tevreden over de aanwezige deskundigheid.

In 2015 bevinden de meeste scholen zich wat deskundigheid betreft in scenario 2, waar de meerderheid zich in 2014 nog in het eerste scenario bevond (1.7). Er is dus sprake van lichte groei. De scholen in de gemeenten Meppel en Tynaarlo zetten op het vlak van deskundigheid al stappen in scenario 3.

*“Wij zijn tevreden over de aanwezige deskundigheid. Deze deskundigheid is voldoende, waardevol, duurzaam en vruchtbaar. Er is sprake van goed overleg tussen directie, extern deskundige en MI-coördinator/ICC-er. Het team wordt door deze mensen geënthousiasmeerd en gemotiveerd.”*

### **2. Resultaten: visie**

De meerderheid van de deelnemende scholen (77%) heeft een visie op cultuuronderwijs omschreven. De meesten van hen zijn op dit vlak zo tevreden (73%) dat zij zich hierin niet verder willen ontwikkelen. Zij zetten nu in op het bestendigen en uitvoeren van de ideeën.

Een kleine groep scholen heeft nog geen visie op cultuuronderwijs geformuleerd. Deze groep is kleiner geworden ten opzichte van 2014, en de verwachting is dat deze groep steeds kleiner wordt, aangezien 78% van deze scholen zich op dit vlak verder wil ontwikkelen.

In 2015 bevinden de meeste scholen zich wat visie betreft in scenario 2, waar de meerderheid zich in 2014 nog in het eerste scenario bevond. Ook is het aantal scholen in scenario 3 en 4 gestegen ten opzichte van 2014.

*“De visie is wel helder. We weten wat we willen. Nu de praktijk nog!”*

### **3. Resultaten: doorlopende leerlijn**

Slechts 9% van de deelnemende scholen werkt met een doorlopende leerlijn cultuuronderwijs. De meerderheid van de scholen geeft aan dat er wel sprake is van samenhang in het cultuuraanbod, maar (nog) niet in de vorm van een doorlopende leerlijn. Uit de zelfevaluaties blijkt dat scholen niet goed weten wat zij onder een doorlopende leerlijn cultuuronderwijs moeten verstaan, en hoe deze

in de praktijk vorm zou kunnen krijgen. Toch wil de meerderheid van deze scholen zich op dit vlak graag verder ontwikkelen.

Ten opzichte van 2014 is er op dit onderdeel weinig verandering te zien. De meeste scholen bevinden zich nog steeds in scenario 2. Het omzetten van een culturele ervaringslijn naar een doorlopende leerlijn blijkt, net als vorig jaar, lastig.

*“Kunstzinnige Oriëntatie is uitgewerkt, dekt de kerndoelen maar wij zijn niet helemaal tevreden over de doorgaande lijn. Komend schooljaar willen we binnen 1 discipline een doorgaande lijn bewerkstelligen en daarna uitwerken naar de andere disciplines.”*

#### **4. Resultaten: relatie met het netwerk**

Een ruime meerderheid van de scholen (78%) is tevreden over haar relaties met het culturele veld. Toch zijn de meesten (68%) niet betrokken (geweest) bij productontwikkeling omdat zij andere prioriteiten hebben, of onvoldoende tijd. Dat wil zeggen dat zij niet het initiatief hebben genomen om samen met een cultureel ondernemer een product voor de eigen school te ontwikkelen. Compenta wil dit juist stimuleren en heeft hiervoor een aparte subsidieregeling (regeling Productontwikkeling voor cultureel ondernemers). 71 scholen (28%) zijn wel betrokken geweest bij het ontwikkelen van een product, en dat is een groei ten opzichte van 2014.

Een meerderheid van de deelnemende scholen (77%) participeert niet of nauwelijks actief in het culturele netwerk. Een groot aantal van deze scholen (62%) wil zich op dit vlak graag verder ontwikkelen. Een meerderheid van de scholen (92%) is tevreden over de mate waarin zij regie voert.

De meeste scholen bevinden zich wat relaties met het netwerk betreft in scenario 2. Dit aantal is duidelijk gegroeid ten opzichte van 2014. Een aantal scholen in de gemeenten Noordenveld en Emmen zet zelfs stappen naar scenario 4.

*“De samenwerking met de verschillende partijen verloopt prima. De samenwerking met een lokale vereniging is opnieuw opgepakt. De lijnen zijn kort. De vereniging maakt deel uit van het gemeentelijke netwerk voor Cultuureducatie.”*

#### **5. Terugblik van de scholen: opbrengsten**

De scholen noemen de toename van deskundigheid het vaakst als opbrengst van de regeling Cultuureducatie met Kwaliteit. De meerderheid van de scholen is tevreden over wat de regeling tot dusver heeft opgebracht en wil voor de schooljaren '15-'16 en '16-'17 een nieuwe subsidieaanvraag indienen. Een klein percentage van de scholen, 7%, is ontevreden en wijt dat aan de eigen inzet en

soms ook aan de regeling. In dit laatste geval wordt er dan ook geen nieuwe subsidieaanvraag ingediend.

*“De regeling Cultuureducatie met Kwaliteit heeft een positieve ontwikkeling van het muziekonderwijs teweeg gebracht. De planning maakt dat je er als school bewust mee bezig bent. Het resultaat voldoet aan de verwachtingen en biedt perspectief voor de komende jaren.”*

*“Dat kinderen en leerkrachten enthousiast zijn en blijven over het gehele cultuuraanbod. De regeling heeft ervoor gezorgd dat de leerlingen op een breder vlak met cultuureducatie in aanraking zijn gekomen, ze hebben meer kunnen ontdekken en hun interesse in cultuureducatie is groter geworden.”*

## **6. Conclusie**

Er is een duidelijke groei te zien in de ontwikkeling van het cultuuronderwijs op de Drentse basisscholen ten opzichte van 2014. Provinciaal is gemiddeld scenario 2.0 bereikt. Het gemiddelde provinciale ambitiescenario 2.2 is daarmee niet behaald. In het rapport van vorig jaar sprak de onderzoeker de verwachting uit dat de doelen ‘deskundigheid’, ‘visie’ en ‘doorlopende leerlijn’ na dit schooljaar behaald zouden zijn. Dit is echter niet het geval. Er zijn vijf gemeenten die gemiddeld hun ambitiescenario hebben behaald (Aa en Hunze, Noordenveld, Tynaarlo, De Wolden, Westerveld) en zeven gemeenten waarbij dit niet het geval is.

De scholen in de gemeente Noordenveld hebben al hun doelen behaald en de scholen in de gemeenten De Wolden en Meppel liggen met hun gemiddelde scores boven het provinciale gemiddelde. Zij zijn dus ook goed op weg. In de gemeente Tynaarlo laten de scholen de sterkste groei zien ten opzichte van 2014.

*“Met de subsidie hebben we het plezier en de kwaliteit een boost gegeven. Zowel leerlingen als leerkrachten worden hier blij van en werken met veel plezier aan prachtige podiumkunsten.”*

## 14.1 Scenario's

### **Scenario 1: Komen en gaan**

De school kiest uit een divers aanbod van verschillende cultuurinstellingen. Projecten zijn kortdurend, wisselen elkaar steeds af. De school heeft geen eigen visie op cultuuronderwijs, maar biedt wel verschillende culturele activiteiten aan. Er is geen opgeleide ICC-er of cultuuronderwijsdeskundige met voldoende taakuren en budget.

**In scenario 1 staat het aanbod centraal.**

Voordeel: enthousiasme en activiteit.

Nadeel: weinig samenhang, ad-hoc, activiteiten beklijven niet.

### **Scenario 2: Vragen en aanbieden**

De school bepaalt haar vraag vanuit haar eigen visie op cultuuronderwijs. Zij legt die visie voor aan de cultuurinstellingen, die op basis daarvan hun aanbod ontwikkelen. De school biedt structureel verschillende culturele activiteiten aan, vaak in de vorm van een menu. Er is een opgeleide ICC-er of cultuur-onderwijsdeskundige werkzaam in het team met voldoende taakuren en geormerkt budget.

**In scenario 2 staat de vraag centraal.**

Voordeel: school ontwikkelt vanuit eigen visie het cultuuronderwijs.

Nadeel: continuïteit is afhankelijk van extra budget en er is geen samenhang tussen het culturele aanbod en het overige onderwijs.

### **Scenario 3: Leren & regisseren**

De school beoogt vanuit het vastgelegde cultuurbeleid in samenwerking en nauwe afstemming met haar directe (culturele) omgeving een rijke culturele ontwikkeling van haar kinderen. De ICC-er of cultuuronderwijsdeskundige speelt een centrale rol bij de vormgeving van het cultuuronderwijs van de school. Onder regie van de school wordt het cultuuraanbod samengesteld, rekening houdend met de expertise van het eigen team en de omgeving. Culturele activiteiten worden gekozen vanuit de mogelijkheden die ze bieden om een verticale leerlijn te realiseren vanaf groep 1 tot en met groep 8.

**In scenario 3 staat samenwerking centraal.**

Voordeel: rijke realistische leeromgeving, eendrachtige samenwerking met andere organisaties.

Nadeel: verdeling verantwoordelijkheden is onduidelijk, doet een zwaar beroep op organisatorische en sociale vermogens van de betrokken partijen.

### **Scenario 4: Eigenaarschap & integratie**

De school geeft cultuuronderwijs vanuit een doorgaande leerlijn met verticale samenhang (cumulatieve kennis en vaardigheden) en horizontale samenhang (met aan de ene kant het cultureel zelfbewustzijn van het kind en aan de andere kant de relatie met de overige vakken in het onderwijs). De school voert haar eigen cultuuronderwijs uit en gebruikt aanbod van culturele instellingen om eigen doelen te bereiken. Cultuuronderwijs wordt ingezet om de zogenaamde 'soft skills' (generieke vaardigheden zoals samenwerking, communicatie, creativiteit, kritisch denken, probleemoplossende, sociale, culturele en ICT vaardigheden) te bevorderen.

**In scenario 4 staat het curriculum centraal.**

Voordeel: eigenaarschap cultuuronderwijs ligt bij alle leerkrachten, cultuuronderwijs is geïntegreerd in het schoolplan, culturele infrastructuur staat in dienst van de school.

Nadeel: doet voortdurend beroep op innovatieve en organisatorische vermogens van het schoolteam.

(bron: <http://www.compenta.nl/nl/site/scenarios>)

## 14.2 De piramides

### Deskundigheid

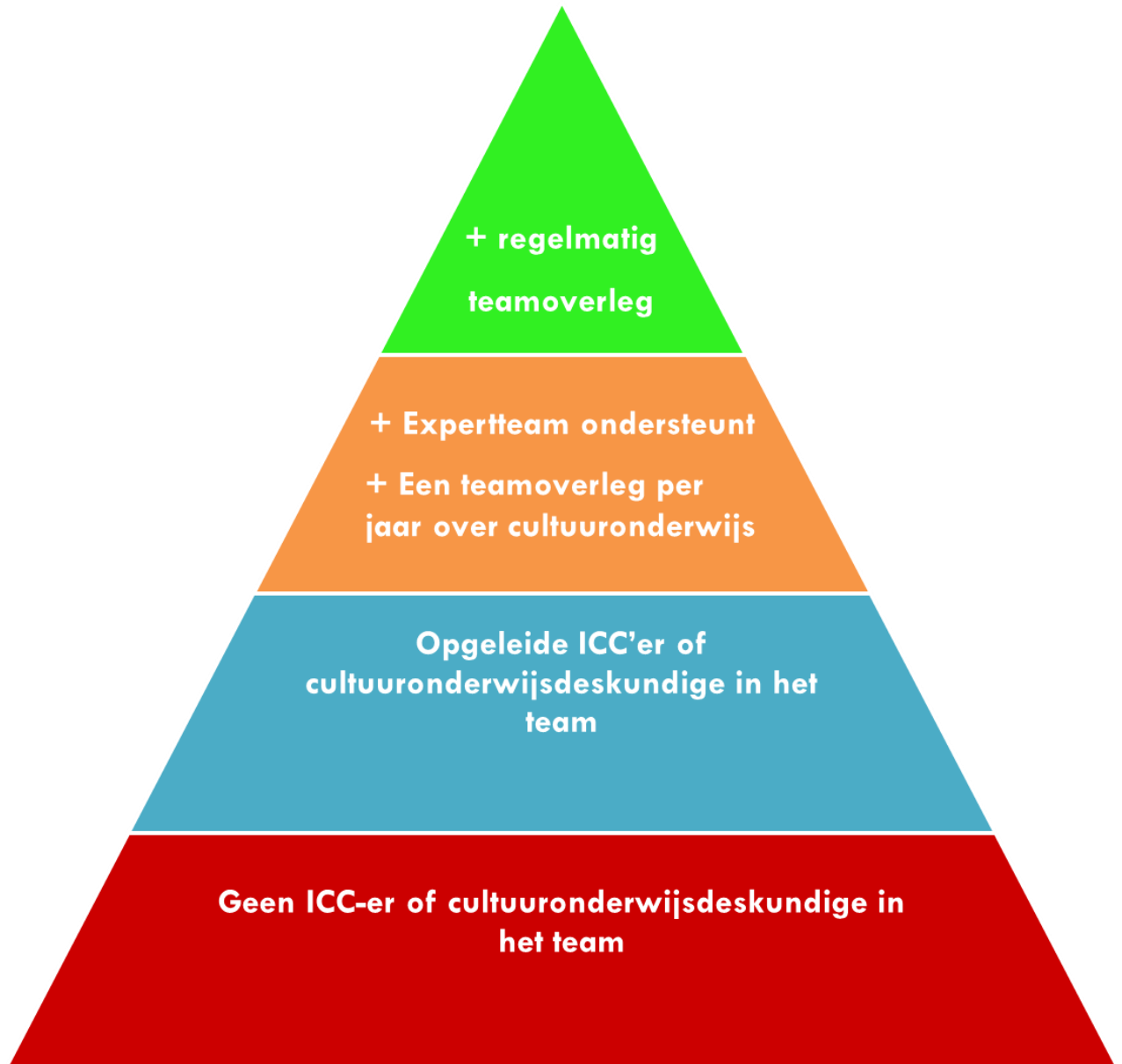


Fig. 69: Piramide waarin de scenario-opbouw van het onderdeel 'deskundigheid' is weergegeven.

## Visie



Fig.70: Piramide waarin de scenario-opbouw van het onderdeel 'visie' is weergegeven.



## Doorlopende leerlijn

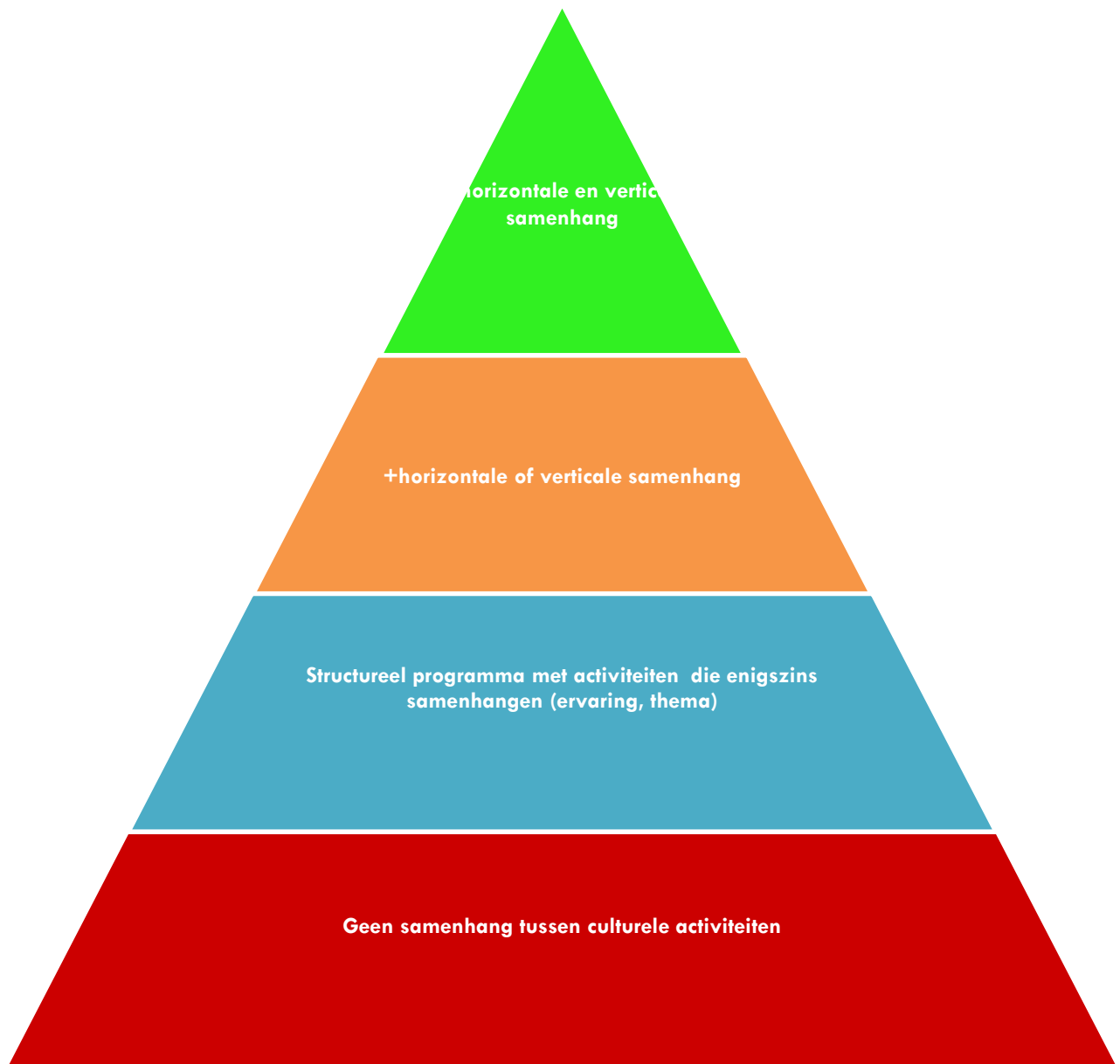


Fig.71: Piramide waarin de scenario-opbouw van het onderdeel 'doorlopende leerlijn' is weergegeven.

## Relatie met het netwerk

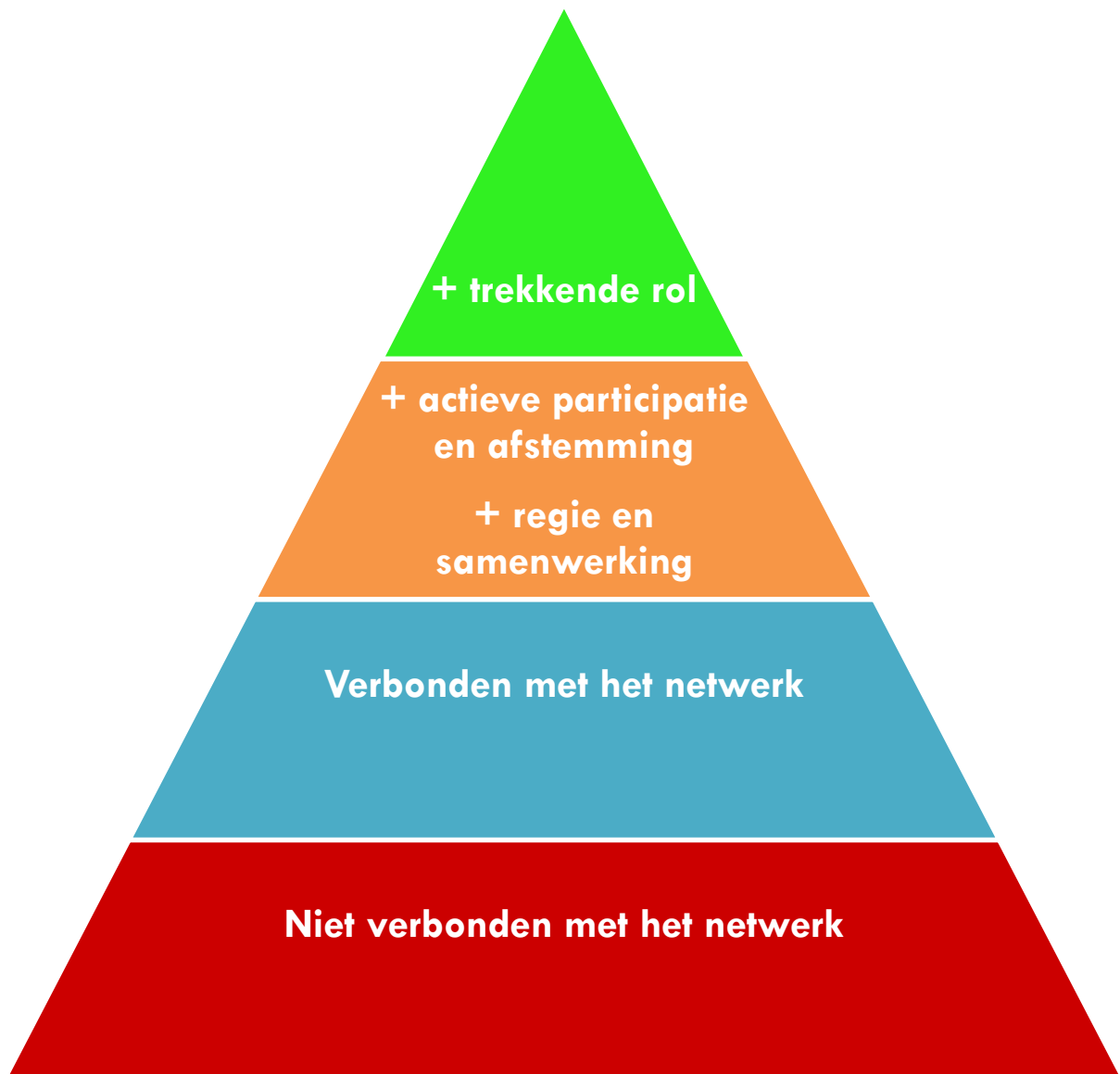


Fig. 72: Piramide waarin de scenario-opbouw van het onderdeel 'relatie met het netwerk' is weergegeven.

## 14.3 Aanpassingen in Evi

**Aanpassing in het scenario van het onderdeel ‘visie’ bij vraag 10.** Bij de term ‘schoolspecifieke visie’ is er een noot geplaatst om deze term te verduidelijken.

*Noot toegevoegd in infoblokje:* Een schoolspecifieke visie is een visie die ‘schooleigen’ is. Met de doelen voor het cultuuronderwijs, zoals beschreven in het visiedocument/beleidsplan, houdt u rekening met de visie en culturele omgeving van de school, leerlingkenmerken en kwaliteiten van het team. Dit helpt u om gerichte keuzes te maken in het cultuuraanbod. Bijvoorbeeld: u wilt cultuuronderwijs inzetten om de taalachterstand van leerlingen op uw school te verhelpen. Daarom gaat u naar een tentoonstelling over letters en laat u een gastdocent een workshop ‘rappen’ verzorgen.

**Aanpassingen bij vraag 12 van het onderdeel ‘doorlopende leerlijn’.** De vragen 12b en 12c zijn verwijderd, want de verwachte informatie kan niet naar voren bij deze vragen. In plaats daarvan zijn de volgende vragen ingevoegd:

**12b:** Brengt u bewust samenhang aan in het cultuuronderwijs op uw school (met de punten die in de introductie van de vraag genoemd worden)? Ja/nee

*Indien 12b ja, 12c:* Heeft uw school een doorgaande leerlijn cultuuronderwijs uitgewerkt en vastgelegd (bijvoorbeeld voor een van de kunstdisciplines)? Ja/nee

*Indien 12c ja, 12d:* Kunt u kort aangeven hoe de doorgaande leerlijn cultuuronderwijs er op uw school uitziet?

*Infoblokje bij 12c:* U kunt beschrijven in welke discipline(s) of voor welke culturele vaardigheden u een doorgaande leerlijn heeft ontwikkeld. U kunt ook beschrijven hoe uw school met een uitgewerkt programma zorgt voor horizontale en/of verticale samenhang in culturele activiteiten en/of lessen.

*Indien 12c nee, 12e:* Wat is uw manier om samenhang aan te brengen in het cultuuronderwijs?

*Infoblokje bij 12d:* Bijvoorbeeld door te werken met een methode, door een beredeneerde keuze te maken in het cultuuraanbod of een menu af te nemen, door te werken in thema’s of projecten, of op een eigen manier.

Indien 12b nee, **12 f:** Waarom niet?

**Aanpassing bij vraag 13 van het onderdeel ‘doorlopende leerlijn’.** De vraag is omgezet van *Hoe beoordeelt u de doorgaande leerlijn (samenhang) in het cultuuronderwijs op uw school? Licht uw beoordeling toe* naar *In hoeverre bent u tevreden over de samenhang in het cultuuronderwijs op uw school? Licht uw beoordeling toe.*

**Aanpassingen bij vraag 15 van het onderdeel ‘doorlopende leerlijn’.** De scenario’s zijn iets aangepast.

**Aanpassingen bij vraag 17 van het onderdeel ‘relatie met het netwerk’.** Hierbij is de vraag gewijzigd in *In deze vraag beschrijft u de relaties die uw school heeft met het cultuureducatieve netwerk.* Ook zijn de balkjes aangepast en wordt er niet meer gevraagd wat de school gaf en ontving, maar er alleen gevraagd wordt naar de partner waarmee is samengewerkt en of hiervoor gebruik gemaakt is van het CEMK budget.

**Aanpassingen bij vraag 18 van het onderdeel 'relatie met het netwerk'.** De vraag is omgezet van *Hoe beoordeelt u de relaties van uw school met het cultuureducatieve netwerk? Licht uw beoordeling toe. Ga hierbij ook in op de rol die uw school speelt in die relaties.* naar *In hoeverre bent u tevreden over de relaties van uw school met partners uit het cultuureducatieve netwerk? Licht uw beoordeling toe. Ga hierbij ook in op de rol die uw school speelt in die relaties.*

**Aanpassingen bij vraag 19 van het onderdeel 'relatie met het netwerk'.** De introductie van de vraag is aangepast en de vragen zijn veranderd.

**19a:** Heeft u in samenwerking met een culturele aanbieder/ondernemer een product voor uw school ontwikkeld (bijvoorbeeld via de regeling Productontwikkeling van Compenta)? Ja/nee

Indien 19a ja, **19b:** Kunt u beschrijven wat de vraag van uw school aan de culturele aanbieder was?

Indien 19a ja ook **19c:** Wat was het resultaat van de samenwerking met de culturele aanbieder (het product)? En bent u tevreden over het resultaat?

Indien 19a nee dan komt vraag 19d die ongewijzigd blijft.

**Aanpassingen bij vraag 20 van het onderdeel 'relatie met netwerk'.** Deze vraag wordt in de nieuwe Evi vragenlijst door alle scholen beantwoord. De vraag is veranderd van *Hoe beoordeelt u de samenwerking en afstemming met de culturele aanbieder?* in *Bent u tevreden over de mate waarin uw school regie voert over haar cultuuronderwijs? Licht uw beoordeling toe.*

**Aanpassingen bij het laatste scherm van de vragenlijst.** De scholen krijgen hier de gelegenheid om bestanden te uploaden. Hierbij is de informatie tekst aangepast.

**Aanpassingen in het algemeen.** Er is een pop-up ingesteld bij de piramidevraag om de scholen alert te maken op het door hen gekozen scenario. In de pop-up staat de volgende tekst:

U heeft gekozen voor scenario [NUMMER AANGEVINKTE SCENARIO]. Als uw school in dit scenario zit, is de volgende beschrijving op dit moment in zijn geheel van toepassing: [VERHAALTJE AANGEVINKTE SCENARIO UIT PIRAMIDE].

Klopt deze beschrijving volledig? Ja/nee

*Bij 'nee': terug naar piramidevraag. Bij 'ja' door naar de volgende vraag.*

## 14.4 Opmerkingen over Evi en regeling Cultuureducatie met Kwaliteit

De scholen konden in de vragenlijst opmerkingen plaatsen over zowel het onderzoeksinstrument als de regeling Cultuureducatie met Kwaliteit. In totaal zijn er 30 opmerkingen gemaakt en deze worden hieronder weergegeven.

**P 2: - 2:15 [Vraag 24 Beschrijf, tot slot, ..] (8:47-8:803) (Admin)**

Codes: [terugblik\_opmerking\_EVI - Family: Terugblik]

Wordt er wel wat met deze lijst gedaan?

**P50: - 50:7 [Vraag 24 Beschrijf, tot slot, ..] (10:47-10:1044) (Admin)**

Codes: [terugblik\_opmerking\_EVI - Family: Terugblik]

Het invullen van de vragenlijst is behoorlijk arbeidsintensief en was niet met een uurtje klaar. Wij blijven verwachtingsvol wat betreft de samenwerking met Compenta

**P59: - 59:7 [Vraag 24 Beschrijf, tot slot, ..] (11:47-11:1438) (Admin)**

Codes: [terugblik\_opmerking\_EVI - Family: Terugblik]

EVI: een duidelijke vragenlijst die toch wel veel tijd in beslag neemt.

**P62: - 62:8 [Vraag 24 Beschrijf, tot slot, ..] (12:47-12:1482) (Admin)**

Codes: [terugblik\_opmerking\_EVI - Family: Terugblik]

Dit is de tweede maal dat ik samen met mijn directie dit programma invul. Wij zijn beiden tevreden over de gebruiksvriendelijkheid hiervan. Belangrijker is echter dat het ons bewust maakt, tot nadenken aanzet van hoe wij als organisatie ervoor staan, en waar wij naar toe willen. Wat hiervoor nodig is en wie ons verder kan helpen

**P80: - 80:9 [Vraag 24 Beschrijf, tot slot, ..] (9:47-9:1029) (Admin)**

Codes: [terugblik\_opmerking\_regeling - Family: Terugblik] [terugblik\_opmerking\_EVI - Family: Terugblik]

De vragen van EVI zijn duidelijk en verhelderend voor interne analyse.

**P97: - 97:7 [Vraag 24 Beschrijf, tot slot, ..] (9:47-9:854) (Admin)**

Codes: [terugblik\_opmerking\_EVI - Family: Terugblik]

Evi is een prettig, ondersteunend instrument om mee te mogen werken. Het heeft ons doen inzien, dat we nog aardig wat stappen moeten maken, om datgene te bereiken, wat we ambiëren.

**P169: - 169:7 [Vraag 24 Beschrijf, tot slot, ..] (10:47-10:681) (Admin)**

Codes: [terugblik\_opmerking\_EVI - Family: Terugblik]

Het invullen van EVI kost veel tijd!

**P175: - 175:8 [Vraag 24 Beschrijf, tot slot, ..] (9:47-9:961) (Admin)**

Codes: [terugblik\_opmerking\_EVI - Family: Terugblik]

Op onze school ben ik de enige, die op deze vragen de antwoorden kon geven, vandaar, dat ik mezelf zowel als leerkracht en als directeur heb neergezet. Voor een wat kleinere school zijn het aantal taken aanzienlijk moeilijker weg te zetten.

**P185: - 185:7 [Vraag 24 Beschrijf, tot slot, ..] (9:47-9:696) (Admin)**

Codes: [terugblik\_opmerking\_EVI - Family: Terugblik]

Evi geeft een mooi overzicht voor de school.

**P194: - 194:7 [Vraag 24 Beschrijf, tot slot, ..] (10:47-10:863) (Admin)**

Codes: [terugblik\_opmerking\_EVI - Family: Terugblik]

Evi is een prettige spiegel om het cultuuronderwijs te bekijken. Ga zo door.

**P221: - 221:7 [Vraag 24 Beschrijf, tot slot, ..] (9:47-9:1206) (Admin)**

Codes: [terugblik\_opmerking\_regeling - Family: Terugblik] [terugblik\_opmerking\_EVI - Family: Terugblik]

Er zit aan de regeling wel de nodige verplichtingen bureaucratie verbonden (o.a. dit invulinstrument), en dat maakt dat voor kleine scholen de keuze te rechtvaardigen om de regeling te laten voor wat hij is (dit geldt niet voor ons, maar dit vang ik op uit het veld). De situatie voor kleine scholen is wezenlijk anders dan die van grote scholen, wellicht dat er een aangepaste regeling voor kleine scholen kan komen

**P223: - 223:7 [Vraag 24 Beschrijf, tot slot, ..] (8:47-8:862) (Admin)**

Codes: [terugblik\_opmerking\_EVI - Family: Terugblik]

EVI geeft een helder inzicht in de staat van ons cultuuronderwijs op school. Het zet ons als ICC'ers weer even aan het denken.

**P227: - 227:7 [Vraag 24 Beschrijf, tot slot, ..] (10:47-10:976) (Admin)**

Codes: [terugblik\_opmerking\_EVI - Family: Terugblik]

We vinden EVI een goed hulpmiddel bij het evalueren en ook voor de verdere ontwikkeling

**P253: - 253:7 [Vraag 24 Beschrijf, tot slot, ..] (8:47-8:1035) (Admin)**

Codes: [terugblik\_opmerking\_EVI - Family: Terugblik]

Het blijft een behoorlijk omvangrijk instrument dat ingevuld moet worden om hetzelfde geld als voorheen beschikbaar te krijgen.

**P255: - 255:7 [Vraag 24 Beschrijf, tot slot, ..] (9:47-9:680) (Admin)**

Codes: [terugblik\_opmerking\_EVI - Family: Terugblik]

Het invullen van EVI kost veel tijd!

**P11: - 11:7 [Vraag 24 Beschrijf, tot slot, ..] (9:47-9:688) (Admin)**

Codes: [terublik\_opmerking\_regeling - Family: Terugblik]

Fijn, dat hier financiële middelen voor beschikbaar worden gesteld.

**P13: - 13:7 [Vraag 24 Beschrijf, tot slot, ..] (10:47-10:1270) (Admin)**

Codes: [terublik\_opmerking\_regeling - Family: Terugblik]

De regeling Cultuureducatie met Kwaliteit heeft ervoor gezorgd dat de discipline "Kunst in leren" voldoende is ingebed in het lesgeven van onze leerkrachten. zij zijn in staat in een projectweek de verschillende kunst disciplines te koppelen aan de diverse leergebieden. Het is fijn dat er in de tweede tranche uit wordt gegaan van minimaal 80 leerlingen. Met het vorige budget kwam de kleine school redelijk in de knoei. Dit kan een motivatie zijn om toch door te gaan.

**P26: - 26:7 [Vraag 24 Beschrijf, tot slot, ..] (8:47-8:1016) (Admin)**

Codes: [terublik\_opmerking\_regeling - Family: Terugblik]

Er gaat een stimulerende werking uit van het structureel beleid maken op cultureel gebied.

**P59: - 59:7 [Vraag 24 Beschrijf, tot slot, ..] (11:47-11:1438) (Admin)**

Codes: [terublik\_opmerking\_EVI - Family: Terugblik]

Cultuureducatie met Kwaliteit: voor kleine scholen is dit een mooie regeling waardoor er meer mogelijkheden ontstaan om kinderen in aanraking te laten komen met de verschillende disciplines.

**P64: - 64:7 [Vraag 24 Beschrijf, tot slot, ..] (9:47-9:900) (Admin)**

Codes: [terublik\_opmerking\_regeling - Family: Terugblik]

Goed dat de kleine school iets meer financiële armslag krijgt (basisbedrag).

**P80: - 80:9 [Vraag 24 Beschrijf, tot slot, ..] (9:47-9:1029) (Admin)**

Codes: [terublik\_opmerking\_regeling - Family: Terugblik]

De regeling CEMK is een uitstekende regeling. Het biedt extra mogelijkheden.

**P81: - 81:8 [Vraag 24 Beschrijf, tot slot, ..] (10:47-10:886) (Admin)**

Codes: [terublik\_opmerking\_regeling - Family: Terugblik]

Cemk heeft ons al veel gebracht wat kwaliteit en kennis. Maar het gebrek aan middelen beperkt ons nog steeds in het uitvoeren een breder cultuuraanbod.

**P110: - 110:9 [Vraag 24 Beschrijf, tot slot, ..] (9:47-9:987) (Admin)**

Codes: [terublik\_opmerking\_regeling - Family: Terugblik]

Ik vind het super dat deze initiatieven bestaan. Meer cultuureducatie in de school is geen overbodige luxe.

**P129: - 129:9 [Vraag 24 Beschrijf, tot slot, ..] (8:47-8:798) (Admin)**

Codes: [terublik\_opmerking\_regeling - Family: Terugblik]

De manier waarop de dingen op dit moment geregeld worden, vinden we prima

**P130: - 130:7 [Vraag 24 Beschrijf, tot slot, ..] (9:47-9:828) (Admin)**

Codes: [terublik\_opmerking\_regeling - Family: Terugblik]

De gelden voor Cultuurontwikkeling moeten beschikbaar blijven.

**P139: - 139:8 [Vraag 24 Beschrijf, tot slot, ..] (11:47-11:1289) (Admin)**

Codes: [terublik\_opmerking\_regeling - Family: Terugblik]

We hopen Cultuureducatie optimaal te kunnen benutten en zijn heel blij met deze tegemoetkoming

**P164: - 164:8 [Vraag 24 Beschrijf, tot slot, ..] (10:47-10:1487) (Admin)**

Codes: [terublik\_opmerking\_regeling - Family: Terugblik]

Het is heel erg fijn dat we nu middelen hebben om daadwerkelijk aan de slag te gaan. Het helpt ons om beleid te maken op cultuureducatie. Het stelt ons in staat om cultuureducatie, wat we zo belangrijk vinden, te implementeren in ons leerstofaanbod. Daarnaast hebben we gemerkt vanuit de ouderenquête dit erg op prijs gesteld wordt en dat het ook passend is bij onze populatie. We willen ons profileren als school met een kwalitatief goed aanbod t.a.v. cultuureducatie.

**P221: - 221:7 [Vraag 24 Beschrijf, tot slot, ..] (9:47-9:1206) (Admin)**

Codes: [terublik\_opmerking\_regeling - Family: Terugblik] [terugblik\_opmerking\_EVI - Family: Terugblik]

Er zit aan de regeling wel de nodige verplichtingen bureaucratie verbonden (o.a. dit invulinstrument), en dat maakt dat voor kleine scholen de keuze te rechtvaardigen om de regeling te laten voor wat hij is (dit geldt niet voor ons, maar dit vang ik op uit het veld). De situatie voor kleine scholen is wezenlijk anders dan die van grote scholen, wellicht dat er een aangepaste regeling voor kleine scholen kan komen

**P234: - 234:7 [Vraag 24 Beschrijf, tot slot, ..] (11:47-11:1033) (Admin)**

Codes: [terublik\_opmerking\_regeling - Family: Terugblik]

CemK is wel stimulerend voor (het voortzetten van) een actief beleid culturele en kunstzinnige vorming, maar biedt onvoldoende extra mogelijkheden om het programma of de deskundigheid te vergroten. Daarvoor is het budget te klein.

**P251: - 251:7 [Vraag 24 Beschrijf, tot slot, ..] (9:47-9:824) (Admin)**

Codes: [terublik\_opmerking\_regeling - Family: Terugblik]

Ja door deze regeling komt er meer ruimte in de deskundigheid van het team!!